بسم الله الرحمن الرحيم

ARİF İÇİN DİN YOKTUR

MUHYİDDİN İBN-İ ARABİ

kevser yeşiltaş

SINIR ÖTESİ yayınları®

Arif için din yoktur

Muhyiddin İbn-i ARABİ

Bir irfan sahibi hakikaten arif olduğu zaman, bir itikad ile kayıtlanmaz.
“Feiza kanel arifu arifen hakikaten felem yetekayyed bimutekadin.”

KEVSER YEŞİLTAŞ

SINIR ÖTESİ YAYINLARI

ARİF İÇİN DİN YOKTUR
Muhyiddin İbn-i Arabi

Kevser Yeşiltaş

SINIR ÖTESİ YAYINLARI

REKLAM VE PRODÜKSİYON
HİZ. SAN. TİC. LTD. ŞTİ.

Telsiz Mah. 85/1 Sk. No: 23/ Dükkan:2 Zeytinburnu - İSTANBUL
Tel: 0 (212) 415 30 19 Faks: 0 (212) 415 18 30

www.sinirotesi.com
e-mail: info@sinirotesi.com

ISBN: 978-975-8312-68-9

• Dizgi Kapak Tasarım : SINIR ÖTESİ YAYINLARI
• Genel Yayın Yönetmeni : Ergun CANDAN
• Dağıtım Sorumlusu : Zeynel YILDIRIM
• Müdür : Ali ÖZCAN • Editör : Nilüfer ARITAN
• Araştırma Departmanı : Neslihan ALANTAR

• Baskı : BARIŞ MATBAA MÜCELLİT
Davutpaşa Cad. Güven San.Sit. C. Blk No:291
Topkapı/ İST 0(212) 674 85 28

1. Baskı: Temmuz 2012

sunuş

Anadolu'da önemli etkisi olan Muhyiddin İbn-i Arabi'nin bâtıni öğretisi, kökeni on binlerce yıl öncesine giden çok köklü bir bilgi edinme ve bilgi aktarma sistemine bağlıdır. Bu sistem sufizmin önemli temel taşlarından biridir.

Sufizm'in içinde kendine özgü bir üslupla bâtıni öğretinin sırlarının kuşaktan kuşağa aktarılmasında Muhyiddin İbn-i Arabi'nin çok önemli bir fonksiyonu olmuştur. Öğretisine ait sırların hemen hemen hiçbiri açık bir şekilde dışarıya sızdırılmamışsa da, öyle sözlerin içine öyle bilgiler gizlenmiştir ki, bu sözlerle karşılaşanlar, çoğunlukla büyük bir şaşkınlık içinde kalmışlardır. O sözleri anlamaya çalışanlar, o sözlerin içine gizlenen asıl anlamlarla yüzyüze gelebilmişler, ancak böyle bir çaba içine girmeyenlerin büyük bir bölümü onu din dışı olmakla suçlamışlardır.

Kitaba ismini verdiğimiz "Arif için din yoktur" sözü de işte böyle çarpıcı sözlerinden biridir. Sadece bu sözü üzerine bile görmüş olduğunuz gibi bir kitap yazılabilmiştir. Çünkü sadece bu sözünü bile anlayabilmek için bâtıni öğretinin birçok alanlarını öğrenmiş olmak gerekir. Tek bir sözünde bile çok derin bâtıni sırlar üstü örtülü bir şekilde durmaktadır.

Arif için din yoktur sözü "**feiza kanel arifu arifen hakikaten felem yetekayyed bimutekadin**" yani "bir irfan sahibi hakikaten arif olduğu zaman, bir itikad ile kayıtlanmaz" sözünün Türkçemiz'e uyarlanmış hâlidir. Bu sözün içinde dinlerle ilgili de çok önemli bilgiler gizlidir. Bu sözün derinliklerine inildikçe, dinlerin aslında ne olduğu da şimdikinden çok daha farklı bir şekilde algılanabilecektir. Bu sözü seçip, bu sözün derinliklerini bâtıni yönleriyle incelememizin asıl nedeni işte budur. Çünkü günümüzde hâlen dinler bâtıni yönleriyle değil, zahiri yani dış görüntüsel şekliyle geniş halk kitlelerine öğretilmeye devam edilmektedir.

Muhyiddin İbn-i Arabi'nin bir zamanlar müritlerine aktardığı bu sözünün içine gizlenmiş bâtıni bilgileri bu kitapta sizlerle paylaştık. Kitap daha çıkmadan çok sayıda okurumuzdan büyük bir ilgi gördü. Şu anda elinizde tuttuğunuz kitabın satırları içinde, o büyük mürşidin sesini ve nefesini hissedeceksiniz. O sese kulak verin... O ses size çok şey söyleyecek... O

sesi günümüze taşıyan inisiyatik kardeşim Kevser Yeşiltaş’a buradan teşekkürlerimi sunuyorum. Üstüne düşen bu zorlu çalışmayı başarıyla yerine getirdiği için…

Ergun CANDAN
SINIR ÖTESİ YAYINLARI
Genel Yayın Yönetmeni

giriş

İslam tarihinde, eserleri hakkında en sert tartışmalarının yapıldığı sufi, İbn-i Arabi'dir. Eserlerinin yazım şekli içsel bir keşf ile olduğu için, görüşlerini benimseyenler ve karşı çıkanlar olarak iki zıt grup oluşmuştur. İlham yolu ile aldığı bilgilerin büyüklüğü ile kendisine En büyük Şeyh anlamına gelen Şeyh-i Ekber denmiştir. Karşı çıkanlar ise, ilham yolu ile alınan bilgilerin eksikliği ve yanlışlığı olabileceğini iddia ederek kendisine En Kafir Şeyh anlamına gelen Şeyh-i Ekfer lakabını takmışlardır. En çok karşı çıkılan düşüncelerinden ve sözlerinden biri olan "***Ezelî olan İnsan, Hadis, Zuhur ve Neş'eti bakımından Ebedî ve Daimi'dir.***" (Fass-ı Âdem) sözü ile tepkileri üzerine çekmiş ve kendi eserlerine karşıt, çok tartışma konusu olan eserler yazılmıştır.

Biz bu kitapta, İbn-i Arabi'nin ünlendiği ***"Arif için din yoktur"*** sözünün ne manaya geldiğini, bâtıni manasını, ilmi ledün sırlarını incelemeye çalışacağız. *"Arifler için neden din yoktur?"* ya da *"Din kimler içindir?"* konusunu ele alacağız.

Bir keşf ehli olan İbn-i Arabi'nin eserlerini, Suriye'den getirilen, orjinal-kopya olan, Arapça metinlerinden inceleme fırsatı buldum. Kabrini ziyaret etmek çok istedim, çok çaba harcadım gitmek için ancak ülkenin iç savaşta olması, Şam bölgesinin ise savaştan çok fazla etkilenmesi nedeniyle, sınırdan geçmeme yetkililerce izin verilmedi. Gidemesem de, rüyalarımda sürekli kabrinde dolaştım ve ziyaretlerde bulundum. Kendisi de yaşarken, rüya ilmine çok önem vermiştir. Bu yüzden rüya kanalı ile, birtakım bilgilerin manalarına ilişkin sezgileri ve ruhi seyahatleri gerçekleştirmem, bunların bana birer hakikat olduğu hissini uyandırmıştır. Bazen sabahlara kadar süren rüya kanalı ile bilgi akışları, eserlerinin orjinal metinlerindeki bilgileri tam kavramamı sağlamıştır. Karmaşık görünen ancak çok basit bir manaya sahip Hakikat bilgisini hem müşahade ederek, hem de bir avazı ile sesini duyarak gerçekleştirdim. Bu hâlleri yaşamam hiçbir arifin hakikatte ölmediğini, bedeni terk etmelerinin onların yok olduğu anlamına gelmediğini idrak ettirdi. Rüya kanalında arifleri görmem ve onlar ile seyahat ve sohbetlerimi, Suriye Yüksek İslam İlimleri mezunu ve İbn-i

Arabi eğitimini Suriye'de alan, defalarca kabrini ziyaret etmiş olan Mehmet üstadıma danıştım. Ve aldığım cevap katiyetle şu olmuştur: *"Onları herkes rüyasında görmez ve herkesin rüyasına da gelmezler. Onlar ölümsüzlerdir, sen onları düşündüğün vakit, bil ki, onlar da seni düşünüyorlardır. Ruhtan ruha akış ve köprüler vardır ve bedenli olmak buna engel değildir. Rüyada bâtına doğru yolculuk edersin ve dünyada iken alamayacağın bilgileri, bâtında rahatlıkla alır ve anlarsın, uyandığında yeniden zahir dünyada ve vehim bedeninde ise hatırlamaya çalışır, karmaşık görünen herşeyi basit bir dil ile aktarımda bulunursun."* Mehmet üstadıma ve gönül sahibine, şükranlarımı tekrar sunuyorum.

Kitabın yazımı esnasında, benim bâtın mürşidim, bâtın dostum olmuştur İbn-i Arabi. Bana Hakikatime olan seyr yolculuğumda eşlik etmiştir. Her satırın ilhamını, sezgisini, müşahadesini, hâl zevklerini üzerimden eksik etmemiştir. Eserlerindeki sırları, vahyi ilhamı ile, gönlüme ve kalbi ruhiyeme, bir bir aktarmıştır. Ölümsüz ruhu halen aramızda ve kendisine ulaşmak isteyenlere, isteyenlerin bedenlerine ve ruhlarına, sonsuzluktan dokunmaktadır ve dokunmaya devam edecektir. Mükaşefe yolu üstadıdır. Mükaşefe yolu, Süveyd ilmidir. Bâtın ötesi gayb âleminin yani, gizli âlemlerin müşahadesidir. Mükaşefe, ledün ilmi, hikmet menbaı ve ilahi isimlerin ilmidir. Bir Vahy-i İlham şeyhidir. Harf ilminin dehasıdır. Eserlerinde bahsettiği gibi, *"**Hepimiz bir vakitler Yüksek harfler idik, indik kainat satırları arasına kelimeler olduk."*** Hâlâ o satır aralarındaki kelimeleri okumaya devam ediyoruz. En büyük kitap insandır ve hepimiz birer kelimeyiz. Kendi hücrelerimizdeki ayetleri okumaya devam ediyoruz ve edeceğiz.

> Arif, Zât için yine bir perde olan sonsuz tecellileri müşahede ettiği için O'nu doğrudan göremez. Ru'yet, ya da müşahede gibi kavramlarla ifade edilmeye çalışılan ve Zât'a taalluku çağrıştıran mârifet de O'nu kuşatamaz.
>
> Futuhat-ı Mekkiye/Muhyiddin Arabi

Arif için din yoktur kitabının amacı, ariflerin bir itikad ile kayıtlı kalmadıkları üzerinedir. Dinler değişir, ancak hakikat değişmez. Dünya üzerinde semavi ve felsefik dinler de olmak üzere, tüm öğretilerin amacı, insan üzerine ve insan içindir. Dinlerin bir görünen bir de görünmeyen yönü vardır, yani bir içsel hâli bir de dışsal yaşamın devamı için bir yol anlatılır.

Ritüeller ve çeşitli ibadetler, yapılması, uyulması gereken kurallar çerçevesinde dışsal yaşamı düzenleyen bir yapıya sahiptir. İçsel olarak amacı ise, insanın öğrendikleri ile kendi ilminde derinleşerek insanın asli mahiyetini açıklamak ve dünyada bulunma amacını aramasına yol açmak içindir. Ve son gelen din ile din devri kapanmış, nebilik de sona ermiştir.

Hakikat tektir ve değişmez, bozulmaz. Fakat direkt olarak aktarılamaz. Ancak işaret edilerek, üstü kapanarak sembollere bürünerek aktarılabilir. Çünkü hiçbir beden sahibi insan hakikati apaçık göremez ve bilemez. Bilemediği ve göremediği için de aktaramaz. Hakikat bilgisi çok güçlüdür ve sahip olduğu gayb âleminde, gizlide kalmak sureti ile, ancak semboller ile insan zihinlerine yoruma açık olarak gönderilir.

Fizik âlem, hakikat bilgisine sahip değildir. Henüz gerçek ile karşılaşmamıştır. İnsanoğlunun karşılaştığı tek gerçek bilgi doğum ve ölüm bilgisidir. Her insan muhakkak doğarak dünyaya gelir ve bedeni terk etmek sureti ile de ölür. Bunun dışında insanlık henüz hakiki bir bilgi ile karşılaşmamıştır. Bunun dışında dinler vasıtası ile vahiyler, ezoterizmde de semboller ile hakikati işaret eden bilgiler almıştır. Arifler, ayan ve açık şekilde hakikati işaret etmişlerdir. Fakat bunun anlaşılır ya da anlaşılamamış olması, tamamen zihin yapısı ile ilgilidir. Akıl sahipleri, semboller ve ayetler üzerinde delilleri takip ederek hakikati yorumlamışlardır. Gönül ve kalp sahipleri ise sembollerin ve ayetlerin hakiki manalarına erişebilmişler ancak bunu yine aktaramadıkları için birtakım özlü sözler ile işaret etmişlerdir.

Bir bilginin özü onun derinine indikçe anlaşılır bir hâle gelir. Çünkü bilgi dışta değil içtedir. Bu nedenle de ezoterik öğretilerde hiç bir şey göründüğü gibi değildir denmiştir.

Sufi öğretilerinden kaynaklanan ve Anadolu halk deyişlerimize yerleşen *“Arif olan anlar”* sözünün ortaya çıkışı bu konuya dayanır. Yani bir meseleyi anlayabilmek için onun içsel sırrına ulaşmak gerekir. Ariflerin, gönül gözü açıkların yaptığı gibi... Arif sözünün anlamı da bu yöndedir. Arapça kökenli olan arif sözcüğü *“çok anlayışlı, sezgili, bilgili, irfan sahibi, bilen, bilge”* anlamına gelir.

Kur’an-ı Kerim’de *ulûl’elbab*, Lüb yani sırra vakıf olan, akıllarının erişemeyeceği bilgilere, kalp ve gönül güzellikleri ile erişebilenlerin varlığından bahsedilmiştir. Akıl herkese bahşedilmiş sonsuz bir nimettir.

Fakat sembol ve ayetlerin hakiki manalarına ulaşmak, derinleşmek sureti ile bir bilgi elde etmede yetersiz kalmaktadır. Akıl sadece görünen fizik âlem için yeterli olabilir, ancak gizli âlemlerin derinliklerine sadece kalp sahiplerinin ulaşacağı bilgisi de Kur'an-ı Kerim'de aktarılmıştır. Ve herkes etten bir kalbe, kafatasında bulunan göz organına sahiptir. Nefes alır ve âlemi gözler. Ancak çok azı gizlide olan gönül açıklığına ve kalp gözüne sahiptir. Az daima çoktan kıymetlidir. Çünkü az olan çok olanı besler.

Hakikat basittir. Basit olduğunu ancak kalp gözü olanlar bilebilir. Karmaşayı ise akıl yaratır. Karmaşık hâle getirerek, içinden çıkılamaz duruma düşürür. Çünkü akıl yorum yapar, zanlar ile görür ve elindeki bilgilerle değerlendirir. İnsanlar akılları ile hakikat bilgisini karıştırdılar, anlamak istediler ama zanları ile yorumladılar ve o bilgilerin içinde kayboldular.

Hakikat hiçbir zaman ölmez ve yok olmaz. Her zaman varolmaya devam eder. Muhakkak hakikat bilgisini aktaracak, kalp ve gönül sahipleri bulunmaktadır. Kadim bilgiler denen tüm öğretiler, zamanla eriyip yok olmadılar. Her zaman diliminde, yeniden üstleri açılarak zamana ve insanlara ulaştılar. Zamanında yazılan, eksik çevrilen, yakılan, yok edilen, yanlış anlaşılan tüm bilgiler, gün ışığına tekrar tekrar çıktı. Gönül ve kalp gözü açık olan azınlık, bilgileri yorumladı.

Herkes uykuda ama daima diri olan ve hiçbir uykunun erişemediği noktalarda bilgiler, insanlığa akmaya devam etti.

Hiçbir dinde, hiçbir öğretide, bedenden vazgeçmek esas değildir. Beden, ilahi düzeni anlamada ve O'na yönelmede en büyük araçtır. Bedenden vazgeçmek değil, bedeni terbiye etmek esastır.

Her ruh, bedeni konsantrasyonu altına almadan önce, Levh-i Mahfuz denilen kayıtlı levhada bir suret oluşturur ve o suretten, damla damla, arştan arza kadar olan seyr yolculuğunda, bedene ulaşır. Mısır inisiyasyonunda bu, Thoth'un kürelerden kürelere inişi olarak anlatılmıştır. Ve sonra bu serüven tekrar inilen noktaya çıkışla noktalanacaktır. Yani dönüşümüz O'nadır dendiği gibi...

Her insanın sırrı o levhada kayıtlıdır. Fizik âlem bir kayıtlar âlemidir. Kayıtlı levhada insanın payına düşen her ne var ise o sırrın esiri altındadır. Bu esirlik, ruhi mekanizmanın, bedene hükmetmesi ve tasarruf altına almasıdır. Bedenlerimiz bizim mezarlarımızdır ve o mezarlarımızda bize, bahşedilen ruhi parçamız ile hayat verilmiştir.

Etten kalplerimiz ile inandığımızı zannederiz ve arayışlarımız aklımız ile olur. Ulaşılan ise tamamen zahiri yani maddesel bilgilerdir. Gönül gözünü açanlar, genişletenler ve genişlemesini dileyenler ancak hakikat bilgisine yaklaşabilirler. İnanç, kalbin maddesi değildir, beynimiz de değildir. Akıl değildir, zihin değildir. Bunların hepsi zanlarımızı oluşturur.

İnsan kendinde düzeni kuramadıkça, dünyada da asla düzen olmayacaktır. İnsan tüm zanları ile inandıkları arasında kaybolmuştur, görünen tüm madde ve eşya içinde boğulmuştur. O kadar fazla sıkışıp kalmıştır ki artık bundan kurtulamaz hâle gelmiştir. Ve ancak kaybolduğu noktadan sıyrılıp çıkabilecektir. Nerede kaybolduğunu bulduğu anda, çıkış noktasına erişecektir. Her insan bir ilahi isim ve yüksek bir harf ile dünyada belirmiş ve taşıdığı ilahi isim, her insanın mevcut hayatında yerini almıştır. En az şeye ihtiyaç duyan makul insan ise hakikate o kadar yakın ve madde dünyasını o kadar kontrol altına alabilmiştir.

Ulûl’elbab kelimesi ile işaret edilen mana, aklın önderliğinde, gönül gözünü açabilen, beden ile ruhu arasında bağlantı kurabilen, hem dış dünyasını hem de iç dünyasını bütünleyen insan içindir. İşte bu kişiler arifler olarak bilinirler. Arifler, hakiki manada, beden içinde ölerek, beden içinde yeniden hayat bulan kişilerdir. Görünen bedenlerinin içinde diri olan insanlardır. Oysa her insan hakikatten koparak bedende ölü doğar ve bedeni terk ettiğinde yeniden hakikate kavuşur. Arifler ise, bedeni terk etmeden ölümün dünyasında diri olanlardır. Bedenin içinde hapissen, dıştaki özgürlüğü bilemezsin.

Beden içindeyken insan uykudadır. Uykuda olan insanın da bildiği yanılgılardan ibarettir. Uykuda olan insandır, kainata karşı duran insandır, her şeyi inkar eden insandır. Uyanmak sancılıdır. Acıların en acısı, kendini bilmeye doğru yol almaktır. Beden buna alışık değildir. Beden uyku yeridir, öyle programlanmıştır. Bedenin içinde uyanmak zordur hatta imkansızdır bu yüzden bedeni terk etmeden uyanmak için beden içinde ölmek esastır ki, tüm nebilerin ve ariflerin işaret ettiği nokta budur.

Uyanmanın yazılı belgeleri yoktur. Yazılı olanlar ise tamamen zahiridir. Ezoterizmde bilgelik ve hikmet yazıya geçirilmez. Bir şey yazıya geçirildiği zaman kayda alınmış olur. Her türlü kayıt altına alma, onu şekillendirme demektir. Ondan sonrası için her türlü kayıt altına alınan, gölgedir, vehimdir, hakikat değildir.

Katı madde olarak görülen tüm nesneler, donmuş hâldedir. Beden de donmuş bir cisimdir. Kayıtlı levha da İlahi Şeklin dünyaya yansımış hâlidir. Beden hakkında, zihin ile bir yorum yapıldığı vakit, kayıt altına alınmış olur ve bozulur. Bu yüzden ezoterik bilgiler çoğunlukla yazıya geçirilmezdi. Beden ile ilgili hiçbir bilgi hakikatinin dışında anılmazdı. Söz ile aktarım olurdu. Söz ile aktarımdan sonra, aktarılan zihin bunu yorumlar ve ona göre bir anlayış ile uyanışa geçerdi. Yazdığı vakit, söz ile aktarılan bilginin özünü bozmuş olurdu.

İç'te bilinmeyi bekleyen Zeka, lakin Dış'ta donmuş zeka sahibi İnsan,
ki her baktığını, kayıtlayarak bozan.

İşte insan, her anı sıfatlara bölerek, hayatın ve tüm insanların güzelliklerini kaçırır. Çok basit bir örnek vermek gerekirse; kişinin zihninde kötü olarak bellediği insanlar ve bir gün onların yargılanacağı düşüncesi olabilir, bunu bekliyor ve dua ediyor olabilir, ama bir başkası o insanlar için hayır duaları ediyor olabilir ya da biri için iyi dileklerde bulunuyorsan, unutma ki başka biri ona kızgın olabilir. Yargılarımız var. Zihnimizde oluşturduğumuz bir dünya var ve asla hakikat olmayan bir dünya. Bir hayal ve gölge dünyası. Bu yüzden durup sadece izlemek ve yargıda bulunmamak gerekir. Gizli bir kibirdir bu. Bizim için iyi olan bir başkası için kötü olabilir, bizim için olumsuz olan bir başkası için olumlu olabilir. Beşerin hiçbir vakit hakiki anlamda adaletli olamayacağı bir gerçektir. Zanlar hakikat olmadığı için, kararlar da adaletli olmayacaktır.

Her olan zıddı ile beliriyor, eski tabir ile zuhur ediyor. Bir tek O belirmiyor görünmüyor çünkü zıddı yok, ikilik yok. Tek olan görünmez, eğer görüyor isek, muhakkak ikili belirmiştir, zıddı ile görünmüştür. Görünmesini sağlayan yine O değil mi? Biz zıtlardan birini kendimize uygun diye sever, diğerini uygun olmadığı için sevmediğimizde, bir başkası da bunun tam tersini hissediyor olabilir. İşte bu zıtları yargılamak gizli kibirdir ve kayırmanın beşeriyette adaletli bir yargısı olamaz. Zihin yanılgılar ve zanlar içindedir. Bu yüzden dünya zanlarında yaşamayı terk edip, kendi hakikatimizdeki dünyayı inşa etmeye başlamalıyız. Ne kadar ikiliğin mevcut ise o kadar hakikatinden uzaktasındır. Arifler, Kutb'da oturup seyreder cümle âlemi, güzelliklerini, her an ayrı bir şende (tecellide) yaratılışları.

O her an bir şe'ndedir (tecellidedir).
Rahman/29

Ama ne yazık ki beşer, içindedir dünyanın, bu yüzden herşeyden habersizdir ve göremez, sadece aklı yettiği kadar yorumlar hayatı. İbn-i Arabi'nin bahsettiği, gayriyet âleminde, gayriyet anlayışında isen ne büyük bir vehimdir. İnsan cahildir denir. Gayriyette iken ayn'iyet kurabilmek.. Ariflerin, çağlar boyu aktardığı bilgi budur: **"Ne ararsan kendinde ara ve her şey senin içinde."**

Arştan arza kadar damla damla akarak, ten ile örtünüp bürünülme ve insan olarak görünmenin tek amacı, Birliği, çoklukta idrak etmek içindi. Bunu anlatmak için dinler geldi, fakat asla etkili olamadılar. İnsanlık daha da maddeye gömüldü ve daha derin uykulara daldı. Arifler manaları açtılar, derinleştiler ancak yine anlaşılamadılar. Özlü sözleri ancak tekerleme gibi tekrardan ileri gidemedi. Anlayışlara ulaşamadı. Verdikleri mesaj çok açıktı, her şeyi ayan beyan sembollerle aktardılar.

Dünya ile insan arasında nefes alın, içerde olduğunuzu bilin. İçerde olan bir Tanrısal Parçanız vardır ki o her şeyi bilendir. Dışarıda ise uykuda olan bir bedendir. Anlamayı bekleyen bir zeka içeriden devamlı olarak sinyaller yollar, oysa dondurulmuş bir zekaya sahip insan bunu asla bilemez. Ve insan kendini sevmediği için asla uyanamaz. Uyanması için beden mezarını kazıması ve ışığa ulaşması gerekir.

Ariflere, hiçbir kimse tarafından görülmeyen ve anlaşılamayan sembollerin yorumu bahşedilmiştir. Ve arifler bunları müşahade ederek aktarmışlardır. İbn-i Arabi Fusus'ül Hikem eserinde üç sınıf insandan bahseder: ***Arif olanlar, arif olmayanlar ve cahiller***. Arabi anlayışında, arif *"**Hakikati Hakk gönlünde ve Hakk'ın gözü ile görendir**"*. Arif olmayanları ise *"**Hakikati, Hakk'ta fakat kendi nefsinde görendir**"* diye tarif eder. Cahili ise, *"**Hakikati ne Hakk'ta, ne Hakk'tan gören ama Hakk'ı ahirette nefsinin gözüyle görebileceğine inanmış ve bunu uman kişi**"* olarak tarif eder. Arif hiçbir inanç ve dini sistem ile kayıtlı kalmadığı için, hakikate ulaşmış ve Hakk gözü ile görendir. Hiçbir şeye yorum katmaz ancak hakikat lisanı ile, insanların anlayabileceği dereceye indirerek aktarandır.

İbn-i Arabi, Mevakıf eserinde, arif olan ile olmayanları şu şekilde ayırmıştır: ***"Alim olan kimse Ben'im (Hakk) varlığımın delillerini araştırmakta, fakat bulduğu her delil Bana değil kendisine işaret etmekte; arif ise delilleri benimle aramaktadır."***

Arif olmayan, gördüğü kadarı ile yorumlar ve aklı ile idrak ettiği hakikati deforme ederek kayıt altına alır ve bozar. Kısaca hakikat bilgisini tadilata uğratır.

Cahil ise, idraki sınırlıdır, elindeki mevcut öğretiler ve bilgiler ile Hakk'ı anlamaya çalışır ve ödül ve ceza peşinde tüm ömrünü heba ederek geçirir.

Arif Hakk'a ölmeden önce ulaşmış ve bedende görünendir. O sadece oluşlar âlemini izler ve her an ayrı bir şende olan yaradılışı seyredalar.

Arif olmayan "cennet için sana inanıyor isem, beni cennetinden men et, cehennem korkusu ile sana inanıyorsam beni cehennemine al, sadece sana kavuşmayı diliyorsam beni Sana kavuştur" der. Tam bir uyanış içinde olmadığı için masiva denilen dünya maddesine sıkı sıkı tutmuş ise kendi gizlisini unutur, kendi gizlisine dalınca da dünyayı boşverir.

Cahil ise, "cehenneminden koru, cennetine al" diye tüm hayatını "ölçüler ve hesaplar" içine gömer. Tamamen dünyasaldır. Şekil üzerindedir. Bir eksik bir fazla hesabı ile sayarak tüm hayatını geçirir. Fakat İbn-i Arabi Fusus eserinde, kim ne yaparsa yapsın, her şeyi kuşatan Hakk'a ve O'nun Yüceliği Hakikatine yapıldığından bahseder. ***"Kim neyi ne şekilde yapıyorsa, Hakk'a hizmettedir"*** diye de özellikle belirtir.

Orijinal Arabi yazmalarında bahsedilen, *aynalar*, bilgi olarak çok önemli bir yer tutar. Toplumda her ne kadar yanlış algılanmışsa da doğrusu; "Her insan Hakk'ın aynasıdır, birbirinin değil." şeklindedir. Her insan Hakk isimlerinin bir belirmesidir. Yani sen bana bakınca Hakk'ın bir isminin, sendeki belirmesini görüyorsun, ben sana bakınca Hakk'ın bir isminin belirmesini görüyorum. Hakikat Hakktır, insan Hakk'ın isimlerinin yansımasıdır. İnsanlar hiçbir zaman birbirlerinin yansıması olamazlar çünkü, insan bir gölgedir, gerçek değildir. Donmuş madde, nesne, eşyadır. Donmuş maddeler birbirlerini yansıtamazlar. Yanlış olan bu bilgi, toplumda çok fazla yer etmiştir. Kısaca İlahi İsimler Hakk'ın aynası, insanlar da isimlerin aynasıdır.

Fusûs'l Hikem eserinin orjinalinde şöyle bahseder: ***"Hakk, kendini görmen için senin aynandır. İlahi İsimler de Hakk'ın aynasıdır. Sen de isimlerini görmede ve bu isimlerin hükümlerinin ortaya çıkışında, Hakk'ın aynasısın."*** Aynalar bilgisinde Hakk bir aynadır, ilahi isimleri Hakk'ın aynasıdır. Her bir ilahi isim insanda meydana çıktığı için, insan bu ilahi ismin kendindeki belirmesini idrak etmek için Hakk aynasına

bakmalıdır. Hakk aynasında ancak kendindeki Hakk ismini bulabilir. İşte bu anlayışta, artık bir başkası yoktur. Tüm insanların bütünlüğü, Hakk'ın ilahi isimlerinin belirmesindeki bütünlüktür. İnsanlar Birlik inancına ulaştıkları vakit, Hakk Hakikati de dünyada belirecektir.

Kitap içinde geçen kavramlardan, "Mutlak, Allah, Hakk" manaları üçlü erdemdir. Tek Hakikattir. Bu üçlü erdem dışında oluşan herşey gölgedir. Üç mana, sınırlı insani idrakle algılayamayacağımız, sınırsızlığın ötesindedir. Ötelerin ötelerine ait gerçekliklerdir. "**Mutlak**" kavramı dipsiz karanlıktır ve hiçbir yaradılmış tarafından bilinemeyecek ve bulunamayacak olan noktadır. Kün! emrini vererek yokluğundan varlığa geçer. Ve Allah ismi ile varolur. **Allah** manası, ezoterik bilgilerde "Âlemlerin Rabbi" olarak bilinen, Tek ve En güzel yaratıcıdır. *"Yaratıcıların En güzeli olan Allah ne yücedir" (Muminün/14).* Allah ismi, ileride bahsedilecek olan tüm ilahi isim ve suretlerin "kül" yani bütün hâlde bulunduğu Teklik ve Birliktir. Allah için birdir diyemeyiz çünkü Birliğin kendisidir. Tek diyemeyiz çünkü Tekliğin kendisidir. **Hakk** manası ise, üçlü Hakikatin sonuncusudur. Âlemlerin Rabbi olan Allah isminin, tecellisidir. Allah isminde bütün hâlde bulunan ilahi isim ve sıfatların, belirdiği, birbirlerine "gayr" olduğu, ayrıldığı ve tek bir isim olarak Hakk diye anıldığı gerçekliktir. Hakk ismi, tüm ilahi isim ve sıfatların genel ismidir. İbn-i Arabi, Hakk için Âlem, Âlem için Hakk kullanır. Hakk Hakikatteki âlemdir, görünürdeki âlemler ise Hakk'ın gölgesidir.

Yine kitapta en çok geçen kavramlardan olan "**İlahi isimler**" ve "**İlahi Suretler**"i de şöyle açıklayabiliriz: Her bir "isim" Hakk bütünlüğündedir. Her bir isim ve anlamları kutsal kitaplarda belirtilmiştir. Var eden, Merhamet eden, Bağışlayan isimler olduğu gibi, Ceza veren, Darlaştıran, Yok eden isimler olarak ikiye ayrılır. İbn-i Arabi bu isimleri "Var edenler" ve "Yok edenler" diye iki bölüme ayırmıştır. İnsanlığa bildirilen 99 İlahi İsim bulunur ancak hakiki sayısı sonsuzdur. Her bir isim, hükmedicidir, hakimdir. İbn-i Arabi eserlerinde, her bir insanın, ilahi isimlerin biri ya da birkaçının hükmü altında bedenlendiklerinden bahseder.

İlahi isimler, insan bedenlerini var etmeden önce, ilahi suretler olarak "Hakk Aynasında" şekillenir. İşte insanın gerçek şeklinin, gerçek görüntüsünün yeri ilahi suretlerdir. Her bir ilahi suret, her bir ilahi ismin şekil almış görüntüsüdür. Her insanın, Hakk Makamında, Hakk Aynasında

hakikati vardır. Kısaca ilahi sureti vardır. Dünyada görünen bedeni ise, hakiki suretinin sadece gölgesidir. İbn-i Arabi, ***“İnsanın Hakikati, Hakk Aynasında, suret olarak bulunur.”*** der. Dünyadaki görüntüsü ile arızi, gölge yani bir yansımadan başka bir şey değildir.

Sonuç olarak, her birimiz, tek tek çok değerliyiz. Hakk aynasında çizili hakikatimizin yansımalarıyız. O yansımalar bedene girdikleri vakit, bedenin cazibesi ile uyurlar. Uyanmaları için bir vakit geçecektir. Ancak bilinmelidir ki, zaman bizim içindir. Geçen ya da geçmiş bir zaman yoktur. İnsana kendinden başka yakın hiçbir insan yoktur. Kimse kimseyi uyandıramaz. Herkes kendi çabası ve ciheti ile uyanacaktır. Herkes dünyadaki kendi hakikatinin temsilcisidir. İçinde konuşan hakikatidir ve insan bu konuşanın kim olduğunu çözene kadar ikilik peşindedir. Sonra konuşan ile kendisinin ayrı olmadığı idrakine ulaşır.

Hakk, tüm dünya inkarda iken, arada kendisine yönelenleri asla boş çevirmez. Bir vehimden, gölgeden ibaret olan bedeninden yönelen, ipine tutunan ve boyası ile boyanan kişi, bir vücuda sahip olur. Asli vücudun bir parçası olur. Tüm insanlar, varlıkları ile O’nu ispatlar, Yoklukları ile O’ndadırlar. Dünya bir inkar âlemidir. İnkarda O’nu ispatlarız, Yokluğa eriştiğimiz anda ise tamamen O’ndayızdır. Herkes O’ndan gelmiştir ve yine O’na dönecektir.

Son olarak ariflerin gizli âlemlerine bir dönüş yapacak olursak, onların kendi içlerinde inşa ettikleri gönül âleminde şöyle bir bilgi yankılanır:

“Secde et ve yaklaş dedi, iki gönlü bir eyle dedi, sen yoksun Ben varım dedi, Ben yokum sen varsın dedi. Dilimi bağladı kördüğüm etti. Açtı sonsuzluğunda eritti, ne ben kaldım ne O.

Benim adım hiç kimse dedi. Bir ben kokuna hasret, bir O kokuma hasret dedi, Hakk vücudundan gayrı bir koku yok dedi. İki hasretlik bir oldu, viran ellerde çaresiz bırakmadı. Varlığım ile O’nu ispatlarım her An, yokluğum ile yine O’nunlayım her An. O kendine her yönelen için ne büyük sevinç duyar, büyük çoğunluk karşıta yönelmiş iken. O kucak açmış Gel diyor, sürekli seslenir de çok azı duyar O’nun sesini. Yüce bedenini, Haşmetini, Suskun atan kalbini, Yıldızların parlaklığında seslenir bir avaz ile Gel diyor Gel.

Kendinden kendine ilahi dalgalanma, zatından zatına yolculuk bu. Ne güzel bir oyundur. Ben O’na muhtaç idim, O bana hasret iken buldum

kendimi. Cehenneminde yanmadan nereye? O'na ulaşmak, ulaşmak ama nereye? Ulaşılacak bir yer olmadığının idrakine varıldığında, O'nun gönlünde bir kalp atışı olmak. Ruhum O'nun çöllerinde dervişe olmuş dolaşır iken, beden içinde olmak ne vehim. Kalabalık başım, çok kalabalık, lakin ben yalnızım, yalnızlığın en derun hâlinde, sükunetinde sadece O'nunlayım. Ruhum öylesine derinleşti ki, kendimi tanıyamaz oldum, kimim ve nereye aidim? Hiçbir yere kendimi konduramıyor iken, bedenin içinde evimde olmak niyedir diye sorarım kendime. O'nun engin okyanusunda dalgalanarak yüzerken, güneşinin nuru ile yanarken, suyunun serinliği ile coşarken, ne vakit ona ulaşacağım? Tüm 'Ne' olan herşeyden arınmış, 'Neredelere' uzaktayım. Sığamadım bedenime, ne de dünyasına. Nasıl bir hâlleşme, helalleşmedir bu, tüm derdim kendim olmuş iken buldum yine kendimi. Senin dünyan ne güzeldir, al beni dünyana, cehenneminde yak binlerce yıl, cennetinde serinlet razıyım, tek sana kavuşmak ise ümidim, aşkından sarhoşum.

Ben ezelden beri çok kereler vardım o eşiğe, lakin O kapının ardında gülümseyerek, daha vakit varmış dercesine bekledi.

Çok zor diye yanaşılmadı, korkuldu azametinden, oysa ki O rahmeti ile gıdası yapmış bizi. Eğer O bir rahmet eyleyecek ise yarattıklarına, gıdası yapar tüm kainatı. Hazır. İki yay mesafesinde, bir göz açıp kapama An mesafesinde. Bekler durur, gönlünde bir ışık yakana misafir eyler kendini, kendini tanır O'nda, O da O'nda. Ruhu bir göçebe gibi, çöllerde O'nu ararken, bir serap gibi görür, sonra bakar ki, meğer O her yerde, her zerrede bırakmış mührünü. Tek olanı hangi göz görebilir ki, sen Rahman ve Rahim sırrı ile ikilikte görüneni değil misin? O'nun çöllerinde, koklaya koklaya yolunu bulursun.

O daima benimleydi, hep oradaydı, yüreğimin en derinlerinde. Yaman bir avcı gibi yakaladı sırtımdan, yaşam iliği gibi yerleşti tüm omurgamın arasına, akıyor sonsuzca, tüm bedenimi ele geçirdi, tüm hücrelerimi. Ara sıra değil hep düşünüyorum O'nu, her anım, tüm zihnim, tüm rüyalarım dopdolu. Adanmışlığın hizmetinde, sadece O'nunla dopdolu. Tüm benliğimde duyuyorum o sesi. Ama gören gözlerim nerede? Yalnız bırakmışlar beni. Uzattım elimi ama tutan olmadı. Gözyaşlarının ıslaklığı ıslattı avuçlarımı. Yüzüme sürdüm SEN gibi, SEN diye. Neden yoksun? Gözyaşlarım toprağa akıyor, belki yağmur olup göğe yükselir ve ulaşırlar

sana. Kendin gibi bıraktım seni. Parça parça da olsam her anımda, yine de uzakların acısı kalacak bende, ruhumda. Sessizliğin aşkı bu, ruhun sevgisi. Sormuyorum artık. Sorgulamıyorum. Bıraktım öylece fısıltıları kucağına. Sadece bekliyorum, duy! Duy artık sesimi.”

Yıldızlar kadar suskun atan yüreğimi
Hissedebilir misin oralardan?
Gel diyor daha yakın Gel!
Al diyorum yanına Al!..
İkiliğimi BİR eyle...
Gecelerinde aydınlat ki
Gündüzlerinde çoğalayım.

I - Muhyiddin İbn-i Arabi Kimdir?

> "Yazdıklarımızın ve yazmakta olduklarımızın hepsi İmla-ı İlahiyye, İlka-i Rabbaniye ve Nefes-i Ruhani'ye istinad etmektedir. Bilgilerimiz Vahy-i Kelam değildir, ama Vahy-i İlham'dır."
>
> Futuhat-ı Mekkiye/Muhyiddin Arabi

Muhyiddin Arabi tüm dünya çapında tanınan, evrensel düşünceye sahip bir sufidir. En ünlü sözlerinden biri *"**kişi kendi Hakikatine Arif olduğu vakit, bir itikad ile kayıtlanmaz**"* sözü kısaca "***Arif için din yoktur***" ile tanınmıştır. Mevlâna'nın *"Ne olursan ol gel"*, Hacı Bektaş Veli'nin *"Ne ararsan kendinde ara"* Hallac-ı Mansur'un *"Ene'l Hakk"* sözleri gibi, *"**Arif'e din yoktur**"* sözü evrenselleşmiştir.

Batı dünyasının da yakından ilgilendiği tasavvuf ustalarından olan İbn-i Arabi için çesitli dernek ve kuruluşlar faaliyetlerde bulunmaktadır. Bunlardan birisi olan İbn-i Arabi Society Derneği, eserlerinin çevrilmesi ve görüşlerinin insanlara ulaşması için yılda bir kez Oxford'da "İbn-i Arabi Sempozyumu" düzenlenmektedir. Ayrıca her yıl Amerika'da San Francisco

kentinde de İbn-i Arabi üzerine bir sempozyum yapılmakta, İskoçya'da Beshara Okulu adında İbn-i Arabi'nin eserlerini okutan bir okul bulunmaktadır.

Batı dünyasının İbn-i Arabi sevgisi, onun evrensel bir düşünce sistemine sahip olmasının da önemli göstergelerindendir.

Yaşamı

1165 yılında Mürsiye İspanya'da doğmuştur. Sekiz yaşındayken ailesi ile birlikte İşbiliye'ye gelmiş, ilk tahsil hayatı yine İşbiliye şehrinde olmuştur. Genç yaşlarında Ahmed İbnu'l Esiri isimli bir sufi ile tanışmış ve onunla görüşmeleri olmuş, daha ilerki zamanlarda, eserlerinde sık sık bahsi geçen İbnu Rüşd ile tanışmıştır.

Rüşd, o sıralarda on beş yaşlarında olan İbn-i Arabi ile çok sık görüşmelere başlar. Arabi, genç olmasına rağmen inzivaya çekilip kendi iç dünyasını keşfe çıkmıştır. Arabi'yi çok etkileyen İbnu Rüşd'ün, "Bilgi, akıl yolu ile elde edilir" sözüne karşılık İbn-i Arabi, kendinde ortaya çıkan hâllerin neticesinde "Gerçek bilginin yani Hakikat Bilgisinin, akıl ile değil, mükaşefe (gizli ilimlerin keşfi) yolu ile elde edilebileceğine" inanmıştır.

İbn-i Arabi'nin ruhsal bakımdan açılımları, daha küçük yaşlardan başlamış, rüya kanalı ile ya da uyku ile uyanıklık arasında, birtakım bilgileri almış, aldığı bilgileri de eserlerine yansıtmıştır. Onu tasavvufa yönlendiren, yine rüyasında gördüğü bir kişinin tavsiyesidir.

İleriki zamanlarda, eserlerinde ilk hocam diye bahsettiği Ureynî İsimli bir şeyhle tanışır. Aynı zamanda Martili isimli bir şeyhle de çalışmaları devam etmektedir. İlk hocası olan Ureynî :***"Sadece Allah'a dön"*** der Arabi'ye. İkinci hocası Martili ise, "***Sadece Nefsine dön, Nefs'in hususunda dikkatli ol, ona uyma"*** demektedir. İki görüş arasında arasında kalan Arabi tekrar konuyu hocasından yardım ister. Hocası Martili ise, ilk hocasının öğütlerinin daha yerinde olduğu düşüncesini kendisine açıklayarak, "yüzünü Allah'a dönmesini" söyler. Ve *"Herkes kendi hâlinin doğruluğu üzerinde iddia eder. Lakin gönül, hangi yol makul ise, bunun üzerinde*

yoğunlaşır.” diyerek Ureyni’nin gösterdiği yolun doğru yol olduğunu söyler .

Hz. Şeyhü’l Ekber Muhyiddin Arabi’nin mürşididir. İsmi, Şuayb bin Hasan, künyesi Ebû Midyen’dir. Şeyhu’l-Meşâyih ismi ile tanınmış büyük velilerdendir. Cezayirde vefat etmiş ve kabri oradadır.

İbn-i Arabi, seyahatleri çok sevdiği için Anadolu’da birçok şehirde dolaşma fırsatı olmuştur. Malatya’da on yıl civarında yaşadıktan sonra, Sivas, Kayseri, Larende, Karaman, Erzurum ve Harran gibi Anadolu’nun bir çok şehrini dolaşmış ve oradan Konya’ya yerleşmiştir. Konya’da görüşlerini daha rahat anlatabileceği zeminler yaratmıştır. Sadrettin Konevi’nin mürşitliğini yapmış, dul annesi ile evlenmiş ve bir süre Konya’da yaşamıştır.

Burada küçük bir parantez açarak, öğrencisi olan, Konya’da kabri bulunan Konevi hakkında kısa bir bilgi verelim. Sadrettin Konevi, İbn-i Arabi’nin en yakın öğrencisidir. Arabi, öğrencisi Konevi’ye, tüm eserlerini incelemesi, öğrenmesi ve anlaması için anahtar olabilecek metotlar vermiştir. Hocası kadar bilgili olmasa da, altı kitap ve birçok risale yazmıştır. Aynı zamanda Arabi felsefesinin ekolünde yetiştiği için, çevresinde çok fazla tanınır. İbn-i Arabi ile başlayan zincir onunla devam etmiştir.

Konevi’nin, Arabi öğretilerine en mühim katkısı, her çağa uygun okunabilecek tarzda ve anlaşılır düzeyde bilgilerin aktarımı için anahtar düzenlemeler yapmış olmasıdır. Sistemli hâle getirdiği bazı düzenlemeler, Arabi’nin, her çağda anlaşılıır olmasına katkı sağlamıştır.

İbn-i Arabi, daha sonraları, Mısır’a geçer. Tekrar Mekke’ye gelir ve burada bir süre kalır. Mekke’de el-Futuhatu’l-Mekkiyye, ve Fusus’ül Hikem eserlerinin bilgisini rüya kanalı alır. Rüyada gördüğü Son Nebi’den emir alır ve Son Nebi’nin istediği şekli ile yazar. Bu konudan, Futuhat’ın Şit Fass’ında bahsetmiştir.

Bağdat, Halep, Konya seyahatlerini bitirdikten sonra tekrar Suriye’ye gelerek Şam’a yerleşir. 1239’da Şam’da bedenini terk etmiş, son nefesini vererek Hakk’a yürümüştür.

Kabri Şam Şehri dışında Kasiyun Dağı eteğindedir. 1500’lerin başında Sultan Selim, Şam’ı Osmanlı toprağı içine alınca oraya türbe ve cami yaptırmıştır.

Eserleri

-Fütûhat-ı Mekkiye fi Esrâri'l-Mahkiyye ve'l Mülkiye

Mülkiyet ve mâlikiyetin sırlarını bilme hususunda Mekke'de gelen ilhamlar.

(Kendi el yazısı ile olan nüsha, Türk-İslam Eserleri Müzesi no. 1845-1881'dedir. Bu nüsha 31 cilt hâlindedir.)

İbn-i Arabi, Futuhat eserinde ele aldığı konunun içeriğinde, kendisinin ve öğrencilerinin yaşadığı tüm hâlleri kaleme alarak yansıtmıştır. Bunun dışında, soru cevap tarzında da diyaloglara yer vermiştir.

İbn-i Arabi eserin yazılışı hakkında ve eser ile ilgili şu ifadeleri kullanmıştır:

"Bu kitabı, halka faydalı olsun diye yazdık, daha doğrusu ben değil, Hakk yazdı. Onun için tümü de Hakk'tan gelen feyz (feth)den ibarettir" (Futuhât, II, 93, IV, 502).

-Fusûsu'l-Hikem/Öz Hikmetler veya Hikmet İncileri

-Kitabu'l-İsra ilâ Makâmi'l-Esrâ

-Muhadaratü'l-Ebrâr ve Müsameretü'l-Ahyâr

-Kelamu'l-Abâdile

-Tacu'r-Resail ve Minhacu'l-Vesâil

-Mevaqiu'n-Nucûm ve Metali' Ehilletü'l-Esrar ve'l-Ulûm,

-Ruhu'l-Kuds fi Münasahati'n-Nefs

-et-Tenezzulatu'l-Mevsiliya fi Esrâri't-Tahârât ve's Salavât ve'l-Eyyami'l-Asliyye

-Kitabu'l-Esfar,

-el-İsfar an Netaici'l-Esfar

-Divan

-Tercemanu'l-Eşvak

-Kitabu Hidayeti'l-Abdal

-Kitabu Taci't-Terâcim fi İşarati'l-İlm ve Lataifi'l-Fehm

-Kitabu'ş-Şevâhid

-Kitabu İşarati'l-Kur'an fi Âlaimi'l-İnsan

-Kitabu'l-Ba'

-Nisabü'l-Hiraq

-Fazlu Şehâdeti't-Tevhîd ve Vasfu Tevhîdi'l-Mükinîn

-Cevâbü’s-Sual
-Kitabu’l-Celal ve hüve Kitabu’l-Ezel
-Ankâu Mu’rib fi marifeti Hatmi’l-Evliya ve Şemsi’l-Mağrib
-Rahmetun-mine’r-Rahman fi Tefsiri ve İşârâti’l-Kur’ân
-Reddu Maani’l-Müteşabihîhât ila Maani’l-Âyâti’l-Muhkemât
-Mişkâtü’l-Envâr
-el’Kur’atü’l-Mübarek
-el’Hucub
-Seceretu’l-Vûcüd ve el-Bahru’l-Mevrûd
-Mevâkiu’n-Nücûm

II - Arabi Felsefesi ve Öğretisi

İnsan, âlemin ruhu ve anlamıdır.
Fusûsu’l Hikem/Muhyiddin Arabi

İbn-i Arabi’nin felsefesinde, birinci temel nokta, kamil insandır. Onun felsefesinin bu temel noktası, kamil insanın, bir nüzûl yani inişle ve mirac yani yükseliş ile seyr yolculuğudur.

Arabi’nin tüm öğretisi, en mükemmel ilahi varlık olarak yaratılan, sonra çevrilen ve aşağıların aşağısına inen, sonra yine oradan yükselerek, ilahi varlık düzeyine gelecek olan kamil insan üzerinedir. Bu ezoterizmin iniş ve çıkış yasasının en temel prensibi ve bilgisidir.

İbn-i Arabi’nin felsefesinde, ikinci temel nokta, Hakk’tır. Felsefesinde “herşey hayaldir, tek gerçek Hakk’tır” konusu önceliklidir.

“Hakk, Âlemdir, Âlem Hakktır” anlayışı, tüm eserlerinde göze çarpar. Ve yine, benzer önerme ile, “Kamil insan âlemdir, âlem kamil insandır.” denir. Öyleyse, “Hakk, kamil insandır, kamil insan da Hakk’tır” sonucu ortaya çıkar.

İbn-i Arabi eserlerinde, Hakk için, *enkerü-l nekîrât* der. Hakk, “Bilinemeyenin en Bilinemeyeni”dir. Hakk için “Dipsiz karanlıktır” tabirini kullanır. Dipsiz karanlık yani, LaTaayyün konusunu ileride daha detaylı işleyeceğiz. Hakk, ışk ile, nur ile yansıdığı vakit, âlemler hayal olarak o nurda belirirler. Hakikat “dipsiz karanlıkta” Hakk olarak açığa çıkandır. Ancak dipsiz karanlıktan yansıyan nurunda, âlemler, hayal ve gölge olarak belirirler. Hiçbir şey kopuk, ayrı değildir. Işk (aşk) ile beliren âlemler birer hayaldir, gölgedir. Hakk, “Hakikatin Karanlığında” varolandır.

Dibsiz Karanlıktan
Aşkın Nuru açığa çıkar...
... Ve â*lemler,*
Hayal ve gölgeler hâlinde
O nurda belirirler...
Gündüz aydınlığı, O’nun urudur.
Gece karanlığı ise bizzat kendisi.

Varlık âlemi gece ve gündüz ile vardır. Gece Hakk’ın hakikatidir, gündüz ise hayal ve gölge âlemdir. Hubb yani Sevgi, bir iradedir. Tek ve Sonsuz olan Hakk hubbuna (sevgisine) erenler, ulaşanlar, artık gece ve gündüzü birbirine katıp, gecenin ve gündüzün etkisinden sıyrılanlardır. İşte arifler, hubbun iradesine tam teslim oldukları vakit, ölümsüzleşirler. Muhyiddin Arabi’nin geldiği nokta buydu ve tüm eserlerinde de bunu bizlere yansıttı.

Hakk'a ulaşmak bir seyr'dir. Arif için önemli olan, Hakk hubbu'na ulaşmaktır. Orası aşk makamıdır. Ve hubb (sevgi), arifler için, sadece ve sadece hazdır.

Muhyiddin İbn-i Arabi, anlaşılması en zor kavram olan "Allah" ismini, eserlerinin neredeyse her bölümünde bahsetmiş, aktarmaya çalışmıştır. Özellikle Fusûsu'l Hikem ve Futuhat-ı Mekkiye eserleri, anlaşılması ve kavranılması en zor kitaplarıdır. Bu eserlerin ancak ileriki zamanlarda anlaşılabileceği görüşü yaygındır. Çünkü çağında anlaşılamayan Arabi, gelecek nesillere yönelik açıklamaları ancak günümüz açıklamaları ile birleşmektedir. Günümüz ezoterizm ışığında, onun eserlerini gözden geçirerek, Arabi'nin bâtıni yönünü ve eserlerinde üstü kapalı ve apaçık anlatmaya çalıştığı konuları biz de ele almak ve sunmak istedik.

Muhyiddin İbn-i Arabi'ye göre **Mutlak** olan "**O**", Ama'da yani, tüm yaratılmış varlıklar için görünmeyen makamdadır. Ancak O, Kendini görür ve bilir. Diğer tüm görünen, açık hâle gelen varlıklar için Kör Makamdadır. Kün! emrini verip, "Bütün"ü "Bütün" olarak tek vücudda yaratan, kendi ilmini vücuda getiren, apaçık hâle getiren Yoktan Var edendir. Ve hiçbir idrakin ulaşamayacağı anlayamayacağı bir durumdur.

O'nun, Kün! Emri, Vücuda gelmesi,Yaratıcı Allah hâline gelmesidir. İşte bu yüzden Arabi, "**Allah**"ı, Tek, Som ve Eşsiz olarak tanımlar.

Tek olması, başka bir varlığın daha olmadığını gösterir.

Som olması, görünen görünmeyen her zerrede herşeyin O'ndan meydana geldiğini gösterir. Âlemlerin içinde, ama yine kendi gizliliğindedir.

Eşsiz olması ise hiçbir şeye ihtiyaç duymadığını gösterir.

İbn-i Arabi ***"Herşey O'dur ve O'nundur"*** der.

O'nun için hiçbir tanım yapılamaz. Evvel demek yeterli gelmez. Çünkü evvel yani "önce" dediğinizde sınırlandırma yaparsınız. Ahir yani "son" ismini kullanırsanız, yine bir sınırlama yaparsınız. İlk ve Son derseniz bu sefer diğer sıfat ve isimlerin de anlamı olmadığı için eksik kalır. Kutsal ayetlerde, sayı ile bildirilen isim ve sıfatlar, bütündür. Ancak sayı ile ayrı ayrı gösterilmiştir. "Allah" ismi tüm isim ve sıfatların bütünlüğüdür. Ancak Tek, Som ve Eşsiz olduğu için henüz vücuda gelmemiştir. Vücuda geldiği vakit Hakk olarak görünür. İşte ileride bahsedeceğimiz ve İbn-i Arabi'ye göre Hakikatlerin Hakikati olan *üçlü erdem* budur:

Mutlak, Allah, Hakk

Mutlak, bilinmeyen Ama makamıdır.

Allah, Tek, Som ve Eşsiz olandır.

Vücuda gelen, açığa çıkan ise **Hakk**, tüm isimleri bir araya toplayandır. Hakk, bildiğimiz anlamda aşkın kendisidir. Ve aşk izin verdiği müddetçe, tüm ilahi isimler ve sıfatlar, suretler ve cisimler olarak meydana çıkar, oluşumu gerçekleştirirler. Bu yüzden Hakk isim olarak aşktır. Âlemin kendisidir. İnsan-ı kamilin kendisidir. Ve arz üzerinde kendisine ulaşmak isteyen, dileyen ariflik makamına yükselten yüceliktir. Hakk izin vermese tek yaprak kıpırdamaz. Hakk izin vermese, adını bile anmak mümkün olmaz. Hakk dilemese, hiçbir şey ortaya çıkmaz, belirmez, şekil almaz. İbn-i Arabi felsefesinde Hakk manası şudur:

“BEN’im O’na ulaşma yolunun çerağı”

İbn-i Arabi’nin eserlerinde bahsettiği temel bir gerçek; âlemin bir vehimden yani zanlardan ibaret oluşudur. Âlemin gerçek varlığı yoktur. “Başına buyruk oluşur ve Hakk’tan ayrı oluşmuştur, ayrıdır” diye düşünmek de bir zandır. Çünkü “ben ve sen” diye ayırdığın herşey de bir hayaldir. Yani sen kendin bir hayalsin, gören gözlerinle baktığın âlem de bir hayaldir. Yani sen âlem hayali içinde bir zandan ibaret olan hayal bir “ben”sin. Kısaca, İbn-i Arabi ***“İnsan, hayal içinde hayaldir”*** demektedir.

Herkes bu yaşamda uyur, ancak öldükleri vakit uyanırlar. Bedene doğan, uykudadır, ancak geri kendi gerçekliğine döndüğü vakit uyanır. Kendi gerçekliği nerededir? Tabii ki, Hakk Gönlünde herkesin bir gerçeklik sureti mevcuttur. İşte o suretin yansıması, âlemlerde varlık olarak görünür. Gerçekliği olmayan bir varlık görüntüsüdür. Aslı yine Hakk gönlünde, ilahi aynadaki siluettedir, şekildedir. Hakiki şekil, hakiki varlık ilahi aynadaki surettir. O ilahi suretin yarattığı ilahi düşünce, maddi plânda şekil alır ve yansır. İşte bu yansıma, Hakikatin, âlemlerde hayal olarak yansımasıdır.

“Varlık ve Oluş (Vu�cûd ve Kevn) âlemi, bir hayâl olup, gerçekte bu, Hakk’ın bizzat kendisi’dir.”
Fusûsu’l Hikem/Muhyiddin Arabi

İbn-i Arabi felsefesinde, Hakk, tek gerçektir. Hakk dışında görünen, sınırları çizilmiş olan her şey arızidir, boştur, gölgedir, yapaydır, oyundur, hayaldir. Tek hakikat, Hakk’tır. Üçlü erdemin üçüncüsüdür. Üç erdem de “Bir”dir, bütündür.

Hakk ismi, “Allah” ismine açıktır. “Allah” ismi Hakk ismine gizlidir ve tüm varolanlara gizlidir. Mutlak ise “Allah” ismi ve “Hakk” ismi için gizlidir, bilinemeyen, bulunamayan Ama noktasıdır.

Allah ismi, Hakk isminin bâtınisindedir. “Allah” Sever, “Hakk” göremediğine “Aşk” duyar. Ve o Aşk ile, Cevherinden ayırdığı her bir hakikati, her bir gerçekliği, açığa çıkarır. An zamanda, tüm insanlarda yaratır, tüm zerrelerde yeniden yaratır. Ve bunu sadece arifler görür. Çünkü arif, Hakk merkezine ulaşmış, kendi merkezindedir.

“Allah” isminde tüm isimler ve sıfatlar “kül” yani bütün hâlde, som hâlde, tek hâlde ve eşsiz hâlde bulunur.

“Var” eden isimler ve “Yok” eden isimler, dualite manaları ile, Hakk isminde belirir. Ve bize sayıca bildirilen isimlerin anlamları, An zamanda yaratımdadırlar. “Allah” ismi, kendini Hakk’ta tanır. Hakk ismi, kendini ilahi isimlerde tanır, İlahi isimler kendini ilahi suretlerde tanır. İlahi suretler kendini âlemlerde tanır. Ve Hakk kendini insanlarda tanır. Her bir insanda yaratılan ilahi isimlerin ve sıfatların yansıması ile tanır. Eğer insan kalbini, arındırır ve temizlerse, işte o vakit cilasız ayna gibi parlar ve Hakk kendini orada tanır. Hakk kendini, insan gönlünde tanıdığı vakit, o insan Hakikatini görmüş olur. Hakk kendini insan gönlünde gördüğünde, insan da gönlünde Hakk’ı görmüş olur. Ve işte bu karşılıklı görme hâli, “BİL”me hâlidir. İnsan bildiği vakit, arif mertebesine yükselmiştir. Artık varoluş ve yokoluş isim ve sıfatları arifte meydana gelmez. Arif ikilikten kurtulmuş, Hakk’ın Birliği ile donanmıştır. Bu yüzden varoluş ve yokoluş hâlinde olan diğer insanları seyredalar. Hem gönlünde Hakk ile seyreder âlemleri, hem insanlar üzerinde meydana gelen ilahi isimlerin tecellilerine şahitlik eder. İşte buna ileride bahsedeceğimiz “**seyr içinde seyr**” denmektedir.

İnsan, kendi inancı ve elindeki bilgiler doğrultusunda Hakk’ı müşahade eder. Diyelim ki her biri bir renk görebilecek durumda birkaç kişi var. Her biri diğer renkleri göremiyor. Binlerce ayna var ve ortada bir suret, binlerce

aynada yansıyan çeşit çeşit renklerde binlerce insan yansıması olsun. Örneğimizdeki birkaç insandan sadece kırmızıyı gören insan, binlerce aynadan sadece kırmızı aynadaki yansıyan insanı görebilir. Mavi rengi görebilen insan ise, aynı şekilde sadece mavi aynadaki insan suretini görebilir. Her insan, kendi inancı ve kendisine öğretilen ya da emzope edilen bilgiler ile kainatı algılar ve her algıladığında Hakk'ın ancak bir ilahi ismini ya da sıfatını görebilir. Örneğin sadece baş gözü ile bakıyor ve idrak bundan öteye gidemiyor ise, Hakk'ın sadece "zahir" isminin yansıması olan çokluk yani fizik âlemi görebilecektir. Çünkü inancı ve bilgisi ancak budur.

Yanılsama içindeyiz

Herkes kendi kapasitesi oranında müşahade eder ve algılar. Yaradılış her an gerçekleşse de, insan sadece zahir olan ilahi ismi görür ve herşeyin yeniden yaratıldığını değil de, sabit olduğunu algılar. Bir yanılsama içindedir. Çünkü zahir olan fizik âlem, aslında arizidir, yani geçici bir süre için varlık olmuştur. Hakikatte vardır, ancak yansımada bir vücudu yoktur. Hakikatte Hakk'a ayn'dır, ancak yansımada gayr'ı olmuştur. Yeri gelmişken İbn-i Arabi öğretisinde çok geçen ayn ve gayr kelimelerine kısaca değinelim. İlerleyen bölümlerde bu iki kelimenin açıklamasına çok geniş yer verildi. Ayn ve gayr çok basit iki kelime olarak görünmesine karşın bunların derinliği ve bâtıni anlamları, dilimize yerleşen manalarından farklıdır. İbn-i Arabi'nin bu iki kelime ile anlatmak istediği ile, günümüz terminolojisinde kullanılan anlamları farklıdır.

Ayn, bizim dilimizde "aynısı, aynası, tıpkısı, benzeri, ikizi" demektir. Oysa İbn-i Arabi'nin "ayn"ı farklıdır. Arapça kökenli bir kelimedir. Ayn, "göz" anlamındadır; göz, bakış, derinlik, gözbebeği, kuyu, menba, asl, öz, zat, kök, hakikati anlamlarına gelir. İbn-i Arabi eserlerinde *"O, âlemlerin ayn'ıdır"* der. Fakat Türkçeye çevirilerde, Allah âlemlerin aynısıdır, Âlemdir, kendisidir diye yorumlanır. Oysa İbn-i Arabi'nin anlatmak istediği şudur: *"O, âlemin Hakikatidir, Özüdür, Aslıdır"*. Bu iki anlam birbirinden çok farklıdır ve şu an kullanılan, yaygınlaşan anlamının dışındadır. O,

âlemin aynısı, tıpkısı, ikizi, benzeri anlamında değildir. İbn-i Arabi öğretisinde “O, ayn-ı âlem” sözünü kullandığı vakit, Âlemlerden gayr’ıdır fakat Âlemlere ayn’dır. Yani âlem değildir, âlemin Hakikatidir, gözüdür, menbasıdır, Zatıdır, Aslıdır. Âlemlerin içinde değil, hakikatidir.

Hakikatte ayn olmak, farklılığın birbiri ile birbiri içinde olması, her bir bütünlüğün içinde diğer farklılığın zerresinin bulunması anlamındadır. **Gayr** ise, ayrılık olarak ortaya çıkar. Farklılığın bütünsel görünümü. Örneğin, kadın ve erkek bedenleri gayr’dır. Farklıdır, farklılıkta kendi içlerinde bütündürler. Fakat Hakikatte ayn’dırlar, çünkü her kadın bedeninde eril, her erkek bedeninde dişil enerji bulunur. Bu kısa açıklamadan sonra konumuza devam edelim.

Baş gözü denilen gözlerimiz ise bu fani olan geçici belirmeyi görür ve onun sabit olduğu üzerinde şahitlik eder. İnancının suretini görür. Zihninde inancına ait ne varsa, ancak onu görür, ki bu da sınırlı bir görüştür. Çünkü Hakk, tüm itikatların, inançların ötesindedir. “İnsan ancak Hakk’ı tenzih eder” açıklaması budur. İnsan ancak Hakk hakkında geçici gördüğü görüntüyü yorumlayarak, bir “zan”da bulunur. Çünkü âlemde Hakk, kulunun zannı üzerinedir. Her yorum bir zandır. Zan ise, geçici bir süreliğine ortaya çıkmış, belirmiş, işarettir. Gerçek değildir, gölgedir. Bu yüzden inançların çerçevesinde idrak edilmeye çalışılan Hakk, gerçek bir idrak değildir, yanılsamadır. İnançlar insanı dar bir çerçeve içerisine alır ve o çemberin dışına çıkmaya izin vermez. Yaptırımlar, empozeler, sınırlandırmalar, zorlamalar, tek tek bir “zan” oluşturur ve bu zanlar da Hakk hakkındaki hakikate ulaştırmaz.

Eğer Hakk’ın hakikatine varmak istiyor isen, sadece O’ndan dilemelisin. O’ndan dilemek, hiçbir itikada bağlı olmadan kalbi göz ile görmek demektir. “Sen beni an, ben de seni anayım” denmiştir. Karşılıklı bir rezonansın sağlanmasıdır. Arada hiçbir inanç, düşünce, ayrım, kopuş, zorlama, empoze, sınırlama olmaksızın, “beni an, seni anayım” oluşur. Çünkü şah damarından en yakın, kalpte olan Hakk’tır. O gönülde oturan bir sultandır ve kul ile Hakk arasına hiçbir köprü, vasıta giremez, aracılık edemez. Bu yüzden “tek veli Hakk”tır denmiştir. Hakk kimdir? İnsan-ı kamildir. Tüm âlemlerin bütünlüğü ve birliğidir.

Hakk zihni zanlarda değildir, “mütekadde”dir. Açıklaması şudur; Hakk, inançlara bağlı oluşan “zan”lardan gayrıdır. Mütekadd ise, inanç üstü, kalbi

bir imandır. İşte Hakk, Hakikatine ulaşmanın tek yolu mütekadd ile anlayabilmektir, görebilmektir. Tek tek gördüğü suretlerin, tek bir bakış ile birliği hissedebilmek mütekadddir. İnsan Hakk'ı "zanlar" ile tanıdığı gibi, bazı insanlar da yansıyan ilahi isim ve sıfatları tanıyabilir. Bu da inançların dışına çıkarak, objektif algılamadır. Bu tip kişilere, müşahade ehli denir. Onlar bir an olsun, tüm dünyadan soyutlanarak, tüm inançları bir kenara bırakarak, hakikat hakkında bir anlayışa varabilirler. Ancak arifler ise, tüm ilahi isim ve sıfatların bütünü ile yansıdığının idrakine varmış, hakikate ulaşmış kişilerdir.

Bir inanç var ise o da Hakk inancıdır, ki bu mütekaddir; yani tüm inançların ötesinde, tüm zanların ötesinde bir teslim oluştur.

İbn-i Arabi'ye göre; Allah'ın iki tecellisi vardır: Gayb ve Şehadet. Gayb gizli anlamındadır. Şehadet şahit olunan yani açık anlamındadır.

Allah için Hakk Açıktır yani zahirdir. Hakk'a göre Allah gizlidedir, yani gayb'dadır.

İlahi isim ve suretler açıkta, Hakk gizlide, Allah gizlidedir.

Misal âlemine göre ilahi isim ve suretler gizlide, Hakk gizlide, Allah gizlidedir.

Şehadet yani fizik âlem, madde plânı, açıkta ve ondan önce olan hiyerarşideki misal âlemi, ilahi isim ve suretler, Hakk, Allah gizlidedir.

Allah için tüm âlemler açık'tır. Hakk için kendinden sonraki tüm âlemler açık'tır. Bu yüzden Allah tüm âlemleri kuşatır ve kapsar. Hakk, tüm âlemleri ayn denilen "göz" ile gözetler.

Allah, tüm âlemlerden, fizik plâna kadar uzanır ve kişilere, Rabb eğitici sistemi ile ulaşır. Bu yüzden şöyle denir: "Allah kişi ile kalbi arasına girer". Her insanın kalbi ile kendi arasına girer. İşte buna İbn-i Arabi "şehadet" tecellisi demektedir.

Gayb tecellisi ise Mutlak Yaradan olarak bilinemeyen bulunamayan nokta olarak, idraklerimizin ötesindedir.

Arif, her zerrede o an, Hakk hangi ilahi isim ve suret ile yaratımda meydana çıkmış ise onunla görür. Yani her zerre o an hangi ilahi isim ve suret ile meydana gelmiş ise onu, hiç yorumsuz ve zansız görür. Oysa arif olmayanlar, o an ilahi isim ve suret kendini açığa vurduğu vakit, bunu kendi inanç ve zannı üzerine yorumlar. Arif ile arif olmayan arasındaki fark budur.

Beşer için,”cahil” insan, alınlarından sürüklenenler, yeryüzü beşiğinde uyuyanlar, sürüler gibi şaşkınlar sıfatları, arif olmayan, inanç sahipleri denmiştir. Çünkü onlar “zan”ları üzerine hareket eder, düşünür ve yorum yaparlar.

Örneğin, güneş ışığı, mavi bir cam üzerine yansıdığında, beşer bunu görür ve “güneş mavi renkte” der. Çünkü beşer, kendi zannı üzerine yorum yapar. Güneş ışığı, kırmızı bir zemin üzerine vurduğu vakit, “güneş kırmızı renkte” olarak yorumlar, yine zannı bu doğrultudadır.

Arif olanlar ise, “güneş ışığı o an mavi zemin üzerine yansımış ve mavi olarak görünüyor, oysa hakikatte beyaz renktir” bilgisine vakıftır. İşte Bilme ve Dileme böyle gerçekleşir.

Beşeri insan, bilme ve dilemenin nasıl gerçekleştiğini asla bilemez. Onlar ancak gördüklerini, kendi bilgileri, inançları, empozeleri doğrultusunda yorumlarlar.

Yine İbn-i Arabi buna çok güzel bir örnek verir: Karanlık bir odaya bir fil konur. İçeri birkaç kişi girer, onlara şöyle denir: *“İçeride hakikat vardır ve siz bu hakikati bilin.*”

Bu kişilerden biri filin ayağını tutar, “*Hakikat kalın ama uzun bir şeydir*” der. Biri filin hortumunu tutar, “*Hakikat kalın, uzun ama esnek bir şeydir”* der. Biri filin dişini tutar, *“Hakikat sert ve sivri bir şeydir”* der. Biri filin kulağını tutar, “*Hakikat geniş, esnek, büyük bir şeydir”* der.

Kısaca kimse bilmez gerçekte neyle karşı karşıya olduğunu. Karanlıkta, neye dokunurlarsa hakikati o zan üzerine yorumlarlar. Bütünü göremedikleri, kalbi kör oldukları için parçaya konsantre olmuşlardır. Parça ise zandır, arızidir, aslında bir hakikat teşkil etmez.

Arif ise bu örnekte şunu yapar: “O karanlıkta gören gönül gözü ile Hakikati görür, Bütünden parçaya bakar ve şöyle der: “*Hakikat canlı bir fildir.”*

İbn-i Arif, “*zamana kızmayın”* der eserlerinde. Çünkü o zamanda açığa çıkan ilahi isim, sizin zannınız üzerine “karışık”, olumsuz ve çirkin görülebilir. Ancak diğer anda açığa çıkacak olan ilahi isim, diğer zamanın tüm izlerini siler. İşte iki an zamanda açığa çıkma aralığı, biz beşerler için çok uzun bir zaman dilimidir. Hatta asırlar sürebilir. Oysa Hakk katında ve arifler makamında, bu süreç “an” zamanda gerçekleşir. Bir ilahi isimle var olur, bir ilahi isim ile yok olur tüm yaradılış. İşte o iki zaman dilimi, biz

insanoğlu için çok uzun bir zaman dilimi gibi gelir. Uzun ya da kısa zaman, tamamen algılarımıza aittir. Öyle vakitler vardır ki, savaşın, husumetin ve katliamların durmadığı, tabiat olaylarınının, ölümlerin, hastalıkların yoğun olduğu zamanlar, insanoğluna çok uzun bir süreç gibi gelebilir. İşte o an ilahi isimlerden birinin açığa çıkması yaşanmaktadır. Sakın ola ki "zanlarınız" ile o zamana kızmayın, çünkü o da Hakk'ın isimlerinden biri ile açığa çıkmış hâlidir.

İbn-i Arabi Futuhat-ı Mekkiye'de şöyle der: ***"Öyle anlar vardır ki, Veli ismi ile açığa çıkar ancak Hayy bulamaz, yani hayat bulamaz sadece açığa çıkar. Ama öyle anlar vardır ki, Veli ismi ile açığa çıkar ve Hayat bulur"***. Bu tüm kainat ve âlem için verdiği bir bilgidir. Bir de aynı örneği insan için verir: ***"Veli ismi ile bir insanda açığa çıkar ancak, Veli ismi ile hayat bulmaz, sadece açığa çıkar. Ama bazen de Veli ismi ile açığa çıkar ve o insan Velayeti devam ettiren Veli olarak hayat bulur"*** der. Bunu eserinde şöyle açıklamıştır:

> "Azabından Affına sığınırım. Gazabından Rızana sığınırım. Senden sana sığınırım."
> Tevilat-ı Necmiyye/Muhyiddin Arabi

Müntakim'den, Afüv'e sığınırım. Kahhar'dan, Rezzak'a sığınırım. Yokedenden, Varedene sığınırım.

Burada İbn-i Arabi, her oluşumun bir isim ile olduğunu, "O her AN, ayrı bir oluşumdadır" ayetine tercüman olmuştur. Hangi oluşumda ise, o oluşuma rahmet dilemiştir. Çünkü Hakk Rahmeti yine kendi isimleri üzerine olmaktadır diye özellikle belirtir Fusûsu'l Hikem eserinde. ***"Hakk Rahmeti, yine kendi isimleri üzerinedir."***

> "Çıktım erik dalına, An'da yedim üzümü"
> Yunus Emre

Erik de üzüm de bir oluşumdur. Hakikatte atomları ayn'ı , atomların bir araya gelen oluşumda birbirlerinden gayr'ıdırlar. Özde "bir", kesrette yani çoklukta, farklılık gösteren iki cins meyvenin bir "sır" ile aktarımıdır, çağlar öncesinden gelen. Ariflerin sözleri, birçok manaya gelir. O an hangi makama ermişse oradan konuşur. Seyr hâlinde iken söylediklerine akıl sır ermez. Ağacın özü AN'dır bir bakıma. O özden yüzlerce ağacın, o ağaçlardan da yüzlerce ağacın, sonsuza giden bir tohumu vardır. Geçmişte de yüzlerce ağacın tohumu yine o özü oluşturmuştur. Ve geçmişi geleceği hep o özdedir. Yani öz tüm zamanların sahibi olan Vaktin Oğlu'dur.

Geçmiş ve gelecek diye ayrılan iki zamanın, teke indirildiği an'da, Hakk hangi oluşumda ise, o oluşumun meyvesi yenir. Bu bir rızıktır. Oluşumun rızkını almak, insana nasiptir. Ancak bunu bilinçli yapan ariftir. Arif, erik ağacına çıkar ve an'da yaratılan oluşumun meyvesi o an üzüm ise, onu yer. Her olan ve olagelen hadise, bir rezonans yaratmakta ve gizliyi açığa çıkartmaktadır. Herkes kendi incisini çıkartacak. Ariflerin incilerini idrak edebilseydik bugün insanlık sevgi ile donatılmış olurdu. Bu bilgiler, bilinmesi gerekenlerin cüzzisinin zerresi.

İnkar ve takdir, ümit ve korku üzerine olan iki zamanlı insan. Ne vakit onu an zamana erdireceksin ki arif olasın? İki zamanlı, bir zamanda ilahi isimlerin varedenleri, ümit ve takdir üzerine olanları, diğer bir zamanda ise ilahi isimlerin yok eden, inkar eden, korku üzerine olanları ile bir arada yaşayan insanoğlu habersizdir herbirinden. Ne olduğunu bilmez, şaşkındır, cahildir. İçindedir ama hep perdelidir göremez, duyamaz.

Bilgi insanın kendi bâtınından zahire doğrudur.
Bir bakış bazen yeterlidir.

İnsanların kalpleri Rahman'ın parmaklarından iki parmağı arasında tek bir kalp gibidir, dilediği gibi çevirir. Ve Rahman dileseydi, herkesi eşit şekilde inançlı yaratırdı. İlahi isimler sonsuzdur ve her biri yaratıcı ve yok edici, cezalandırıcı, mükafat verici, rahmet edici, affedici olarak sürekli açığa çıkmaktadır. O an hangisinin açığa çıktığı, insanoğlu tarafından bilinemez. Bunu ancak arifler bilir. O an kainatta hangi ismin açığa çıktığını ya da hangi insanda hangi ilahi ismin açığa çıktığını ancak arifler bilir.

Çünkü arifler, aynı an'da, Hakk'ın her nefeste, hangi isim ile kainatta açığa çıktığını da bilendir. Çünkü arif, iki zaman içinde değil An'da oturan, kutup olan, merkez olandır. Hakk kendi merkezinde kutuptur. Arif, kendi merkezinde döner, oysa insanoğlu Hakk'ın merkezinde döner. Ve tüm dönüşler yine Asıl olanadır.

İbn-i Arabi bu durumu şöyle açıklar: ***"Ne Hakk'ın İsimlerinin açığa çıkmasında bir son vardır ne de insanların bunu yorumlamasının, zanları üretmesinin bir sonu vardır."*** İnsanoğlu, su içip içip hazmedememe hastalığındadır. Su içer, içer ancak hazmedemediği için susuzluktan ölür. Halbuki ilim deryası bakidir ve tam yanı başındadır.

Çok ve çeşit olarak görülen her cisim, madde, varlık, Hakk'ın vücudundan olmuştur. Gizli ve açık olan herşey Hakk Vücudu ile vücud bulur. Bu yüzden de çokluk olarak görünen herşey arızidir, yani yansımadır, sanaldır, gölgedir. Çokluk âlemi yoktur. Her bir açığa çıkan yine Hakk'ın kendi isimlerinin vücududur. Açığa çıktığı vakit, insan kendinde bu açığa çıkanı tanırsa, kendi ölümsüz parçasına ulaşmış olur. Kendini Bil felsefesi budur. Sende o an açığa çıkanı tanır ve bilirsen, ölümsüz parçana ulaşır, oradan da bütünsel parçaya ulaşırsın; seni eğiten, seni gözetleyen sistem olan Rabb'ine ulaşmış olursun. Ulaştığın an Rabb sistemindeki, sana ait olan ölümsüz parça da kendini tanımış olur. Kendi aksini, yeryüzündeki parçasında görür. Açıkta olan parça ile, gizlide olan parça birbirlerini bulmuş, tanımış ve görmüş olurlar. İşte o andan itibaren açıkta yani yeryüzünde olan insan ölümsüz parçasını gizlideki eğiticisinden yani Rabb'inden tanımış olur. Rabb'i de kendi parçasını yeryüzünde görmüş olur. İki göz karşılaşır ve kendilerini görürler ve birbirlerine ayna olurlar. İşte insan, kendi hakikatine ulaşmış olur. Tüm zanları, yorumları, inanç ve itikat sistemi o an çöker, sanki bir bilgisayar sisteminin çöküşü gibi, bir buzun güneş ışığında erimesi gibi. Çünkü insan kendi gölgesini bulmuştur ve yüzünü nereye döneceğini bilir. Kendi nefsinden, kendi ölümsüz parça olan emanet ruhundan, Ölümsüz Bütünselliğe ulaşır. Bundan sonra da artık inanç, yorum, zan ile değil, Hakikat ile aydınlanır. Gördüğü herşeyin hakikatine erişir. Açık olanda, zahirde derinleşerek, içe doğru uzanır ve her "hâl" ve merhalede, daha da derinleşerek onu eğiten Rabb'ine ulaşır. Bu tasavvufta ölmeden ölmek, beden içinde ölmek ve yeniden o bedende doğmak demektir.

İşte bunu İbn-i Arabi şöyle açıklamaktadır: ***“Kendinde açığa çıkana şahit olan ve bunu tasdikleyen arif, arifte bunu açığa çıkaran ve tasdikleyen Hakk”***. Hakk açığa çıkardığını tasdiklediği vakit, arif de kendinde açığa çıkanı tasdiklediği vakit, iki tasdiklenen birbiri ile uyumlu ise, arif kendi hakikatine ulaşmış olur.

Oysa, açığa çıkardığını tasdikleyen Hakk ile kendinde açığa çıkanı kendi inancı, bilgisi ve empozeleri doğrultusunda “zanlar” ile yorumlayan, arızi bir tahminde bulunan insanoğlu durumunda Hakikat ancak insanoğlu bakışı ile “zan”dan öteye gidemeyecektir.

İbn-i Arabi bunun için çok güzel bir örnek verir. Su “yağmur” olarak gökten yağar ve tüm zerrelere kadar ulaşır. Su sudur, değişmez. Hakikatte sudur, ancak her nebatta farklı açığa vurur kendini. Gül çiçeğinde gül olur, çınar ağacında çınar olur, taşta taş olur, insanda insan olur. Hakikatte sudur, ancak açığa çıktığı varlıkta yine o varlık olur. Suyun özelliği değişmez, hakikati değişmez, atomları değişmez, yine su olarak öz’de sabittir, fakat her bir zerrede farklıymış gibi yansır. Nerede yansıdığı ve o olduğu, suyun hakikatini değiştirmez. Ter ile, fotosentez ile, tükrük ile vs. buharlaşıp gözyüzüne geldiğinde, yine su olur.

Muhyiddin İbn-i Arabi’ye göre; hiçbir varlık, elde ettiği değerle, Mutlak’ın eşsiz birliğini eksiksiz ve mükemmel olarak kendi varlığında bulamaz ve O’na ulaşamaz. Bu mümkün değildir. Böyle olmasaydı, her bilinç sahibi varlık için hem kendisinin (mikrokozmos), hem de evrenin (makrokozmos) hiçbir gizliliği, bilinmeyenliği kalmazdı. Yalnız, Mutlak için gizlilik ve bilinmeyen yoktur. Geri kalan her varlık için, çeşitli düzeylerde gizlilikler ve bilinmeyenler vardır.

Bu çeşitli düzeylerdeki gizlilik ve bilinmeyene, “Allah” ismi ve “Hakk” ismi de dahildir. Çünkü Mutlak A’mâ mertebesidir ve Mutlak’tan sonra tüm hiyerarşik evrelerde, gizlilik ve bilinmezlik mevcuttur. Bilinmek isteyen Mutlak’tır. Ancak her zerrede olduğunu belli etmez, örtmüştür, üstünü kapatmıştır. İlk erdem, ikinci erdem içinde, ikinci erdem üçüncü erdem içinde, üçüncü erdem ise tüm ruhlar ve cisimler içinde meydana gelir. Fakat hiçbiri bir öncekini bilemez. Çünkü saklıdır, gizlidir, bilinmeyendir. Herşeyi tek bilen Mutlak’tır.

“Allah” ismi ile işaret edilen, Mutlak’ın vücuda gelmiş en mükemmel hâlidir. Allah vücuda gelmiş hâli, Hakk ise Âlem’dir. İşte bu yüzden İbn-i

Arabi, eserlerinin her yerinde, ***“Âlem, Allah’ın gölgesidir”*** der. İnsan-ı kamil ise, “Allah” ilminin gölgesidir. Bu yüzden etrafta görülen, sınırları çizilmiş olan herşey aslında yoktur. Sadece gölgedir. Gölgedir ve gerçek değildir. Gerçekliğini görebilen sadece ariflerdir. Ancak merkezde olan eşyanın hakikatine ulaşır ve gölgeyi değil, gerçekliğini görür.

Nasıl insanın gölgesi, ancak gölgenin düştüğü yer aracılığı ile görünüyorsa, âlem de, Allah’ın gölgesinin üzerine düştüğü madde aracılığı ile idrak edilir, bilinir.

Kur’an-ı Kerim’de, *“Her şey beni zikreder ama siz anlayamazsınız. İsra/44”* ayeti de buna işaret eder.

Tüm âlemleri kuşatması, aynı zamanda âlemlerden gayrı olması bakımından “Allah” ilmi, tüm zerrelere kadar ulaşan ilahi “emir”dir. Bu en anlaşılması zor olandır diye devam eder İbn-i Arabi. Çünkü hem âlemleri kuşatması, hem de âlemler içinde olmaması, ancak “Hakk” ismi ile ariflerin gönlünden âlemleri gözlemlemesi, idraki zor, anlaşılması neredeyse imkansız bir durumdur. Bunu ancak, arifler anlayabilir der İbn-i Arabi. Çünkü “***Arifin gönlü, Hakk ile dopdoludur, yer kalmamıştır gayrı başka bir şeye***”.

İbn-i Arabi, *“Allah yaradılıştan önce neredeydi ve nasıldı?”* sorusuna net cevap vermiş; *“A’mâ’da, sessizlikte, derin sükuttaydı”* demiştir. İşte “Öze en yakın” olanların dahi anlayamayacağı sır budur. O bilinmeyen Mutlak’tır. Hakiki “Yok”luktur ve bunu hiçbir idrak kavrayamaz der İbn-i Arabi. Bunun idrakine ancak şu şekilde biraz yaklaşabiliriz. Eğer doğuştan görmeyen birine “renkleri” anlatmaya kalkarsanız nasıl bocalar ve eksik kalırsanız, işte “A’mâ” mertebesini anlamak ve idrak etmek için de hep “eksik” ve “noksan” kalırız.

İlahi bütünlük

Fizik plânda olan tüm olaylar, “bütünlüğü” bozamayacağı gibi, ilahiliğe de bir kusur getirmez, bir noksanlık yaratmaz. Yani ilahi olan sistem her

zaman bütündür, eksilme ve noksanlık oluşmaz. Fizik âlemlerde dünyalar var olur, dünyalar yok olur, yıldızlar söner, yeni güneşler doğar, insanlar ölür, doğar. Bunların olması ilahi sisteme bir zarar ya da eksilme getirmez. O bütünlüğünü her zaman muhafaza etmektedir. Çünkü İlahi İrade'de, bir yok olma söz konusu değildir. Mutlak "Yok" kendini Hakk olarak"Var" ettiğinden itibaren, bir eksilme, yok olma söz konusu olmamıştır. İbn-i Arabi'ye göre; **varolma, yok olma ile, "yaratım" birbirinden ayrılmalıdır**. Yaratımda her AN ayrı bir yaratımda, ayrı bir görünüşte, oluşumda, her an kainat yine kendi ile cilveleşmekte, sohbette, akışta, renkten renge bürünmekte, farklılık ve çeşitlilik ile oynaşmakta, sevgililer buluşmada, gönüller akmakta. Yaratım ile oluşan "varoluş ve yokoluş" ile "Yok'tan Varolmayı" birbirinden bu şekilde ayrılmalıdır. Yaratım arızidir, gölgedir. Sadece "Allah" boyası ve ilmi ile boyanmış vücuda gelmiş Hakk isminin, âlemler olarak yansımasıdır.

Fusûsu'l Hikem eserinde, "ayna" örneği önemli bir yer tutar. Eğer gönlündeki ayna pürüzlü, eğri büğrü ya da renkli ise, Hakk o aynada kendini öyle görür ve aynanın görüntüsü gibi kendini açığa çıkarır. Ve artık insan aynadaki görüntüyü Rabb'i bilir. Bu, kendi inançları ve bilgileri doğrultusunda oluşan gerçek olmayan bir "ilah"tır. Kaç milyar insan var ise, kalbindeki Hakk yansımasına göre de "ilahlar" vardır. Ancak İbn-i Arabi önemle vurgular ki "Tek Allah" vardır.

İbn-i Arabi Hakk için Futuhat-ı Mekkiye eserinde şöyle demiştir:

Sen bilir isen kendini, O'da bilir kendini..
Sen tanır isen Nefsini, O'da tanır kendi Nefsini..
O vakit arif olursun, Hakk Makamına ulaşırsın.
Âlemler görünür, bütünleşir Ayn'ında,
Olur Tek Âlem
Hakk gözünden seyr eylersin Cümle Âlemi...

Arif kendi hakikatine arif olduğu vakit, Hakk nazarına sahip olur. Hakk nazarına sahip olan arif için yaradılışın seyri, bir hâl olarak yaşanır. Kendinden gayrı kimse kalmamıştır arif için. İbn-i Arabi felsefesinde,

“Kendi gerçekliğine” ulaşan için bir başkası zaten olmayacaktır. Başkası dediği sürece, kendi gerçekliğine de vakıf olmamıştır.

Gel Canımın Canı
Ey Yüceliğim
Senden hasret An’larda
İsmin yankılandı gönlümde
Gel gönlüme gir ey Yücem
Olmasın o vakit senden gayrı hiçbir şey
Ak pak ettim, temizledim gördün mü?
Billur pınar akar da, coşar..
Gördün mü? Bildin mi kendini?
Bildim kendimi,
Göründü gözüme o vakit “güzel”,
Misafir eyledi gönlüme “güzel”

Beşer, beşeri müşahadesi ve itikadı nedeni ile Rabb’ine ibadet eder. Arif, kendi hakikatine, kendi gerçekliğine, Rabblerin Rabb’ine yani Allah’a ibadet eder. Burada ayrıcalık, bir özellik yoktur. Gölgeler diyarında kendi gölgesini keşfeden arif, yüzünü nereye dönse Hakk oradadır. Bu yüzden hiçbir itikad ile, inanç sisteminin zorunlulukları ve öğretisi ile bağlı kalmayacaktır. **Arif, sadece kendi Hakikatine bağlı kalacaktır**.

“Kim bilir nefsini, Rabb’ine olur arif, o vakit, Rab bilir kendini, olur Hakk’a arif”. Arif, Rabbin Rabbi, Âlemlerin Rabbi olan “Hakk”ı gönlüne misafir eyler, imanı yalnız “Allah”a olur o vakit.

Andolsun, biz sizin üzerinizde “yedi yol” yarattık. Biz yarattıklarımızdan habersiz değiliz.
Mü’minun/17

Ayette bahsedilen “yedi yol”, âlemimizin yedili yapısı burada farklı bir uslupla bir kez daha ifade edilmektedir. Yani yedi boyutlu âlemimizden söz

edilmektedir. Ezoterizmde anlatılan evrenin yedili fiziksel yapısı günümüzde artık kuantum fizikçileriyle daha anlaşılır bir hâlde dile getirilmeye başlanmıştır. İbn-i Arabi'nin de eserlerinde bahsettiği "yedi sistem" de ileriki bölümlerde çok detaylı olarak açıklanacaktır. Öncelikle yedi yol olarak bahsedilenin ne olduğunu anlamaya çalışalım. Sonra Kuantum Fiziği açısından ele alacağız.

Arapça olarak "seb'a tarâika"dır. Yani "Yedi Tarik"dir. Tarık, (ışığıyla karanlığı) delen yıldız anlamına gelir. Yıldızla yol bulma (Nahl suresi/16) açıkça belirtilmiştir. Yıldızın yol göstericiliğinden bahseder ve bu yıldız yani (Tarık) evrendeki en güçlü etkiden bile daha güçlüdür. Fakat evrendeki diğer yıldızlar gibi ışığı olan bir yıldız değildir. Çünkü evrendeki her yıldız, karadeliğin akıbetine, tahribatına uğrayabilir. Tarık denilen yıldız üstün maneviyatı olan, en güçlü bir "karadelikten" bile etkilenmeyecek bir ışıktır. Karanlığı delen bir ışık, bu fizik kainata ait olmamalıdır. Tarık Arapça ve Osmanlıca kökenli olup "terk eden" anlamındadır. Tarık ışığı öyle nurlu bir ışık ki, terk ettirecek güçtedir ve kainatta olan her türlü gücün üzerindedir.

Tarık Yıldızı ezoterik bilgilere göre Sirius Yıldızı'nın Kur'an-ı Kerim'deki karşılığıdır.

Gönülleriyle bakanlar

Tarık Nurunu ancak gönülleri ile bakabilenler görebilir. Gönül gözü ile görenler, kalp gözü ile duyanlar, ariflerdir. Öz'ün, "kendinden kendine" olan "ilahi dalgalanmasında" Varolan ve Yokolan Nur Işımasının, O'ndan O'na, yani Asl'ından Âleme, Âlemden Asl'ına geri dönmesidir. Ta ki tekrar bir yolculuk başlayana kadar. An zamanda gerçekleşen daimi bir yolculuktur bu.

Ve insan, görünür fizik âlemde, derinleşerek, Rabb'ine geri dönecektir, tüm tespit edilenler, tüm yaratılanlar hepsi sonla karşılaştıklarında, Tarık yıldızının ışığıyla Rablerine geri döneceklerdir.

İbn-i Arabi felsefesinin dayandığı temel noktalardan biri de "**gönül gözü ile görmek, kalp gözü ile duymak**"tır. Bütün kalpleriyle gören demek,

iman edenler anlamındadır. İman edenler, gönül gözü açık olanların yöneleceği bir durumdur. Kalbinden duymak anlamı ise çok hassas bir durumdur. Kalbi ile duymak yani Hakk'ın çağrısını, davetini duyabilmek için, gönlünün mertebesinin yüksek olması gerekmektedir. Bu çağrı Tarık'tır. Ve Tarık, İbn-i Arabi felsefesine göre, "mekanen Alliya" denen, mekan olarak en Yüce Makamda olan "Allah" ilminin nurudur. İşte bu nuru ancak arifler görebilir. Bunun için, gönül gözünün açık olması ve imanının çok güçlü olması gerekmektedir. Çünkü kalben işitilecek bir durum söz konusudur. Kulaklarla duyulacak bir durumdan bahsetmemiştir. Kalbin yani gönlün duyması, çağrıya cevap verebilmesi için diri olması gerekir. Çünkü kalben ölüler bunu duyamazlar. Kalben ölü olmak, gönül gözünün kapalı olması durumudur.

Arif hakikatine eriştiğinde, kalben iman etmiştir, bir itikad ile kayıtlanmaz. İşte o vakit, Tarık yıldızı ile karşılaşacaktır ve o nurların nuru, tüm evrendeki gücün üzerindeki güç, çekip alacak bu daveti işiten arifleri. Yedi yol katederek O'na ulaşacaklardır. Yani Siriusyen bilgilere ulaşacaktır.

İbn-i Arabi'nin *"**Hakk Âlemdir**"* ifadesi herşeyin birliğini ortaya koyan bir düşüncedir. Fizikte, tüm madde, kaynağını, bir atomun parçacığının titreşimine neden olan ve parçacıkları çok yüksek bir kuvve ile bir arada tutan, bir kuvvetten alır. Tüm fiziksel madde, etrafımızdaki her şey, bir frekansın sonucudur. Bu şu manaya gelir: Eğer frekansı artırırsanız maddenin yapısı değişecektir. Şu anda biz üç boyutlu dediğimiz bir frekans içindeki bir maddi âlemin içinde bulunmaktayız.

Evrenimizdeki sınırsız enerjinin, sınırsız frekans aralıklarının içindeki dünyamız ufacık bir frekans aralığıdır. Atomların parçacıkları, muazzam boş alanda ışık hızlarıyla dönerler. Ve parçacıklar maddesel objeler değildirler. Parçacıklar, enerjinin ve bilginin muazzam bir boşlukta dalgalanmasıdır.

Alanı değiştirirseniz, içerisindeki atomları da değiştirirsiniz. O yüzden tasavvufta zikirle alanı değiştirmek hedeflenmiştir. Zikirle, müzikle alan değiştirilmiş ve o ortam ruhsal ve fiziksel değişimin merkezi hâline getirilmiştir. Ve bu değişimle, gerçeğe giden yola adımlar atılmıştır. Titreşimle titreşim içindeki madde ve maddeye bağlı vücutların değişimi sağlanmıştır. Titreşimi değiştirecek tek güç yine titreşimdir.

Biz de atomlardan meydana geldiğimize göre, her şey birbirine bağlı olduğu için, tam anlamıyla fiziksel gerçekliğimizi de değiştiriyoruz. Evreni oluşturan temel yapıyı yaratan aslında bilinçtir. Biz olmadan evrenin olması mümkün değildir. Çünkü bizim rolümüz sadece etrafımızdaki dünyayı gözlemlemek değildir. Gözlemlerken aynı zamanda içinde yaşadığımız, algıladığımız evreni şekillendiriyoruz. Yaşadığımız her an aslında evreni varetmekteyiz. Bilinç evrenin programlama dilidir. Biz bilincin orkestra şefiyiz. Ne yaparsak biz oyuz.

Biz hem bir bütünün parçalarıyız, hem de bütünü oluşturan bilinciz. Evrenin fiziksel oluşumu, evrenin içindeki bilinçlerle devam etmektedir. Bilincimizin yaydığı enerji içinde bulunduğumuz maddi sistemi değiştirmektedir. Çünkü her şey bir frekanstır. Zihnimizden çıkan her frekans içinde bulunduğumuz fiziksel sistemin frekansına etki etmekte, onu değiştirmektedir.

Altın Çağ'da hem ruhsal hem de fiziksel değişim beklentisinin nedeni budur. Ruhsal etki değişince fizik de değişecektir.

Yeni çağ, devrenin sonu, Ariflerin çağıdır.

İşte Kur'an-ı Kerim'in çeşitli ayetlerinde sözü edilen İsrafil'in sura üflemesinin bir anlamı da kuantumun bu fiziksel bulgularının içinde aranmalıdır. Kuantum fiziğine göre, yaşadığımız her an evreni varediyoruz. Ve İbn-i Arabi felsefesinde de, varolan ve yokolan bir "ilahi dalgalanma" ile her an yeni bir yaratılış mevcuttur. Ve yakında yepyeni bir dünyayı, yukarısı ile aşağısı "bilinçli bir koordine ve açık şuur ile " yeniden oluşturacaklardır. Hakk var ise batıl yoktur, şu an batıl var ise Hakk yoktur. Hakk geldiği vakit batıl yok olmaya ve yıkılmaya mahkum olacaktır.

Vahdet-i Vücut felsefesinin altında yatan gerçeklerin bir kısmı işte bu ezoterik anlayışta aranabilir. Yeni çağ kıyam çağıdır. Ve İbn-i Arabi'nin eserlerinde, kendi çağından seslenerek "günümüz kıyam çağını" üstü örtülü sembolik ifadeler ile aktarmaya çalışmıştır. O zaman anlaşılamadı. Yeni yeni gün ışığına çıkan, yorumlanan eserlerini anlamaya gayret ederken kuantum fiziğinin keşiflerini de kullanmaya çalışıyoruz .

İbn-i Arabi, Fusûsu'l Hikem eserinde, kıyametin birkaç çeşitte olduğunu aktarır.

Birinci kıyam, Her an, "öz'ün, fizik plâna", "fizik plândan tekrar öz'e" olan "ilahi dalgalanması" ve bu dalganın yedi katmanlı tüm âlemlere nüfuz etmesidir. İlahi emirlerin, an zamanda tüm âlemlere nüfuz etmesi, ulaşması ve yine aslına geri dönmesi anlamındaki kıyamdır. Tüm âlemlerle birlikte görünen kainattaki her şeyin bu dalgalanmaya dahil olduğunu vurgular İbn-i Arabi. Hayy isminin açığa çıkması ile her şeyin daima diri olduğu, uyuma ve uyuklamanın olmadığı bir "İlahi Yapının" varlığıdır.

Ona göre ikinci kıyam, bir insanın bedenini terk etmesidir.

Üçüncü kıyam ise, insan öldükten sonra, bir süre misal âleminde yaşamaya devam eder. Burası bir bekleme ve ara aşamadır. Tekrar bedenleneceği güne kadar burada yaşamını bir "gözden" geçirme durumunda kalır.

Dördüncü kıyam, arifin, fena ve beka makamlarını hâl olarak yaşaması, nefsini tanıyarak Rabb'ini bilmesi ve tekrar kendi bedeninde yeniden Hakk Birliği ile dirilmesidir.

Beşinci kıyam ise, tüm insan ruhlarının, henüz yaşarken arif sınıfına erişememesi, beden içinde fena ve beka makamlarını hâl olarak yaşamaması, Hak Birliği ile dirilememesi, hayatını beşer tarzında sürdürmesi ve bedeni terk ettikten ve ahirette bekledikten sonra, topluca uyanacağı zamandır.

İbn-i Arabi, gerçek uyanışın şöyle gerçekleşeceğini düşünmüştür. "Herkes 'çok değerli birer cevher' olduğuna uyanacaktır. Kişi, kendi Hakikatinden gayrı değildir." Binlerce yıldır "ne olmadıklarımızı, hakikat gibi gösteren" dayatmalardan kurtularak, gerçekte "ne olduğumuz" Hakikatine ulaşan bir uyanış.

Herkes gülerken arif ağlar

Arif, ne vakit dünyası içinde iken daha derine seyr içinde seyr hâlini alır o vakit bâtınında, kendi içselliğinde "dünyalar" oluşur. Artık arif, dünyaları,

âlemleri Hakk gözü ile görmektedir. İçinde bulunduğu hâl ile, hemhâl olma hâlindedir. Ancak İbn-i Arabi'ye göre, "hâlâ tehlike geçmiş değildir". Hâl ve makamları seyrederken, sarhoş olma, kapılma büyüsü, arızî durumlar olabilir. Hakk yolu kıldan ince kılıçtan keskindir, takılıp kalmak da mümkündür. Arif, yüreğinin gönlünün isteği, daha derine daha derine inmek, susadıkça içmek, içtikçe susamak, An zamanda tüm hâlleri ile hemhâl olmaktır.

Seyr içinde seyr olsun. En tehlikelisi Hakk yoluna girip, bir yerde takılıp kalmaktır. Suyun içinde susuzluktan ölmektir o vakit. Ariflerce, susadıkça içilen, içtikçe doyulmayan ne büyük deryadır bu Yol. Gönül sarhoşluğudur.

Nasıl bir sarhoşluktur bu? Herkes ağlarken arif güler, herkes gülerken arif ağlar hâldedir. Çünkü kendi dünyası kendi içindedir, görünen dünya içindedir ancak o dünya içinde kendi dünyasındadır arif. Kıyamet kopsa, yerle bir olsa herşey, ne fark eder ölümsüz arif için. Onun içindeki dünya hep sağlamdır. O dünyada yaşayan değil, dünyası onun içinde yaşayandır. Ve "onlar ve sen" ayrımı yoktur, görünen herşey arizi, geçici, gölge, oyundur. Oyun içinde oyun, gölgenin gölgesidir. İbn-i Arabi diyor ki Allah'ın gölgesi Âlemdir, Hakk Âlem'dir. Hakk Aşktır, Aşk Hakktır. Arif Aşk makamına ulaştığında, dünyada kıyamet kopsa yerle bir olsa, o kendi dünyasındadır, başka şey görür, yıkılmayacak kadar güzellik vardır onun gördüğünde. Eşyanın hakikatine varmıştır arif. Peki o güzellik nerede? Arifin gönlündedir güzellik.

Arif dünyada yaşayan değil, dünyasını içinde inşa edendir.
Kendi dünyasını inşa eden arif artık gönül avazı ile şunu nida eder:
"Kayıb'tım gölgeler âleminde, yolum şaşmış.. Şimdi Görünür Oldum Hakikatte, var olan bir tek ben imiş."

İbn-i Arabi felsefesinde, vahdet-i vücud düşüncesinde, "**Vücud birdir, ancak sıfatı çoktur**". Vücud birdir, başka vücudlar yoktur. Görünen herşey, Hakk'ın, ilahi sıfatlarının açığa çıkması ve görünür olmasından dolayıdır. Görünür olmasını, İbn-i Arabi "**Zatından Zatına**" diye ifade eder, yani kısaca "**kendinden, kendine**" olan bir yolculuktur. Canlılığın kaynağı olan ve tüm isimlerin tek tek açığa çıkarken bütünleştiği Hayy ismi, sıfatların en üstünü olarak kabul edilir. Çünkü açığa çıkan bir sıfat, isim, eğer Hayy ile canlılık kazanmaz ise, sadece isim olarak açığa çıkar, görünür olur ancak bir varlık kazandırmaz. Yani hakimiyet kazandırmaz. Hakimiyet kazandırması için, açığa çıkan ilahi ismin, sıfatın, hareket kazanması gerekir ki bu da Hayy ismi ile olacaktır. İlahi düzende, "durma" yoktur, sürekli hareket vardır. Hayat ilahi bir isim ve sıfattır. Bir ismin, varlık olarak görünür olması için Hayat ile hareketlenmesi gerekir, yoksa o bir ölüdür. Hayat olmayan yerde, tüm isimler ortaya çıksa bile bir işe yaramayacaktır. Tüm ilahi isim ve sıfatlar, ortaya çıkarken Hayat yani Hayy ismi ile canlılık bulur, hareket kazanır.

İbn-i Arabi, "Kemal sıfatlarını" sekiz tane olarak sıralar. Eğer bu kemal sıfatları bir varlıkta vücud bulmamış ise, o varlık "kemal" değildir. "Hayat (Hayy), İlim (Alim), Kudret, İrade, Yaratan, İşiten, Söyleyen, Gören. Bu sekiz ilahi sıfat, bir insanda açığa çıktığı vakit o insan Adem'dir, insan-ı kamildir, ariftir. Tüm sekiz sıfat da aslında Hayy ismi ile bütündür. Kamil olmak Hayy olmaktır. ***"Hayy olan, Allah'tır"*** der İbn-i Arabi. Cennetin en son basamağı olan, Allah'a en yakın olan yer, yani "mukkaribun", ölümsüzlerin, ariflerin "Yüce Mekanı"dır. Arabi felsefesinde, an'da "Veli" ismi ile zuhur eden "zaman", Hayy bulur ise, hakimiyet kazanır, bütünleşir, işte o çağ, Arifler Çağı olur. .

Arayın bulacaksınız

İbn-i Arabi felsefesinde, seyr yolculuğuna çıkan insanın ruhunda ilahi isimlerin tecellesi tek tek açığa çıkar. İbn-i Arabi, talep edenin, talebi duyanın, talebi yerine getirenin, talebi açığa çıkaranın "tek" olduğundan

bahseder. Sadece yetenekli olan ve isimleri kendinde açığa çıkaracak olan kişi, talep doğrultusunda birtakım zuhurların meydana gelmesi gerekir.

“Tek başına yetenek bir işe yaramaz.” der İbn-i Arabi. Bunun anlamı, “Sende, tek başına “varolan” istidat yeterli değildir”. İstidatınla beraber, Hakimiyet de açığa çıktığı vakit, Bütün’leşirsin. Yani tek başına hikmet isminin insanda açığa çıkması yeterli değildir. O kişi hikmet sahibi olduktan sonra “hakim” isminin de açığa çıkması ve bütünlüğün oluşması gerekmektedir.

Herşeye yaratılışının hakkını veren, yol gösterendir.
Taha/50

Futuhat-ı Mekkiye eserinde, İbn-i Arabi özellikle şunu vurgulamıştır: ***“Hikmetin verdiği şeyi verene, Hakim denilir.”*** O, insanın neyi talep ettiğini bilir ve ona göre hikmetini gönderir, ancak buna hakim olup olmaması yine insanın elindedir. Talep ettiği hikmet, kendisine verildiği vakit, onu taşıyacak, sorumluluklarını yüklenecek ve ona hakim olması gerekecektir. Bu yüzden insanın kalbinde olan, gizlisinde olan açığa çıktığı vakit, onu taşıyacak kudret de yine insanın yetkisinde olacaktır. **Kalbinde ne var ise ona verilecektir.**

Hz. İsa da ***“dileyin verilecektir, arayın bulacaksınız”*** demiştir. Kalbindeki “necm”i kime vereceğini bilmeli insan. Çünkü ona verilen hikmeti taşıyacak, ve onun sorumluluğunu da yüklenecektir. Eğer onu yaban ellerde heba ederse, o hikmet ondan alınır. Herşey bir süreliğine insana emanettir ve o süre içinde onu taşıyacak kadar hakim olma hâlini yaratamaz ise, tekrar ondan geri alınır. İşte o vakit insan darmadağın olacaktır. Taşıdığı emanetin sorumluluğu, yine kişiye aittir ve bu edeb’tir.

Azap ve ıstırap içinde olanlar, dünyanın etkisi altında kaldığı ilahi sıfatın sırrını anlayamadıkları için, azap ve ıstırap içindedirler. Hakk’ın “Müdil” isminin açığa çıkması ve Hayy bulması, dünyayı ve insanları, etkisi altına alması diye yorumlar İbn-i Arabi. Hakikati bilmeyenler için “dünya bir cehennemdir”. Ancak dünyadaki tüm işler Hakk’ın isimleri etkisi altındadır. Ve O, Hayat ismi ile her zerreyi kuşatır ve etkisi altına alır. Müdil isminin Hayat bulması ve bu ismin ve sıfatın sırrına ulaşamadıkları için, insanlar

dünyada ıstırap ve acı içindedirler. Ne vakit Müdil yani delalete götürücü, ıstıraba yöneltici sıfatın sırrına erişir, işte o zaman insan, yavaş yavaş uyanmaya ve farkındalığa erişir. İşte o zaman insanda "Hadi" yani yol gösteren, yol açan, kurtuluşa ulaştıran sıfatı Hayat bulur.

Kahrı, "lütfu şeyhi" vahit bilmeyen çekti azap.
Ol azaptan kurtulup, sultan olan anlar bizi.
Niyazi Mısri

Mudil ismi cehennemde çekilecek ıstıraba işaret eder. Kişi, Mudil isminin sırrını çözerse, bu ismin manasını idrak ederse, cehennemin ateşinden kurtulur. Yani dünya bir ıstırap yeridir ve Mudil ismi ıstırap ile hükmeder. Eğer bu ismin idrakine varırsa kişi, dünya ıstırabından kurtulmuş olur.

İbn-i Arabi der ki: *"**Hakk'ın rahmeti gazabını bastırır.**"* Ve şöyle devam eder: *"Cehennemde ateş yoktur. Ancak Mudil isminin sırrına ulaşamayanlar orada ateş gibi yanarlar. Istırap ve acı içinde olurlar. İşte bu yüzden yanar yanar ama kül olmaz, yok olmazlar. Devamlı kalacak olanlar ise, hâlâ ilahi ismin sırrına ulaşamayanlardır. Ulaştıkları vakit Hayy isminin bütünlüğü olan, Sekiz Uçma mertebesi ile Mansurlaşırlar, yani zafere ulaşırlar, arif olurlar."*

Sekiz Uçmadan kasıt, az önce yukarıda saydığımız sekiz ilahi İsimdir. Sekiz İlahi isim "Kamil" makamıdır. Kamil makamı, tasavvufta "sekiz uçma" olarak bahsedilir.

Kah ruhum O'nun çöllerinde dervişe olmuş dolanirken, su gibi akar, çiçek olur açar, kartal olur uçar, seyr eyler tüm kavramları, tüm deyişleri, tüm manaları. Ne kelime vardır orada, ne cümle. Kelime de sen olursun, cümle de.

Gönlü ile perdeleri arayanlar üstündür sadece. Sadece akıl, insanı bir adım öteye götürmez, dünya işini kolaylaştırır. Öyle hadiseler vardır ki, akıl kabullense, gönül etmez, gözü yumsan, dil inkarda. Dünyayı bir "savaşın ve ölümün" dünyası olarak baştan çizilmiş bir kaderin içine zerk etmişler. Akıl kabullenir. Lakin Gönül nasıl kabul etsin ki.

Ötede, Hakikat kendi huzurundadır. Bilmek ile tanımak ayrı şeylerdir, gönül bilir, ama tanımaz. Tanısın ki, tanıklık ettiğini kutb'tan seyreylesin. Hem içindeyiz dünyanın köküne nam salmışız, hem dışındayız dünyanın dem olmuşuz. Kendi Hakikat dünyamızı inşa ettiğimiz vakit, işte hayır ve şer Teklik olacaktır.

Sır, gönlü arayanlar için sırdır, ulaşanlar için sırlayandır.
Sır bir kelime ise, gönül kelime olur, kelime kelimeyi tanır.
Sır bir sözden ibaret ise, gönül bir söz olur, söz, sözü tanır.
Sır bir bakış ise, gönül göz olur, heryerden görendir.
Sır bir ateş ise, gönül ateş olur, ateş, ateşi tanır.
Ve ateşin ateşe söyleyecekleri çok olur.

Kader ve sebep sonuç ilişkisi

Ayan-ı sabite, mutlaklığı bakımından Hakk ile fizik dünya arasında bir konuma sahiptir. Hakk, Tekliği simgeler, fakat görünmeyenden görünene çıktığı vakit ayrışır ve ilahi isimler olarak belirir. İbn-i Arabi düşüncesinde, görünmeyenden görünene çıkışı, bir nefes alma şeklindedir. Batının yani görünmeyenin sıcak havası, görünen yani zahirin soğuk havasına çıkışıdır. Hakk bünyesinde oluşan muazzam sıkışma, bir nefes alma, nefesi dışarı verme şeklindedir. Bu sıkışmayı sağlayan ve tetikleyen unsur ise Işk yani Aşk'tır. Aşkın tetikleyiciliği sonucu, nefes ile görünmeyen Teklikten, görünen Çokluğa geçişte İlahi isimler ayrışırlar. Her bir isim, bir Rab plânını oluşturur. Rab plânı ise görüp gözeten, geliştiren bir plândır. Hakk ile fizik dünya arasında bir konuma sahip olan A'yan-ı Sabiteler, Rab plânlarının organizasyonu ve konumlandırdığı, yaşam platformlarını hazırladıkları levhalardır. Her insanın, her nesnenin, Ayan-ı sabitede bir levhası bulunmaktadır. Rab plânı, bu levha üzerinde çizdiği her ilahi görüntü, yansıyarak, fizik dünyalarda gölge hayatları oluşturur. Levha üzerine çizilen her ilahi görüntü bir sebep oluşturur. Sebep, ilahi bir ilimdir.

Levhada oluşan Hakikat görüntüsü, sebebi ile fizik dünyaya yansır. Oluşan her şeyin, meydana gelen her olayın muhakkak bir sebebi vardır. İbn-i Arabi, Fusûsu'l Hikem eserinde, "sebeplerin ortadan kaldırılmasının imkansızlığı"nı vurgulamıştır. Olan her şey ilahi levhada bir sebep üzerine yaratılır. Sebep üzerine yaratılan her durum, onun Hakikatidir. Hakikati yok etmek de mümkün değildir. Çevremize baktığımızda, yaşadığımız her olay, oluşan her durum, başımıza her ne geliyor ise, sebebi ile birlikte oluşur. Bu oluşumu, insanın yok etmesi, durdurması ve değiştirmesi mümkün değildir.

Ayan-ı sabitede oluşan her ilahi hakikat, Allah'ın bir kelimesidir. Allah'ın kelimeleri ise, insanların ve eşyaların ayan-ı sabitesinden başka bir şey değildir. Bu yüzden görünen her nesne ve insan, Allah kelamının ayan-ı sabitede şekil almış yansımasından başka hiçbir şey değildir der İbn-i Arabi. Sebeplerin amacı da sadece, yaşamın ve yaratımın sahibi olan Allah'a aittir. Beşeriyet olarak, insan, sebeplerin amacını bilemez. Ancak sonuçları görebilir. Sonuçları da kapalı bir şuur ile gördüğü ve izlediği için de zanları ile yorumlar. Oluşumun ve yaratımın sebebine hakim olamayan insanlık, sadece sonuçların kendine uygun oluşundan dolayı sevinç, uygun olmayışından dolayı da üzüntü ve karamsarlık duyar.

Sebepler hakikatlerdir. Ancak kendi hakikatine ulaşan arifler, sebeplere de ulaşmış olur. Sonuçları da sebepleri ile birlikte gözlemleme melekesine sahip olduğu için, olan herhangi bir oluşuma yorum getirmez sadece izler. Ve her şeyin Haktan olduğunun bilincindedir. Bu tam bir uyanıklık ve açık şuur hâlidir. Arif olmayanlar ise sadece sonuçları, izleyecek ve zihinlerinde yarattıkları zanlar yorum katabileceklerdir. İsyan ederek, sevinerek, üzülerek, coşarak, küfrederek, memnun olarak ya da olmayarak, severek ya da nefret ederek, yaşamın kendisine haksızlık ettiğini düşünerek, ya da ne kadar şanslı olduğunu düşünerek hayatını geçirmeye devam edecektir.

Örneğin, gözlerini kapattığında hiçbir şey görmeyen bir insan, her şeyi yok sayamaz. Şu an hiçbir şey görmüyorum dediği anda, her şeyin yok olduğu gerçeği ortaya çıkmaz. Ya da bir eşya satın aldığında, o eşya artık onundur ama bu daha önce de yok olduğu anlamına gelmez. Bunun gibi, sonuçlara bakarak hareket etmek doğruya ulaştıramaz. Her insan Hakk'ın bir ilahi isminin belirdiği Rab eğitim sistemine dahildir. Rab Plânı ayan-ı sabitede nasıl bir şekil çizmiş ise, o levhadan yansıyan insan da o çizilen sebeplerin sonuçlarını yaşayacaktır. Çizen el de, yaşayan insan da hakikatte Ayn, fizik plânda gayr görünümündedir. Bu İbn-i Arabi deyimiyle

“kendinden kendine olan yolculuğu”n bir oluşumudur. Her insan doğmadan önce, kendi levhasında hangi sebebi oluşturmuş ise, Rab plânı tarafından terbiye edilerek sonuçlarını fizik dünyalarda yaşayacaktır.

Kendisine verilen cüzi akıl ve cüzi nefs ile, maddenin tesiri altına giren insan, bedenin de vermiş olduğu çekim alanı ile, tüm bu ilahi Hakikati unutur. Unuttuğu için de tüm yaşadıklarını bir zorunlulukmuş gibi zanneder. Nefsine ve aklına uyan şeyler için de imkan ve ödül olarak görür. Yaptığı her şeyin bir cezası ve mükafatı olduğunu düşünür. Ölçü ile hareket etmeye başlar. Attığı her adımın karşılığını bulacağı düşüncesi, tüm hayatını kaplamaya başlar. Arif ise, her yaşadığının kendi plânı olduğu idrakindedir ve hayat plânına tamamen teslim olmuştur. Çünkü sebepler ya vardır, ya yoktur, bunun ortası olmayacağını gayet iyi bilmektedir. Üçüncü bir hâl oluşmayacağı için, arif tam bir teslimiyet hâlindedir. Her şeyin bizzat kendi elleriyle çizdiği levhadan yansıyan bir hayat plânı içinde gerçekleştiğini bilir. Bu yüzden arifler için korku ve hüzün yoktur. Hakikati bilen için bir korku ve bir hüzün olmayacaktır. Bir cezalandıran ya da mükafatlandıran da olmayacaktır. Çünkü kendinden kendine olan yolculukta insanı yargılayacak olan tek şey vicdani kanaldır. Yani kendi iç sesidir. Yani ayan-ı sabiteye çizdiği Hakikatidir. Bu hakikatinin dışına çıkamadığı için de, hayat plânına ne dahil ise onu yaşayacaktır. Daha fazlası için üzülme, daha azı için mutsuz olma kaygısı taşımayacaktır. İsteklerin ve arzuların birer nefsi ve akli caydırıcılar olduğunu bilir. Arif, daha fazlasını istemesinin, yaşamının yön değiştirmesine sebep olabilecek değişimlere yol açabilir bilincini taşır.

Kuvveden fiile çıkarken, tüm yaratım bir sebep ile oluşur. Bu mümkün olandır. Mümkün olma, tamamen insanın doğmadan önce belirlediği hayat plânıdır. Ve bu hayat plânının koordinesini sağlayan Rab plânıdır. Her insan kendi Rab plânının görüp gözeticiliği altındadır. Ve tüm yaşamı, mümkün olma durumu içinde oluşur.

Herkes kendi kaderini kendisi tayin etmektedir. Ne yaşıyor ise, bizzat kendi Rab plânında oluşturduğu eserin içine dahil olmuştur. Kendi çizdiği ve renklendirdiği tabloda, yine başrolde kendisi oynamaktadır. Tablonun içinde olmak, dışarıyı bilememek insanın kapalı şuurda olmasındandır. Açık şuurda olsaydı, tablonun hem içinde memnun, hem dışında bilen konumunda olacaktı. Ve ne cezalandıran, ne de mükafat veren bir yaratıcının değil, bizatihi kendi kendine yürütülen bir ilahi sistemin

varlığına şahit olacaktı. Çünkü her şey bir düzen içerisinde kanunlar çerçevesinde yürümektedir. Bu kanunlar ve düzene Hakk dahi kendi de uymaktadır, ilahi isimleri de uymaktadır. Bu Hakk'ın istidadıdır. İstidad, belirleyici güç ve kuvvedir. Bu kuvvenin açığa çıkması ve şekil alması, âlemin her an bir yaratımda olduğudur. Her an ayrı bir yaratımda ve ayrı bir şekil alma üzerine olduğudur. Her yaratım da bir sebep ile ortaya çıkar, sonuçlar da âlemde olaylar tarzında meydana gelir.

Kaza ve kader

Allah'ın, yaratılanlar ile ilgili hükmü kazadır. Hükmü bilgisidir. Bilgi de sadece yaratıcıya aittir. Kısaca Yaratım bilgisi, Allah katında sabitlenmiş bir bilgidir ve yaratım ile ilgili tüm bilgiler kazadır. Hakk da, Allah katında sabitlenmiş yaratım ilmine sınırlı sahiptir. Yaratım bilgisi, Allah katında sabittir ve Hakk da bu bilgiye sınırlı olarak sahiptir. Bu maddenin, ve tüm nesnelerin kazasıdır.

Her yaratılanın kendi nefsinde sabit bilgisi, onun cevheridir. Hakk yaratılanlara, eşyalara ve nesnelere hükmederken, aslına sadık kalarak onu değiştirmeden hükm etmektedir. Ayn-ı Sabitesine sadık kalarak, yaratımı ve oluşumları gerçekleştirir. Asli sabitesini bilemez ve aslını değiştiremez. İşte bu da ilk yaratımda oluşan tüm sabitenin kaderidir.

Bir olayın kazası zaman içermez. Sebeb ile yaratılmış bir sabitliğe sahiptir. Zamanı ise kader belirler.

Örneğin, deprem kuşağı olan bir merkezde depremin olması bir kazadır. Yani kesin ve sabittir. Jeolojik ve yerleşim olarak depremin oluşması kaçınılmaz bir fiziki olaydır. Bu o yörenin kazasıdır. Yani sabitlenmiş bir hakikattir. Ancak ne zaman deprem olacağı ise o bölgenin kaderidir. Şimdi insanlar o bölgede, zaten deprem olacak kaygısı ile kaçmaları ne kazayı değiştirir ne de kaderi. Bir zaman deprem olabilir düşüncesi ile yaşamaları ise, yine kaderi değiştirmeyecektir. Zamanı ancak hüküm belirler. Hüküm yetkisi de ancak Hakk'a ve ilahi isimlerine aittir. Her şey kanunlar

çerçevesinde düzen içinde olduğu için de, sabit kaza hâlinin, ne vakit kader hâline dönüşeceğini ancak zaman enerjisi belirleyecektir.

İbn-i Arabi, “***Kaza, her zerrenin, her yaratımın Allah katındaki Hakikatidir ki bunu Hakk varlığı bile kısıtlı bilmektedir***” der. Hakk’ın hükmü, bu gizli Hakikate sadık kalarak yaratımlar gerçekleştirir. Zaman enerjisi de işin içine dahil olduğundan, kaza önceden sabitlenmiş sebeptir, zaman enerjisinin ve Hakk hükmü gereğince yaratımın sonucunda, kaderi ile sonuç bulacaktır.

İşte bu bölümde İbn-i Arabi, arifleri de ikiye ayırmıştır. En üst ve alt mertebe olarak. Kaderi, özet olarak bilen arifler ve ayrıntılı olarak bilen arifler olarak değerlendirir. Ayrıntıları ile bilen daha üstündür açıklamasında bulunur. Ayrıntıları bilebilmesi için, ayn-ı sabit bilgilerine ulaşmış olması gerekir. Hakk’ın bile sınırlı bilgisi dahilinde olan bu ayn-ı sabit bilgiler sadece Allah katında mevcuttur. İbn-i Arabi, Allah katına en yakın halde bulunan arif, ancak bu bilgilere sahip olur diye belirtmiştir.

Ezelden ebede kadar olan tüm yaratımda, her oluşum, kendi ayan-ı sabitesinden meydana çıkmış ve yansımıştır. Ayan-ı sabite çoğul manasına gelir ve Hakk ile insan arasında kalır. Ayn-ı sabiteler ise, tamamen Allah katında bir sırdır. Arif kendi hakikatine ulaştığında ancak ayan-ı sabitedeki hakikatine ulaşmaktadır. Allah Katındaki ayn-ı sabitesi hakikatine ulaşması, arifin çok üstün bir mertebeye eriştiği ile ilgilidir.

İşte burada hemen dileklerin gerçekleşmesi konusuna İbn-i Arabi nasıl bir görüş bildirmiş ona değinelim. Dilenen arzu ve isteklerin hemen gerçekleşmesi ya da gecikmesi, kaderden ileri gelmektedir. Eğer zaman enerjisi ile mekan çakışmış ise, kaderi gerçekleşmiştir ve bir insan bir şeyi dilediğinde hemen gerçekleşir. Fakat sabitesinde kazası oluşmuş ancak henüz zamanı gelmediği için kaderi oluşmamış ise, insan bir şey dileğinde hemen gerçekleşmez. Zamanı gelene kadar bekletilir. İbn-i Arabi, zamanı geldiğinde her ne şekilde olursa olsun kader gerçekleşir, insan o an fizik plânda ya da ahirette bile olsa muhakkak gerçekleşecektir demektedir.

Bir de hiçbir talepte bulunmadan insanlara bahşedilen birtakım şeyler olmaktadır. Bunu İbn-i Arabi şu şekilde açıklar: Talep insan tarafından sözlü de edilebilir, onun özel hayat plânında belirlenmiş bir talep de olabilir. Sözlü talebi de gerçekleşebilir, hiçbir şey dilemediği hâlde de hayat plânında belirlenmiş bir talebin gerçekleşmesi de olabilir.

İnsandaki birlik hakikati

İbn-i Arabi görüşünde bir kevni insan vardır, insan-ı kamil olan, bir de ferdi insan vardır beşeri insan olan. İnsan, Hakk ile âlem arasında olan bir ara konumdadır. Fakat ferdi yani beşer de olsa insan, yaratılan tüm nesne ve mahkulatların en şerefli makamındadır.

Hakikatte insan sembolü, insan-ı kamil yani kevni insandır. Fakat ferdiyet olarak insanların hepsi kamil değillerdir. Dünya tarihinde de çok azı İnsan-ı Kamil mertebesine ulaşarak arif olmuştur.

Bütün olma hâli denilen "cem" etme hâli tüm insanların, tüm beşerlerin özünde mevcut bir cevherdir. Ancak kuvve olarak mevcuttur. Kuvve hakikat bilgisidir. Hakikat bilgisi, ilmi, her insana eşit şekilde yaradılış anında bahşedilmiştir. Ancak Kuvvenin fiiliyata dönüşmesi ise "cem ül cem" olarak bilinir ki bu da insan-ı kamil olmadır.

Herkesin özünde cevherinde Birlik Hakikati mevcut olsa da, herkes bu bilgiden haberdar değildir. Haberdar olsa da açığa çıkarma yeteneğine sahip değildir. Açığa çıkarma yeteneğine sahip olsa da, Birlik hâlini yaşamaya yetenekli değildir.

İnsanın en üst bilinci, yansıdığı ana kaynak olan, İlk İlahi isim ve İlahi Suretlerin bilincidir. En alt bilinci ise, beşer hâlde iken sahip olduğu akıl ve zekasıdır. Dünyada iken sahip olduğu akıl, zeka ve kalbi yeteneklerini ne kadar geliştirir, çabalar ise, İlk ilahi kaynağa ulaşması mümkün olabilir. Kendi hakikatine arif olma hâli, ilk kaynağa ulaşmasıdır. Ulaşması ve oradaki Birlik Hâli kuvvelerini açığa çıkarması ise özel bir yetenek gerektirir. İşte bu yüzden dünya tarihi boyunca, milyarlarca insan içinden çok azı ariflik mertebesine yükselerek kendi Hakikatine ulaşabilmişlerdir.

Ferdi insanlar, huyları, renkleri, karakterleri, yaşam tarzları, beğenileri, nefretleri, arzuları, hayat plânları hep değişkenlik ve farklılık gösterir. Bu her bir insanın çeşitli ilahi isimlerin bileşke hâlinde yansımasından kaynaklanan bir farklılaşma ve çeşitli görünme hâlidir. İsimlerin bir veya birkaçının bir araya gelişlerinde bir farklılık ve çeşitlilik vardır, yoksa Hakikatte her bir insan tüm ilahi isimlerin Birliği olan Hakk'ın bir yansımasıdır.

İbn-i Arabi bunu şu örnekle açıklar: Su sudur, fakat aktığı ve geçtiği yerler farklıdır. Geçtiği yerlerde toprağın durumuna bağlı olarak su tatlılaşır, rengi değişir, acılaşır, yoğunlaşır, kirlenir, berrak kalır, durgunlaşır, akışkan hâle gelir. Fakat bu hâller asla suyun hakikatini değiştirmez. O sadece bulunduğu yerin şeklini, rengini, kokusunu, tadını almış olur.

İbn-i Arabi, ferdi insanların, çeşitli inanışlara, düşüncelere sahip olabileceklerini, bunun ihtiyaçtan kaynaklanan insani bir hâl olduğunu vurgular. Çünkü dilekleri ancak nefsi ve aklidir. Tüm istekleri nefsaniyet boyutundadır. Daha çok şey elde etmek, daha fazlasına sahip olabilmek uğruna sürekli dilekte ve zikrde bulunduklarını ifade eder.

Oysa kendisinde birlik hâlini açığa çıkarmış arif, tüm mevcudiyeti ile sadece Hakk'ı diler ve Hakk'ı zikreder. Ve Hakk da bu dileği, kendine ulaştırarak gerçekleştirir.

Ferdi insan bir itikad üzerine, inanç üzerine belli düşüncelere sahiptir. Zihninde nasıl şekil aldıysa Hakk'ı o şekilde düşünür. Korkuyorsa korkutucu, cezalandıran bir varlık, iyi hâlde düşünüyorsa bir melek, bir dede, bir baba gibi sahiplenen, koruyan ve kollayan olarak imajlar yaratr.

Ancak tüm imajlardan daha yüce ve sınırsız bir Hakk vardır. Hakk hiçbir zaman sınırlı zihinler tarafından algılanamaz. Hakk hiçbir dini inancın emr ettiği şekilde bir sınırlılığa sahip değildir. O her türlü inanç ve düşünce sisteminin şeklinden çok uzaktadır. İnsan zihinlerinde yaratılan şekillerle hiçbir ilgisi yoktur.

Arifler, Nebilerin işaret ettiği Hakk bilgisini, kendi gönüllerinden ulaşarak tecrübe eder ve müşahade ederler.

Ferdi insanlar ise, Nebilerin işaret ettiği Hakk bilgisini aynen birebir kopyalayarak, zihinlerinde çizdikleri imaja uygun bir suret yaratırlar. Ve bir daha da bu imajın dışına çıkmazlar. Hep o imaj ile dilek ve duada bulunur, zikrederler. Fakat dua ettikleri Hakk değil, zihinlerindeki yarımyamalak oluşmuş bir gölge görüntüdür. Bu yüzden de yüzlerce yıl dua ve dilekte bulunsalar da gerçekleşmeyeceğini bilmezler. İbn-i Arabi bu kişilere taklitçi demektedir. Taklit yoluyla Hakka ulaşanlar aslen hiçbir yere varmamakta sadece kendi nefs karanlıklarında, ölçü ve hesap peşinde olan akıl içinde kaybolmaktadırlar.

İbn-i Arabi *"Ancak kalp sahipleri ve kulak verenler için öğüt vardır" (Kaf/37)* ayetine dikkat çekmiştir. Kulak verenler denmiştir, taklit edenler

denmemiştir.

İnsan-ı kamil olan arifler, eşya üzerinde bir kudrete sahiptirler. Bu kudret, yüzyıllar boyunca, şarlatan, büyücü ve düzenbazlık ile suçlanmalarına sebep olmuş, hatta birçok arif bu yolda katledilmiştir. İbn-i Arabi, arifin gücünün yoğunlaşması sonucu ortaya çıkan kuvvenin ruhi enerjisine “himmet” ismini vermiştir. Himmet sahibi olan arif, iman sahibidir ve inancı tüm ferdi insanlardan daha üstündür. O eşyanın hakikatine ve ilmine ulaşmıştır. Bu yüzden su üstünde yürüyebilir, ateşte yanmaz, bir yerden bir yere kısa sürede ulaşabilir, astral seyahat yapabilir. Literatürde birçok arifin kudretlerine dair kıssalar, örnekler ve hikayeler çokcadır.

Bunun nasıl gerçekleştiğini İbn-i Arabi şu şekilde açıklar: Ferdi insan, düşüncelerini, kendi zihninde, yani vehim gölge olan âleminde yaratır. Olmayan bir âlemde yaratılan düşüncelerin de gerçekleşmesi ve fiile geçmesi imkansızdır. Gölgede yaratılan yine gölgedir. Arızi yani geçici olan, yine geçici olanın sonucu olacaktır.

Oysa arif, ruhi gücü ve kudreti ile düşüncedeki yaratımını, zihninin dışında yaratır. Dünyasal zaman ve mekanın dışında oluşur. Eğer arif, düşüncesindeki imajı, maddenin hakikati olan levhaya ulaştırır ve orada şekillendirirse, hakiki bir yaratım gerçekleştirir. Ve bu yaratım, yansıyarak, fizik dünyada şekil alır. Mevlâna’nın yedi kapıdan girmesi, Hallac Mansur’un hapisteki kilitleri bir el şıklatması ile açması, Hacı Bektaş Veli’nin tayin-i mekanları küçük birer örnektir. Tüm ariflerin, binbir hünerleri ve parapsişik yetenekleri ve tecrübeleri olmuştur ve buna şahit olanlar tarafından da tarih kitaplarına konu olarak geçmiştir.

III - Âlem ve Kainat

“Hakk, mana itibari ile, zahir olan şeyin ruhudur. Hakk bâtındır, âlemin ruhudur”.

Fusûsu’l Hikem/Muhyiddin Arabi

Muhyiddin İbn-i Arabi, âlemleri kendi dilinde çok anlaşılır bir tarzda aktarmaya çalışmıştır. Ancak eserlerinde özellikle belirttiği şu nokta çok önemlidir: **Bu bir hâldir, anlatılamaz, ancak yaşanır**. Böyle zor bir görevi üstlenerek, yaşadıklarını anlaşılabilecek hâlde anlatmaya, aktarmaya, bir nevi tercüman olmaya çalışmıştır. Elbette onun anlattıklarını, anlayacak düzeyde olmak çok mühim. Çünkü görünmeyen, bilinmeyen bir konuyu, okuyacak, zihinde tasvir edecek ve anlamaya çalışacağız. Öncelikle ezoterik anlamda ve kutsal kitapta da geçtiği gibi aynen örnekleri ile hiyerarşik sıralanmayı aktaralım:

“Kaadir-i Mutlak Yaratan”, ilk yaratılışı meydana getiren “KÜN” emrini veren kudrettir. Hiçbir zaman ve hiçbir şekilde anlayamayacağımız, “yoktan varedilişin” sahibidir. Bu yoktan varediliş, daha sonra anlatılacak “yokoluş ve varoluş” ile ilgili değildir. Bu yoktan varetme olayı, vahdet-i vücud’un, belirmesi, vücuda gelmesidir. İşte bu emri veren, bilinemeyen, bulunamayan A’ma noktası, La Mekan, O ve Mutlak ile adlandırılan. A’ma noktasını şöyle açıklayabiliriz: Tüm mevcudiyeti, yaratılmışları, varlıkların özlerinin Bütün halde olduğu ve tümünün Hakikatlerinin bilindiği Tek Gerçeklik, yokluk, hiçlik ve sıfır noktası. İbn-i Arabi Yokluktan Varlığa geçişi, Hakk’ın Nefesi olarak yorumlar. Hakk, bâtından zahire , dipsiz karanlıktan aydınlığa Nefes ile çıkar. İşte bu Nefesin olmadığı, Evvel’den önceki, öncesizlik A’ma noktasıdır.

Kaadir-i Mutlak Yaratan hakkında hiçbirşey bilinmez, hiçbir ölümlü O’nun ile ilgili tek bir düşünce, zihinsel bir imaj, bir zan oluşturamaz. Hiyerarşinin ilk basamağı değildir. Çünkü O, kendi Nur’unun karanlığında,

hiçbir yaratılmışın görüş alanında yani İbn-i Arabiye göre “ayn” olamadığı, göremediği bir Nokta’dadır.

İlk Belirme, hiyerarşinin en üst basamağı, **Öz, Zat**’tır. Tüm ilahi isim ve sıfatların Bir ve Bütün olduğu, ayrılma ve kopmanın olmadığı Vücud. **Âlemlerin Rabbi**: O’nu farklı dinler, farklı isimlerle insanlara anlatmaya çalışmışlardır. En son olarak Kur’an-ı Kerim O’ndan bahsederken, “Allah” ismiyle zikretmiştir. **Allah** Evrensel İdare Mekanizması’nın en üst noktasıdır. Allah Kur’an’da “Âlemlerin Rabbi” olarak ifade edilmiştir. Yani âlemlerin görüp ve gözeticisidir. İdarecisidir. Tek’dir, Bir’dir, Som’dur, Doğmamış ve Doğrulmamış olandır. Besmele’de sese gelmeyi sağlayan Elif, “Allah”tır.

İkinci Belirme, Öz’ün, “Allah” ismi ile belirtilen Kudret’in, vücuda gelme hâli, sistemleşmesidir. Ve “ayn” olması, yani “göz” hâlini almasıdır. İlahi isimler ve tüm isimlere bütünlük sağlayan **Hakk**. İsim ve sıfatların meydana çıkışı, zuhur edişi, Hakk ile adlandırılandır. Ancak henüz daha ayrılma oluşmamıştır, tüm isimler Hakikat olarak bellidir ancak bütünsel hâlde Hakk ismi ile adlandırılmışlardır. Rabb sisteminin meydana çıkışıdır. Kutsal ayetlerde “Rabb” ya da “Cenab-ı Hakk” olarak adlandırılandır. Hakk boyutunun, kendi ilahi boyutundan, zerreye kadar inen hiyerarşide, beşer insana kadar olan bir alışverişi vardır. Şah damarından “yakın” olma, “yaklaş” durumları, Hakk ile kulu arasında ortaya çıkar. Hakk hem insanın hem de tüm âlemin “gören gözü, işiten kulağı’dır.” Aynı zamanda Besmele’de “B” harfi Hakk’tır.

Arap alfabesinde Elif birinci harftir, Ba harfi ikincidir. Oysa Arabi, önce Ba harfi birincidir, Elif ikincidir diye önemle belirtir. Çünkü tüm görünen ve görünmeyen âlemlerin “gözü” B’dir, B sırrındadır ve “Hakk” olarak isimlendirilir. Bu yüzden tüm sureler “B” sırrı olan Besmele ile başlar, tek başlamayan Tevbe suresinin de ilk harfi yine “B”dir. “Berâetun” kelimesi ile başlar ve “bu bir uyarıdır”manasına gelir. Özellikle “B” harfine dikkat çekmek için, “Besmele” ile başlamaz ama, yine “B” harfi ile başlamıştır. Besmele, hiyerarşinin en üst basamağından, fizik âleme kadar olan, tüm ilahi basamakları bünyesinde toparlayarak aktaran “tek” ve çok mühim bir şifredir. İbn-i Arabi, ***“Allah’a göre “kün” (ol) ne ise, kula göre besmele de odur”*** demiştir.

Hiyerarşinin ilk üç “erdem”i olan “Mutlak, Allah ve Hakk” Hakikatlerinden sonra, dördüncü basamakta yer alan, ilahi isim ve sıfatların ayrıldığı, birbirlerine hakikatte “göz” yani “ayn” olan, ancak görünür olduklarında birbirlerinden “gayr” yani anlam ve görev olarak ayrı olanlardır. Her bir ilahi isim ve sıfatın zahirleştiği **“İlmi Suretler”** ve **Ruhlar Âlemi**. Ezoterizmde, Ruh ile adlandırılan boyuttur.

Beşinci boyut ise, her bir ilahi suretin zahirleştiği, görünür olduğu **Misal Âlemi**. Misal âlemi, hayal âlemi ya da ezoterizmde **spatyom** olarak da bilinen âlemdir. Arştan arza kadar olan hiyerarşinin ezoterik çokluk olarak yansıdığı âlemdir. Her bir ilahi suret, bir ilahi isim ve sıfatı taşır. Önce burada şekillenir daha sonra fizik âlemde görünür olur.

Altıncı boyut ise, misal âleminin zahirleştiği, görünür olduğu **görünen âlem**, cisimler ve madde âlemi, fizik âlemdir. Kuantum evreni ya da bizim kainatımız olarak adlandırılan varlıkların tümü olan âlem. Fizikteki ilk “Birlik” olan, tüm farklılık ve çeşitliliğin bünyesinde olan ancak “Bütün” olan âlemdir. “Adem” olarak bahsedilen isimdir. Adem, fizik âlemin bütünlüğü, fizik âlemin bütünlüğü ise adem olarak nitelendirilendir.

Yedinci Boyut ise, İlahi Emaneti taşımaya Ehil ve İstidatlı olan **İnsan-ı Kamil**, Büyük İnsandır. Büyük İnsan denmiştir çünkü kuru ve cismani değil, “Allah”ın ruhundan yani kudretinden üflediği, içinde sonsuzluğu taşıyan, ölümsüz olan “insan” boyutudur. Bir yönü ile yani bâtın yönü ile Elif’tir, bir yönü ile yani zahir tarafı ile, Ba harfinin temsilcisidir. Ancak “insan” diyerek, İbn-i Arabi burada biz beşerleri kastetmemiştir. “İnsan” mertebesi, tüm mertebeleri bünyesinde toplayan bütünsel ve ilahi insandır. Tek Yaratım, Tek Nefs, “İlahi İnsan”dır. İlahi İnsan, Hakk’ın Nefs’idir, Allah’ın Nefesidir.

“İnsan” yani İlahi Varlık, daha sonra dönüştürülür, zıddı yine kendi nefsinden yaratılır ve “zevcesi olarak” adlandırılır. Ve aşağıların aşağısına yani dünya gibi gezegenlere “beşer ya da insanoğlu” olarak gönderilendir. Tek Nefs’in Rahman, Zevcesi Rahim ile olan birlikteliğinden, yani Rahman ve Rahim’in, çoğalarak, türeyerek, dünya gezegenlerinde “kadın ve erkek” olarak yayılışıdır.

Tüm bu sıralanış, yedi kademe, ezoterik bilgilerde aşağı iniş ile sembolize edilmiştir. Arapça yedi harfinin sembolü olan “V” harfidir.

İbn-i Arabi, tüm bu sıralanışın, bir kademe olduğu, ancak, her bir kademenin öncekinin açığa çıkanı yani zahiri, sonrakinin bâtını olduğunu vurgular. Baş ve son yoktur aslında. Herbiri diğerinin içindedir, her biri diğerine “ayn” yani göz olmuştur. Her biri diğerinden kopuk değildir, Hakikatte birdirler, meydana gelişleri farklılık ve çeşitlilik gösterir.

Beşeri idraklerimizin çok ötesindedir bu kavrayış. Çünkü an’da, İlahi Nokta’nın sonsuzluğunda seyrde iken, aynı an’da varoluşu gerçekleştirmektir. Bunu en güzel şu cümle ile tamamlayabiliriz:

Sırdır nokta Âlem-i Vücudun içinde, aynı An’ da, Âlem-i Vücud o sırrı-ı noktanın içinde.

Bu sıralanış, yukarıdan aşağı doğru bir iniş değil, içten dışa doğru bir açılımdır. Noktadan Bütüne çıkma, görünme, işaret ve belirmedir. İbn-i Arabi tabiri ile “zuhur” etmedir. Her biri ayrı ayrı değil, bilakis Tek Vücud olan ilahi vücud ya da vahdet-i vücud’dur. Herbiri kendi hakikatinde birbiri ile aynı, benzer, bir ve bütün, ancak görev icabı meydana gelişte, zuhur etmede, belirmede, ortaya çıkmada ise “gayr” yani ayrıdırlar.

Kainatta iki vücud yoktur. Sadece Hakk’ın vücudu vardır. Görünen âlemde, varlıkların vücud bulmaları imkansızdır. Ruhlar âleminde, hayal âleminde ve varlıklar âleminde herşeyin vücud bulmasının manası; ancak Hakk’ın Hakikatinde sirayet olmuşlardır yani Hakk Hakikati, tüm âlemlere siyaret etmiş, bulaşmış, ulaşmış olmaktadır. İlk başta belirttiğimiz gibi, Hakk ile zerre arasında mühim bir ilişki ve iletişim vardır. Hakk her yere, her zerreye ulaşmış ve Rabb eğitim sistemi ile “mührü”nü bırakmıştır.

Hakk’a ait, Hakikati olmayan hiçbir “zerre” beliremez. Görünen âlemde de, herşey çokluk ve farklılık gibi görünse de, aslında bir kopma, ayrılma yoktur. Sadece her bir ilahi ismin belirmesi, zahirleşmesidir. Her görende görücü, her duyanda duyucu, beliren herşeyde zahir olan yine Hakk Hakikatinin sirayetidir. Gören de O’dur, gösteren de O’dur. Âlem, Hakk’ın hem sureti hem de zahiridir. Hakk, âlemin ruhu, bâtını ve hakikatidir. Bir başka anlamı ile âlem, Hakk Hakikati ile kuşatılmış olan, canlı, gören, işiten ve ruhu olan bir “Büyük İnsan” olmaktadır. Hakk âlemin ruhu ise, İnsan’ın da ruhudur. Hakk âlemin bâtını ise, Büyük İnsan’ın da bâtınıdır.

“İlahi İsim Zahir, Hakk’a nisbetle Âlem, ruha nisbetle cisim’dir.”

Futuhat-ı Mekkiye/Muhyiddin Arabi

Zahir, ilahi isimlerden biridir. Âlem zahir olduğundan dolayı, Âlem Hakk’ın zahir ismidir. Cismani, akli, hissi tüm suretlerden zahir olan tüm

“şey”lerin mana ve hakikati ile Hakk, âlemin ruhudur. Âlem zahirdir. Zahirde Âlem, bâtında Hakk’tır.

Zahiri ve bâtını Hakk olan âlem Büyük İnsan ise, insan Hakk’ın sureti, Hak da insanın ruhudur. Ruh insana tasarruf eden, hükmeden ve tahakküm altına alandır. Hem görünen ile kuşatmış hem de iç âleminden kuşatmıştır. Büyük İnsan, içten ve dıştan, bâtından ve zahirden, Hakk’ın Hakikati ile kuşatılmıştır.

Ayn-ül âlem, ayn-el Hakk’tır. (Görünen Âlem Hakk’ın Gözüdür)
Futuhat-ı Mekkiye/Muhyiddin Arabi

Buraya kadar İbn-i Arabi’nin iki eserinden alınan cümlelerini açıklamaya çalıştım. Daha anlaşılır olması bakımından konuyu biraz daha açalım.

İlahi isimlerden bâtın ve zahir, görünen âlemi ve görünmeyen âlemi işaret eder. O bâtındır ve zahirdir. O diye bahsedilen ise Hakk’ın Zat’ı yani Öz’üdür. **Hakk ilahi isimleri kendi bünyesinde toplayandır.** Allah isminin zahiri olan Hakk, ancak görünen âleme göre bâtın olan ilahi isimdir. Daha önce de açıkladığımız gibi, her bir zahir âlem, diğer âlemin bâtını konumundadır ve gölgesidir. Gittikçe titreşimi kabalaşan ve görünen âleme kadar daha kaba titreşime sahip cisimler çokluk olarak belirir. Noktadan, çokluğa kadar olan tüm hiyerarşide, her bir “tezahür, belirme” diğerinin gölgesi konumundadır.

Aşağıdan yukarıya, her bir âlem öncekinin zahiri yani görüneni, bir sonraki âlem içinse bâtındır. Ve her biri diğerinin gölgesidir. İlk görünen “A’mâ mertebesinin Nuru, tüm âlemleri aydınlatmakta her biri yüzünü O’na dönmekte ve arkasında kalan gölgede, diğer âlem zahirleşmektedir. Nurun gölgesinde kalan âlem zahir, nura bakan taraf bâtındır.

Mana bakımından anlaşılması ve idrak edilmesi gerçekten zor olan bu hiyerarşiyi bir örnek ile açıklamak isterim.

Her bir âlem kendi konumunda Elif, bir sonraki zahirleşen konumuna göre Ba’dır. Bir önceki konuma göre Ba olan âlem, kendi konumunda yine Elif’tir, ancak bir sonraki zahirleşen âleme göre yine Ba’dır. Elif ve Ba aslında birbirlerine ayn’dırlar. Hakikat gereği birbirlerine ayn iseler de, zuhur yani zahirleşme bakımından birbirlerine gayr’dırlar. Ancak Ba’nın

altında sembolik olarak bulunan nokta ise, Elif'in ilk başlangıç noktasıdır. Yani Ba harfi kendi muhteviyatında Elif harfini barındırmaktadır. Elif de kendi muhteviyatında ilk başlangıç noktası ile Ba harfini barındırır.

Elif kendi konumunda beliren, işaret bulan, meydana çıkandır, ancak Ba'ya göre bâtındır, yani görünmeyen, bulunamayan konumundadır.

Örneğin, ruhlar âemi kendi konumunda zahirdir ve Elif'tir. Ancak misal âlemine göre bâtındır. Ruhlar âlemi elif ise, misal âlemi Ba'dır. Bu tamamen birbirleri konumunda olan bir örnektir. Misal âlemi kendi konumunda Elif ve zahirdir, ancak ruhlar âlemine göre Ba'dır. Görünen şehadet âlemi (bizim evrenimiz), misal âlemine göre Ba'dır. Misal âlemi bâtındır ve kendi konumunda Elif'tir, görünen âlem de misal âlemine göre Ba'dır.

Her bir âlem kendi konumunda Elif, fakat önceki âlemin konumuna göre Ba'dır. Her biri birbiri konumunda Elif ve Ba olmaktadırlar. Bu yüzden zahirleşen Ba kainatı, Besmele'de "*İsmi Ba olan illeh*" olarak tanımlanır. Elif gizlidedir, aşikar değildir. Elif olmadan Besmele sese gelmez. Elif bâtında, Ba ise görünen âlem konumundadır. "Elif ile sese gelen" Can bulan manasındadır.

Elif ile sese gelen, Can bulan, ismi B ile işaret edilen "İlleh"tir. Buradaki derin mana şudur: La makamından âlemlere kadar, yani bilinmeyen, bulunamayan noktadan, görünen âleme kadar olan tüm hiyerarşide, konumlara göre Elif olanın, görünen âlemdeki bâtınıdır.

Elif bâtındadır, görünmeyende gizlide, ses olur, can olur, ruh olur. Âlem B ile işaret edilen "illeh" kudreti ile Rahman ve Rahim ile dağılır, yayılır, türer.

Son olarak şunu belirtebilirim: Arştan arza, gaybın gaybından, şehadet âlemine yani görünen âleme kadar olan herşey bir hiyerarşidir. İlk üç mertebe, akli ve zamansal değildir. Üç mertebe bir tek Hakikattir. Anlaşılır olması bakımından üç mertebe, akli olarak sıralanmış ancak zamansal olarak sıralanmamıştır. Zaman ve mekan manasının tamamen dışındadır. Zaman ve mekan üstü olan bu üç mertebe Hakikattir. Bundan sonraki mertebeler zamansal ve aklidir. Ruhlar âlemi, misal âlemi, görünen âlem, kamil insan mertebeleri ise zamansal ve akli mertebelerdir. Zaman ve mekan, her âleme ve her boyuta göre izafidir. Ruhlar âlemindeki zaman ve mekan, kamil insan mertebesindeki zaman ve mekan ile kıyaslanamaz. Hakikat bakımından birbirlerine ayn, oluş ve belirme bakımından

birbirlerine gayr'ıdırlar. Farklılık ve çeşitlilik gösterir ancak Hakikatleri ayn'dır.

Her bir zerresi, aşk ile, Hakk'ın ilahi isim ve sıfatlarının birbirleri münasebeti ile zahirleşir, ilahi suret olur. İlahi suretler hayal âleminde zahirleşir ve modelleşirler. Hayal âleminden yani misal âleminden de cisimler âlemine zuhur eder, zahirleşir. Varlıklar olarak çoklukta yayılır. Fakat noktadan çokluğa olan tüm hiyerarşide, "nokta"nın tasarrufu her bir zerrede kendini açığa vurur. Açığa vuruşu Hakk ile olur. Yani Hakk, her bir zerrenin ruhudur, Ancak ruh Hakk değildir. Hakk tüm ilahi isim ve sıfatların bütünlüğüdür. Yani Hakk hem bütünlük olarak âleme vücud olur, hem her bir zerrede kendini açığa vurarak zahirleşen ile çokluk olarak yansır. Her bir zerreden bakıcı, her bir zerreden görücü ruh olan Hakk'tır.

Kamil insan mertebesi, Mutlak Vücudun en son belirmesidir. Bir nevi, Mutlak Vücudun örtüsüdür. Kamil insan mertebesi, tüm hiyerarşideki âlemleri, ilahi isim, sıfat ve suretleri kendinde toplayabilen, İlahi Emaneti taşıyacak kudret ile donatılmış Mutlak Vücudun Örtüsüdür. Her bir âlem bir diğerinin belirmesi ve yansıması olduğundan, kamil insanın, belirmesi ve zahirleşmesi ve tüm âlemler tarafından apaçık ve aşikar olarak görünebilmesi için Muhyiddin Arabi'ye göre *"Allah'ın Boyası ile Boyanmış"* olması gerekmektedir. Allah'ın boyası ile boyanmak ilahi tesirlerle rezonansa girmesi ve o büyük birliğin idrakine varması demektir.

İlahi Emaneti taşımaya ehil, arif ve irfan sahibi olan kamil insan, kendisinde ilahi sıfat ve isimlerin hükümleri, tasarrufu ve fiilen zahiridir. En basit anlatımıyla kamil insan, ilahi tüm isim ve sıfatların fiilidir. Bâtında ilahi isim ve sıfat olan, zahirde "dabbe" sesi ile yürüyen, işiten, gören ve fiziki tüm özellikleri yerine getiren bir "yukarının eli ayağı" konumunda olan bir Can'lıdır.

Hakk, kendi suretini, sıfat ve isimlerini, Adem'de yani kamil insanda müşahade eder. Ancak uzaktan, yukarı tepe noktasından aşağı insana bakan bir konumda olduğu düşünülmemesi gerekir. Hakk, insan-ı kamilin her bir zerresinde "görücü" ve "bilici" ruha sahiptir. O her bir zerreden bakan, her bir gözden görendir. Uzaktan izleyen değildir. İnsanın her bir zerresindedir ve madde kainatında "hâl" müşahadesi ile görür, duyar, bilir.

İnsanoğlu, her bir ilahi isim ve sıfatın yansımasıdır. Tek tek beşer varlığı, yani insanoğlu, hangi ilahi isim ve sıfata tekabül ettiğini asla bilemez. Bu

tamamen Hakk'ın bileceği ve amacına sahip olduğu bir manadır.

İnsan-ı kamil, Büyük ve Görünen Âlemin hakiki gölgesidir. Beşer insanları ise bu hakiki gölgenin gölgesinde kalan mecazi gölgelerdir. İnsan-ı kamil hakiki gölge olarak, "Allah'ın gölgesi"dir. Ancak beşer varlığı ise, mecazi yani gölgenin gölgesi konumundadır. Yani insan-ı kamil olan varlığın gölgesinde kaldığı için, beşer gölgesi mecazidir. Allah'ın hakiki gölgesi yani nuru, kamil insanı aydınlatmış, kamil insanın gölgesinde kalan beşer insanları da kendi gölgeleri, yansıyan mecazi gölge ile oluşmuştur. Beşer insanı, Allah gölgesi değil, insan-ı kamil gölgesidir.

Ayn ve gayr

> Hakk Zat'ı bakımından eşyadan münezzehtir, taayyün (belirme) bakımından münezzeh değildir. Hak zatı bakımından eşyanın ayn'ıdır, fakat taayyün (aşikar) bakımından gayr'ıdır.
> Ey eşyayı kendi nefsinde halk eden! Sen halk ettiğin şeyi cami'sin. Vücudu mütenahi olmayan şeyi sen vücudunda halk edersin.
> Fusûsu'l Hikem/Muhyiddin Arabi

Ayn, hakikatte aynısı ve bir olanı anlamındadır. Birbirinin "gözü" olan, bakışı olan, birbiri ile ilintili olan bir "Bir"lik ve "Bütünlük" ayn'ıdır denir.

Gayr ise, görünürde, meydana gelişinde farklı ve çeşitli olması anlamındadır. Gayr olması, kopması, kesilmesi, parçadan ayrılması anlamına gelmez. Hakikatte ayn ise, vücuda gelmesinde gayr'dır. Bâtında ayn ise, zahirde gayr'dır. Ruh ayn'dır, Vücudlar gayr'dır denebilir.

Çokluk âlemi, birliğe bağlıdır. Varoluş Birliktir. Çokluğun varlığı yoktur. Çokluk arızidir. Şer çokluktadır, çokluk arizi olduğu için, şer geçici bir durumdur. Asli olan huzurdur, cevherdir. O zaman şunu deriz; Ayn hakikattir, birdir, gerçektir; gayr ise arızidir, çokluktur, çeşitliliktir.

İlahi isim ve sıfatlar, Mutlak'a ayn'dırlar ve Hakk'tan ortaya çıkarlar. Hakk, tüm ilahi isim ve sıfatlara cami'dir, yani tüm ilahi isim ve sıfatları kendi özünde toplar. Mutlak âlemlerden ganidir, yani âlemlere muhtaç değildir. Ancak Hakk ile ortaya çıkar. Hakk'da toplanan ilahi isimler ve

sıfatlar da, yine Hakk'dan zahir olurlar. Fakat bu zahir oluş, görünen âlem tarafından algılanamaz. Görünen âlemin zahirliğine göre bâtındırlar.

Hakk, tüm varlıkları, kendi nefsinde halk etmiştir, yani yaratmıştır. Şöyle diyebiliriz: Tüm mertebelerde ortaya çıkan Hakk'tır. Fusûsu'l Hikem'de, İbn-i Arabi, **"Ey Eşyayı kendi nefsinde halk eden!"** derken, Hakk kendi nefsinde halk etmiştir, yani kendi nefsinde yaratmış ve ayırmıştır. Ve aynı zamanda da yarattığı, ayırdığını bütünlemiştir. Tüm ilahi isim ve sıfatları kendi nefsinde toplamıştır manasındadır. Hakikatte görev bakımından bir ve bütün olan, anlam ve mana bakımından çeşitli ve farklı olanlardır.

Burada Hakk'ın kendi nefsinde manasını, Kur'an'dan bir örnekle açıklayalım:

Ben seni nebi olarak kendi Nefsim için seçtim.
Taha/41
Nebi olarak Ben bilmem Senin (Hakk) Nefsinde olanı.
Maide/116

Tek vücud vardır o da Hakk'tır, başka vücud yoktur. Hakk "şey" olan her varlığı kendi vücudunda yaratır. Varlıklar, çoğul görünümünde iken, Hakk'ın vücudunda zahir olmuşlardır. Hakk vücudu haricinde herhangi bir vücud mevcut değildir. Yaratılmış tüm varlıklar, görünen tüm varlıklar, derece derece Hakk'ın içinde bulunan tüm ilahi isim ve sıfatlarından, görünen âleme kadar olan her kademesinde ortaya çıkmış, zahir olmuşlardır.

Bulunamayan nokta, bilinmeyen ve sadece O ya da Mutlak olarak ifade edilen A'mâ Mertebesindeki "la-taayyün" mertebesinde vücud Allah'ındır. Allah vücudundan, her mertebede beliren ve ortaya çıkan da Hakk'ın vücududur. Hakk her mevcudun ayn'ıdır, her derecede bir öncekinden gayr'ıdır. Çünkü latif yani daha süptil daha ince seviyelerden, daha kaba titreşime kadar inen maddi boyutlara kadar olan her mertebe ve katmanda, bir önceki bir sonrakinin bâtınıdır. Bir sonraki bir öncekinin de zahiri durumundadır. Bâtın olan zahire ayn'dır, ancak zahir olan bâtın olana gayr'ıdır. Titreşim seviyesi ve bileşimi değiştiğinden görünen görünmeyene gayr'ı olacaktır. Bunu basit bir ifadeyle şöyle diyebiliriz: Varlıklarımızda

bâtın olan hüviyet Hakk'tır, zahir olan maddi varlıklarımızda ise biz kendimizizdir. Bâtında Hakikatimiz Hakk'tır, zahirde ise kendimiziz. Bu yüzden kutsal metinlerde "Biz, Siz" kavramları açıkça belirtilmiş ve vurgulanmıştır. Biz diyen ilahi isimler ve sıfatlar toplamı Hakk, Siz diye seslenilen ise, daha kaba titreşimde maddi varlıklar olarak zahirde ortaya çıkan bizler gayr'ıyızdır. Hakikatimiz Hakk'a ayn, zahirimiz ise yine kendimizizdir. Bu yüzden herkes kendinden mesuldür.

Kim zerre kadar iyilik yaparsa karşılığını bulur. Kim zerre kadar kötülük yaparsa karşılığını bulur" (Zilzal/7-8) ayeti de bunu ifade eder. Madde âleminde sana ait olan sorumluluk ve akıl bilinci ile kendi yaptığından sorumlusun ve bunun karşılığını göreceksin manasındadır.

Çevirdik, aşağıların aşağısına attık ayetinde belirtildiği gibi, çevrilme manası, bâtından zahire geçiş anlamındadır. Aşağıların aşağısı ise, derece derece, mertebe olarak bir inişin, titreşimsel seviyenin kabalaşması manasındadır. Çoğul sesleniş ise, Hakk Zat'ında bütünlenmiş olan tüm ilahi isim ve sıfatların anlamlarıdır.

Adem olarak bahsi geçen konu ise, Allah'ın Adem'i yaratması, mutlak yokluktan değil, izafi yokluktan izafi varlığa geçiş manasındadır. Fakat bu izafi varlığa geçiş, zahir olunan, görünen durum ise bize göre bâtındır. Tüm isimlerin Adem'e öğretilmesi ise Hakk'ın tüm ilahi isimler ve sıfatları kendinde toplaması durumudur. Hakk, tüm ilahi isim ve sıfatları kendi özünde mevcutlaştırır. Ve Hakk kendi vücudunda bu ilahi isim ve sıfatlardan yaratımla varlıkları zahirleştirir. Adem, madde kainatına göre yokluktadır ve tüm ilahi isim ve sıfatlarla bütündür.

Hakk ilminde mevcud olan ilahi suretler, maddi âlemde görünmezler, görünemezler. Şahit olunacak bir durum değildir. O zaman görünen âleme göre, ilahi suretlerin görünmezliği, bâtıniliği, yokluğu, "izafi" bir yokluktur. Göremediğimiz için yok diyorsak bu izafi bir yokluktur. Bilinmezlik derecesinde "yok"luk izafidir manasındadır. Görünen tüm varlıkların da, Hakk vücudu olduğu hakikati de, hakiki değil, izafi ve mecazidir. Çünkü iki vücud yoktur. Tek vücud vardır, o da Hakk vücududur. Her görünen, Hakk vücudundan zahir olduğu için, görünen herşey mecazi yani aldatıcı ve yanıltıcıdır. Tek'in çokluk olarak görünmesi tamamen aldatmacadır. Bu yüzden eşyaya, maddeye, bedene, "batıl" denir. Bâtın hakikati Hakk ile ayn olan, ancak zahirde çokluk olarak türeyen, yayılan "masiva" aslında

aldatmacadır, gerçek değildir. Çünkü her an kendi aslına dönmektedir. O an zamanını kavrayamadığımız için görünen tüm âlem, "an" zamanda aslına, hakikatine dönmekte olduğu için, gerçek değildir. Sadece belirmekte ve yine aslında dönmektedir. Bâtın Hakikat, zahirde göründüğü anda hakiki olmayıp, sadece görüntüdür. Ve bunu bilinçlerimiz algılayamadığı için, biz herşeyi sabit, görünen ve daima olduğu gibi kalan olarak algılamaktayız. Muhyiddin İbn-i Arabi'ye göre; ***"İlmi hakikatler itibari ile Hakk'a ayn olan, İlahi isim ve sıfatlar, görünen âlemdeki suret ve cisimleriyle Hakk'tan gayr'ıdırlar."***

Keşif Ehli Arifler, Allah'ın her nefeste tecelli ettiğini görürler.
Fusûsu'l Hikem/Muhyiddin Arabi

Arifler konusunu ilerleyen bölümde daha detaylı anlatılacak ancak, arif manasını anlamak için, buradaki her nefeste tecelli etmek, belirmek meselesi üzerinde biraz durmak ve bu manayı açmak gerekiyor.

Ne demektir her nefeste tecelli etmek? Bununla ilgili Kur'an-ı Kerim ayeti şöyledir:

O her an bir şe'ndedir (tecellidedir).
Rahman/29
Yeniden yaratılıştan şüphe içindedirler.
Kaf/15

Ayette en mühim kelime *"şe'n"* kelimesidir. Türkçe karşılığı "tecelli" demek olup, daha anlaşılır olması için "görünme, belirme, varolma" diyebiliriz. Her an ayrı bir şe'nde olmayı ise şöyle açıklayabiliriz: İnsanoğluna bildirilen sayı doksan dokuz olarak tanımlanmıştır. Bunun dışındakileri biz bilemiyoruz. Bize bildirilen isimler, zaman içinde kendi hakikatleri doğrultusunda meydana gelirler, tecelli olurlar. İsimler zaman içinde görünür olur. Zaman aslında an'dır, o da şimdidir. Bunun dışında lineer bir zaman yoktur. Bizim zamanın uzunluğu olarak gördüğümüz ise

geçici algısal bir durumdur. Hangi ilahi isim o an'da açığa çıktıysa, o asır o ismin hakikati ile şekil alır. İnsanlar zamana küfredemezler, beğenmemezlik yapamazlar. Bu yüzden hayır ile küfr bir aradadır. Yani senin küfrettiğin, kızdığın aslında senin hayrınadır bu manada açıklanabilir. Küfrettiğin yine Hakk'ın ilahi isimlerinden birine olacaktır. .

Her bir asrın içinde, Hakk'ın gözü yani ayn'ı devam ettiğinden, sıkıntı içinde güzellikleri bulabilirsin. Kolaylıkla zorluk beraberdir denir. Kumaşın önü ve arkası gibi.

An zamanı idrak etmemiz mümkün değildir, ancak keşif yani şübut denilen, kalbi bir meleke ile müşahade etmek mümkündür. Bunu da ancak ariflerin yapabildiğini dile getirmektedir İbn-i Arabi.

Her nefes, her an, her yaratılış manası birbiri ile benzerlik taşır. Andaki yaratım, süreklidir ve benzerlik taşımaz. Her görünüm, birbiri ile aynılık ve benzerlik taşımaz. İlahi isimler, sıfatlar ve suretler sonsuzdur. Biz kendi evrenimize ait olan sayısını bilmekteyiz, bilmediklerimiz de mevcuttur. Ancak bu ilahi isim ve suretler, An zaman ile birbirleriyle münasebetleri ile yaratılış hâlindedirler. An, varoluş ve yokoluşu kendi bünyesinde korur. Yani hem var hem yok An'a aittir. An dendiği anda hem varoluş ve hem yok oluş gerçekleşmiştir.

Evren genişler, büzülür, genişler, büzülür ve bu sonsuz sayıda devam eder. Ve her olagelen ve olmakta olan her seferinde tekrarlanır.

Her olan, aynıymış gibi görünse de, aslında aynı şey tekrarlamaz, kainatta bir şey iki kere tekrarlamaz. Her seferinde yenilenerek yaşam devam eder. Her seferinde bilgi özümüzden akar ve özümüze iletilir. Hayat enerjisi daima yenilenir. Tüm değişim bu yenilenen Hayat enerjisindedir.

İbn-i Arabi, Fusûsu'l Hikem eserinde, varoluş ve yokoluşu şu şekilde anlatmıştır: İlahi isimler, iki kısımda ele alınır. Varoluş ve Yokoluş manasını kendi içinde mevcutlaştırmışlardır. Mucid, Muhyi, Mübdi, Rahman, Musavvir, Halik, Kayyum gibi ilahi isimler Varoluş yani varlıkların vücud bulmasını, ortaya çıkmasını, zahirleşmesini gerektirirler. Mümit, Darr, Kahhar, Kabız gibi ilahi isimler ise, Yokoluş yani bâtınlaşmasını, gizliliğe çekilmesini gerektirirler. Şimdi görünen tüm âlem bu iki ilahi ismin grupları arasında bir varoluş ve bir de yokoluş gerçekleştirirler. Bu bir daimlik, çeşitlilik, farklılık ve yenilenmedir.

Her an yeniden bir yaratılış olarak bildirilen ayetin açıklaması bu şekilde yapılabilir. An'da bir ve tek olan, yani cami olan, toplanan tüm ilahi isim ve

sıfatlar, iki mana ile varoluş ve yok oluş olarak ikileşirler. An'da bütün iken, tek iken, an'da hem varoluşu hem de yok oluşu icap ettiren ilahi isimler ve sıfatlar olarak iki manaya ayrılırlar. İlahi isimlerin zahiri ve eseri olan tüm görünen şey'ler, an'da varolurlar, bâtıni isimler ile de yine an'da yokolurlar. Bu varoluş ve yokoluş, izafidir. Mutlak bir varoluş ve yokoluş değildir. Tamamen var olup sonsuza kadar kalmak ya da tamamen yok olup sonsuza kadar yitip gitmek manasında değildir. İzafi bir varoluş ve yok oluş gerçekleşmektedir. An zamanda bir nefes gibi ya da bir kalp atışı gibi varoluş ve yok oluş gerçekleştiği için, asla idraklerimiz algılayamaz. Peşpeşe ve süratle oluşum gerçekleştiği için de, her seferinde bir yenilenme olur.

Fakat evreni seyreden bir zahir göz, herşeyi aynı ve sürekli olarak algılar. Gözleri ve kulakları perdelidir" ayetinde, perde kelimesi, bizim algılarımızdaki sınırdır. Biz baktığımız herşeyi devamlı aynı ve sürekli olarak algılarız. Oysa bu izafidir. Çünkü herşey her an yeniden ve sürekli varedilmektedir. Var olan ve Yok olan bir kalp atışının tam ortasında bulunmaktadır insanoğlu. Fakat gördüğü herşeyi sabit ve devamlı görür.

An zaman sadece O'nun tasarrufundadır. Ondan sonraki tüm zaman dilimleri ise varlıklar içindir. Zaman izafiliği ayetlerde de önemle belirtilmiştir. *"Size göre elli bin yıl olan bir gün" (Mearic/4)*. Yani dünya zamanı ile elli bin yıl geçtiğinde, ilahi isim ve sıfatların bâtınında ise bir gün geçmektedir. Ve Allah katında ise sadece an zaman dilimi mevcuttur. Zaman algısı, kainatın her zerresinde farklılık ve çeşitlilik gösterir. Biz kendi arzımıza yani dünyamıza denk gelen zaman dilimi içinde çakılıp kalmış beşerleriz. Beşer boyutunda ise perdeli olduğumuz için, an zamanda gerçekleşen değişimi, yaratımı algılayamayız. Ancak bu varoluş ve yokoluş "nefes"ini sadece arifler gözleyebilirler.

Felsefede, bir dereye defalarca girip yıkanabilirsin ancak dere aynıdır ama su aynı değildir ifadesi kullanılır. Son zamanlarda yapılan çalışmalarda, kuantum biliminin yeni keşiflerinde, atom altı parçacıkların bir var olup bir yok olduğu belirsizliği gözlenmiştir. Daha doğrusu atomaltı parçacıkları gözlenemememektedir. Nerede olduğu belirsiz olan atomaltı parçacıklar, bir var olup bir anda tekrar meydana çıkmaktadırlar. Ancak bilimadamları, gördüklerini doğrulayan, ancak görmediklerinde nerede olduğunu asla bilemediği başka bir boyuta kayan parçacıkların peşinde

deneyler yapmaktadırlar. Veliler ve erenler ise yüzyıllar öncesinden bunun bilgisini vermişlerdir. Kur'an da her an yaratım manalı ayetlerinde de bunu açıkça aktarmıştır.

Görünen herşey varoluşta zahir, yokoluşta bâtın olur. Fakat her varoluşta, artık o bir önceki gibi değildir. Yeniden yaratılmıştır. Benzerinin yaratılması, aynı olduğu ya da tıpatıp o olduğu anlamına gelmez.

Sen Fani olmazsın, Baki de kalmazsın.
Fusûsu'l Hikem/Muhyiddin Arabi

Bâtında, hakikatte Hakk olduğun için fani olmazsın, zahirde mahluk olman ile de baki kalmazsın.

Muhakkak O'nun içiniz. Muhakkak O'na dönücüleriz.
Bakara/156

Varoluş ve yokoluş kanununa tabi olan tüm varlıklar, varoluşta Hakk'ın gayrı olarak zahir olmaktalar. Fena hâlinde, yokoluşta, Hakk'ın Hakikatine yani aslına dönmekteler. Her bir varlık, Hakk'tır, Hakk'ın ayn'ıdır.

Her AN,
Asl'a dönüş yapan bir Varlık'ın neye ihtiyacı vardır? Sadece ulaştığı AN'daki huzura kanca atmaya.
O madeni, cevheri gören gözlerin açılsın!.

Demir ateşle rezonansa girdiği vakit, kıpkırmızı olur. Ve "ben ateşim" der. Ancak hiçbir zaman ateş değildir ama görünürde ateştir. Yani demir ateşin ayn'ı olmuştur. Ateş ve demiri birbirinden ayırt edemezsin. Demir ateşten çıkarıldığı vakit gayr'iyet apaçık ve belirgin olur. Demirin ateşliği arızi (ayn olmayan hâli, rezonans hâlinde iken görünürlüğü, özünden farklı oluş fakat kopuş değil), demirliği ise zat'ıdır (yani özü, kendisi).

Ayn ve gayr konusuna tekrar dönecek olursak, Allah isimleri hem ayn'dır hem gayr'dır. Bir ve bütünlük bakımından ayn'dır. Ancak kendine has manalar içerdiği için birbirlerinden gayr'ıdırlar.

İnsan ve âlem ilahi isimlerin zahiridir. İlahi isimler de, insan ve âlemin bâtınıdır. İlahi isimler ile Öz (Zat) arasında hem ayniyet hem gayriyet mevcut ise, Öz olarak ayn'dır ve birdir. İsimler bakımından ise gayr'dir çünkü her ismin kendine ait manası mevcuttur.

İlk belirme, belirsizlikten belirgin hâle geçme, aşikar olma, İlk taayyün olarak bahsedilen, O yani Öz kendini sadece kendi Özü ile bilir. Tüm isimler orada toplanır. Birdir ve Bütündür. Hiçbir şeye ihtiyacı yoktur, muhtaç değildir.

Hak yolu, yürüdükçe açılan,
feth olundukça nazar edilen, değişkenliğin yoludur.
Çünkü O, her AN ayri bir şe'ndedir.
Kat'ında, her bir'i için belirlenen ateş toplari, hedefi için, zamanını bekler.
O Âlemlerden ganidir.
Ankebut/6

İsimler ve sıfatlar, bütünü ile Zat'a yani O'na, Öz'e ayn'dırlar. Gayr'iyet söz konusu değildir.

Burada parantez açarak, kendi şahsi fikrimi dile getirmek istiyorum naçizane. Kutsal kitapta Tek yaratım ve Tek Nefs denmiştir. "Tek Nefs'ten yaratan, ondan da eşini yaratan ve fiziki âlemlerine kadın ve erkek olarak türeten"dir. Âlem, kainat, insan-ı kebirdir. Tüm ilahi isimlerin birliğidir. Bizler, cismani varlıklar, çokluk görünenler türeyenleriz. Ayetlerin manalarına, düşüncede belki erişemeyiz, çözemeyiz, ancak gönülle hislerimizle ulaşmamız ve anlamamız mümkün olabilir. Fakat bu da kesin ve sabit değil. Her hâl ve durumda farklı anlayışlara idraklere varmamız muhtemel, fakat bu BİR'liği bozan değil, aksine destekleyendir. Ayetlerin meali, kullar tarafından, o an hangi "hâl" ve "mertebe" üzerinde iken, manalandırdığı, tamamen kendi müşahade yetkisi üzerinedir. Kaldı ki, Arapça kelamların bâtıni manaları, bildiğimizden çok daha derindir ve her mertebe müşahadesi tercüme olarak akseder. Herkes kendi hâli üzerine bir yorum yapabilir.

“O her görenle görür, her görünende görünür. Âlem O’nun suretidir. O âlemin ruhu’dur. Böylece Âlem İnsan-ı Kebir’dir.”
Fusûsu’l Hikem/Muhyiddin Arabi

Tekrar konumuza geri dönecek olursak; ikinci belirme, ikinci taayyün olarak bahsedilen ise, ilahi isimler ve sıfatlar olarak ayrılmış olarak belirmedir. Buna *a’yanı sabite* adı verilmiştir. Fusûsu’l Hikem’de, şehadet âlemindeki yani görünen kainattaki tüm varlıklar, ilahi isimlerin ayn’ıdır. Yani ayrı bir bedene ve vücuda sahip değillerdir. Hepsi ilahi isimlerin ayn’ıdır. İlahi isimlerin mana itibari ile farklı oluşlarından dolayı, görünen âlemde farklılık ve çeşitlilik vardır ve her bir varlık diğerinden farklıdır, yani gayr’ıdır. Şehadet âleminde yani görünen âlemde zahir olan ilahi suretler, ilahi isimlerin her birinin mana ve anlamına akis ve gölgedirler. Bu akis ve gölgeler, fizik âlemdeki her bir varlığın bâtındaki hakikati, onları terbiye eden Rabb-i Has’larıdır. Rabb-i Has manası, her bir ilahi ismin bir insanda ortaya çıkması, o ismin insanın Rabb’i olması anlamındadır. Rab eğitim sistemi görüp gözeten ve imtihanlara sevk eden bir sistemdir. Her bir ilahi isim, insanın Rabb’’idir.

İlahi suretler ile Hak arasında ayn’iyet mevcuttur. Bu ilahi suretler birbirlerinden mana olarak farklı anlamlar içerdikleri için, aralarında gayr’iyet mevcuttur.

Ruhlar mertebesi olarak bahsedilen, ikinci mertebede konu olan ilahi suretler, cevher olarak zahir olurlar. Ancak bu zahir oluş, görünen âlemin bâtınıdır.

Her bir ruh kendini, kendi benzerini, kendisinin Rabb’ini idrak eder. İşte bu an, Hakk’ın, ilk gayriyetin ilk zahir olduğu mertebe hâlidir. Çünkü kendi kendinin Rabb’ini idrak ettiği anda gayr’i olmaktadır.

Ben sizin Rabb’iniz değil miyim?
A’raf/172

Burada ben ve siz kavramları ayrılmış ve kendi kendinin terbiye ve öğreticisi konumunda gayrilik zahir olmuştur. Buradaki ilk gayriyet, mana bakımından ayrılık gösterse de, daha aşağı kademelerde daha bariz ortaya çıkmaktadır.

Bu "ben" seslenişi bir avaz ile ruhlarda bir bilginin açığa çıkmasıdır. Bir hatırlatma emridir. "Ben, Sizin" ayrımı aslında iki vücudun iki ayrı varlığın olduğu anlamında değildir; aslında kendinden kendine bir sesleniş, Ben manasının bâtın, Siz manasının zahiri olmasından dolayı, bâtının zahiri görmesi, zahirin bâtını görememesinden kaynaklanmaktadır. Her ortaya çıkış zahir ise, bir sonraki için bâtındır. İşte bâtın olan "ben" seslenişi, zahir olan yine kendine olan ruhlara "siz" hitabı bundandır. Kendinden kendine olan bir sesleniş, bir uyandırma, bir hatırlatma, içsel bir fetih, keşif manasıdır. İçinden içine, özünden özüne, kendinden kendine sesleniştir, ancak sembolik olarak, üstü kapalı "Ben ve sizin" şeklinde ifade edilir.

Yaklaş ve daha yaklaş!
O vakit der ki,
Geldim ve kendimden başka birşey bulamadım.
Geleyim ve kenimden başka birşey bulamayım.
Yüreklerinizi hazırlayınız, geldiğimde kendimden gayrı birşey bulmayayım.

Ben, tek, fakat "siz" çoğul olarak ortaya çıkana, zahirleşene bir hatırlatmadır. Orada aslında ne Ben vardır ne de Siz çoğulu. Aslında Tek olanın, Ben ve Siz olarak ortaya çıkışıdır. Bâtında olan "Ben", zahiri olana yani yine kendine "siz" olana hatırlatmasıdır. "Siz" konumunda ortaya çıkan, zahirleşen ruhlar, "Ben" diyen bâtındakini göremezler. Çünkü derecelenmede bâtının zahiri görmesi mümkün, zahirin bâtınını görmesi mümkün değildir. Ancak hatırlatma tarzında bir sesleniştir. Ortada bir soru yoktur. "Değil miyim" de bir soru yoktur. Cevap da *"Kalu Bela, Şehidna (Evet! Şahidiz)"* yani evet anlamında bir evet değildir. Orada Zahir olan "Sizin" konumundaki ruhların, "Ben" konumundaki bâtındaki yine kendi tekliğine olan itikadları, imanları, kabul edişleridir. Yani her ne kadar

çokluk olarak zahirimseniz de, teklik olarak “Ben”siniz manasındadır. Zahirimdeki çokluğunuzun anlamı, bâtınınızdaki Ben oluşumdur. Bunun hatırlatmasıdır. Ortada bir sesleniş, bir soru ve bir cevap yoktur. Ruhların Zat’ında, yani özlerinde uyanan bir bilginin, Teklik bilgisinin ateş alması, yanması ve kor hâline gelmesidir. Ruhlar, ne kadar çokluk da olsalar, aslında görünmeyen bâtınlarında bir “Ben” olan Tek’e ait bilgisini özlerinde saklayacaklardır.

İkra! B ismi ile Oku.
Alak/1

Bu da Hakikate yolculuk ettiren bir “hatırlatma”dır. “Oku! ilahi emrinde, arzdan arşa kadar olan tüm hiyerarşi an’da katedilir ve nereye ait olduğunu, Asl’ını bil’irsin! Oku ve değil miyim? Bir ilahi “emir”dir.

Allah’ın Emri, Zat olan Öz’ünden her daim kuvvetlidir. Herşeyin bir ölçü ve denge ile yaratılması, “İlahi Kanunlar” ile yaratıldığının bir göstergesidir. Buradaki “İlahi emir” ölçü ve dengedir. Kendi Nefs’i de bu emirlere tabidir, Zatından ve Özünden, her daim kuvve altındadır.

Misal âlemine yansıyan “ilahi suret”lerin fizik plândaki yansımalarıyız.

Fusûsu’l Hikem’de, misal âlemi olarak bahsedilen, O’nun, hariçte, latif suret ve şekillerde ortaya çıkmasından dolayıdır. Görünen âlemde zahir olacak her bir ferdin, tek tek suretine benzer suretler, bu âlemde oluşur. Hayal âlemi olarak da adlandırılır. Burada bölünme ayrılma yoktur. Ruhlar âlemine göre daha kaba titreşime sahip, ancak görünen madde âlemine göre daha süptil, latif bir âlemdir. Ruhlar mertebesine göre bu âlem, daha bariz ve belirgin şekilde gayriyet hâlindedir.

Fusûsu’l Hikem’de konu edilen, şehadet mertebesi, onun, görünen âlem olarak cisim ve madde olarak ortaya çıkmasıdır. Misal âleminde ayrılamayan, bütün olan, şehadet mertebesinde ayrılır, bölünür, bitiştirilir.

Gözle görüldüğü için, his âlemi ya da şehadet âlemi olarak adlandırılmıştır. Bu âlemdeki herşey ruh sahibidir. Her bir varlık, Hakk'ın ilahi isimlerinden birinin suretidir, ilahi isim de, bu suretin ruhudur.

İlahi isimlerin hepsi birleşip Allah zatında toplanmaktadır. Buna *ayn-ı vahide* denir. Her bir ilahi ismin bu ayn-ı vahide ile bir münasebeti mevcuttur. Fakat birbirleri ile münasebetleri bulunmayabilir. Her bir ilahi isme bir pay, bir hisse düşmektedir. Her bir ilahi isim Allah Zat'ından beslenir ve bütünlük olarak O'na bağlıdır. Ancak birbirleri arasında münasebetlerinde hisseleri farklılık gösterebilir. Muhyi ilahi ismine düşen hisse ve özellik, Mümit ismine düşen hisse ve özellik ile benzerlik göstermeyebilir. Hayy isminin ortaya çıkışı, varlıklarda derece derece farklılık ve çeşitlilik gösterebilir. Bu yüzden bazı varlıklarda hayat gizli, bazılarında ise aşikardır.

Varlıkların bu şekilde derecelenmeleri, Hakk'tan gayrı'dır. Her bir varlık Hakk'ın bir ismi ile münasebette olduğundan dolayı, birbirlerinden de gayrı oldukları gibi Hakk'tan da gayrı'dırlar. Bu yüzden cisimler âlemine, yani görünen âleme *masivallah, gayrullah, siva* gibi isimler verilmiştir. Görünen âlemdeki tüm varlıklar tek tek, Hakk'ın hakikatine ayn, zuhurdaki yani meydana çıkışındaki suretine gayrı'dırlar. Tüm velilerin, erenlerin ortak görüşüne benzerlik taşıyan Muhyiddin İbn-i Arabi'ye göre de Mevla Mevla'dır, Kul Kuldur, Mahluk Mahluktur.

Yine Fusûsu'l Hikem'de konu edilen, insan-ı kamil, görünen şehadet olunan âlem, ilahi isim ve sıfatların tümüne, hüküm ve eserlerinin ortaya çıkışına müsaittir. Kemali ile hepsi de insanda oluşmuş, toplanmıştır. İnsan varlığının amacı, Hakk'ın tüm ilahi isim ve sıfatlarına cilalı bir aynadır. Hakk ile insan arasında gayriyet mevcuttur. Kamil olan insan, şuurlu olarak, varoluş ve yokoluşta yenilenmeyi müşahade edendir. Ancak beşer bunu idrak edemeyendir. O herşeyi aynı ve sabit zanneder.

Kamil insan, tüm ilahi isim ve sıfatların zuhuruna müsaittir demiştik. Bu nasıl gerçekleşmektedir? Eğer bunu anlayabilirsek, arif ile adlandırılanı biraz daha iyi anlayabiliriz.

An'da varoluş ve yokoluş gerçekleşir. Ve bu oluş, olagelen, tüm varlıkların tasarrufunda olmayan, mecburen dahil oldukları bir kanundur. Şuursuzca ve idraksizce tüm varlıklar bu kanuna tabidir. An sahibi olan O, varoluşu ve yokoluşu gerçekleştirir ki, yenilenen ve her seferinde yaratım

kendi tasarrufunda gerçekleşir. İnsan-ı kamil denilen şuurlu varlık, tüm ilahi isimleri ve sıfatları kendi Zat'ında yani Özünde bilme hâlindedir. Ve kamil insandan başka bunu bilen yoktur.

Hakk, insan-ı kamil, şuurlu ve tasarruf sahibidir. Varoluş ve yokoluş an'ında, bu oluşa şuursuzca dahil olan tüm varlıklar ve dahil olan şuurlu insan-ı kamil bulunmaktadır. İnsan, şereflilik ve Bil'me hâli bakımından diğer yaratılan ve görünen tüm varlıklardan daha üstündür. "Biz insanı üstün kıldık, şerefli kıldık" denmiştir. Bahsedilen insanda, tüm ilahi isimlerin bütünlüğüdür. Bu yüzden insan şuurludur. Şuurlu olduğu için de bilme hâlindedir. Tek yaratım olan nefs diye geçen ayette, tek yaratım olan nefs Adem'dir yani Allah bâtınından zahirine Hakk olarak görünmesi, tüm ilahi isimlere ve sıfatlara vücud bulmasıdır.

Adem, insan-ı kamil olan, şuurludur. Bil'me hâlinde olandır. Ve varoluş olan isimlerle, yokoluş olan isimler, iki olarak ortaya çıkar. Yani kutsal kitapta bahsedilen "Tek nefs yaratılır ve o nefsten alınan parça ile zevcesinin yaratılması" manası budur. Bunlar bâtında olanlardır. Görünen âleme zahirleşmesi ise "kadın ve erkek olarak türedi ve yayıldılar" şeklindedir. Yani Tek Nefs yaratılır bu Adem'dir, bâtındadır; varlıkların varoluşunu gerçekleştirecek olan oluşumun simgesidir. Sonra O tek nefsten zevcesi yaratılır yani zıttı, bu da varlıkların yokoluşunu sağlayacak olan ilahi isimlerin bütünlüğü olan "eşi" olarak bahsi geçendir. Görünen âleme kadın ve erkek olarak yayılış ve türeyiş de çokluk âlemidir.

Rahman olan bâtından, rahim olan zahire, rahim olan zahirden yine rahman olan bâtına, varoluş ve yokoluşun, An zamanda gerçekleşmesidir.

İnsan-ı kamil şuurludur demiştik; varoluş ve yokoluş cereyan ederken, insan-ı kamil dahil olduğu bu kanuna şuurlu olarak katılır. Çünkü yokoluşta bâtındaki Hakk vücudunda ayn olur, uyanır, ama kendi bir önceki varoluşundaki görünen âleme gayr olur. Varoluşta ise Hakk vücuduna fena olur, gayr olur. Fakat her an tecelli eden bu varoluş ve yokoluş, izafidir, mutlak değildir.

Kısaca, Fusûsu'l Hikem'de bahsi olan, tüm varlıkların tabi olduğu varoluş ve yokoluş kanununda, varoluş an'ında Hakk'ın gayrı olarak zahir yani görünen olmakta; yokoluş ve fena hâlinde ise Hakk'ın Hakikatine dönmekte, aslına rücu etmektedir, Hakk'a ayn olmaktadır. Rücu ve Fena hâlinde (yokoluş) Hakk'a yani aslına geri dönen varlıklar, Hak ile ayn olmuşlardır. Beka hâlinde ise (varoluşta) Hakk'tan gayr'ı olmuşlardır.

İlim öğrenen ve görünen tüm “şey”lerin ötesinde bâtın tarafı sezgisel algılayan kişi için Fusûsu’l Hikem’de İbn-i Arabi, salik kelimesini kullanmıştır. Önce her görünenin, her varlığın, bir ilahi ismin zahiri olduğunu idrak eder. Devamında, Fusûsu’l Hikem’de, şöyle açıklar: Her “şey” bir ilahi ismin zahiridir. Zahiri olduğu bâtındaki isme, ismin bâtını olan sıfata, daha sonra da sıfatın bâtın olduğu Zat’a yani Öz’e doğru kalbi bir yükseliş ve idrak gayreti içinde, Hakk’ın isim, sıfat ve Zat’ını “kalp ve basiret” gözü ile müşahade eder. Artık erdemli kişi, her baktığında gördüğünü, beşer gözü ile görünenin dışında, Hakk’ın Zat yani Öz, sıfat ve isimlerinin ortaya çıkmış bir görünümü olarak görme derecesine ulaşmış olur.

Dünya gözü ile bakılanın aksine, gören bir göze sahip olan erdemli kişi, gördüğünün arkasında daha ilahi bir yaratımın gerçekleştiğine tanık olmaktadır. Çünkü kalp gözü de açılmış, bu da ancak ilim ve irfan yolu ile gerçekleşmiştir. Tasavvufta bu yola maarifet yolu denir. Her görünenin, ardında görünmeyen bâtıni tarafını sezen, bilen kişi, her zerrenin, her oluşumun, bir ilahi isme ve sıfata ait olduğunu bilendir. Ve buradan yola çıkarak, her varlığın tek tek, bir ilahi isme, oradan bir ilahi sıfata ve en sonunda da Özüne doğru kalbi bir yolculuk yapar.

Bu yolculuk manevi anlamda “mana” yolculuğudur. Erdemli kişi artık “şey”lerin gerisindeki gerçekliğe, hakikate ulaşmıştır. Tüm gördüğünü, anlayacak, idrak edecektir. Bundan gayri Öz’e ulaşan Hakk’a ulaşmış, Hakk gözü ile görmeye başlamıştır. Hakk gözüyle gördükten sonraki mertebe ise, Hakk’ın gözünden görmektir ki, artık o erdemli kişi, bir maarifet ehlidir. Ve artık beşer gözlerle bakan ancak, bâtın gözlerle âlemi seyredalan bir arif olmuştur. Herkes gibi görünen, ancak herkes gibi olmayan bir ulaşan, eren olmuştur.

O hasretle döner tüm kainat, gezegenler, yıldızlar daima harlıdır bitmez tükenmez enerjileri ile. Ruh ile madde aşk ile hayat bulur âlemlerde.

Hayıflanma ve kibir, insanı ya öldürür ya süründürür! Önüne bak ve yürü! Unuttuğu için hayıflanmayan, hatırladığı için kibirlenmeyen bir HATIRlama.

Hak yolu, ateşten gömlek kuşanıp, kıldan ince kılıçtan keskin yolda yürümektir. Bin defa zulüm görsen bir defa “ah” dememektir.

O karanlıkta, ışığı ile aydınlananlar, birbirleri ile “selam”laşıyorlar. Çünkü onlar “sahip”lerdir. Yol uzun ama izafi. Çünkü O, her bir anda farklı tezahür eder. Çünkü O her an ayrı bir şe’ndedir. Mülk kimindir denir? Uzaklık, Mülk sahibinin bilmediği bir kelime. Görünenin ardındaki hakikate ulaşma, görüneni bâtın gözü ile nazar etme, görünen her zerreyi, Hak gözü ile görebilme nasibine ulaşma, Hızır bakışı, bir nebi bile bu bakışı zaman zaman kaybeder. Ancak Hızır bakışı yani Ayn bakışı hep daimdir. Çünkü o ölümsüz olanın bakışıdır. Ölümsüzlüğe mazhar olan, mansurlaşanın bakışıdır. Evveli ve ezeli, başı ve sonu BİR olan bir Hak Nazarı ile bir bakıştır.

Arif konusunu başlı başına bir bölümde işleyeceğimiz için, şimdi ilahi isim ve sıfatların açıklamalarına geri dönelim.

Özde, hakikatte, bir olan tüm isim ve sıfatlar kendi mana ve anlam içeriklerine göre farklılık gösterirler, bu yüzden çoğalırlar. Fusûsu’l Hikem’de verilen örnek aynen şudur: Alim, Semi ve Basir diye adlandırılan ilahi isimler, Öz’de Birdirler ve Hakk’da toplanmışlar, birleşmişlerdir. Ancak anlam itibarıyla “Bilen, İşiten, Gören” farklı farklı manalar içerir. Bu yüzden birbirleri ile gayr’ılık oluştururlar. Oysa Öz olan Zat’ta birbirlerine ayn’dırlar. Mana itibari ile gayr’ı olan ilahi isimler, Öz’de ayn’dırlar. Her bir ismin zahiri olan âlem ve kamil insan da, bâtındaki ilahi isme gayr’dır. Âlem ve kamil insan da, zahirde birbirlerine öz itibarıyla ayn, mana ve hareket, meydana vuruş ve amaç bakımından ise gayr’ıdırlar.

Çok basit bir örnek verecek olursak, bir taşın atomu ile insan atomu birbirine denktir. Yani atom tektir. Öz itibarıyla insan ile bir taş birbirlerine ayn, mana, şekil ve amaç bakımından ise gayr’ıdırlar. Tüm insanlar da, Hakk’da bir olan ilahi isim ve sıfatların zahirdeki görünümü olarak, birbirleri ile öz itibari ile ayn’dırlar, ancak şekil ve amaç manası ile gayr’ıdırlar. Herkes birbirinden gayr’ıdır, görünüş, mana ve amaç bakımından. Oysa Öz’de ayn’dırlar. İnsan ve âlemde öz olarak birbirlerine ayn, şekil ve amaç manasında gayr’ıdırlar.

Ayn’iyet ve Gayr’iyet konusu, Fusûsu’l Hikem’de, daha iyi kavrayabilmemiz için örneklerle açıklanmış ve geniş yer verilmiştir.

Bunlardan biri buhar-buz örneğidir: Buhar, daha süptil ve gözle görülmez. Mertebesine göre, değişen hava şartlarıyla girdiği rezonans neticesinde, bulut olur gözle görünebilen, daha sonra su olur elle de tutulabilen ve en sonunda donup buz hâline gelir. Buhar, buz olana kadar belli derecelere ve şartlara bağlıdır. Derece derece şekil değiştirir ve dönüşür. Ancak öz bilgisinden hiçbir şey kaybetmez. Değişim ve dönüşüm de onun bilgisini eksiltmez. Buhar ve buz, öz itibarıyla birbirlerine ayniyet, şekil ve şart durumuna göre de birbirleri ile gayriyet mevcuttur. Bu çok basit bir örnektir ancak şu bakımdan farklıdır: Buhar derece derece buz olduğunda buhar yoktur buz olmuştur yani tamamen bir dönüşüm gerçekleşmiştir. Oysa Mutlak yani, la mertebesinde olan, Ezelden ve Ebedden, Âlemlerden gani olan O, kendi hâli üzerinedir. İlahi suretler ile görünür olur. İlahi suretler de, özünde Bir olan Hakk ile yani, ilahi isim ve sıfatlar ile görünür hâle gelir. Her bir ilahi isim ve sıfat da, görünen âlemde zahir olur. Bu dönüşüm ve aşağıların aşağısına kadar olan derecelenme, katmanlar, bir eksilme ve bir yok oluş, tamamen dönüşüm değildir. Yani buharın buza dönüştüğünde buhardan bir eser kalmayışı gibi değildir. Âlemlere kadar inen zahirleşmede, Mutlak olan O'nda ve sonraki herhangi bir görünümde, bir eksilme ve bölünme mevcut değildir.

İbn-i Arabi'nin üzerine basa basa tekrarladığı şu sözünü tekrar belirtmek isterim. *"**Hakk Hakk'tır, Mahluk Mahluk'tur.**"*

Fusûsu'l Hikem'de çekirdek - ağaç örneğini de vermiştir. Tohum toprağın en karanlıklarına atıldığında, zamanla fidana, gövdeye, dallara, yapraklara ve meyvelere kadar derecelenerek gelişecektir. İşte o tohum daha henüz zerre kadar iken, tüm bu olacaklar, tohum içinde bir "kuvve" olarak vardı. Ancak bâtın hâldeydiler. Çünkü zerre kadar tohum içinde bulunan bu kuvve, henüz ortaya çıkmamıştı. Zamanla, tedriç yasası gereği gelişti, serpildi ve ağaç hâline gelerek meyve verdi. Ve meyvenin içindeki çekirdek de, yine "kuvve" taşıyarak, toprağa gömüldüğünde yine terdicen gelişecek ve bir ağaca ve meyve vermeye kadar giden silsile içine girecektir. Yani her bir tohum içinde, meyve veren ağaç ve o ağacın meyvesindeki çekirdekteki tohum, herbirinin kuvvesidir.

İşte çekirdek ile ağaç arasında, hakikat gereği ayniyet söz konusudur. Ancak, ağaç çekirdekten meydana geldiği, hatta ağacın meyvesinde yine bir

çekirdek mevcut olduğu hâlde, unsur, şekil ve amaç ile birbirlerine gayr'ıdırlar.

Fusûsu'l Hikem'de en ilham verici örneklerden olan ayna sembolü de vardır. Ortada bir insanın durduğunu ve etrafında çeşitli aynalar mevcut olduğunu düşünelim. Bu aynalar iç bükey, dış bükey, çeşitli renklerde ve en boylarda olsun. Ortada duran kişi Hakk olsun ve aynanın her birinde beliren de bir ilahi isme sıfata tekamül etsin. Aynadaki görüntüler ile o şahıs ayniyet durumundadır. Oysa şahıs ile görüntülerdeki mana ve amaç, şekil ve görüntü bakımından gayriyet mevcuttur. Aynaların ve görüntülerin sayısının sonsuza gitmesi ya da birkaç tane olması arasında hiçbir fark olmayacaktır. Sadece şekil ve görüntü olarak çeşitlilik gösterecek, ancak ortada duran şahısta bir eksilme ve çoğalma olmayacaktır. Ortada duran şahıs tek ve birdir, yansıması sonsuza kadar bile gitse bu bir çoğalma ya da eksilme, şahsa bir zarar ya da fayda getirmeyecektir. Fakat şahıs, her bir aynada kendini farklı görecek ve tanıyacaktır. Mühim olan ise budur. Her bir yansımada kendini tanıyacak ve bilgisini tatbik edecektir. Aynaları kırsanız, boyasanız, küçültüp, büyütseniz, eğip bükseniz de, ortadaki şahsa hiçbir şey olmayacak, daima aynı kalacaktır.

Rab ile Kul, Hak ile Âlem, İsimler ile Mahluk arasında ayniyet ve gayriyet, örnekteki gibidir. Öz bakımından ayniyet, mana ve amaç bakımından gayriyet mevcuttur. Bu, aralarındaki ilişkiyi zedelemediği gibi bir eksilme ve çoğalma da yaratmayacaktır. Yine Rab Rab, Kul Kul, Hakk Hakk, Âlem Âlem, İsm'ler İsm, Mahluk da Mahluktur.

Fusûsu'l Hikem'de bahsi geçen diğer örnek ise gölgedir. Gölgeyi iyi anlayabilmemiz için hiyerarşiyi de iyi anlamış olmamız gerekir. Daha önce de bahsettiğim gibi, Fusûsu'l Hikem'de bir hiyerarşi mevcuttur. Görünen tüm âlem ve varlıklar, misal âleminin gölgesidir. Misal âlemi (ilahi suretler), ruhlar âleminin gölgesidir. Ruhlar âlemi A'yan-ı Sabite (İlahi isim ve sıfatlar) âleminin gölgesidir. A'yan-ı Sabite, İlk Taayyünün (Zat, Öz, tüm isimlerin birliği ve tek oluşu) gölgesidir. İlk Taayyün, La Taayyün'ün (bilinmeyen, bulunamayan nokta, A'mâ mertebesi) gölgesi durumundadır.

Ve böylece, içinde bulunduğumuz âlem, Hakikatin Hakikatinin gölgeleri durumundadır. Bu gölgeler, Öz'de hiçbir eksilme ve çoğalma yaratmaz. Hakiki Vücud ve gölgeleri, en son görünen içinde bulunduğumuz âlem. İbn-i Arabi'nin eseri olan Fusûsu'l Hikem'de bu gölge örneğine, çok geniş yer verilmiştir.

Şahıs ile gölgesi arasında, sıfatlarını taşıdığı manada ayniyet vardır. Ancak şahsa yapılan bir müdahalede gölge bir zarar görmez. Gölge de diyelim ki ıslatılsa, şahıs ıslanmayacaktır. Işık ile ayarlandığında gölge uzar ve kısalır ise de, şahısa herhangi bir zarar gelmeyecektir. Şahıs yine olduğu hâl üzerinde kalacaktır. İşte bu yüzden gölge ile şahıs arasında gayr'iyet söz konusudur.

"Görmedin mi, Rabbin gölgeyi nasıl uzattı."
Furkan/45

Gölgeden maksat görünen âlemdir. Görünen âlem uzar ve kısalır, ancak Rab bundan etkilenmez. Gölge uzayıp kısalsa, yani değişime uğrasa, asli olanda hiçbir değişiklik söz konusu olmayacaktır.

Fusûsu'l Hikem'de, şu önemle vurgulanmıştır: Ne kadar örneklerle belirtmeye çalışsak da, Hak ve görünen âlem arasındaki ayniyet ve gayriyetin hakikatine ulaşmamız mümkün olmayacaktır. Çünkü örnekler, ancak anlayışımız doğrultusunda küçük bir mana katacaktır zihinlere. Ancak asla, hakikate eriştiremeyecektir.

İlahi boyutlar

İbn-i Arabi ilahi boyutları anlatırken **Hazarat-ı Hamse-i İlahiye** terimini kullanmıştır. Kelimeye yüklenen çok derin ve bâtın anlamlar vardır. Bunun ne manaya geldiğini mümkün mertebe anlayışlara uygun olarak açıklamaya çalışalım. Konuların tekrarı, tamamen anlaşılır olması içindir. Özellikle açıklamak istediğim husus şudur: İbn-i Arabi öğretisinde, felsefesinde ve eserlerinde açıkça belirttiği gibi, "âlem" denilen yerler, Hakk'ın ilahi isim ve sıfatlarının zuhur yerleridir. Yani sonsuz ilahi isim ve sıfat, âlemler olarak kendini açığa vurur, belirir ve işaret bulur. Hakk Zat'ı sonsuzdur, ilahi isim ve sıfatlar da sonsuzdur. Sonsuz olanın ilminin görünmesi de

sonsuz olacaktır. Bu yüzden rakamsal olarak ifade edilen herşey aslında zihinlerimize ve düşüncelerimize biraz anlam katması içindir. Yoksa ilahi sonsuz ise, yansıması da sonsuz olacaktır.

İbn-i Arabi, Fusûsu'l Hikem'de âlemlerin hiçbir zerresinde "*vücud kokusu yoktur*" diye belirtmiştir. Koku burada "görülmez, bilinmez manasında kullanılmıştır. Yani tek Hakk vücudu vardır, Vahdet-i vücud anlayışı olarak. Ne başka bir beden, ne insan bedeni ne de cisim vücudu vardır. "Vücud Yoktur" anlamında "Vücud kokusu duyulmaz" denilmiştir. Vücudu olan her varlık, ilahi suretler mertebesindeki "İlahi Suret"lerin yansımasıdır. İhlas Suresi'nde "doğmamış ve doğrulmamış" sözünün manası budur. Doğmak ve doğrulmak, vücudun ikileşmesi ve sonsuzlaşmasıdır. Sonsuz vücud yoktur. Tek vücud vardır ve tüm âlemler, görünen herşey o Zat'ın ilahi suretinin yansımalarıdır.

Her bir âlem ve o âlemlerde çokluk olarak görülen varlıklar, ilahi isim ve sıfatların belirmesidir. Yani ilahi isimlerle varlıklar çokluk âlemlerinde belirirler. Her bir isme denk gelen bir belirme söz konusudur. İlahi isimler iki kısımda kendini gösterir: Var eden ilahi isimler, yok eden ilahi isimler. Varlıklar, âlemlerde var eden ilahi isimlerle varolurlar, yok eden manasına gelen isimler ile de yok olurlar. Bu varoluş ve yokoluş, AN zamanda gerçekleşir. Ve her bir varoluş ve yokoluş sürekli yenilenir. Biri diğerinden farklıdır. Her an yeni bir varoluş ve yokoluştadır. Yaradılış an zamanda yenilenir. An zamanda yeni yeni suret ve görüntülerle belirir, varolur. İki varlığa aynı tecelli olmaz, aynı varlığa da iki defa benzer tecelli olmaz.

İbn-i Arabi eserlerinde, bir "son" olmadığını önemle vurgulamıştır. Âlemler için de on sekiz bin âlemden bahsetmiş, dünya âleminin de o âlemlerden sadece biri olduğunu aktarmıştır.

Bu on sekiz bin sayısı aslında sonsuz olan ama belirtilen rakamların olduğu âlemlerin hepsi, *Hazarat-ül Hamse* yani "**Beş İlahi Mertebe" "Beş İlahi Boyut"** adı altında toplanmıştır.

Boyutları anlatmaya geçmeden önce, burada küçük bir hatırlatma yapalım. Hamsei Arapça bir kelimedir. "Beş" anlamına gelir. Kendi başına bir kelime anlamı yoktur, ancak bazı harfler ile beraber kullanıldığında, o harflere anlam katar. Örneğin, Elif harfi ile kullanıldığında, Elif harfinin üzerinde yer alırsa "E" harfi, altında yer alırsa "İ" harfini meydana getirir. Kendi başına bir anlamı olmayıp, bazı harflerin yanında yer alması ve beş

rakamını simgelemesi, neden Beş İlahi Boyut olduğunu daha iyi anlatmaktadır.

Beş ilahi boyut / Beş ilahi âlem

İlk Âlem: Gayb

La mekan yani hakkında hiçbir fikre ve düşünceye sahip olmadığımız, olamadığımız A'mâ Mertebesi, O ve Mutlak olarak bahsedilen Mertebe, diye bahseder İbn-i Arabi Fusûsu'l Hikem eserinde. Vücud-u Mutlak, La-taayyün ismini de kullanmıştır. *Gayb-ı Mutlak* adı da verilir. *Âlem-i Lahut, Sirayet Âlemi, Itlak Âlemi, Mutlak A'ma, Sırf Vücud, Mutlak Vücud, Ümmül Kitab, Gaybların Gaybı* olarak da isimlendirilir.

Gaybın anahtarları O'ndadır. Gaybın Anahtarlarını O Bilir.

En'am/6

Hakikatin Hakikati Noktası, Bulunamayan, Bilinemeyen Nokta. Ne makam, ne mertebe, ne isim, ne resim, ne suret, ne sıfat vardır. O âlemlerden ganidir. Yani henüz belirme ve tecelli söz konusu olmamıştır. Hakkında hiçbir şey bilmediğimiz, bilemeyeceğimiz, hiçbir yaratılmış varlığın yaklaşamadığı Gayb âlemidir. Mutlak'ın Gizli Hazine olduğu, O vardı ama onunla hiçbir şeyin olmadığı gayb âlemidir. Hz. Ali'nin manalandırdığı anlatım, gayb âlemi için şudur:

"El AN kema kan!" Bu AN o AN'dır.

Hz. Ali

An sahibidir, An'da kendi vardır, başka bir şey yoktur. Bu AN ve O AN gibidir. Tüm âlemlerde ve boyutlarda meydana gelen zaman kavramı, AN kavramı içinde yok olur. An vardır başka bir şey yoktur.

İkinci Âlem: Ceberrut

İlk Taayyün, İlk Belirme, Zat denilen mertebedir. Allah ismi ile tüm ilahi isim ve sıfatların bir olduğu mertebedir. İbn-i Arabi, bu mertebe için "İlk

Gölge” manasını da kullanmıştır. Vahdet, zuhur-ı evvel, berzah-ı evvel manaları da yeri geldiğince adlandırılmıştır.

Ceberrut âlemi olarak bilinir. *Birinci Tecelli, Birinci Belirme, Birinci İşaret, İlk Akıl, İlk Cevher, Bütün Ruh, Kitab-ül Müb*’in isimleri de kullanılır. Ümmül Kitab’da toplu olan herşey, bu mertebede ayrılmaya başlar. *İsimler Âlemi, A’yan-ı Sabite, Mahiyetler Âlemi, Berzah âlemi* olarak da bilinir. Herşeyin “küll” olduğu yani bütün olduğu makamdır.

Üçüncü Âlem: Melekut

İkinci Taayyün, ikinci belirme, vahidiyyet mertebesi, ilahi suretler denilen mertebedir. İbn-i Arabi, Fusûsu’l Hikem eserinde, tüm varlıkların hakikatleri, bu mertebeki suretler olarak görünür demiştir. Buradaki ilahi suretler çokluk olarak ilk defa ortaya çıkmışlardır. Ve her bir ilahi suret, varlıkların hakikati olan, onları terbiye eden Rab’leri olarak ortaya çıkar. İbn-i Arabi tarafından önemle belirtilen şu konuyu tekrar etmekte fayda var: Görünen âlemde beliren tüm varlıklar, bu mertebede -ki buna ayan-ı sabite adı verilir- akisleri ve gölgeleridir. Yani görünen âlemdeki tüm varlıklar, ilahi suretlerin gölgesidir. Görünen âlemde vücud yoktur, vücud olarak görünen herşey, ilahi suretlerin gölgesidir. Tasavvufta rahman nefesi olarak da manalandırılır.

Misal âlemi, hayal âlemi olarak da bilinir. Şehadet yani görünen âlemdeki her varlık, önce bu âlemde şekillenir. Ve bu şekiller, görünen âleme akseder, yani fiziki âlemlerindeki her varlık, misal âlemindeki suretlerin gölgesidir.

Üçlü Erdem, Üç Erdem.

Elif Lam Mim.

Baş Erdem, İkinci Erdem’in içinde, İkincisi de, Sonuncu Erdem’in içinde. Son, ikinciye erişemez, ikinci de Baş’a.

Baş Erdem ikisinde de, ama hiçbiryerde.

İkinci ile Üçüncü, O’nun Ayn’ı.

Dördüncü Âlem: Şehadet (Mülk)

Mülk âlemi, halk âlemi, hisler âlemi, felekler âlemi, şehadet âlemi olarak da adlandırılan âlemdir.

İstek ve arzular, tüm madenler, nebat ve hayvanların tümünü kapsar.

Görünen herşey, daha doğrusu gördüğümüze şahit olduğumuz herşey, çokluk âlemi, çokluk olarak yansıyan, parçalanan, bölünen, yayılan ve türeyen âlemdir. Kendisinden önceki dört âlem, bu âlemin gaybıdır, bâtınıdır.

Mülk, Melekut, Ceberut, Lahut dört âlem, dört hazret, dört derya, ezeli ve ebedi yoktur. Sonsuzdur ve ilahidir.

O gün mülk kimindir? Tek ve Kahhar olan (lillâhil) Allah'ındır.

Mü'min/16

Göz açıp kapayana kadar meydana gelen bu âlemlerdir. Bu âlemler yoktan değil, Zat'ın tecellisi, yani yansımasından meydana gelmiştir. Lahut'ta yani A'mâ mertebesinde, gizli ve bilinmez iken, Zat-Öz-Allah olarak belirdi ve Hakk olarak vücuda geldi. İbn-i Arabi, âlemler için şunu belirtir: ***"Hakk, Âlem'dir. Tüm âlemler bir Nur deryasıdır, coşup dalgalanarak tecelli eder."***

Tüm dalgalanma Zat'tan gelir, yine Zat'a geri döner. Bir eksilme, kopma, durulma, ayrılma durumu söz konusu olmaz. Bir bütün olarak dalgalanır. Zat'ın kendisinden yine Zat'ın kendisine doğru, ilahi bir dalgalanmadır. Nur Zat'ı aydınlatır ve tüm âlemlerin yüzüne vurur, gerisinde kalan gölgesi diğer âlemi zahirleştirir. Her zahirleşen nura yüzünü döner ve arkasında kalan gölgesinden diğer âlem zahirleşir. Her bir âlem zahirdir, diğerinin bâtınıdır.

İlahi Dalgalanma, Bulunamayan Nokta'dan çıkan dalga, cisimlere kadar yol kateder, tekrar ilahi bir dalga ile Nokta'ya ulaşır. Her bir dalgalanmada ne bir kopuş, ne bir eksilme, ne bir azalma olur. Her bir dalga Öz'den Öz'edir.

O dalga ki, ilahi bir aşk ile mana üzerinde belirtiler ile seyrederken Nokta'dan, ortaya çıkar her zerreye, tekrar kavuşacağı AN'ın özlemi ile yanar da yanar.

Ene'l Hakk diyen, çoklu sistemlerin ve zekaların kelamı olur ancak. Dil söyler ama ya idrak? Gerçek mahiyeti ile söylendiği vakit, dağ taş titrer, tüm âlemler titreşir. Bu idrakin, kavrayışın dışında söz beyan etmek taklitte olur. Çünkü nasıl bir yaratım ve nasıl bir hâl var anlayamıyoruz.

Hallac-ı Mansur der ki *“O’nu tanımladığın an tanıyamamışsındır”*. Çünkü O’nun şekil ile suret ile bir ilgisi yoktur, O daima insanda açığa çıkar, zuhur eder ama insan değildir. İnsan da O olamaz.

Bütün işler O’na döndürülür.

Hud/123

Allah’ın herşeyi ilmen ihata etmiş olduğunu bilmeniz için Emir, yedi kat gökler ve yerler arasında devamlı iner.

Talak/12

İbn-i Arabi’nin Zat’ın kendisinden Zat’ın kendisine olan yolculuğu ilahi bir dalgalanma olarak nitelendirmesini destekleyen ayetlerdir.

Beşinci Âlem: Adem (İnsan-ı Kamil)

Ve Ademe bütün esmayı ta’lim eyledi, sonra o “âlemîni” melâikeye gösterip «Haydin davanızda sadıksanız bana şunları isimleriyle haber verin» buyurdu

Bakara/31

Kur’an’da, Adem’e esma öğretilmeden önce Adem, öğretildikten sonra Âlem olduğu açıkça vurgulanmıştır. Adem kuru balçıktan yaratılmış ve ona sonsuz kudret olan Ruh üfürülmüştür.

Yukarıda bahsedilen tüm âlemleri hüviyetinde toplayan, tüm âlemleri kapsayan, bütün mertebelere cami olan insan-ı kamildir. “İsm-i Azam” Hakk’ın tüm ilahi isimlerine verilen isimdir. İnsan-ı Kamil de “Mülk, Melekut, Ceberut ve Lahut” âlemlerinin tümünü kapsar.

Mekana sığmayan O.

Ama aynı AN’da her yerden gören O.

Ne içimizde ne dışımızda ama heryerden kuşatan O.

Âlemlere göklere ve yerlere sığmayan O.

Ama insan gönlünde sultan O.

Zahirde ve bâtında, insan-ı kamilin kuşatmadığı hiçbir mekan yoktur. İnsan-ı kamil herşeyde hüküm yürüten ve herşeye ayn olandır. İbn-i Arabi, Futuhat-ı Mekkiye eserinde, bunu bir örnek ile açıklamıştır:

İnsan-ı kamil, on sekiz bin âlemi, o âlemlere dahil olup, on sekiz bin göz ile seyreder. Tüm âlemlerin sahibidir. Her bir âlemi, ayrı bir his ile, göz ile seyreder. Duygular âlemini zahir gözü ile, mahlukatları akıl gözü ile,

manaları kalp gözü ile seyreder. İbn-i Arabi, eserinde, özellikle şunu belirtir: *“**Zahir gözü ile manaları seyredeceğini zannedenler yanılırlar.**”*

Hakikatte âlemlerin sayısı kesin değildir. On sekiz bin olarak belirtilen rakam, sadece tahminidir. Diğer kaynaklara bakıldığında Hacı Bektaş-ı Veli âlemlerden yetmiş iki bin olarak bahsetmiştir.

İbn-i Arabi, Futuhat-ı Mekkiye’de bir âlemin örneğini şöyle açıklamıştır. “*Müheymin melaike. Onlar halk olunduğundan itibaren, Hakk’ın Cemalinden bir an gözlerini ayırmayıp güzelliğinde hayran kılınmış ve hayran olmuşlardır. Onlar ki, ne âlemin, ne ademin, ne iblisin varlığından haberdardırlar. Halk olunduğundan bihaberdirler, sadece gözleri Hakk’ın güzel cemalini görür ve bilirler.”*

Tüm âlemler, insan-ı kamilin gönlünde yer alır. Yerlere ve göklere sığmayan Hakk, insan-ı kamilin gönlüne sığmıştır, orada oturur ve orada sultanların sultanıdır.

İlahi sevgiyi kase kase içtim, ne şarab tükendi ne de ben kandım.

Bayezid-i Bistami

İbn-i Arabi, Futuhat-ı Mekkiye’de, “Mü’min, Mü’min’in aynasıdır” diye belirtir. Buradaki müminin birisi insan-ı kamil, diğer mümin Hakk’tır. Açıklaması ise şöyledir: “İnsan-ı kamilin gönlü, Hakk’ın aynasıdır.”

O her gözden görür, her zerreden bakar.

Lakin iş O’nu gören gözlere shb (sahib) olabilmekte.

Görünenin ardını görebilmek herkese nasip olmaz.

İnsan-ı kamil tüm makamların tümüdür. Beşer aşağıların aşağısından, makamlara yükseldikçe, bu makamları zevk ve hâl ile yaşar. Yoksa her bir makam ölçülebilir ya da kıyas ile yaşanmaz. Çünkü her bir makam “kalbi”dir. Her bir makamda, mertebede, zevk ve hâl yaşanır. O zevk ve hâl anlatılamaz. Ancak kudretli bir söz ile kelam ile şekil alır, şiirsel bir ifade ile aktarılır. Bu aktarımlar ancak ve ancak idrak edebilenleredir. Diğerleri için şiirden öte bir anlatım değildir. Makamları zevk ve hâl ile yaşayarak anlatanların sözlerini ancak ona yakın olanlar anlayabilir ve idrak edebilir. Bir kişinin yaşadığı ile diğer kişinin yaşadığı farklılık gösterir. Bu yüzden makamlar ve mertebeler “zevk” ile bir hâl üzerine yaşanır. Bu mertebe ve makamları zevk-i hâl üzerine yaşayanlar olduğu gibi, müşahade edenler ve gördüklerini aktaranlar da bulunur. Onlar da makamlar arasında seyyah olmuş, seyr hâlinde, müşahade ettiğini aktaran ehil ve ilim sahibi kişilerdir.

Hiçbir makamın sahibi değil, ancak tüm makamları müşahade eden ehil kişilerdir.

Bizler, bir zamanlar Yüksek Harfler idik, “kainat satırları” arasına indik cümleler olduk.

Fusûsu’l Hikem

İbn-i Arabi Futuhat-ı Mekkiye eserinde der ki: *“Kainat, satır aralarıdır. Biz manada bir harf iken, O satırlara indik cümleler olduk, geldik yine kendimizi ve kainat kitabını okumaya.”*

Yine Futuhat-ı Mekkiye’de, insan-ı kamilin, Kur’an-ı Kerim’de hurufat olarak geçen ELİF, LAM, MİM’in bir adı olduğundan bahseder.

Elif, Lam, Mim, bu kitapta şüphe yoktur.

Bakara/1-2

Okunması gereken üç kitap; insan-ı kamil kitabı, âlem kitabı ve Kur-an’ı Kerim’dir. Fakat şu da bir gerçektir ki, okunacak kitap insandır önce. Çünkü insan külliyen âlemdir. Âlem de eşyalar olarak çoğalır. Oku yani İkra! ayeti, tamamen önce kendini oku anlamındadır. Önce insan vardır. Hiçbir kitap insandan önce gelmemiştir. Kitap başlıbaşına bir işe yaramaz. Onu okuyacak bir insan yok ise, hiçbir şeyin bir değeri yoktur. Önce insan vardır, sonra âlem, sonra okunacak kitap vardır. Çünkü insan da, her hücresi, her atomu, ayet ayet işlenmiş ve yaratılmıştır. Ve göğsüne ilahiliğin kudreti konmuş, burnundan da ruhu üflenmiştir. İnsandan daha şerefli bir mahkulat var mıdır? Ancak şu da var ki, “aşağıların aşağısına gönderdik” sözünü hatırlayarak, fiziki âlemdeki insana bakıp değerlendirme yapmak “neresi şerefli” dememek gerekir. Yani balığı tavada ya da ağaçta değerlendirmeye kalkmak, onun çok yeteneksiz olduğu zannını desteklemez. Balığı suda değerlendirirsen, çok başarılı bir yüzücü ve nefes alan canlıdır. Ancak karada fazla bir yetenek sergileyemez. Balığı ağaçta değerlendirmek, arızidir. Onu su içinde değerlendirip yeteneklerini bulacaksın. Bu değerlendirme cevheridir.

Nefs

İbn-i Arabi, Futuhat-ı Mekkiye eserinde, nefsten *Hakikat-i Nefs* olarak söz eder. Tüm nüfusun hakikati, Hakk'ın nefsi olan nefs-i vahidedir. Yani tek bir nefs vardır o da Hakk'ın nefsidir. Hatta insanların suretleri de dahil, Hakk'ın göründüğü nurlarıdır. Nefs-i cüzzi denilen insanın nefsi, kişinin kendi nefsi, Külli Nefs'in suretlerinden bir surettir. Nefs-i külli denilen Bütün Nefs, insan-ı kamilin nefsidir. İnsan-ı kamil nefsi de, hakikatinde Hakk'ın nefsine ayn'dır.

> O sizi Tek Nefs'ten(Nefs-i Vahide) yaratan, ondan da zevcini yaratandır. Ondan da arzda erkek ve kadın olarak türeden ve yayandır.
> Nisa/1

Nefs, biri Hakki diğeri halki olmak üzere iki yönlüdür. Şöyle açabiliriz: Nefs biri hakikat, diğeri yaratılmış olarak iki yönlüdür. Yaratılmışlar olarak nefs bize özeldir. Yani her bir kişinin kendine ait nefsi vardır ancak bu nefs külli nefsten ortaya çıkmıştır. Hakikatte, bâtında, Hakk'ın ayn'ı olanlarız. Ancak fiziki âlemlerinde, her bir ilahi isim ile görünenler olarak, bedenleniriz.

> *Adem yaratıldı ve ona nida edildi "Gel cennetime gir ve sonsuz hayat sür"*
> *Adem Cennette makul bir hayat sürüyordu. Ancak kendini göremiyordu, elleri ile dokunarak kendini tanımlamaya çalışıyordu,*
> *İşte o an "Sana, senin cinsinden, kendini görebileceğin bir eş var edilecek" nida edildi.*
> *Gönül seviyesinden bir parça ile Zevcesi, artık ona Ayn idi.*

Yaratılmış âlemdeki her varlık, her bir nefeste ilahi isim ile belirir. Hakk daima ebedden tecellidedir, yani işaret bulmada, ortaya çıkmadadır. Her nefeste bir ortaya çıkış olan varlık âlemi, çok kısa bir zamanda gerçekleşir. Öyle ki, zaten idraklerimizin ötesinde bir zamanda gerçekleşen bu meydana vuruş, henüz biri daha varlıkta iken diğeri hayali ile bâtındadır. Hayali

bâtında olan, zahirde belirir iken, bir diğeri yine bâtında hayali olarak varolur. Bu halk olanlar tarafından asla fark edilebilecek bir idrak değildir. Yani hiçbir ölümlü, bunu anlayamaz. Kayaya bakan biri yüzlerce yıl orada kaya olarak görür, oysa çok kısa sürelerde, ilahi nefesle, o kayanın yaratılışı yenilenir. Her an zamanda o kaya değişir, yenisi yaratılır. Yaratılış Ol ile başlamış ve sonsuzca devam etmektedir. Bu O'ndan geldik O'na döneriz ayeti yorumudur.

Herşey bir an'dır. O an'da hem ölüm vardır hem doğum. Zahirde doğan, bâtında ölmüş, bâtında doğan zahirde ölmüştür. İşte şah damarından yakın olan, insana ölüm kadar yakındır. "Ben yakınım" diyen, insana ölüm kadar yakındır. Her bâtında varolan için zahirde ölüm meydana gelir ama An'da yine bâtında ölüm meydana gelince zahirde ortaya çıkma, belirme gerçekleşir. Ve insana şah damarından daha yakın olan, ölüm kadar yakındır. Çünkü An zamanda zahirde ölen, bâtınında O'na geri döner, yani aslına kavuşur. Yine An'da bâtında ölen, zahirde belirdiğinde, varlık âleminde varolduğunda O'ndan ayrılmıştır, O'ndan gelmiştir. O'ndan gelen O'na döner ve bu An zamanda olur. Varoluşlar ve yokoluşlar hepsi An'da gerçekleşir.

Herşey Bâtın'dan Zahir'e doğru çıkar,
Bâtın'ın sıcak havası, Zahir'in soğuk havasını ısıtır,
Sonra,
Zahir'in soğuk havasını, Bâtın'a çeker.

Kötülük dediğimiz, isimlendirdiğimiz şey, çokluğa bağlıdır, çokluk yansımadır, geçicidir; asli olmadığı için, kötülüğün varoluşsal yeri yoktur. Şer varoluşsal değildir. Varolan tek şey "Hay"dır, Hayır'dır yani Hakk'tır. O'nun olmadığı an'da, geçici olarak ortaya çıkan durum, "şer"dir. Hayır da şerr de Allah'tan sözü bundandır.

Varolan sadece Bir'dir. Kalp atışında, ya da nefes almada, bir an için "Bir" Bâtın'da varolduğunda yani Hakk olduğunda, geride kalan zaman diliminde "batıl" her yeri kaplar. Yani hava soğumuş olur. Geçici ve soğuk hava, bâtından yeniden rahmet ile sıcak havanın dışarı üflenmesi ile ısınır. Hakk yeniden zuhur etmiştir.

İbn-i Arabi, Futuhat-ı Mekkiye eserinde, *“Her varlık kendi hakikatinden mahrumdur. Kendi nefsine de hakim değildir.”* der. Ve devamında şu belirtilir: *“Onlar kendi nefslerine hakim olsalar, Hakikatlerinden de mahrum kalmayacaklardır”*. İşte o vakit, insanın hakikati apaçık keşfedilmiş olacaktır. Ve eşyanın yaradılış amacı, insanın kendi nefs hakikatine ulaşması için bir araçtır. Eşya ile kendini nazar eden insan, nefsini ancak bu yolla tanıyabilecek ve nefsin hakikatine ulaşabilecektir.

İbn-i Arabi, *“**Cevher, kendi nefsiyle bütün olan şeydir**”* demiştir. Cevhere ulaşmanın yani Hakikate ulaşmanın tek yolu ise “kıyam”dır. Yani insanın kıyam etmesidir. Kıyam etmesi, cevherin Hakikatine ulaşmasıdır.

Adem ve zevcesi, dünyaya indiklerinde, bir ağaç kovuğuna sığınıp derin ama tatlı bir uykuya daldılar.

Kovuğun kapısına konan kuşlara şöyle nida edildi:

“Habiblerim istemedikçe (dilemedikçe), O’nları uykudan uyandırmayın”.

İnsan tarif edildiğinde, “Düşünen hayvan”dır deriz. Düşünmek arızidır. Arızi; geçici, yansıma, sonradan olan, asli olmayan demektir. İnsan için eşyaya sahiptir deriz. Oysa sahip göreceli bir kavramdır ve bu yüzden arızidır. İnsan bedendir deriz. Beden arızidır. İnsan hissi varlıktır deriz. His de arızidır. İnsan idraklidir deriz. İdrak de arızidır. İnsan yeryüzünde “dabbe” yapan, yani hareket eden, hareket ederken de ses çıkarandır deriz. Hareket de arızidır. İnsan irade sahibidir deriz. İrade de arızidır. Bir şeyin tarifi, ona sınır çizmek ve şekil vermekle olur. Bu yüzden arızidır insan. Çünkü tarif edilir ve sınırları belli olur. Sınırları belli olan insan, arızidır. Vücud-u mutlak cevherdir. Zahir olan âlem arızidir. Ve bu arızinin Hakikati, cevherin meydana çıktığı, belirdiği yerdir. Bu yüzden âlem de arızidır. Cevher ise Hakikattir. Fakat bâtında, cevher de, Hakk’a ve Hakikate göre arızidır.

Kendi nefsine ulaşan, tanıyan kişi, cevherinin Hakikatine de ulaşmış olur. Fakat yine de Zat için, cevher de bir arızidir.

Öz vardır ve bunun dışında herşey arızidir. Yani Öz dışında herşey Öze muhtaçtır. Öz olmadan hiçbir “şey” varlık bulamaz. Kendi başına, başlı başına bir değer ve Can taşımaz. Can’ı Öz’den alır ve yaşam bulur. İnsan bir arızidir. Öz olmasa insan yoktur, bir hiçtir, hiç varolmamıştır. Bu yüzden tüm “şey”ler, Öz olan Zat’tan yaratılmıştır ve Zat olandan gayrı, herşey

arızidir. Varlığını gösterebilmek, belirmek için Öz'e muhtaçtır. Fizik âlemdeki insan nefsinden, misal âlemine, oradan ruhlar âlemine ve Öz'e kadar olan herşey aslında arızidir.

Işık olmasa hiçbir şey gözle görünmez. Gözle görebilmek için ışığa ihtiyaç vardır. Işık bir Öz ise, görünen herşey arızidir. Görünen herşeyin görünür olması için ışık yani Öz varolmak zorundadır. Işığın vurduğu her yer aydınlanır ve göz görür. Işık ilahi nurdur. Öz'den çıkan ve tüm âlemlere nüfuz eden, yayılan, renk ve ışık veren ilahi nur, "şey"lerin görünmesini sağlar. Her bir âlem tek tek vücuda gelir ve belirir. Belirenin gölgesinde yeni bir âlem zahirleşir. Zahirleşen âlemin gölgesinde, yeni bir âlem daha zahirleşir. Her biri diğerinin zahiri, bir sonraki için de bâtındır. Ve hepsi de arızidir. Yani aslında yoktur. Nur ile vücuda gelmiş, görünür olmuşlardır. Oysa Öz'den gayrı hiçbir şey yoktur. "Allah vardı, ve başka hiçbir şey yoktu" sözünde olduğu gibi.

Şekil ve sınır yoktur. Şekil ve sınır kabul eden, arızidir. Kabul edildiği anda, zihinde bir şekil çizilmiş olur ve bu arızidir. Sadece bir hayaldir. Kendi nefsiyle bütün olmayan herşey arızidir. Kendi nefsine bütün olan, Rabb'inin nefsine de bütün olur, ve kendi nefsini bilen Rab nefsini de bilmiş olur. Yani arıziliği ortadan kalkmış olur. Kendi içinde, nefsi, asıl olan nefs ile bağlantıya geçmiş demektir. Kendi nefsini bilen, Rabb'inin nefsini de bildiği vakit yine arızidir. Çünkü bu da hakikat değildir. Hakikat Öz'ün nefsini bilmektir. İşte o vakit Hakikatin Hakikatine ulaşmış olur ki bu insan-ı kamil mertebesidir.

Ve Adem'e tüm BİL'inenler ile, Var olanlar ve Varlıkların isimleri öğretildi.
Ölüm bilgisi hariç.
Üç Erdem huzurunda iken sonsuzluktaydı.
Dünyada öleceği bilgisini bildiren Cebrail'e sordu "Ölmek mi? Ölmek ne demektir?"
Dünyada, İnsan, ölümü tadanlardan oldu.

Futuhat-ı Mekkiye’de cisim tarifi şöyle yapılmıştır: *“Cisim, eb’ad-ı selaseyi kabul eden bir cevher-i mütehayyizdir”*. Açıklaması; Cevherin, Özün, üç boyutlu görünür hâline cisim denir.

Daha da açarsak; Selase Arapça “üç” anlamına gelir. Eb’ad ise Arapça uzaklık anlamındadır. Bilimsel çevreler bu üç uzaklığı, en-boy-yükseklik, yani bizim kainatımız, üç boyutlu sistem olarak tasvir ederler. Oysa daha bâtıni manada şöyledir: Üzerinde nokta işareti olan ve iki yay uzunluğunu anlatmakta ifade eden Ğayn işareti ile gösterilir. Nokta, bilinemeyen Mutlak O’dur. Birinci yay uzaklığı Zat yani Allah, ikinci yay uzaklığı ise Hakk’tır. İşte bu üçlü uzaklığı kabul eden ve cevherinden yansıyana cisim denir.

Miraç olayında, “iki yay uzaklığı belki de daha yakın” meselesi bundandır. Yani ayn mesafesidir. İki yay mesafesince yaklaşmak ve meleklerin bile ulaşamadığı yere bir bedenli olarak ulaşan son Peygamberin “miraç” örneğidir.

Kur’an’da *“kabe kavseyni”(Necm/9)* yani, “iki yay mesafesi kadar yakın, belki daha da yakın”; fiziki âlemi, misal âlemi, ilahi isimler âlemi, ilahi suretler âlemi geçilip, Rabb’in Rabb’ine ulaşma yani Hakk ile karşılaşma, Allah’a yakın olma durumu, iki yay mesafesi belki de daha yakın olarak anlatılmıştır. Cisim ise, yani görünen tüm varlıklar, erkek ve kadın olarak insanoğlu da dahil, hepsi üç uzaklığı **“kabul eden”**, cevherinin yansımasıdır manasındadır.

Cümledeki **“kabul” eden** manası bir hayaldir, asıl değildir. Yani bir şekil ve şemal olmadığı için, kabul etmek ama keyfiyete göre bir kabuldür bu ve bu yüzden hayaldir. Keyfi kabulleniş, onun nefsi ile bütünleşmediği için, yani Hakikatine erişmediği için, gölgedir, yani yoktur. Kabul, cevherin Hadd-i Zati’sidir. Yani Hakikatin sınırlarının belirlenmesidir. Çünkü “Tarif, bir şeyin hadd-ini, satıhını, sınırını çizmek demektir”. O hâlde kabul etmek, cüzzi bir gerçekliktir. Cüzzi gerçekliğinin olması için de bir yer işgal ediyor olması gerekir ki, yer işgal etmek de neye göre belirlenir? Bir belirlenme, çizgi, sınır yoktur, bu yüzden gerçek değildir. Yani yine hayaldir, gerçek değildir. Keyfi işgaldir bu. Örneğin, bir ağaç diyelim, yer işgal ediyordur toprak üzerinde. Yani bir yer kaplıyordur, eni boyu, yüksekliği, ağırlığı, rengi, kokusu vardır, ama neye göre yer kaplıyordur? Aslında bir ağaç yoktur. Ağaç olarak görünür, çünkü sınırları çizilmiştir. O gerçek değildir. Çünkü ağaç, kendi nefsine hakikatine ulaşmamıştır. Ulaşsa idi zaten

görünürde ağaç olarak görünmez, kendi hakikatinde görünürdü. Anlayışa uygun olması için ağaç olarak görünmektedir. Çünkü gören göz ardındaki beynimiz buna "program"lıdır. Onu ağaç olarak görmeye programlanmıştır. Ağacın hakikatinde bir hudut ve şekil yoktur. Bunu gören gözlerimiz ile algılayamadığımız için, sanal bir çizime ihtiyaç duyarız. Bu yüzden beyinsel programlarımızda, ağaç olarak çizilen teknik çizime ihtiyaç duyarız. Ve her bir bakışımız aslında ilahi bir teknik çizimdir. "Ölçü ve denge" içinde yaratılmış bir âlem içindeyiz. Bu yüzden herşey, her cisim, düzgün, "şekil" ve "sureti" ile ilahi teknik çizime dahildir ve ilahi teknik çizim de bizim beyinlerimizde kodlanmıştır. Biz aslında şekli şemali olmayan bir enerjisel formu, şekli varmış gibi gören varlıklarız.

Varolan ve yokolan, izafi yaradılışta, ki buna "iki zamanda" denilmiştir Futuhat-ı Mekkiye eserinde, Cisim, baki olmayan şeydir. İki zamanda baki olmayan şey cisimdir. Ne fanidir ne bakidir. Cisim kendi hakikati ile karşılaşmadığı için de, gerçek değil hayaldir. Hayal olan, gerçek olmayan, iki zamanda baki kalmaz. Cevher ise zamanlarda baki kalır.

Ancak, kendi nefsine arif olan, Hakikatine ulaşmış olduğundan, iki zamanda da baki olan cevhere de ulaşmış olur. İki zamanda baki olmayan beşer iken, iki zamanda baki olan arif olmuştur. Çünkü nefsini bilmiş, Rabb'ini bilmiş ve Rabbin Rabbi'ni bilmiştir. Kendi hakikatine ulaşmıştır.

Ve onlar yaradılıştan şüphe duyarlar.
Kaf/15

Burada onlar dediği beşerlerdir. Yani kendi hakikatine ulaşmayan, iki zamanda da baki olmayan anlamındaki insan tarifidir.

Beşer, Nefsi ile Sever, Nefsin gözünden görür, Nefs ile yaşar.
Arif, Hakk ile Sever, Hakk'ın gözünden görür, Hak ile Yaşar.

Ölmeden önce ölme / Nefse arif olma

O" olmasaydı, "Ben" ortalığı kaplardı.
Hüviyet ["o" olmak] olmasaydı enniyet ["ben" olmak] zuhur ederdi.
Hilyetü'l-Ebdâl/Muhyiddin Arabi

Varoluş ve yok oluş sürekli bir "ölüm" hadisesidir. Nefs ölümü tadar cümlesinin manası budur. Yok oluşta yani bâtında ölür, zahirde varolur. Zahirde ölür, yokoluşta yani bâtınında varolur. Bu sürekli bir ölümdür. "Ben yakınım" açılımı budur. Yakın olma, ölüm kadar yakınım anlamındadır. Sürekli iki zamanda da "ölümler" yaşayan nefs, kendi hakikatine ulaşınca, ölmeden ölür ve bir daha da "ölmez". Onun için iki zaman yoktur tek zaman vardır. Ve iki zaman An zamana dönüşmüştür. İki zamanın birliği olan An zamanda baki kalır.

Zahirde/bâtını, bâtında/zahiri tanımak yolculuktur. İkisi de hasretliktir. İkisi de O'nun ismidir. İnsana şah damarından daha yakın nedir? O daima kalptedir. Bu yüzden şah damarından yakındır. Ancak O nasıl tecelli eder, bizim anlayacağımız şekilde nasıl "yakındır"? "Yakın" olma durumu nasıl tecelli bulur? İşte bunu çok iyi düşünmek gerek. Bu konuyu iyi anlayabilmek için "zan üzerine" olma meselesini biraz açmamız gerekir.

"Ben kulumun zannı üzereyim. Nasıl düşünürse öyleyim, beni nasıl zanneder ise öyleyim." Çünkü, "Herşeyi kuşatan benim, Bâtınım Zahirim, Önceyim, Sonrayım, İçim Dışım". Bir ateist bile "Tanrı yok" derken önce Tanrı'yı kabul edip sonra yok diyebiliyor. Yani inançsız kişi de hem kabullenme "zannı"nı, hem de "yaratan yok" zannını kabul ediyor.

Anlayış ve idrak farklılıkları, Hakikat birliğini bozmaz. Dost ilmi arttırır, karşıtı ise ödevi arttırır, çok eski bir öğretidir. Hakikatte bir olan görünürde ayrıdır, eski bir öğretidir. Dost kimdir? Adem. Karşıt kimdir? İblis. Böyle isimlendirilmiş ve ilahi kitaplarda, sembolleştirilerek aktarılmıştır. Fakat ödevi arttıran, dost olmayana "karşıt" demeyi uygun gördük.

Karşıtın vaatleri boştur.
Ama cazibesi hoştur. Kırkkat bohça içinden ulaşır,
çeviriverir nefsleri, allak bullak eder.
Her seferinde,

Yaradan'ın gözyaşlarının aktığını görmez misin?
Bilmeyenler, kördürler iki cihanda işte böyle,
kuru bedenlerine hapsolanlar.

Dost ilmimizi, dost olmayan ödevimizi, temkinimizi arttırır. Hakikatte, dost da, dost olmayan da birdir. Lakin "Arif, gülü dikeninden ayırt etmeyi de bilir".

Hakikatte "Bir" olan, görünürde "ayrı" ise, makbul olan "temkinli" olmaktır. İşte bu temkinli olma hâli "kendini bilme" hâlidir. Ve hayatlar boyu yapılacak bir çaba, cehit gerektiren bir çalışmadır.

Karşıt, eğer kötü olsaydı, yok edilenlerden olurdu, belli süre tanınanlardan değil. Tüm velilerin ve nebilerin şeytan ile konuşmaları vardır. Beşeri, "insan" yapan, kamil yapan, karşıtıdır, zıttıdır. Karşıt olmadan yükseliş yolunda tekamül edilemez. Karşıtı olmasaydı "Adem de, arif makamlı Adem" olamazdı.

Erdem sahibi insan, yarı ilahi isim, (mansurlaşan, zafere ulaşan, kendi hakikatine, kendi nefsine arif olan, nefsini bilen ve Rabb'ini bilen), yarı insandır. Ne ilahi isim, ne insandır, ikisi de değildir ancak, ikisinden de üstündür. Çünkü o, en yakın olan Hakk'a ulaşmıştır.

Karşıtların makamında da karşıtların evliyaları var. Onları Rahmani'den ayırt edilmesi zordur.

Karşıt olarak bilinen İblis, Adem'den çok önce var olan ve Allah'a biat etmiş olandır. Ancak, tekamül ve erdem sahibi olma, arif-alim özelliği yoktur. Ariflik insana verilmiş bir makamdır. İblis, İnsan'ın arifliğini kıskanmış ve kibirlenmiştir, kovulanlardan olmuştur. Elbette bu sembolik anlatımı ile böyledir.

Hakk, kavramını çok iyi idrak etmedikçe Rabb manasını anlayamayız. **Hakk, tüm ilahi isim ve suretlerin bütünlüğü, Rabb ise çokluk âleminin, fiziki âleminin terbiye edici sistemidir.**

Hakk, insan kalbinde idrak edilmemişse, ilahilik hakkında düşünceler, empoze edilen düşünce kalıplarından ileri gitmeyecektir.

Kendi gerçekliği ve hakikatine, içindeki O'na, ancak empozelerden ve tüm kimliklerden arınma ile ulaşılabilir. İşte bu yüzden Hakk, kişinin zannı üzerinedir. Herşeyi kuşatmıştır O, nereye baksan O'nun yüzüdür. Herşeyi içten ve dıştan kuşatan, evvel ve ezel olan bir kürenin içindeyken, O var ya

da O yok diyemeyiz. O nerede diyemeyiz. Çünkü O der ki “Her yerdeyim, her şeyi kuşatanım, geçmiş ve geleceğim, Zaman Benim, Mekan Benim. Sen nasıl düşünürsen, nasıl hayal edersen, nasıl tarif edersen BEN öyleyim. Sen beni nasıl “zan”nedersen ben senin zannın üzerineyim”.

İlahi parçayı, emaneti taşıyan ruh bedendeyken maddenin çekim alanına kapılır. Uyur da uyur. Ağaç kovuğunda uyuyan ve “habiblerim dilemedikçe uyandırmayınız” emri üzerine, kendi uyanana kadar beklenilen bir “unutma” meselesidir. Herkes tek tek, birey olarak, kendisi dileyecektir. Herkes kendi nefsinin gölge-karanlığında ışığı aramaktadır. Kişi, o an gördüğünü, gerçek zannedebilir. Biri için gerçek olan, diğeri için aldatmaca olabilir. Birinin keşfi onu yükseltirken, diğerini çamurun dibine batırabilir. Herkes kendi yolunun taşlarını bizatihi kendisi ayıklayacak.

Manada bir belirti üzerineyken,
Ruhumu, ilim ile bedene gömdüm.
Yine bir zaman olacak ki,
İlim ile onu, o mezardan çıkaracağım.

İnsanın nefsi, Hakk’ın nefsinin görünür hâlidir. Tek nefs vardır. Hakk’ın Nefs’idir. Hakikattir, batindadır yani içtedir. Fiziki âlemde yayılan ve beliren insan nefsi ise, aşağıların aşağısı olarak nitelendirilen, madde âlemlerini tanımak ve bilgilenmek amaçlı Hakk’ın gözüdür. Ayn’ıdır yani. Oysa fizik âlemde yayılan insan nefsi, asli hizmetinden uzaklaşmış, masivanın, yani maddenin cazibesine kapılmış ve nefsaniyet olarak arizileşmiştir.

Arif kişi, Hakk’ın nefsini kendi nefsi yoluyla tanır.

Fusûsu’l Hikem/Muhyiddin Arabi

Hakikatte Hakk’ın nefsi, fizik âlemlerde beşer nefsi olarak arizileşir. Hacı Bektaş Veli buna, Makalat eserinde “Çamur’un cazibesi” demektedir. Uyumanın gerçek manası budur. Bu cazibenin büyüsüne kapılıp uyumadır. İşte “Habibim dilemedikçe uyandırmayın” sembolik sözü üzerine, insan dilemedikçe, istemedikçe uyumaya devam eder. “Adımı anarsanız, ben de sizi anarım” demek; kendi nefsine arif olmak, nefsi bildiğin anda, Rabb de seni bilecektir manasındadır. Herşey karşılıklıdır.

İnsan Mavera'ya aittir, yani öteler ötesine. En yüceye aittir ve nihai bir varlıktır, bütünün içerisinde anlam kazanır. Tüm kainatın yaradılışın, eşrefi mahlukudur, kutbudur. İnsana biçilen en yüksek makamdır.

Yüceler yücesinden alıp, aşağıların aşağısına indirmek, onun şerefini bozmaz. Hakikatte Hakk'a ayn'dır. Yani Hakikatte, âlem nasıl ki Hakk gözü ise, insan da Hakk gözüdür, onunla yürür, onunla konuşur, onunla görür, onunla "dabbe" yapar. Ayetlerde, insan "dabbe" yapan varlıktır denmiştir. Dabbe kıyamet alametidir. Sur ise kıyamet için üflenecek boru, yani boynuz. Boynuzun sivri ucu İlahi Nokta'dan çıkar, geniş yeri ise insan gönlüne uzanır. O sura zaten her daim üflenmektedir. Varlık ile Yokluk arasında gel-git olan insan, dabbe çıkardığı vakit varlıkta var olur (doğum, kesret âlemi) -yoklukta (Adem'de-Hakk'da) ölü sayılır, Yokluk'ta var olur, ancak Varlık'ta yok olduğu vakit ise kıyam etmiş olur. İnsan Dabbe-Kıyam arasında gelgittedir.

> Hayat, ilahiyyet Hazretidir. Hayat kutsaldır. İlah, rızık irade etmeye yöneldiğinde, tüm kainat onun gıdasıdır.
>
> Lokman Fassı, Fusûsu'l Hikem/ Muhyiddin Arabi

Bir baba/anne, nasıl ki evladını kokusundan tanır. Çünkü koku bir hafızadır. Çok mühimdir. Ayetlerde "rüzgarın kokusu" ve "Yusuf'un kokusu" yaygın olarak kullanılmıştır. Koku, burundaki "kutsal" parçayı harekete geçirir. İşte arif nefsini kokladığında, Rabb de kaybolmuş yavrusuna, özüne, gerçeğine, parçasına kavuşmuş olur.

> Yaratan ve yaratılan diye bir ayırım yoktur. Bu ayırımı insanlar uydurdular. Ben ona kulluk ederim, o da bana.
>
> Futuhat-ı Mekkiye/Muhyiddin Arabi

Yani kim kendisinin Rab'den bir parça olduğunu anlarsa (tanırsa) aynı zamanda, kendisinin Rab olduğunu da anlar (tanır). Çünkü o Rab'den başka bir varlık değildir. Herşeyi kuşatan O ise, O'ndan gayrı bir varlık yoktur.

İnsan hem rahmani hem nefsanidir. Verilen bir rahmani nefes, bin nefsani nefese yeğdir. Kıldan ince kılıçtan keskin bir yolda, üzerinde ateşten gömlek ile kuşanmış insan, sağa baksa meleki nur, sola baksa nefsin gölgesi. O'nun boyası ile boyanan insan ne dilediğini bilir, hedefini de.

Ayn-Bayn. Elif/Ba. Görünen/görünmeyen. Zahir/Bâtın. Varlık/Yokluk. Sonsuza gider.

Zevk-i hâl'ler. Anlatılamaz, tarifi imkansız, şekilsiz. Sadece ses, rezonans, titreşim, renk, armoni, nefes.

"O yokluğunda var, varlığında yok olandır. Her O'nun yokluğunda "var olunca" hasretle yandığın, Varlığında yok olduğunda huzuruna erdiğin.

Hepsinin AN' zamanda gerçekleşen ne yaman çelişki. Her seferinde yeniden "yenile"nen muazzam bir "ölçü-denge".

Camlardan "yansıyana" gözler alışık. Maksat gözün kamaşmadan nur'a bakabilmek. Arif, nur'a gönül gözü ile bakar, gözleri de kamaşmaz. Sonra mı? Bakmak mı o da nedir onun için? Çünkü 'parlayan' olmuştur, nur olmuştur.

İlahi emanet

Biz emaneti, göklere, yere ve dağlara teklif ettik de onlar bunu yüklenmekten çekindiler, (sorumluluğundan) korktular. Onu insan yüklendi. Doğrusu o çok zalim, çok cahildir.

Ahzab/72

Dağlara taşlara teklif edilen, ancak kabul edilmeyen ilahi emanet birçok arif, veli tarafından irdelenmiş bir konudur.

Dağ yücelik yükseklik kudrettir, taş ise serttir sağlamdır. Onlar yüklenmedi, korktu. Çünkü şuursuzdur. İnsan yüklendi çünkü cahildir. Yüklenen nedir? Emanet nedir?

Kün emrinde topyekün yaratımda, onlara sadece varolma canlılığı verilmiştir. Ancak sadece insana ruhundan "üflenmiş"tir.

Emanet "yüklenen, nakledilen ruh" olarak bilinir. Ve ikinci olarak da yüklenen ve zerk edilen esmalardır. Çünkü her canlıda, her taş ve toprakta, her bitki ve hayvanda, esmaların bir kısmını görebilirsiniz, ancak tümünü bir arada gördüğünüz tek varlık insandır. Çünkü ayette der ki, tüm isimleri öğretti hatta meleklerin bile bilmediği tüm isimleri. Bizim şu an beşer olarak da bilemediğimiz tüm isimlerin toplamı Adem'e zerk edilmiş

yüklenmiş, yani emanet edilmiştir. Bize bildirdiği kadarını biliyoruz, fakat Yokluk Adem ise tüm ilahi isim ve sıfatları bilmektedir.

IV - Arabi’nin Sevgi Anlayışı

Bugüne kadar benimle aynı evde oturan
Can dostu görmezden gelmişim
Dinimin olmadığı ve şu anda Onun dinine tabiyim.
ve artık kalbim bütün suretleri kabul eder oldu.
Ceylanların otlağına,
Rahiplerin manastırına,
Putların tapınağına,
Hacıların Kabe’ sine
Tevrat’ın kutsal levhalarına,
Mukaddes Kur’an sayfalarına, döndü kalbim
Aşk dininin yolundan gidiyorum şimdi ben!
Ne tarafa yönelirse Aşk Kervanları
Aşk’tır benim dinim ve imanım.
Ben Aşk dinini uyguluyorum
Dinimdir, imanımdır inanıyorum AŞK’a.

Dârü’l-Kütübi’l-İlmiyye/Muhyiddin Arabi

Sevgi, (hubb) Hakk’ın âlemi yaratmasına sebep olan ilkedir. İşte bu ilke Aşktır. İbn-i Arabi, İlahi Mahabbetin, Aşkın sembolüdür. İbn-i Arabi’de İlahi Nur, Işk, Mahabbet’tir, Aşk’tır. Hubb yani Sevgi, Mahabbet yani Aşk, ilahi hareketin ilkesidir. Âlemde meydana gelen her olay, her oluşum, Aşk ile yaratılır. Mahabbettin itici kuvvetinin eseridir diye bahseder İbn-i Arabi.

Sadece beşer için, ayrım söz konusudur. Beşer, zanları ile yorum yapar. Kötü, iyi, güzel, çirkin, fena, felaket, korku, öfke, kin, haset, sevinç, coşku kelimeleri onun için ikilemdir. Oysa arifin, kalbindeki aşk ile, her hareketinin sebebi Hubb’tur. Yani tüm olanlar, Hakk’ın sevgisi ve aşkıdır, aşkındandır diye yorumlar.

Mahabbet olmasaydı, kainatta can da olmayacaktı, canlılık da, hayat da. Her ilahi suretin ve ismin açığa çıkmasını tetikleyen ilke, mahabbet yani aşktır.

İbn-i Arabi’de, İlahi Hareket, sükunetten canlılığa, yokluktan varlığa, bâtından, zahire doğru harekettir. İşte bu hareketin tek ilkesi, mahabbettir, aşktır.

İlahi Emir “aşk”tır. Kün emrini veren Allah, yaratılışta, aşk ile hareket sağlamış ve yaratımın hamuruna sevgi tohumları ekmiştir. Hakk’ın eseri, sevgi tohumları ile yoğrulmuş, aşk ilkesi ile canlandırılmış, şekil almış, nur ile aydınlanmıştır. İbn-i Arabi ***“Hakk’ın Nefesi, Mahabbet’tir”*** der. Mahabbet olmasaydı, herşey teklik ve birlik içinde varoluşuna devam ederdi. Ancak mahabbet yani aşk, dinamiğin ve hareketin ilkesi olduğu için, bir kutuplaşma yaratacaktı. Bu yüzden İbn-i Arabi’nin, bâtından, zahire doğru, içten dışa bir “Rahmani Nefes” dediği, aşkın hareketliliği, kutupları yarattı. Mahabbetin, aşkın hareketliliği, Tek’in kutuplaşmasına, çeşitlenip, çokluğa bölünmesine sebep oldu. Rahmani nefes olarak teklikten çokluğa doğru esen bir nur olarak belirdi.

Ne Baki kaldı Aşk, Ne Fani oldu. Varlığı ile nefes alan
Yokluğu ile zayıflayan, kuru bedenlere Hayat verdi.

Teklikten çokluğa, karanlıktan aydınlığa, bâtından zahire, içten dışa doğru esen "Aşkın Rahmani Nefesi"dir. Teklik ve Birlik, kendi içindeki çeşitliliği, dışarı yansıttı. İçten dışarı doğru Rahman nefesi, aşk ile hareket eder ve "kör karanlıktan" nefes ile aydınlanır, âlemler, varlıklar oluşur. İşte varoluşun temeli olan mahabbet, yani aşk, İbn-i Arabi'de, yaratılışın kaynağıdır.

Her insanın, Hakk gönlünde ilahi bir sureti vardır. İşte bu her insanın hakikatidir. Varlık inişte, o suretten yansır, miracında yani çıkışında ise, yine o, ilahi sureti ile karşılaşır. O suret, o insanın Rabb'idir. O suret-i hakikate, bakışları şaşmadan, yön değiştirmeden, yalan konuşmadan, gözler kamaşmadan bakmak, kanatsız, kolsuz, elsiz ayaksız AŞK'a ulaşmak anlamındadır. İşte insanın, "ermesi, ulaşması ve miracı budur." Rabb'ini bildiği vakit, Rabb'i de yani ilahi aynadaki ilahi suret de yansımasından haberdar olur. Ve hakikati ile karşılaşan insanın, içindeki yolculuğu tekrar dünyaya doğru olur. O dünyaya yol alır, lakin kendi dünyasını inşa eder. Tek dünya yoktur onun yaşadığı, tüm dünyalar onun gönlündedir o vakit. İşte o an Aşk Divanı, Hakk makamında, kendi huzurundadır. Ne muazzam bir hâl, zevk-i hâldir o. Dur durak yoktur, bitiş, son yoktur, başlangıç ne kelimedir ki arifin lügatında, güzelliklere sonsuzca doyulur mu? Doymaz elbet arif, aşk içinde, aşk ile varolmaya devam eder.

Rabb'ine ulaşmaya an zaman kala, en son mertebede karşıt ile karşılaşır insan. Verdiği ikrardan dönmeyen, Allah aşkı ile yanıp tutuşan karşıt "Hakk karşısında ben" dediği için kovulmuştur aşk makamından. İnsanın gönlünde, yansıdığı ilahi sıfat bir yandadır ve karşıt bir yandadır. Karşılaşır, konuşur orada. İnsanın gönlündeki iki sultan tevhid olur, birlenir. Hiç kimse "**Şeytanını yenmeden arif olamaz**". İşte o vakit, velinin gönlündeki iki sultandan biri olan karşıt secde eder, yükseliş yolundaki kamil insana. İlahi emir yerine gelmiş olur. Çünkü ilahi sıfat da Hakk gönlündeki "birliği" kabul etmiş olur.

İşte insan, orada hakikati görür. Tertemiz ettiği, kainatları ve dünyaları içine alacak genişlikteki yüreğini, Hakk doldurur. Tüm gönlünü, yüreğini aşkın ateşi ile, başka hiçbir şeye, eşyaya, batıla, gölgeye, hayale, zanna, yer kalmayacak şekilde. Tüm dinleri selamlar ve kendi dini olan aşk dinine tabi olur. İşte o zaman arif olur aşkın sahibi. Küfür sahibi "Ben" demesi ile, Bütünlük olan Hakk ağzından konuşan arif "Biz" der, gönlünde taşıdığı tüm ilahi isimlere, sıfatlara ayna olaraktan. İşte o vakit, Hakk'tan yansıdığı nur

ile bedene bürünür. Halbuki arif beden değildir, ölümü tadan. Hakk konuşur, batıl susar. Hakk gelir, batıl yıkılır. Arifin görevi Hakk'ın muhteşemliğini, zerrenin zerrenin zerresini, çok ötelerini hissedip aktarmak, örnek olmaktır. Verdiği ikrarı, sözü "Evet Rabbimizsin" sözünü yerine getirmiştir insan ve arif olmuştur. Diri olmuştur, Can veren dirilten olmuştur.

Aşktaysan, Hakk huzurundasın.
Hakikat Hakk'tır, Âlem ise gölgesi.
Ölümü tadan bedende olmak değildir maksat,
Hakk'tan yansıdığınla, bedende görünebilmektir maarifet.

Arif, aşk olmuştur, aşk makamında bir ölümsüzdür, seyr alan. Bu manevi yücelik ve makama erişmiş olan kimseye arif yani "gerçeği bilen" denilmekte ve bunun bilgisine haklı olarak hakiki bir zevk hâli gözüyle bakılmaktadır. Kalbin, neşe ve sevinciyle birleşen iman, işte bu imandır. Hakk ile kulu ile arasındaki hicab yani perde budur. Aşkı gönlünde bütünleyen arifte, şekil ve şüphe bırakmaz. Hakk, ziyaret ettiği arifteki, tüm gönlü, kalbi doldurur, herhangi bir şey gelip yer bulamaz.

Ey AŞK!
Bir vakit, Gel!, Gönlüme gir Gizlice!
Kimseler ne görsün, ne de duysun.
Çağırdım sesimi duyan olmadı.
Ak-ü pak eylerem şimdi evimi.!
Geldi ve tertemiz bir pınar buldu.

Beşeriyette bir kayıb iken,
Aşk'a düşersin
Gönlündeki IŞK ile tanır seni
O vakit, her katmanı, gül kokuları sarar
Mest eder her ismi.

Tüm zerrelerin sevinç çığlıkları,
Bir avaz ile duyulagelir kalplerde.

İbn-i Arabi'de aşk tanımı şöyledir. "Ya doğru olursun ok gibi yabana atılan, ya da eğri olursun yay gibi, elde tutulan." Daha iyisi de en uzağa verimli topraklara doğru yol almak, tohum ekmektir aşk ile. Yay da sen, ok da sen, toprak da sen, tohum da sen. Çünkü her biri bir aşk, her biri aşkın menbağı olmuştur.

Arif, bir kere yaşamıştı o sevgiyi, hiçbir şey bu yangını söndürebilir miydi? Hangi ölçülebilir en değerli olan, sevginin yerini tutabilirdi? İlahi olan Zaman'da bir AN geçti, binlerce binlerce dünya yılına eş değer olan, ama yine hâlâ o sıcaklık, o AŞK hiç bitmedi. Çünkü Sevgi Hakk'ın gönlündeki surette idi, ve bir daha hiçbir yerde olmadı. Hiçbir şey artık mutlu kılamadı. Hangi dokunuş seni mutlu edebilir ki, bir kez gördün artık o sevgiyi Hakk makamında.

Tüm ifadeler, manalar, ölçülür değerler, Sevginin pırıltısında sönük kalır.

"Cennet ve cehennem ayrı yerlerde değildir. Aynı anda aynı yerdedir. Derin bir sevdada olmak, aynı anda tüm ruhun ve bedenin, cehennemin tutsaklığında, alevden bir kora dönüşmüşken, Aşk Makamında, çok kadim bir kaybolmuşluğun Cennetini bulursun."

Karanlığın derin sularından süzülerek Geldik!
Gerçek sevgiyi getirdik.
Rahmanın nefesi ile geldik.
Köşelerde saklanmış Batıl'a haber verin!
Dar Mansurdayız, Zaferde!
İnsanlığın kendini hatırladıgı yerdeyiz.
Hayy! ile hayat bulacak ve yeniden doğacağız.

Sevginin sözcükleri yoktur, hiç konuşmaz, o sadece bakar. İşte oradan sonsuzluğa uzanan bir yolculuk başlar. Hiç bitmeyecek bir serüven. Yıldızlar kadar uzak mesafede bile bulur Sevgi kendine ulaşmak isteyenleri,

yeter ki o gözlerdeki pırıltıyı, aşkı görsün ve fark etsin. Gönüllerde yanan Nar-ı Aşk'ı hissetsin.

"O dokunuşları hissediyor musun, sevginin sel gibi aktığı anları. Bedeninden bir an çıkıp da ulaştığın, sonsuzluğa değdiğin, kendi benliğin ile BİR olduğun, perdeleri yırtarcasına soluksuzca yol aldığın ve tekrar geri geldiğin anları. Bir an O ve geri dönüşü olmayan. Uyan ve Fark et!"

İnsan arınma yolundadır. Arınma an be an gerçekleştikçe, an be an Aşkın ışığına, kaynağına ulaşılır. Aşka kavuşursa insan, işte o zaman ölümsüzleşir, işte o zaman ebedi olur. Sevgi sarıp sarmalar, şifa olur tüm yaratılanlara, pınar olur akar tüm kainata. Yaratıcı Hakikatin parçası, Aslına ulaşır. aşk kadar ebediyim diyenlerin yolunda yol olur, aşk yoluna giren aşıklar, sevgiden aşka, aşktan sevgiye yol bulup akanlar, yol olanlar. İşte onlar ariflerdir.

Aşk dönüştürür, başkalaştırır insanı. Artık o, ne bir saniye önceki kişidir ne de sonraki An'ların insanı. Çünkü her daim aşk tohumları yeşerir gönlünde. Her seferinde başka bir renkte, başka bir notada.

Beden kadehi nefsten arınmadan, sevgi tılsımları ile dolamaz. Kainatta iki "şey" aynı anda yer kaplayamaz. Eğer nefs ile doluysan nefs olursun. Sevgi için yer açmalı, onun akışına izin vermeli, onun ile bağlantı kuracak köprüleri oluşturmalı.

(Mutlak) Sevginin dokunuşu vardır Yoktan-Varlık'ta. Varlıkların yarattığı âlemlerde ve onun oğullarında.

Sevginin zamanı yoktur, zamansızdır. Sevginin mekanı yoktur mekansızdır. Onu sahiplenmek ne mümkündür. Elinde tutanı kor ateşle yakar, kalbinde barındıranı boğar, gönlünde tutanda açığa çıkar ve titreşimleri ile dönüşür, tüm arzı ve canları besler.

Sevgi, Hiçlikten Varlığa seyirde yaratıcıdır, Mutlak nezdinde.

Aşk, uyanışın anahtarıdır varlıklar nezdinde.

Sevgide asla bir yaptırım, şüphe yoktur, koşul yoktur, amaç yoktur, beklenti yoktur, hiçbir değer, sevginin mükemmelliği karşısında değerli değildir. Ölçülebilir tüm değerler, sevginin karşısında anlamını yitirir.

Sevginin bedendeki titreşim görüntüsü AŞK'tır. O titreşimdeki AŞK'ı tanımak ve uyanmak da SEVGİ'dir.

Adem aşktır, Hakk ise sevgi. Tüm seyr, aşktan sevgiye, sevgiden aşkadır. Ne vakit aşk, makamına varır, işte o vakit hubb yani sevgi açığa çıkar.

Gönlünde kaç kişileri değil, kaç dünyaları misafir etmek. iki cihanda sevdiğim "O" diyebilmek.

Aşk devam etmektir, suskunlaşmaktır, Erdem sahibi olmaktır, saygı duymaktır, herşeyi yaradandan ötürü sevmektir. Ve aşk, arz âlemlerinde, hissedilen şiddetli hubb'dur, sevgidir. Çünkü sevgi inemez, ancak aşk olarak hissedilir. Bu bile derin bir acıdır, yakıcıdır.

Arif'in gözlerine bakarsın da anlayamazsın ne hâlde olduğunu. Oysa o içinde AŞK'ın fırtınalarına kapılmış, sebepsizce sürükleniyordur. Diyar diyar geziyordur, çölden daha sıcak kumlarda yürüyordur, kutuplardan daha soğuk sularda yüzüyordur. Ama sen arifi yerinde sabit durur zannedersin.

Arifin tek amacı aşkın sahibine kavuşmaktır. Asli bedenine, ruhi boyutlarına, ilahi suretine, hakikatine. Ona ulaştıracak olan her etkene aşk duyulur. Her biri basamaktır oysa.

Sevgi daimdir, AŞK ölümsüz.
Sevgi Hiçliktedir, AŞK Varlıkta
Sevgi Yaratıcıdır, AŞK dönüştürücü.
Sevgi Tüm Zamanların Sahibi,
AŞK O zamanlarda bir AN.
Sevgi Tüm Yaşamların Amacı,
AŞK O amaçlarda bir belirti.

Sevginin her dokunuşunda sadece sevgi vardır, ötesi yoktur. Ötesini sorgulayan, zanlarına göre yorumlayanlar nefs sahibi olanlardır. Sevgi ile atan yürekler karşılaştığında sevgi patlaması olur ve tüm kainat şahitlik yapar. Her zerre sevinçten oynar. O oynamalar titreşimleri hızlandırır ve daha müteal yani aşkın olanı çeker.

Sevgi dilenmez, sevgi daima akar. Sevgi dilencileri yoktur, sevgiyi açığa çıkaranlar mevcuttur.

Onun sevgisi çağlayan gibi akar da damla damla yürekle serpilir, biz aşk ile onu dönüştürür buharlaştırır yine sahibine iletiriz. Kainatın en büyük döngüsüdür sevgi.

Aşk içinde olanlar hem arıdır hem dönüştürücü. Dokunuşlarının şiddeti sarsıcıdır, mesafelerinse hiç mi hiç önemi olmadan. Her sarsıntıdan sonra, açığa çıkan yeni, geri dönüşü olmayan mistik bir yolculuğun uyanık hâlidir. Uyanan artık uykuya dalmaz.!

Bedenin yakıtı aşktır. Aşk yeniler, dönüştürür, arındırır. Varoluşun yakıtıdır, hiç bitmeyecek sonsuzlukta döngünün sebebi olan sevgi.

Ve O'nun sevgisinin kudreti, ariflerin gönüllerindeki aşk ateşi ile diner, dönüşür ve yayılır sessizlikte.

Sevginin karşısında hangi mesafe vardır aşılamayacak?

Sevgide olanlar için kelimelerin önemi yitmiştir. Sadece gönüldür yönlendiren. Sevgi; yaşamın yıkımından koruduğu tek bir kubbedir, ondan daha başka din yoktur.

Nereye gitsem benimle olan "dostu" seviyorum. O hep benimle, yanımda taşıdığım. En büyük sevincimi bile buruk bir hüzne çeviren.

Neyse ki biliyorum! Gökyüzüne her baktığımda, o koca evrende, sadece bir ben olmadığı. Ve "benden" birinin oralarda bir yerlerde çok mutlu olduğu.

Sevgi; sonsuz inancının ilk devinimidir, ilk ve son akan nehirdir, güneşin nar ateşinden daha da acıdır. Sevgi bir kapıdır. Aşk makamına açılan "sır kapısıdır". Arif, seyr yolculuğunda, bundan başka kapı bulamaz.

Arif aşktır, aşıktır. Aşıkların, aşk yoluna girenlerin, aşka ulaşmak için çabalayan liyakatlilerin, aşka kavuşanların ve kevser suyundan içenlerin, beden kadehini "mansur şarabı" ile dolduranların ulaşacakları mertebe mansur'dur. Hakikatine ulaşan Mansurların, Ariflerin yaşamında ölüm, ölümünde yaşam vardır.

İbn-i Arabi düşüncesinde, Hz. Musa, uyanmış ancak uyandığının farkında olmayan, uyanışın merhalelerini geçen kişidir. Oysa birlikte yürüdüğü, sevginin tamlandığı isim olan "Hızır", tam bir uyanıklık hâli yaşayan, farkındalığın doruk noktasında olan insan hâlinin temsilcisidir . Ne yaptığını bilen, hatırlayan, uyanmış, arif kişi. İnsanlığın ulaşacağı en üstün mertebelerden birinin sembolüdür Hızır. Zaman ve mekan kavramı yoktur. Hiçbir yere ait olmayandır.

Arif unutmaz, ancak beşer unutur. Akıl ve vicdanı birleştiren ve sevgiyi ruhunda, gönlünde ve aklında bir eden arif unutmaz. Arif, kudretle yoğrulmuş ve ruh verilmiş kamil insandır. İşte arif önce kendini sever. Çünkü kendini sevmeyen, kendine zalim olan kişi, hiçbir şeyle barışık değildir. Hatırlamak için kendini bilmeli insan. Kendini bilmesi için de hubb'a, sevgiye aşka yönelmelidir. İşte o zaman, hiçbir itikada bağlı olmayan, tek itikadının aşk olduğu, Rabb'ini bilenlerden olan arif olur. Bu elbet "kolay" değildir. Ancak her zorluk, kolaylıkla beraberdir.

İbn-i Arabi, dünyanın terki, masivadan vazgeçiş, kendi bedeninde ölme ve "arınma" olarak aktarmaktadır. Tüm bunları Futuhat-ı Mekkiye'sinde bahsettiği "mutekad" ile anlatmaktadır. Mutekad olma hâli, yani herşeyin terk edilmesi, vazgeçme, Araf Ehli'nin özelliğidir.

"Arınma" ve "terk" bir korku yaratır. "Acaba"lar, karar aşamasını zorlaştırır. Ancak tepetaklak olunca herşey sona erecek gibi olunur. Alışkanlıkların terki çok zordur. İşte burada güven ve teslimiyet çok önemli. Koşulsuz iman ve koşulsuz sevgi. Bunun açılımı yine bir inanç sistemi ile kayıtlanmamak, "mutekad" olmaktır. Arif yüreği, "cesaret" ve arifin aklı "sabır" ile yoğrulmalı ve yol alınmalıdır.

İnsan "yalnız" olduğunu idrak edemeden, başkası için kendini feda edemez. Fizik âlemde kayıb olan kişi, önce kendini bilecek ve görecektir. Özgür iradeyi korumalı, kendini tanımalı, bilmeli, dostlar için feda etmeyi ikinci aşamaya bırakmalıdır. Dostlar denilen ise, kendi yansıması olan insanlardır.

> *"Kendini tamamlamayan, sevgiye teslim olmayan, en hafif rüzgarda sürüklenen, rüzgarla rüzgar olan yapraklara döner. Hem rüzgarda salınacaksın, hem yaprak olduğunu bileceksin."*

Sevginin amacı uyuyanları uyandırmaktır. Yüce Ruhun, insan üzerindeki eli gibidir. İnsan isimlere, formlara ve maddesel dünyaya bağlanır ve onların zihnin bir yanılsaması olduğunu, zihinde oluştuğunu unutur ve hata yapar.

Bizim olan her şey önce düşüncelerimizde kurulur, düşüncelerimizde oluşur. Eğer bir kimse kötü düşünceyle konuşur ya da davranırsa onu tıpkı tekerleğin kağnı çeken bir öküzü izlemesi gibi, acı izler.

İbn-i Arabi, *"Nedensellikler, zerreler, en küçük şeyler, madde, fiziksellikler hepsi gerçekte zihinde oluşan, zihnin oluşturduğu şeylerdir."*

der. Arifler, o muazzam gaybdaki kaynaklarından, bizim arzımıza ışımaları, tahayüllerimizin ötesinde bir sevginin açığa çıkmış hâlidir.

"Hakk'ın erdemi ve bilgisinin yeryüzüne inebilmesi için, vicdan ışığının alabildiğine yanan evrimleşmiş gönüllere ve akıllara ihtiyaç vardır. Çünkü nur ve erdem, insan gönüllerinden, arz âlemlerine akacaktır."

Ve insan da kayıptır, zahir dünyada.
Onun hâli, gönlündeki AŞK ile anlaşılır.

Muhyiddin İbn-i Arabi, ***"benim dinim Aşk'tır"*** der. ***"Ben Aşk dininin müntesibiyim, Aşk bineği hangi yöne götürürse benim dinim, imanım orada."***

Çünkü yaratılmış olan, madde evreninde varlık gösteren ve O'nda yok olan bedenli ancak aşk duyar, hüzün duyar, hasret çeker, çünkü an zamanda da olsa ayrı kalmış, kopmuştur, zahiri bir kopuş ve ayrılıktır ama bir an olsun yitirmiştir ve aşk içinde kalır. Fakat yine an zamanda bâtında, yokoluşta Hakk'ta varolduğu zaman ise, sevgiliye kavuşmuştur. Bu yüzden sevgiliden gelen yine sevgiliyedir. Herşey Aşk ile yoğrulur, aşk ile varlık olur.

"Derdi dünya olanın, dünya kadar derdi olur" demiş Yunus Emre.
Honazın derdi kendinle,
Almışız bir dert başa, baş gitmiş yar'a, sığmaz olmuş cihane..

İnsan beşeridir, ne çabuk ele verir aslında. Zahirde varolduğunda, ayrı düştüğünü, aşk ile dile getirir. Söylediği sözcüklere ve yargılarına bakın, sürekli kendi karakterini ifade eder gizliden. Kendi gönlünde olanı açığa vurur. Oysa bâtında O'nda yokolduğunda, sevgiye kavuşur. Sevgi ise tüm ayrıntıları dümdüz eden keskin bakıştır. Çokluk âleminde aşk, Birlik âleminde sevgi vardır.

Sevginin tek zerresi bedenlere inseydi, tüm görünen âlem Yokluğa geçerdi. Sevgi gönülde bir sultandır. Ona ulaşacak kudrette olanlar ancak ölümsüzlerdir.

İşte nefsini bilen arif, gözü açılmış ve zahirde gördüğü Rabb'in peşine düşmüş ve aşk insanı olmuştur. Bâtın gözü açılmış ve zahirdekinin arızi yani geçici olduğunu fark etmiş, bu faniliğin baki olan Hakikatine ulaşma, Hakk'a erme gayesine ve gayretine girmiştir. Görülen tüm güzellik Tanrı'nın aşkının zuhur etmiş görüntüsüdür. Eksiklikler, acılar ve kayıplar, her olan bitenin aslında ilahi bir ismin yansıması olduğunu bilir. "O gördüğün güzellik benim AŞK'ımdır" der Tanrı! İnsanlara seslenir. Ama insanlar duymazlar bunu, işiten arif olmuştur.

Hakikat, Gerçeklik, bedenle değil, ölümsüz parça olan ruhun göz erdemiyle yakalanır. O yakınlık ya da uzaklık Kur'an'da şöyle ifade edilmiş; "iki yay uzaklığı" belki daha kısa. "Belki" denmesinin sebebi göreceli olmasıdır. Nereden bakıldığına bağlı, iki yay uzaklığı belki daha yakın. Yakın. Uzak olmayan yakınlıklar, yakın olmayan uzaklıklar. Çünkü sensin, yani arif Hakikate ulaşma yolunda nefsini tanıdığı anda Rabb'inin aslında yine kendisi olduğunu bilir. Arif artık "zan"lardan kurtulmuştur. Aşk içinde olan "zan" ile beraber değildir. Şahadet âlemi, zan âlemi, fizik âlemi aynı manadadır. "Ben kulumun zannı üzerineyim" yani "fizik âlemde, herkes neye inanıyorsa, hangi fikir ve düşüncede ise Rabb'i de öyledir". Fizik âlemde hiç kimse "zan" dışında, Rabb'in hakikatine ulaşamaz. Ulaştığı an arif olmuştur. Tüm zanlarından kurtulduğu an arifler makamındadır. O kendi nefsinin zanlarından kurtulup, kendi nefsinin hakikatine ermiş ve Rabb'in idrakine varmıştır. Ancak herşey burada noktalanmaz. Kainatta bir son ya da nokta yoktur. Son ve baş sadece O'dur, Mutlaktır. O'nun dışında hiçbir yaratılmış son ve baş değildir.

İşte o vakit, arif, idrakine varır ki, "Aşk hasretiyle döner tüm kainat, gezegenler, yıldızlar daima harlıdır bitmez tükenmez enerjileri ile. Ruh ile madde aşk ile hayat bulur âlemlerde. O hasret olmazsa CAN nasıl olurdu?"

Ama çok azımız bunu fark edebilir. Çünkü onu uyandırmanın tek yolu vardır. Yaşamın durduğu andır o. Aklın derinliklerinde kalbinin sesinde saklıdır o. An zamanda gerçekleşen, varoluş ve yokoluştaki sırda gizlidir. Bunu yapabilen arif olmuştur.

Sevgi gizlidir bizden, aşikar olan değildir. Çünkü sevgi bir kelime değildir, görünecek de değildir, ki hiçbir göz sevgiyi göremez. Sevgi ispat

edilemez. Sevginin gölgesinde var olan, fizik âlemidir. Sevginin nuru ile aydınlanmıyor, dolaylı olarak aydınlanıyoruz. Bakış açımız, güneşin pencereye yansımış hâli gibidir. Hakikat ışığına doğrudan bakan sadece ariflerdir. Beşer, Hakikat Sevgi'sinin Nuru olan Güneşin, camlara yansımış hâlini gerçek zanneder.

Hatırlayabilir misin sevgi zamanlarını.
Ama hatırlayamaz insan.
Ona ait olmayan herşeye dokundu.
Ve Kayboldular!
Kalan tek şey gönüllere bırakılan küçük bir sevgiydi.
Bedeninde taşıdığın ruhu,
Sana güzelliği verenleri hatırlayabilir misin?
Ya Sevda tarlalarında ahdi yapanları.
Ve Ey Unutan sen.
Zulüm gökte değil, sendedir.
Tariftesen yalandasın.
Çünkü Mana'nın şekli yoktur.
O, Heyula gibi her surette meydana vurur kendini.
Ve dedi ki
"BEN o Mana'yım ki, ona ne bir isim ne de bir şüphe düşer"
Sırdır nokta Âlem-i Vücudun içinde,
Ayn-ı An'da, Âlem-i Vücud o sırrı-ı noktanın içinde.
Fizik Âlemi, bir Zan Âlemidir, Arızidir,
Hakk'ikat sadece "Hikmet-i Kalbiyye"dir...

O'nun insan üzerindeki daimi eli sevgidir. Oysa, insan isimlere, formlara ve maddesel dünyaya bağlanır. Tüm varoluşun, zihnin bir yanılsaması olduğunu, zihinde oluştuğunu unutur ve hata yapar!

O el daima sevgidir.

Aşk içindesin. Lakin, ÖZ'ündeki AŞK'ı idrak edemezsen, seni yakacak olan odur. Aşk ve İdrak içinde olanlar Allah dostlarıdır ve onlar hiçbir şeyden korkmazlar!

İstisnasız herkes O'nun Aşkı ile varolmuştur.

Ancak, Aşk ile idrak içinde olanlar O'nun dostlarıdır.

Ve O'nunla dost olan, hiçbir şeyden korkmaz.

Bilirler mi ki "seven de O, sevilen de O".

İlahi aşk, tüm kainatın vücuda gelmesine sebep "tetikleyici"dir. Aşk olmasa, biz de olmaz idik.

Aşk, gözlerinde bir kere parladı mı yalnız kalırsın. Korkulur o güçten.. İşte bu yüzden aşkı tek başına yaşarsın. Sevilmek zor iştir. Sevilmenin hazmına ve yüceliğine erişebilseydik, dünyayı çoktan cennete çevirmiştik. Bu yüzden aşkı bedende yaşamak mühimdir.

Bedenden vazgeçmek, Bedeni yok etmek, Bedeni terk etmek, melekler âlemine göçmek değildir amaç.

Bizden istenen, "Bedende ölmek ve Bedende görünmek"tir. Bu bedeni yok etmek, terk etmek değildir. Mana ve idrak ile bunu yapmak başka, fiziki olarak terk etmek başka. Beden içinde, manaya ermek, idrake varmak, aşk ile dolmak esastır.

Büyük bir okyanusta yol alırken, gemiye ihtiyacımız vardır, gemiyi terk edip denize atlar isek, boğuluruz.

Beden aşk ile yoğruldu, içine sevgi ile ilahi kudret üfürüldü. Beden bu yükü, bu emaneti taşımak için söz verdi. Dağlara taşlara emanet teklif edildi de, kabul etmediler. Tek insan kabul etti bu kutsal emaneti. Elbetteki beden kutsaldır, beden aşktır, beden kıymetlidir. Beden içinde, terbiye esastır, edeb esastır, yolculuk esastır, makamlarda seyr esastır, zevk-i hâller esastır, aşk ile idrak esastır. Veliler, Pirler, Nebiler, bâtın yolculuklarında, seyr hâlinde içe vardılar, "Allah" ilminde eridiler, Fena oldular, lakin yine geri bedenlerine dönüp, dünya insanlarına hizmete devam ettiler. *"Uçmak kolay da, Konmakta asıl mesele."* Açıktan gizliye yolculuk ne kadar meşakkatli ise, tekrar gizliden açığa yolculuk da bir o kadar meşakkatlidir.

İnsan kendini bilmeden hiçbir şeyi bilemez. Bilmek hatırlamaktır. Bilmek bilgilerin zihne akması değildir. İçten dışa doğru bir açılma, hatırlamadır. Kontakt kurmadır. Kendini bilmeden asla bir yere varılmaz. Kendini bilmek de kendini sevmekle başlar. Kendimizi sevemiyoruz bu yüzden tüm isyanlar, şikayetler, öfke ve kin. Önce insan kendini sevmeli, kendine sarılmalı ondan sonra zaten peşi sıra herşey gelişecektir. İşte o an emanetin hakiki sevgi olduğu hatırlanacaktır.

Gerdan Ben'den, Kılıç Sen'den olmuşsa, ne hoştur ölmek.
Öldür beni bedenimde, fena olayım!
O beden mezarında, Hayy! yeniden dirileyim.
Gözün, gözümdür gayrı, doya doya bakınayım.
Bedenim sahabendir, seyr olup, gezip dolaşayım.
Ruhum Senin parçandır,
Kavuşmayı bekler hasretle,
De ki, hemen yanında olayım.

V - Fasslar

"Ezelî olan İnsan, Hadis, Zuhur ve Neş'eti bakımından Ebedî ve Daimi'dir.'

Fusûsu'l Hikem/Muhyiddin Arabi

İbn-i Arabi, isimleri açıklarken orijinal metinlerinde "Fass" kelimesini kullanmıştır. Fass, bir kelimenin, özüdür, özetidir, ana fikridir, bir sıfatın temsilidir. İbn-i Arabi bunu şu şekilde açıklar: Bir yüzük ne kadar değerli

ise, üzerindeki taşı onu değerli kılandır. İşte o değerli taş Fass'tır ve o taşın üzerinde yüzüğün ismi yazar.

Hakk, her bir nebi, arif, veli ismine bir anlam yüklemiş, her birine ayrı ayrı kudret bahşetmiştir. Hepsi ayrı ayrı bir yeteneğe, güce sahiptir. Her isim bir mana taşır ve o mananın cevherini, zihne, düşünceye, bedene aktarır. O beden, bedenlenmeden önce, ismin etkisine tabi olur. Bu nebiler ve arifler için olduğu gibi her insan için de böyledir. Herkes kendi ismini, bedenlenmeden önce seçer ve bazı kanallarla gönderir; hislenme ya da rüya gibi. Çok nadiren de, ilerki zamanlarda ve olgunluğuna geldiğinde, kendi ismini değiştirebilir. Ve her insan, isminin tüm özelliklerini hayatı boyunca yaşar.

Şimdi o isimlerin manalarını ve ariflere yüklediği karakteristik özeliklerine ve hayat plânlarını nasıl etkilediğine bir göz atalım.

Âdem kelimesindeki İlahi anlam

> "Adem olmasaydı, Uluhiyet Mertebesinin bütün olduğu, esma ve sıfatlar zahir olmazlardı."
> Fusûsu'l Hikem/Muhyiddin Arabi

İbn-i Arabi Adem Fassı bölümünde, Adem isminin anlamına işaret eder. Adem ve İblis sembolik ifadeleri üzerinde durur.

Secde hâli, cem hâlidir. İbn-i Arabi cem, bütünlük ve birliğin idrakine varma, tevhid olma makamıdır der. İblis, Adem'deki bütünlüğü ve birliğin varlığını bilemedi ve kendisinde bu anlayışın bulunmadığını anlayamadı. Secde et kelimesi, bu birliğe ve bütünlüğe biat et ve katıl manasını taşır. Oysa İblis, kendi başına varolan bir teklik anlayışı içine girdi. Bu "kibir" olarak ortaya çıktı. Ve çemberin dışında kaldı. Sembolik ifade ile, kendisine uyanları da bu çemberin dışına almak için kendisine zaman verilenlerden oldu. Reddedilerek aşağıların aşağısına atılmak, bu tevhid çemberinin dışına çıkmadır. Bu yüzden İbn-i Arabi, Adem Fassında şöyle der "Birlik

dışında kaldığı için, Gören ve İşiten ile devamlı müşahade altındadır". Kendisine yönelenleri, duyan ve işitenleri, çemberin içine dahil ederek birliğine aldı. İnsanlık tarihi boyunca, tek tek o çemberin içine dahil olarak insanlığa ışık tutan arifler, veliler olmuştur.

Adem, tüm ilahi isimlerin açığa çıkarak toplandığı bir mevkinin adıdır. İlahi isimler Hakk'ta kendi özellikleri ile bulunurlar. Adem'de ise açığa çıkmış, zuhur etmiş, işaret bulmuş hâldedirler. Kısaca, ilahi isimler, Rab eğitim sistemi işareti ile Adem mevcudatında bulunurlar. Adem, Hakk'a bir aynadır. Hakk'ın ilahi isimlerinin bir bir ortaya çıkışı ve eğitim sistemi olarak işaret bulması Adem aynasında gerçekleşir. Kısaca Hakk, kendini Adem'de görür.

Adem, Hakk'ın kendi isimlerini, suret olarak çizdiği ilk yer olan ilahi aynadır. Ve o aynadan, yansıyanlar, fizik plânlarda nesneler olarak görünürler. Adem bir levhadır. Ve her insanın, her nesnenin, her objenin, her canlının, her maddenin, Adem aynasında hakikati bulunur.

Ademin eşi olarak belirtilen zevcesi Ademin aynasıdır. Fizik plânın tümü bir aynadır. Ademe aynadır. İşte Adem Hakk'ın aynasıdır, Fizik âlem de Ademin aynasıdır yani eşidir. Her şey, Adem ve eşi arasında yansımalar ile varlık kazanır.

Adem bir ceset olarak yaratıldı. Can taşımıyordu. İçine Kutsal parça olan Tanrısal Ruh üfürüldü. O vakit canlandı, ayat buldu. Ademin şekli ve bedeni tüm kainattır. Ancak Adem yokluktur. Adem görünmeyendir, bâtında yani gizlide olandır.

Yasak meyve ile cennetten kovuluşta sembolik olarak ifade edilen elma kainat bilgisidir. Reddedilme sembolü, gölge âlemin oluşmasının anlatılmasıdır. Aşağıların aşağısına atılan insanoğlu, oluşumların yer aldığı "fizik âlem" üzerindeki her türlü nesne "gölge" olarak sembolleşmiştir. Gölge olmasının amacı, reddedilmesidir. Ezoterik bilgilerde, Tanrı'dan iniş ile anlatılan budur. Adem Hakikatinden, fizik plânlarına iniştir. Ve yine sıçrama ile, fizik plânlarından, asli olan Hakikat âlemine çıkış gerçekleşecektir.

Adem sembolü, sırlanmış bir isimdir. Ve her insanın tek tek bedeninde ve gönlünde bu sır bir nokta gibi yerleşmiştir. Her insan bu gerçekliğe, ve kendi hakikatine vakıf olabilecek kudrette yaratılmıştır. Çünkü Adem insan prototipinde bu hakikat vardır. Ve çocuk, babanın sırrıdır. Bu sır da tüm oğullar olarak bizler yani insanlarda mevcuttur.

Şit kelimesindeki Nefes anlamı

“Şit, Ademin, bâtınen ve zahiren sırrıdır. Zahiren Ademden çıkmıştır, bâtınen Ademe dönmüştür.”
Fusûsu’l Hikem/Muhyiddin Arabi

İbn-i Arabi, Şit Fassında, Habil’in ölümü ile üzülen Adem’in, erdemli bir evlat dilemesi üzerine doğan Şit’in, kelime manası itibarıyla “Hibetullah” yani, bir armağan anlamına geldiğini vurgular. Adem’den, Adem’e bir armağandır. “Çocuk babanın sırrıdır” anlamını taşır. Adem’in ariflik makamı, Şit ismi ile işaret edilmiştir. Sembolik olarak aktarılan, Adem ve eşinin her yıl tek bir doğumla, bir erkek, bir kız çocukları olmasıydı. Dualite kavramının aktarıldığı insan ırkının oluşmasındaki ana gaye budur. Dişi ve eril olarak. Dişinin içinde eril enerjisi, erilin içinde de dişi enerjisi bulunur. Enerjilerin birbirleri içerisinde bulunmaları kafi miktarlardadır. Dişi enerjisi ağır basar ise kadın, eril enerjisi ağır basar ise erkek meydana gelir. Fakat bir vakit tek bir doğumda sadece tek bir varlık dünyaya gelir. Ve ondan sonra da çocukları olmaz. Ona Şit ismi verilir. Rahmanın nefesinden olan bu varlığın hikmeti nefse hükmetmektir. Şit, ilk marifet sahibi ve kemale eren bedenlidir. Çünkü bünyesinde, dişi ve eril prensipler eşit miktarda bulunmaktadır. Bütünlüktür ve ilk Ariftir. Şit anlamı, Allah’ın armağanıdır.

Şit Fassının ana amacı, “Dile”menin anlamı üzerinedir. Ademin dileği, “erdemli bir evlat” idi. Ve bu dilediği, Hakk aynasındaki Adem Hakikatinden yansımıştır. Bu bölümde, İbn-i Arabi, her insanın dileğinin, kendi Hakikatinden yansıdığını özellikle vurgulamıştır.

İbn-i Arabi, Rahmanın iki eli olduğunu vurgular, biri veren eldir, diğeri alan eldir. Her dilediği ve her gerçekleşen durum, kendisindendir ve kendisi haricinde hiçbir şey gerçekleşmez. Kısaca, Hakk Aynasındaki Hakikatinin dışında hiçbirşey insana verilmez ve alınmaz. Hakk Aynasındaki Hakikati, her insanın nefsidir. Ve oradaki ilmi ve hayat plânı kadar olan kısmı ya da parçası ile sorumludur. Bu parçanın ve hayat plânının dışına çıkılmaz. İhtiyacı kadar olan Rahman tarafından verilen eldir, alınan eldir. Tüm olup bitenin sorumluluğu Allah’a yüklense de aslında bu işlerin dışındadır. Her insan, kendi Hakikatinin ona bahşettiği hayat plânı ile haşır neşirdir. Bunun

dışına çıkamaz. Bu yüzden ne bir ceza ne de bir mükafat vardır. Her şey olması gerektiği gibidir.

Her insanın nefsi, onun hayat plânıdır. Hayat plânı da onun kendi levhası olan Hakikati üzerine yine kendini besleyen ilahi isim ile oluşturulmuştur. Her ne oluyor ise, kendinden kendine olmaktadır. Dilediği her şeyin gerçekleşmemesinin sebebi budur. Çünkü Hakiki Nefs, aynada çizilmiş surettir. İnsanda bulunan cüzi nefs, o aynadaki nefsin bir parçasıdır ve bu parça da maddenin cazibesi altındadır. Her şeyi dileyebilir çünkü kendi hayat plânından yoksundur, hatırlamaz ve bilmez. Bilmediği için de, dilediği her şeyin gerçekleşmesini bekler. Gerçekleşenler için sevinir, gerçekleşmeyenler için ise isyan eder. Kendi nefsine arif olanlar ise, bu sevinme ve isyan hâlinden uzaktadırlar çünkü Hakikat Nefsine ulaşarak, kendi hayat plânlarına şahid olmuşlardır. Ve kendilerine ne verileceğini ve verilmeyeceğini bilen kişilerdir.

Nuh kelimesindeki Subbuhiyye anlamı

> “Nuh esrarına vakıf olmak isteyen kimseler, ruhen felek-i şemse (güneşe) yükselsinler.”
> Fusûsu’l Hikem/Muhyiddin Arabi

İlk Resuldür ve halkı Hakk’a ilk davet edenidir. İbn-i Arabi Nuh Fassı’nda; Şit ikiz karınlardan sonra doğan iki cinsi bünyesinde birleyen bir Tek’liğin sembolüydü ve bir daha doğum olmadı diye bahseder. Nuh da, çiftleri gemisine almıştır. Rahimden tek doğan Şit ile, rahim gibi gemisine çiftleri toplayan ve gemi sembolü ile gemisinden doğan, dünyaya yayılan ve türeyen canlılar karşılaştırmasını yapar.

İdris kelimesindeki Kuddusiyye anlamı

Yücelik şunlar üzerinedir: Mekanın yüceliği, Mekanetin (Kuvvetin) yüceliği. Mekanın Yüceliği felek-i şemsdir ve İdris Makamıdır. Mekaneten yücelik ise Ariflerindir”
Fusûsu’l Hikem/Muhyiddin Arabi

“O’nu yüce mekana yükselttik.”
Meryem/57

“Yüce”lik makamı Hakk ilahi isimlerinden biridir. Ve Yücelik makamı olan yukarıdaki ayette geçen,”mekânen aliyyâ (aliyyen)” sadece İdris peygamber için bahşedilmiştir. Ebedi sukütün ve yakinliğin yeridir. İlerdeki bölümde “yakinlik” bölümü daha da açılacaktır. Hiçbir ölümlünün erişemediği Yücelik yani Aliyya Makamıdır. İdris, Hermes olarak da bilinir. Toplumda ermişlerin ermişi olarak anılır. Bazı kültürlerde, yazılı olmayan bilgilerde İdris ile Hızır aynı kabul edilir.

İdris’in ruhani makamı, Güneş Feleğidir der Fusûsu’l Hikem’de. Güneş, feleklerin en yücesi olduğu için bir kutb’tur. Ve kutb’da sadece ölümsüzler oturur. Doğmazlar ve ölmezler, varoluş ve yokoluş olan iki zamanı aşmışlar ve An’da otururlar. Oradan tüm yaradılışı seyr ederler. Ariflerin makamıdır. Ve istedikleri vakit, ya da herhangi bir ihtiyaç anında, makamlarından ışıyarak, istedikleri bedende ve kainatın herhangi bir yerinde bedende görünebilirler.

Mekanların en yücesi Arş makamıdır.

“Rahman Arş’a oturdu”
Taha/5

İdris makamı ise, Arş’a en yakin olan makamdır. Yüce yani Aliyya kelimesi ise en yakin olma hâlidir. Ve hiçbir yaratılmış, İdris Makamına eriştikten sonra, daha öte bir yakinliğe varamamıştır.

İbrahim kelimesindeki Mühemmiye anlamı

İbrahim suretinin vücudunda Hakk'ın zahir oluşunu görmez misin? Hakk kendi nefsiyle İbrahimden haber verdi. İbrahim vücudu, Hakk'ın vücududur."

Fusûsu'l Hikem/Muhyiddin Arabi

Her bir ilahi ismin manası İbrahim kelimesinde açığa çıkmıştır. Tüm ilahi isimlerin işaret ettiği makamları ziyaret etmiştir. Bu yüzden de Hakk'ın Zatı İbrahim'de görünür olmuştur. Ve İbrahim'e Halil isminin verilmesi, Hakk'ın Onun suretinin varlığına nüfuz etmiş olmasındandır.

İshak kelimesindeki Hakkiyye anlamı

Oğlu İshak'ı kurban etmesi için, İbrahim ilimde imtihana tutulmuştur. Rüyayı tabir etmedi, Rüyayı tasdik etti uyguladı."

Fusûsu'l Hikem/Muhyiddin Arabi

Halil İbrahim'in, Tanrı'ya kurban olarak adadağı oğlunun ismidir. Fakat kurban edeceği vakit kılıç kesmez ve kurban gerçekleşmez. İbn-i Arabi özellikle İshak Fassında, kurban İshak'tır der. Son Nebi'nin "ben iki zebihin oğluyum" demesi üzerine, Kur'an'da (Bakara/133) belirtilen sıralamada İbrahim oğullarının İsmail ve İshak demesi, herkesin ilk oğul olan İsmail'in kurban olduğunu düşünmesine yol açmıştır. Oysa ayette İshak için "eb" takısı kullanılmıştır. İshak eb takısı aldığı için, Son Nebi soyu İshak'tan gelmekte ve "ben iki zebihin (kurbanın) oğluyum" demesi, asıl kurbanın İsmail değil, İshak olduğunu göstermiştir diye açıklanır İshak Fassında.

"Bu apaçık bir imtihandır"

Saffat/106

İbrahim burada rüyasında gördüğünü yerine getirmeye çalışır. Çünkü rüyada oğlunu kurban vermiştir. Oysa orada oğlu değildir kurban verilecek olan, hiç sahip olmadığı ve en değer verdiği şeyin kurbanıydı. İşte insan,

sahip olduğu ve olmadığı herşeyini bir erdem uğruna kurban vermedikçe, asli ruhuna kavuşamayacaktır. Bu onun bir imtihanıdır. Bu imtihan verilmedikçe, insan arif olamaz.

İnsan, hayal gücünde, varlığı olmayan birşeyi vehimle yaratır. Arif, Hakikatinde, Hakikat bilgisi ile ortaya çıkan şeyi yaratır. İşte burada, Halil İbrahim rüyasında oğlunu kurban ediyordur aslen orada kurban ettiği kendi nefsidir. Nefsini öldürür ve yine bedeninde bir arif olarak dirilir.

İsmail kelimesindeki Aliyye anlamı

> "Sen, O'nunla O'na nazar edersen, O kendi nefsini bilir. O kendi nefsini, kendi nefsiyle bildiği vakit, zeval olmaz."
> Fusûsu'l Hikem/Muhyiddin Arabi

Her bir ilahi isim insanda zuhur eder. Rububiyette bir sır vardır bu sır "Sen"dir. Kainatta iki varlık yoktur, Tek O vardır. O vakit "Sen" sırrı insandadır. O olmasa Sen sırrı olmazdı, Sen olmasan O varlık bulamazdı. Ve Rab plânları, sevgili denilen "Sen"den razıdır. Sevgilinin her yaptığı şey sevgiliyedir. İnsan ne yaparsa, kendinde açığa çıkan Rabb'e yapar. İnsan sevgilidir, Rabb da sevgilidir. Ve Büyük Sevgili Rab, razıdır, insan sevgiliden.

Razı olunan nebilerden biri de İsmail'dir. Razı olunmak nasıl olur: "Sen" yani fena makamına ermiş olan kişidir, "Sen" sırrı. Hakikatinde erimiş kişidir "Sen". Rabb'ine, Rabb gözü ile baktığın vakit, Rabbin de kendi nefsine bakar yani "sen" sırrına. İşte o anda, "sen" sırrı ortadan kalkar. Bakan ve Bakılan olarak iki ayrı şey olmaktan çıkar ve ikilik ortadan kalkar.

"Sen" sırrı, henüz uyanmamış, kendi nefsini tanıyamamış kişinin sırrıdır. "Sen" fenaya erdiğinde, Rabb'ini tanıdığında "Sen" sıfatından kurtulur. Rab kendi nefsini tanımış olur. İkilik ortadan kalkar. Bu Rabb'in sevgiliden razı olması anlamını taşır.

İşte ezoterizmdeki, en mühim sırlardan biri “Rab senden razı oldu”nun manası budur. İsmail ismi de bu sırrı taşır. İsmail, razı olunmuş kişidir.

Ya’kub kelimesindeki Ruhiyye anlamı

> “Ya’kub ilmi, dinin bir inkiyad ilmi olduğudur. Hakka inkiyad (teslimiyet) hâlidir.”
> Fusûsu’l Hikem/Muhyiddin Arabi

Dinin iki türü vardır, ilki Allah katında Hakk’ın seçtiği Nebiye aktardığı ve nebinin de ümmetine aktardığı dindir. İkincisi, halkın bildiği dindir ki bu geçerli sayılmıştır.

Allah katında olan ilk anlamdaki din, halk arasında olan dinden yücedir. Lakin geçerli olan halk arasında olan dindir. İlk manadaki Allah katındaki din tamamen teslimiyettir, yakin olma hâlidir, ariflerin ve nebilerin, mutekad olduğu iman üstü bir inanç ile, halk arasındaki inanç ve itikadlar ile kayıtlı olmayan bir din anlayışıdır. Kelime olarak “din” seçilmiş olsa da, asıl manası “teslimiyet”tir. Yakup ismi bu teslimiyet manasını taşır. Yakup, “halk arasında geçerli olan itikadların tümünden azade olarak, tamamen Hakk makamına teslim olan kişi” anlamına gelir.

Yusuf kelimesindeki Nuriyye anlamı

> “Yusuf kelimesindeki Nur manası, ilm-i ta’bir’dir. Ve kim bilme ve tabir etme melekesinde ise, o bilgiyi, Yusuf Mertebesinden ve Ruhaniyetinden alır.”
> Fusûsu’l Hikem/Muhyiddin Arabi

Yusuf isminin manası Nur hikmeti anlamına gelir. Eşyanın hakikatini bilme yeteneğidir.

Hud kelimesindeki Ahadiyet anlamı

> “Her ilahi isim bir Rab’dır. Hud kelime manası, kulun, eşya ile münasebeti, Rab plânının imtihanıdır.”
> Fusûsu’l Hikem/Muhyiddin Arabi

Bu Fass’ta İbn-i Arabi, Hakk’a her yöneliş bir itikattır der. Hakk ile Kul arasında, ölçü olmamalıdır. Sayı ile ölçü ile yapılan herşey sevgili ile seven arasında ayrılık yaratır. Hakk’a yönelişin, tamamen bir teslimiyet ile olması gerektiği ile ilgili bir fasstır.

Salih kelimesindeki Fütuhiyye anlamı

> “Âlem hadistir. Her hadisin bir olma sebebi vardır.”
> Fusûsu’l Hikem/Muhyiddin Arabi

Hayır ve şer olarak görülen her olayın, insanın yaratıldığı ilahi ismin, kendisini terbiye edici Rab plânı olduğunu anlatan bir fasstır. Hayır olarak gördükleri, tabiatına ve isteklerine uygun olanlar, şerr ise, tabiatına ve isteklerine aykırı olanlardır. Oysa hakikat, olan herşeyin Rab plânının imtihanı olması yönündedir. Kısaca İbn-i Arabi bu fassta, bir insanın başına şer gelirse nefsinden geldiğini bilmesi gerektiğini “Kendin yaptın, kendin ettin” tabiri ile açıklar.

Şuayb kelimesindeki Kalbiyye anlamı

“Arifin Kalbi, ilahidir ve Hakk’ı sığdırır”.
Fusûsu’l Hikem/Muhyiddin Arabi

İbn-i Arabi bu fassında, ilahi isimlerin Hakk’tan başka birşey olmadığını belirtir. Şuayp, ilahi kalp manasına gelir. Tüm kainatın ilahi kalbin içine sığacak kadar genişliğinden bahseder.

Lut kelimesindeki Melkiyye anlamı

“Lut, hayvanlıktan, insanlığa davettir.”
Fusûsu’l Hikem/Muhyiddin Arabi

Lut mana itibarıyla kuvvet anlamına gelir. Ve kuvvete ulaşmanın fenafillah makamından bekabillah makamına ulaşılmasıyla elde edilebileceğini anlatan bir fasstır. Fenafillah makamında, insan henüz kendi ile uğraşmaktadır. Nefsine yeniktir ve nefsi tanımak üzeredir. Oysa nefsi tanıyıp, Rabb’i bildikten sonra bekabillah makamına erer ki, bu makamda dirilme gerçekleşir. Dirilen kişi, kuvvetlenir, güçlenir, olgunluğa erişir, artık o ölümsüzdür.

Üzeyir kelimesindeki Kaderiyye anlamı

“Kaderi sadece Allah bilir. Üzeyirin suali kaderden idi ve azarlananlardan oldu.”
Fusûsu’l Hikem/Muhyiddin Arabi

Üstünlük nerededir? Elbetteki ilimdedir. İlim kudrettir. Her bir nebiye ilim aktarılmıştır. Ve nebiler de ümmetlerine gerektiği kadarını aktarmıştır. Her nebinin bildiğini bir diğer nebi bilemez. Nebiler arasında birbirlerine üstünlük sağlanmıştır.

“Nebilerin bazısını bazısından üstün kıldık.”
İsra/55

Ve ümmetlerin de bilgilenme derecelerinde farklılık olduğundan dolayı, ümmetler arasında da birbirlerine üstünlük sağlanmıştır. Yaradılış olarak da yine insanlar arasında da farklı ilimlerden dolayı, farklılıklar oluşmuştur.

“O kiminize kiminizden daha fazla rızık verdi”
Nahl/7

Rızık hem yiyecek anlamına gelir, hem de manevi bir tarım hâllerin zevkidir, makamlara ermedir. Her iki yönden de düşünülebilir. Bu farklılıklar, yaradılışın bir sırrıdır ve bu sırrı hiçbir bedenli ve ölümlü bilmemiştir, nebiler bile. Tek bilen amaç sahibidir, zamanın sahibidir, hayatın sahibidir.

Nebiler arasında da şüpheye düşenler olmuştur. Üzeyir Nebisi’nin şüphe hâli, ayette isim olarak belirtilmez lakin, İbn-i Arabi, soran kişinin Üzeyir olduğunu Fusûsu’l Hikem eserinin Üzeyir Fassında belirtir. Üzeyir Nebisi bir ayette şöyle sorar: *“Ölümden sonra insanlar nasıl dirilirler acaba?” Bakara/259*

Fakat aynı soruyu İbrahim de sorar. *“Ölüyü nasıl diriltti̇ğini bana göster” Bakara/260*

Üzeyir, sorduğuyla azarlanmıştır. Çünkü Amaç sahibinden sırrı öğrenmek istemiştir. Lakin İbrahim bunu farklı sormuş ve buna şahidlik etmek istemiştir.

Burada İbn-i Arabi’nin dikkat çekmek istediği konu şudur. Sözlerimiz, her biri birer kelamdır ve iyi, teslimiyet dolu sözler insanı ruhi bakimdan yükseltir, kötü, korku, nefret ve şüphe üzerine olan sözler insanı ruhi olarak geriletir. Çünkü her söz sahibine geri dönecektir.

Had bilmek ve edeb sahibi olmak bir erdemdir. Bu nebi de olsa arif de olsa, beşeriyet de olsa böyledir. Bir nebi bir arif de olsa, alçakgönüllülük

her zaman en baş sırada yer almaktadır. Önce hiç olduğunu kabullenecek ve o hiçlik içinde varlık bulacaktır insan.

İsa kelimesindeki Nebeviyye anlamı

“Cibril güzel bir delikanlı suretinde, nefes vermesi ile, Ma-i Meryemden Murad oldu.”
Fusûsu’l Hikem/Muhyiddin Arabi

Her insan, bir nebi de olsa, bir dişi rahminden doğar. Bunun dışında dünyaya gelmek mümkün değildir. Dünyaya gelmek için, bir erkek dölüne ihtiyaç duymasa bile muhakkak bir dişi rahmine ihtiyaç duyacaktır. Rahim ismi, doğurganlık, üreme ve çoğalmayı ifade eder ve bütünlükten koparak farklılaşma ve bireyselleşmedir. Sen ben olmaktır, Rahmandan kopuştur. Hakk, Kutsal kitapta, bir erkeğe ihtiyaç duymadan da bir kadının doğurabileceği örneğini Meryem suresinde ortaya koymuştur.

Meryem, bir erkek dölüne ihtiyaç duymadan nasıl ki hamile kalıp, çocuğunu karnında büyüterek doğurmuş ise, bir örnek de, kuru hurma ağacını sallaması ve kısır ağaçtan hurmalar dökülmesi de mühim işaretlerden biridir. İşte Rahim ismi, eril enerjiye ve döllenmeye ihtiyaç duymadan tek başına bir varlığı yaratabilme yetkisine ve tasarrufuna semboldür.

“Ben yalnızca Rabbinin elçisiyim; sana tertemiz bir çocuk bağışlamak için geldim”
Meryem/19

İsa ismi, ilahi Ruh’u işaret eder. Cansız ceset olan bedeni dirilten ilahi ruhun kendisidir.

“O, Allah’ın, Meryem’e ulaştırdığı kelimesidir ve O’ndan bir ruhtur”
Nisa/171

Herşey O'nun kelimeleridir. Ol kelimesinden türeyen ve yayılan âlemlerdir. Ve her bir ilahi isim, yüksek bir harftir. Ve yüksek harfler, kainatın satır aralarına inerek kelime olurlar. Ve Hz. İsa da Meryem'e ulaşan bir kelimedir. Beşeriyetten farklı bir tarzda ulaşmıştır. Rahmanın nefesinden üflenme ile ulaşma hâlinin sembolüdür.

Süleyman kelimesindeki Rahmaniyye anlamı

> "Vareden Rahman ve varettiklerine karşılıksız Rahmet veren Rahimdir. Tüm isimlerin Bütünü ve rahmeti hak eden İnsan, isimlerden öncedir."
> Fusûsu'l Hikem/Muhyiddin Arabi

Gücün, kudretin, tasarrufun ve hüküm altına almanın simgesidir. Bu fassta geçen mana, kul, Hakk'ın nefsidir ve Hakk, nefsine Rahmeti zorunlu kılar. Rahmeti kendi isimlerinedir ve dolayısıyla kullarınadır.

Davud kelimesindeki Vücudiyye anlamı

> "Davud'a, demiri yumuşatma kudreti verildi. Demiri demire siper yaptı. Senden Sana sığınırım manasıdır. Demiri yumuşatmak güç değildir, önemli olan kalpleri yumuşatmaktır."
> Fusûsu'l Hikem/Muhyiddin Arabi

Nübüvvet, ilahi olarak verilir, çaba ile ulaşılacak bir makam değildir. Bağışlamak yani bahşetmek, Tanrı'nın nebileri üzerinedir. Bir armağanıdır. Bu Fass'ta, nebilere bahşedilenler anlatılmaktadır.

Yunus kelimesindeki Nefsiyye anlamı

“İsmi zahir ile O’nun vücuduyla zahir oldu. Yunus’a yönelen kimse, Hakka yönelir.”
Fusûsu’l Hikem/Muhyiddin Arabi

İnsan, Rahmanın iki eli arasında yaratılmıştır. İlmi ve isimleri ile. Kendi suretinden yaratılmış, kendi ruhundan üfürmüş, kendi nefsiyle nefislendirmiştir. Bu yüzden hiçbir insan, ölerek yok olmaz, hiçbirşeyin ölümle son bulmadığına, herşeyin aslına döndüğüne ilişkin bir fasstır. Ölüm yok oluş, yitip gitmek, bitmek değildir.

Eyyub kelimesindeki Gaybiyye anlamı

“Herşeyin aslı ma-i’dir (sudur).”
Fusûsu’l Hikem/Muhyiddin Arabi

Eyyüb hastalandığında, yanında bir su ortaya çıkmış ve onu iyileştirmiştir. Herşeyin aslı sudur. Hayat suda başlamıştır. Ve su Canlılık verendir. Bu Fass’ta anlatılanlar şöyledir: Su hayattır, Arş ise Diri olandır. Arş suyun üzerindedir ve su üzerinde korunmaktadır. Çünkü Diri olanın varlığı ancak Hayat ile korunma altına alınmıştır.

Yahya kelimesindeki Celaliyye anlamı

“Yahya yaşıyor anlamına gelir. Çocuk babanın sırrıdır. Yahya zaten Diri olandır.”
Fusûsu’l Hikem/Muhyiddin Arabi

Yahya isminin manası, tüm isimlerin evveliyet hikmetidir. Yahya ismi, Hayy ismi ile işaret bulmuştur. Çocuk babanın sırrıdır. Babanın sırrı oğuldadır. Tüm nebilerde böyle olmuştur. Oğlu Sam'da anılmıştır Nuh ve diri kalmıştır. Oğlu Şit ile anılmıştır Adem ve diri kalmıştır. Lakin Oğlu Yahya ile anılmamıştır Zekeriya. Babanın sırrı oğlunda ilmi, Yahya için değildi. Yahya daha çocukken kudret verilenlerdendi. Yahya ismi, hiçbir sıfat ile adlandırılmadı. Yahya başlı başına bütünlüğü temsil ediyordu. Kendi taşıdığı ilahi ismi ile bedende görünendi. Bu yüzden Hakk'ın Celali idi. Babası Zekeriya, Meryem Suresi'nde şöyle dua etmişti "Bana ledün katından, bir Veli bahşet". O anda Yahya, babası Zekeriya nebisine bağışlandı ve Hakk kendi Hayy sıfatı ile Yahya'yı adlandırdı.

Zekeriya kelimesindeki Malikiyye anlamı

Hakk'ın rahmeti herşeyi içine alır. Fakat Hakk'ın gazabı ise sadece Ona yönelmeyenleredir. O'na yönelmeyenlere de rahmet olduğundan dolayı, Rahmetinin Gazabını geçmesi ile ilgili açıklamaların olduğu bir fasstır.

İlyas kelimesindeki İnasiyye anlamı

İdris ile İlyas aynı nebilerdir. İdris Mekanen Aliyya yani yüce mekana yükseltildi. Bu yükseliş bedeni terk ederek ruhi bir yükseliş değil, bilakis, insani bedeni ile yükseliştir. Bedeni bir heyulaya dönüşmüştür. Kristalize olarak beden ruh ile kendini birlemiş ve ruh bedeni, tamamen konsantrasyonu ve tasarrufu altına almıştır. İnasiyye kelimesinde, Nassiye, tamamen insan olmak, hadların safhaların çizilmesi anlamındadır. Fakat başındaki İ harfi her şeyi değiştirmektedir. Yüceliğe erişmişliğin harfi

olarak İnasiyye kelimesi İlyas/İdris'e yüklenmiştir. İlyas/İdris önce dünyada bedenlenmiş ve bedeni ile göğe yükseltilmiş, sonra yeniden bir nebi olarak dünyaya indirilmiştir.

İbn-i Arabi, Fusus eserinde, bu konuyu şöyle açıklar: Beden bir vehimdir yani gölgedir. Lakin, Hakk katında Hakikat olan suret yani hakiki insanın gölgesi, dünyadaki insan görünümüdür. Gölgeye bir şey olsa, ölse, parçalansa, yok edilse bile, Hakikat değişmez ve asli kalır. Bu yüzden, gölgenin, gerçekliği yoktur. Ancak, gölge uzayabilir ve kısalabilir. Kısaldığı zaman Asli olan Hakikate en yakin olduğu andır. Beşeriyetin gölgesi, Hakikatinden oldukça uzaktadır ve gölge uzamıştır çünkü beşeriyet için güneş batmak üzeredir. Güneş batmaya yakın gölgeyi uzatır. Güneş ne vakit tam tepededir, gölge de kısalmış hatta Hakikat ile birlenmiştir.

İlyas/İdris Güneşin merkezinde yani Yüce Mekanda iken, gölgesi de hakikatine en yakin durumdaydı. Gölgenin Hakikat ile birlenmesi, göğe çekilmesi anlamındadır. Ve tekrar dünyaya inmesi gölgenin uzamasıdır. Kutb olan Güneş Yüce Mekanına yükseltilen için, gölgesini uzatması ve Hakikatine yaklaştırması çok zor değildir. Bu yüzden İlyas/İdris, istediği vakit bir heyula gibi, dünyada beden hâlinde görülebilir (gölgesini uzatır) ve yeniden görünmez olarak (gölgesini kısaltır yok hâline getirir) gayb âlemine karışabilir.

Lokman kelimesindeki İhsaniyye anlamı

"O, kendisi için Rızık İrade edecek ise, tüm Varoluş O'nun gıdasıdır".

Fusûsu'l Hikem/Muhyiddin Arabi

Bu Fass'ta anlatılan, rızkın bolluğu, eşitliği tüm varolanlar üzerine olduğudur.

Harun kelimesindeki İmamiyye anlamı

Hz.Musa’ya, kardeşi Harun’un peygamber kılınması anlatılmaktadır. Harun, Hz.Musa’dan yaşça büyüktür ve nebilik ona bir ihtiyaç doğrultusunda bahşedilmiştir.

Musa kelimesindeki Ulviyye anlamı

“Mu (su), Sa (Ağaç)tır. Musa, Su ve Sandık ile anıldı.”
Fusûsu’l Hikem/Muhyiddin Arabi

İbn-i Arabi, Fusus eserinde, Hz.Musa fassını farklı şekilde yorumlar. Ona göre, Hz.Musa’nın ölmesi gerektiği için, onunla birlikte doğan tüm erkek çocukları da katledilmişti. Fakat her bir ölen erkek çocuk, Hz.Musa’nın kudretindendi. Her biri, Musa’ya bir kudret verdi. Her bir öldürülen erkek çocukta aslında Hz. Musa vardı. O ölen erkek çocukların ruhları toplamı kadar bir kudret ile Hz. Musa doğmuştur.

Hz. Musa’nın annesine vahyedilir ve annesi Hz. Musa’yı bir sepete koyar ve nehre salar. Burada vahyedilmesi, hissi vahyedilmedir. Ve her insanın, hissi vahiy aldığının ve almakta olduğunun ispatı olduğundan bahseder İbn-i Arabi. **Vahiy kelamı** sadece nebilere gelir. Nebilik mim ile sona ermiştir. Ve Vahiy Kelamı son bulmuştur.

Ancak **vahiy ilham** her insana gelir. O’nun vahyi ilhamı hiç tükenmedi, istisnasız her yarattığı insana, her zerreye aktı. Vahyi ilhamı, her insana akar, bu bir kudrettir, gönlüne ulaşabilenler için vahiy ilhamın sesi ve Rabb’in avazı her zaman duyulur. Vahiy ilham, ezoterizmde Vicdanın Sesi olarak bilinendir. Ve Hz. Musa’nın annesi de böyle bir vahyi ilham almıştır.

Hz. Musa, Firavunun yanında büyümüştür. Firavunun bir Musa’sı olmuştur. Firavuna ve Hz. Musa’ya eşit kudret verilmiştir. Firavun bunu maddeye yönelik “Ben” şeklinde kullanmış ve insanlığı köle etmiştir. Hz. Musa ise bu kudreti “Sen” şeklinde kullanmış ve insanlığı kölelikten azad etmiştir.

Halid kelimesindeki Samediyye anlamı

Halid, yaradılışa ait bilginin kendisinde açığa çıkması için, berzahtaki ilmi almak için Hakka yönelmenin simgesidir.

Muhammed kelimesindeki Ferdiyye anlamı

“Muhammed Hakikati, Taayyün evvelidir.”
Fusûsu’l Hikem/Muhyiddin Arabi

Hikmeti Tekliktir. Adem henüz suyla balçık arasındayken, O bir nebi idi. Mim olarak son nebidir. İsmin özelliği İnsan-ı Kamil sembolüdür. Tüm ilahi isimlerin bütünleştiği ve ferdi olarak belirdiği semboldür.

Hz. Muhammed’in düşüncesi, “*insanın kendini bilmesi Rabb’ini bilmesinden önce gelir ve Rabb’ini bilmesi, kendini bilmesinin sonucudur.*” Böylece O, **“Kendini tanıyan Rabb’ini tanır”** demiştir. Dilersen, bilmeye ve erişmeye güç yetirilemeyeceğini, acz içinde kalabileceğini söyleyebilirsin, Çünkü O’nun bilinmesine ilişkin olarak böyle söylemek yerindedir veya, dilersen, O’nun bilinebilir olduğunu söylersin. Bunların ilkine göre, eğer kendini (gaybî hakikatı itibarıyla) bilmediğini biliyorsan, gerçekte Rabb’ini bilmiyorsundur. Ve ikincisine göre de, eğer kendini biliyorsan, o halde, Rabb’ini biliyorsundur. Ölmeden önce ölünüz, çünkü Ölmedikçe, hiçbiriniz Rabb’inizi göremezsiniz.

VI - Ariflerin Bilgeliği

Arifin hâlleri, aklın idrakinin üstünde olup nazar ve kıyas yoluyla idrak edilemediği gibi, bu mârifetler de ilmen kuşatılabilecek ve lafızlarla ifade edilebilecek şeylerden değildir.

Futuhat-ı Mekkiye/Muhyiddin Arabi

İbn-i Arabi, Futuhat-ı Mekkiye eserinde, arif konusuna çok geniş yer vermiştir. Çağlar öncesinden, kendi zamanından seslenerek, bize eserlerinde, “kendi hakikatine ulaşan ve kendini bilen kişinin arif” olduğunu ve artık bir inanç sistemine bağlanmayacağı bilgisini vermiştir. Kendi çağından, içinde bulunduğumuz çağı gören bir bakış ile tarif etmiştir. İşte onun ünlü ***“Arif için din yoktur”*** sözünü Arapça ve Türkçeye çevirilmiş hâli ile size aktarmayı uygun gördük:

Kendi nefsinden, Rab nefsine ulaşan, Hakk nefsini idrak eder ve cevherine ulaşır. Cevhere ulaşan kişi, ariftir. Arif nefsini tanıdığında bir aynaya dönüşür, Rabb’i ile irtibatta iken, Rabb fizik âlemde, kendi yansımasını arif vasıtası ile görür. Ve gördüğü karşısında o da kendini tanımış olur. Rabb, fizik âlemde kendini arif aynasında gördüğü vakit Rabb eğitim sistemi eğitimi almış ve mezun olmuştur.

Rabb sisteminin eğitiminden geçen arif, bir itikada yani bir inanca bağlı kalmaz. Tüm inançları kabul eder, herkesi olduğu gibi görür, kendisi ise sadece Hakk yani Cevherinde erir. Tüm isimlerin ve sıfatların bütünlüğü olan cevhere ulaşan arif, Allah’a iman eder. Buna mutekadin denir. İnançlar ötesi, kalbi bir iman, görmediğine değil, bizzat gördüğüne iman etmek. Arif her zerrede mühürünü gördüğü Rabb’i tanıdığı vakit, Rabb’i de kendini fizik âlemde tanır, karşılıklı ayna olurlar ve bundan sonra arifin kalbi tüm âlemleri içine alacak kadar genişler. Cevher yani Hakk, bütün ilahi isim ve sıfatlar, ilahi suretler bütünlüğü ile dolan kalbi, genişler, ve başka hiçbir şeye yer kalmaz. İşte o vakit, Allah’a iman etmeye başlar.

Beşer, kendi inancı yani itikadı ile Rabb'ini bilir. Ne vakit nefsine ulaşır ve nefsini tanır, işte o zaman arif olur. O ana kadar Allah'ı, Hakk'ı, Cevher'i, Rabb'ini sadece zannı üzerine bilir. Hangi inanca tabi ise, ve o inancın gerekleri ne ise öyle bilir. Hakk her insana, onun kendi inancı ve empoze bilgileri doğrultusunda yansır. Çünkü başka yolu yoktur.

İlk başta verilen akitte gördüğü Rabb'i değildir. Rabb ona görünmüş ve "Beni tanıyın" demiş, Ruh da "evet" demiştir. Ancak isimler ve sıfatlar, fizik ortamında zuhur ettiği vakit, eğer yansıyan kendini bulamamış ve kaybolmuş ise, Rabb'i de kendini bulamamış ve kayıbtır. Terbiye uzun zamanlar alacak ve eğitim sistemi ağır olacaktır. Her fırsatta kendini tanıtmaya çalışan Rabb sistemi, ulaştığı nefs insanını, zan üzerinde bulur ve o zan, insanı uyutmaya devam eder. Ne vakit inançlarının verdiği telkin ve uyumadan uyandığında gerçek nefsini görür, bilir ve tanır, işte o zaman uyanır. Zahirin aslında arızi bir durum olduğunu anlar, aslolana yönelir. Cihetini yani yönünü bulur. Yansıyan ışıklara değil, gerçek nur güneşine yüzünü döner. Ve nereye dönse artık nur güneşi ona parlamaktadır. Nefsine ulaşmanın, Rabb'inin de kendini aynasında görmesinin huzuru ile arif, âlemleri titreten bir nefes alış ile Cevherine ulaşır ve Âlemlerin Rabbi olan Allah'a iman eder. İşte yine açıklamaya çalıştığımız mutekadin manası budur.

Arif, eğitim sistemine tabi olduğu kendi Rabb'ine değil, Âlemlerin Rabbi'ne iman edendir. İtikatların sahibi Rabb ve her bir itikadın sahibi Rabb sistemini tanıyınca, o Rabb sistemi de kendini fizik âlemde tanıyınca artık bir itikada bağlı kalmaya gerek duymaz.

Bu iman bir inanç değil, tamamen teslim olmak, ne yaptığını bilmek, dilemek manalarının açılımıdır.

Peki bir insan kendi nefsine nasıl arif olabilir?

"Beni bulmuş kullarım var, size vesile olup bana ulaştırırlar"
Maide/35

Burada "Ben" diye konuşan Hakk'tır. Hakk'ı bilmen için, kendi nefsine arif olman ile mümkün olacaktır. Kendi nefsine arif olmak, zanlardan kurtulmak demektir. Çünkü zaten şehadet âlemi denilen fizik âlem, bir zan

âlemidir. Donmuş hücrelerimiz, kısıtlanmış bilincimiz ile, kişisel yorumlarımız ancak zanlarımızı oluşturuyor. İşte bu zanlar bizim nefsi tanımamıza engel. İlk şart önce zanlardan kurtulmaktır.

Kendi zanlarından kurtulan kişi ancak nefsine ulaşır ve tek nefs olarak yaratılan Adem makamına erenlerden olur. Adem makamı insan-ı kamil makamıdır. Kendi eğiticisi olan Rabb de, uyanmış, kendi nefsini bilmiş idrak etmiş, ölmeden önce ölmüş ve kendi bedeninde yeniden diri hâle gelmiş arifin aynasında kendini tanımış ve ne olduğu idrakine varmıştır. Rabb'in bâtında, arifin de zahirde kendilerini ayna olarak birbirlerini görmeleri sonucunda, arif artık Arif-i B'illah olur. B sırrı ile arif olmuştur yani ölümsüzleşmiştir. O her surete giren, her itikadı benimseyen ama hiçbiri ile alakası olmayan, her ilahi isim ve sıfat ile yeniden tecelli ederek, belirerek, işaret bularak, fizik ortamlarda "beden"de görünen ilahi insan hâline gelecektir. Çünkü arif, ilahi kudretin, yeryüzündeki temsilcisi ve tanıyanıdır. Artık Rabb sistemi, arif vasıtası ile yeryüzünde yürür, onun eli ile tutar, onun gözü ile görür, kulağı ile işitir. Ve Rabb sistemi her türlü ilahi isim ve sıfatın bütünlüğünden ibaret ise, her bir ilahi isim ve sıfat da, an zamanda, bir isim ile arifte var olur, bir isim ile yok olacaktır. Arif, an zamanda varolan ve yok olan ilahi isimlerin tecelli ettiği işaret bulduğu, ayn'ı yani gözü olduğu bir ilahi insan hâline dönüşür. Artık o ariftir, Arifi B'illah'tır.

Arif, her anda yeni bir ilahi isim ile yaratıldığı için, değişkenlik ve farklılık gösterir. Her bir isim ile yeni müşahadesini aktarır, bu yüzden arifin ne anlatmak istediğine vakıf olunmaz. Arif kendini arif olarak bilmez, ancak onu dışardan müşahade edenler anlayabilir. Arif herkesi kendi gibi görür ve herkes gibi olur. Çünkü herkes gönlündedir, daha ötesi yoktur. Arif için diğerleri yoktur, herşey bütündür birdir. O bütünden parçaya gider. Beşer ise parçadan bütüne doğru yol alır. Aradaki en büyük fark budur. Beşer sadece kendi inancını baz alır ve herkesi bunun dışında tutar hatta suçlayabilir. Oysa arif, bir itikada bağlı değildir, bütün inançlara saygılıdır, onlarla beraber yürür ancak hiçbir inanca bağlı değildir. Dünyasal hiçbir çekim arifi ilgilendirmez. O masiva denilen eşyanın çekim alanından, cazibesinden kendini kurtarmıştır.

Nefsini tanıyan, nefsaniyetin zanlarından kurtulan arif, kademelerde gezmeye ve makamları tek tek müşahade etmeye başlar. Binlerce âlemi seyrederken de herbir âlemi, o âlemin zaman mekan şartlarına uygun bir

göz ile seyretmeye başlamıştır. Arif, sadece fizik âlemde oturan bir varlık değil, aynı anda tüm âlemleri müşahade eden, gözetleyen Hakk gözü ile gören, mertebeleri An zamanda kat eden, bir ilahi kudret hâline dönüşmüştür. İşte buna tasavvufta *Heyula* denmektedir. Heyulanın bir bedeni yoktur, o her bedeni kullanır. Heyulanın bir sureti yoktur çünkü o her surete hakimdir. Heyulanın bir vücudu yoktur, çünkü o Vahdet-i Vücudun her zerresinde dilediği gibi, kudret ile var olur ve yine kendini başka bir ilahi isim ile yok eder. Sabit değildir, Hakikate ulaştığı için Hakiki Varlık olmuştur, Cevherini tanıdığı için, sonsuz ve ölümsüzdür.

Arif "hâli" yaşayandır. Arifin yaşadığı hâl başka bir hâldir.. Ancak o hâl içinde olanlar idrak edebilir arifin söylediklerini. Sürekli zihinde ve dilde tekrar değildir bu HÂL... başka bir hâldir anlatılamaz, tarifi de yoktur. Ancak yaşanarak bilinir.

Arif, ulaşmak istediği kanaate, idrake, kendi Hakikatine, ancak mevcut bilgiler ışığında değil de, vicdan ve gönül ışığında kendi gerçekliğine yakinlaşır. Gönül ve vicdan ile seyr hâlindedir.

Sadece doğum ve ölüm gerçekliğine, tüm kainat, her varlık, herkes topluca dahildir. Bir anadan doğmak ve daha sonrasında, artık cansız bir şekilde ruhu teslim edip ölmek, toprağa karışmak dışında, bir gerçeklik yoktur. Diğer tüm gerçekler, herkes için belirlenmiş "hâller" ötesinden başka bir şey değildir.

Kün! OL! Ve herşey yoktan var oldu. Biz yokluğu bilmeyiz, varlığı da gözümüzle gördüğümüz şeyler zannederiz. Ne varlığı biliriz, ne de hiçliği. OL yaratımdır. Tektir. Bunun dışında herşey çifttir. İki direk arasında, Rahman ve Rahim direkleri arasında, Hakk'ın ve Hakk ilahi isimlerinin yayılmasıdır, tecellileridir, oluşumlarıdır. Ve her daim AN içinde oluşmaktadır. Çift'in anlamını idrak eden nefs hakkında da bilgi sahibi olacaktır. Çünkü Muhyiddin İbn-i Arabi der ki "*Rabb'in Nefsini bilmek, Kendi nefsini bilmekle mümkündür.*" Zat yani Öz, ilahi sıfatlarla, sıfatlar fiillerle, fiiller oluş ve eserlerle örtülüdür. Her biri bir sır, bir perdedir, hep sınırında ancak sırrında oluştadırlar. Oluşların kalkmasıyla, fiillerin oluşumuna şahit olan, gören arif olur. Buna kısaca İbn-i Arabi şöyle der "***Fiil perdesinin kalkmasıyla sıfatların tecellisine mazhar olan razı olur, teslimiyet gösterir, arif olur***". İlahi sıfat perdelerinin açılmasıyla Özün tecellisine, yani her an ayrı bir oluşumda gözükmesine, mazhar olan, yani

gören, şahit olan, Birliğe erer ve orada yok olur. Artık ne yaparsa yapsın, ne okursa okusun mutlak “muvahhit” yani “Birleyen, Birleştirici” arif olmuştur.

Muhyiddin İbn-i Arabi, ariflik mertebelerini yedi turda toplamıştır.

İlk Tur: Ölümsüz Parça’nın İdraki

Her yere bakan ancak kendi içindekini göremeyen bir kâşif, ancak kendi içinden bakan bir bakış ile fethedecektir ‘Hakikat’i.

Bir insanı, cisim olan bedeninde var olan cüzzi ruhun idrakine vardığı anda birinci tura dahil olur. Vahdet Teklik ve Birliktir. Nefs, Kalp, Ruh, Akıl hepsi aslında Hakk katında birdir, ancak sıfatlar değiştikçe, hepsi birer suret ve isim alır ve o isim ve suretlerle yeryüzünde varolurlar. Arabi, bu varoluşa *Nefs-i Natıka* ismini verir. Ve Nesfi Natıka, hem gizliden, hem de açıktan bedeni kuşatır, bedenin her yerinde ancak hiçbir yerinde değildir. Parçalanması mümkün olmayan bir kudrettir. Bedenin herhangi bir yeri kesilse ya da kopsa dahi, bu kudrette bir eksilme ya da kopma gerçekleşmez. Hatta tüm ceset denilen beden, parçalansa, yansa, kül olsa dahi, bu kudret olduğu gibi kalır ve kendi merkezinde, kendi huzurunda her zaman diri ve ölümsüzdür. Yani arif, bedenindeki ölümsüz parçayı keşfetmiştir. Bu keşfediş ile nefsini tanıyan arif, ikinci tura doğru yol almıştır.

İkinci Tur: Bütünsel Nefs’in İdraki

Ve O’nun Sevgi’sinin kudreti, Ariflerin gönüllerindeki Aşk ateşi ile diner, dönüşür ve yayılır sessizlikte.

Birinci turda kendi nefsini idrak eden arif, ikinci turda külli nefs denilen âlemin nefsini idrak edecektir. O vakit, görünen âleme bütünsel bir “bakış” ile bakar, idrak seviyesinde görür. Gördüğü tek nefstir, yani bütünsel nefs. Buna Muhyiddin İbn-i Arabi *“külli nefs”* demiştir. Bütünsel nefse nazar eden arif, semaların, yerlerin sadece kalp atışı gibi varoluşuna ve yokoluşuna tanıklık eder. Nur ile aydınlandığına şahit olur. Çünkü tüm zanlarından kurtulmuş olduğu ve hiçbir inanca bağlı kalmadığı için, nazarı yani görüşü daha geniş ve daha ilahidir. Güneşin dünyayı aydınlattığı gibi, arif de aydınlanan yere değil, aydınlatanın kalbine, özüne bakar. Ruh, ölümsüz bir parçadır ve Hakk’ın parçasıdır. Ve o parçanın kendisinde varolduğunu idrak eden arif artık üçüncü tura geçiş yapar.

Üçüncü Tur: İlahi Ruhun İdraki

Mana’da bir belirti üzerineyken, Ruhumu, ilim ile bedene gömdüm. Yine bir zaman olacak ki, ilim ile onu, o mezardan çıkaracağım.

Üçüncü tur, arif için en mühim noktalardan biridir. Çünkü üçüncü tur, artık kendine ait kutsal parça olan emanet ruhun, büyük ruha, emanet aklın ise büyük akla bağlanması, kendine ait olan ruh ve aklın, İlahi Bütünsel Ruh ve Akılda erimesi, yok olması, yani fenafillah hâlinin oluşmasıdır. Fenaya eren ve orada yok olan arif, “Hakk’a en yakın” durumdadır. Bedenin içinde tamamen ölmüştür. Beden tamamen bir cesettir hatta mezarıdır. İşte bu üçüncü turda arif, beden içinde ölen, bedeni mezar edinen, İlahi Ruh ve Akıl içinde fena olan, yok olan bir hâl içindedir.

İbn-i Arabi, fena kelimesine tasavvufî olmaktan ziyade, felsefî mahiyyette yedi mana verir ve bu açıdan değerlendirme yapar. O’na göre; fena, kulu Allah’a ulaştırır. Allah’ın iradesine teslim oluştur.

Arif, Hakk'ta yok olup, fena hâline ulaşmakla külli anlam düzeyine ulaşmış olur. Bu düzeyde, insani dilde somutlaşan bütün simgeler ve işaretler çözülür. Sembol, ayet ve mecazi hakikat, peygamberler, veliler ve arifler için gerekli değildir. Hakikati anlayamayacak düzeyde olanlar içindir. Bu yüzden ayetler, özlü sembolik sözler, sadece Hakikati işaret ederler. Arifler ve nebiler, hakiki manalarını elbette bilmektedirler. Fakat ifadelerinde bunu üstünü kapatarak aktarırlar.

Biz nebiye şiir öğretmedik, hem şiir ona gerekli değildi
Yasin/29

Ayetler şiirsel dili ifade edebilir ancak şiir değildir. Çünkü nebiye sembollerin, kapalı ifadelerin olduğu şiir gerekli değildir açıklaması yapılmıştır. "O bir hatırlatma ve apaçık bir kitaptır" Yasin/69'da belirtilmiştir. Hakikati işaret eden bir hatırlatma kitabıdır.

İbn-i Arabi Futuhat-ı Mekkiye'sinde, ***"Arifler söylediğinin fevkindedir"*** demiştir. Ariflerin kalbi hissiyatında yaşadığı hâller ve o makamların ilimleri, apaçık ayan beyan hakikatlerdir. Orada ne sembol vardır, ne işaret, ne de bir dil. Orada sadece Hakikat ve müşahadesi vardır. Ancak fena hâlinde arifler, bunu anlatabilmek için, şiirsel dili seçmişlerdir. İbn-i Arabi ***"Bizim ilmimiz işaret ilmidir. Söze dönüşürse gizli kalır"*** der Futuhat-ı Mekkiye eserinde.

Dördüncü Tur: Fena Hâli "O var, başka hiçbir şey yok"

Sevgiliden gelen her şey, yine sevgilidir ve sevgiliyedir.

Kendi cüzzi ruhunu ve cüzzi aklını, İlahi Büyük Ruh ve Akıl içinde eriten, fena eden arif, bütünselliğin idrakine varır. Emaneti teslim etmiş ve

daha büyük olan Bütünsel Ruh ile Akıl ile bedende yeniden dirilecektir. Artık bedeninin şuuruna ve idrakine vardığı için bu hâl, beka hâlidir. Yani İbn-i Arabi bu hâle "*bekabillah*" demiştir. İşte bu tura varan arif, mevcutta hiçbir şey yoktur Hakk'tan başka diyebilmiştir. İbn-i Arabi "***la mevcuda illa hu***" der bu durum için. "Mevcudat yoktur, vücudlar yoktur, Ancak O vardır" anlamındadır. Bâyezîd-i Bistâmî ***"Kendimi her türlü eksikliklerden tenzih ederim, şanım ne yücedir"***, Hallâc-ıMansûr ***"Ene'l-Hakk: Ben Hakk'ım"*** demiştir. Burada bir parantez açarak, günümüzde "Ben O'yum" diyenlerin olduğunu ancak bunun taklitten öteye gitmediğini belirtmek isterim. Mansur ol, Ene'l Hakk de. Mansur değilsen taklittesin. O Olmak başka, O'ndan Olmak başka. O, O'dur. Adem Ademdir. Arz insanı da beşerdir. Eğer taklitteysen bunun yükünü de omuzlaman gerek, şikayet etmeden, isyansız. Herşeydeki hiçlik değildir, hiçlikteki herşeydir Mansur olmak. Lafzen "O'yum diyenler", ufak bir can havlinde haykırırlar. Oysa kalbi O'yum diyenler dilim dilim doğranırlar da, ne sesi duyulur ne nefesi kesilir. Hayy! cesedinde mi? Kalb-i İlahiyye'nde mi?

Tek vücud cübbesi içinde O'ndan gayrı yoktur, hâli meydana çıkar. İşte burada Muhyiddin Arabi "An'da Mülk kimindir? Kahhar ve Vahid olanındır" Mümin/40 ayetini önemle belirtir. Ve açıklaması şudur An zamanda Mülk sadece Bütün olan Allah'ındır. Allah vardır gayrı yoktur. Mülk yoktur, Allah vardır.

Birinci turda, iç âlem yani nefs tanınır. İkinci turda afak denilen dış âlem, yani zahir nazar edilir, görülür ve idrak edilir. Üçüncü turda, iç ve dış âlemin, yani bâtın ve zahirin bir olduğu idrakine varılır. Dördüncü turda da, iç ve dış âlemlerin kendi âlemi olduğu, kendine ait olan ne varsa, bütünselliği içinde eriyerek yok olduğu idrakine varır.

Sahip olduklarından vazgeçmek kolaydır. Hiç sahip olmadığını, bir erdem uğruna terk etmek en büyük azaptır. Cehennemden geçmeden Şems'i görmek ne mümkündür. O azaba atıl. Atıl ki cehennemde kor ateşten yanarken, Şems'in göz parçasında cennetin kadim kaybolmuşluğuna sahip ol ve ondan da vazgeç. Yokluğa eriş, hiçleş.

Beşinci Tur: Zamanın İdraki

AN'da yokoluşla, O'nun her zerresinden yeniden varolmak.

Tüm turların idrakine varan arif, beşinci turda, zamanın idrakine varır. Artık arif için, iç zaman ve dış zaman yoktur, iki zaman kalmamıştır. Varoluş dış zaman, yokoluş iç zamandır, artık o iki zamanı teke indirir. Onun için varoluş ve yokoluş zamanları yoktur. Tek bir zaman vardır o da merkez olan, kutup olan AN zamandır. İşte arif, an zamanda durduğu vakit ölümsüzleşir. Varolan ve yokolan arızi durumdan sıyrılmış, ölüp dirilmeyen, doğup ölmeyen değil de sonsuzluğa eren, ölümsüzlerden olmuştur. Her insanın emanet alarak varoluş ve yokoluş arızi durumunda sonsuz ve kudret ilahi ruh bulunur. Ancak önemli olan o sonsuz ve ölümsüz parçayı tanımaktır. İşte arif, beşinci turda bu tanımı yapar, ve An zamanda, zamanın sahibi ile beraber olur. Artık o zamanlarda bir zaman değil, tüm zamanlarda bir AN olmuştur. Bu makamın diğer adına İbn-i Arabi, "***Vaktin Oğlu***" der.

Altıncı Tur: Beka Hâli "Ben var, başka hiçbir şey yok"

Arif, kendi huzurundadır.

Herşeye ayna olan arif, aynada gördüğünün de kendisi olduğunu idrak ettiği vakit altıncı tura geçer. Artık onun için, diğerleri, kendisi diye bir ayrım söz konusu değildir. O tüm mevcudatı, tek bir bakış olan Hakk bakışı ile görür. Geçmiş, gelecek yoktur An vardır, herşey anda oluştuğu için, An kutbunda, An merkezinde bulunur. Ve tüm eşya ve âlemler kendinde varolur. Artık o her âlem ile varolur ve yokolur. Ancak arif ölümsüzdür, mukarrebundur, yani kutsal ayetlerde belirtilen A'raf ehlidir. A'raf ehli ne cennet ne de cehennem ehlidir. İkisinin ortasında bulunur, yani kutuptur merkezdir ve en yüksek makamdadır.

İşte daha önceki makamlarda, Mevcudat yok ancak Allah var diyen arif, altıncı turda,

"***Mevcudat yok, BEN varım***" der.

Arabi bu makama *Vaktin Babası* demiştir. Sen yoksun, BEN varım. Hiçbir şey yok sadece BEN varım anlamındadır. En yüksek makamdır ki, kutsal ayetlerde “mekanen alliyye” olarak belirtilmiştir.

Arif ehli, ne beden, ne ruh, hem beden hem ruh. Ancak her ikisinden de üstündür.

Yedinci Tur: “Mukarrebun” Ölümsüz İnsan

İblis, kendini ortaya koydu, ilim sahibi iken ilmin dışında kaldı. Adem, kendini ortadan kovdu ilmi ile Hakikatine arif oldu.

Mevcudat yok BEN varım diyen salihlerden mukarrebun olan yani, ilahi kudretli ölümsüz arif, tam bir yokluğa erer. İşte burada ne hâl vardır, ne makam, ne cisim, ne ruh vardır. Tüm velilerin “gece” olarak bahsettiği hâldir. Aslında hâl olarak da yorumlamak eksik kalır. Tamamen Yokluk, Hiçlik makamıdır. Buranın tarifi ve maarifeti yoktur. Hangi tarif olsa eksiktir. Hiçlik makamında, ne izah vardır ne tarif, mertebe bile denmeyecek bir hâl ötesi hâldir. Burası bütünsel makamdır. Tüm makamların bütünlendiği, birlendiği yerdir. İşte burada arif Rabb’ini bilir. Ondan sonra da dünya üzerindeki hiçbir inanç ile bir bağlantısı kalmaz. Tüm inanç sistemleri, Rabb terbiye sistemleri arifin gönlünde yer alır, hiçbiri ile bağlantılı değildir, hepsinin üzerindedir. Çünkü o artık Rabb’ini tanımış, Rabb’i onu tanımıştır. O vakit Hakk’a erer, oradan Allah’a iman eder. İnançlar üstü bir teslimiyet ve yok oluş ile fena ve beka hâllerini yaşar.

Etrafına baktığında, her gözden görenin O olduğunu, her zerreden bakanın O olduğunu anlar. O her kulak ile duyan, her zerreden bakan, her gözden görendir.

Zamansız ve Mekansız ancak Mutlak’tır. Bunun dışında her yaratılmış zamana tabidir. Yaratılanlar ile AN arasında her daim bir mesafe vardır. Sadece arifler hariç. Çünkü arifler iki zamanın “tek” olduğu ‘an’da dururlar.

Bu yüzden şöyle denmiştir: Ariflerin yüreği, Miskin’lerin dili, Eren’lerin sıddık’ı, Hak’kın nefesi.

İbn-i Arabi der ki,”*Tüm kainatı, âlemleri toplasan, bütünlesen, bir etsen, arifin kalbine koysan, yine de arif bunu fark etmez.”* Kalbi öyle geniştir ki, tek Hakk sığar da, gayrısını görmez bile.

Kur’an’da destekleyen ayet ise çok çarpıcıdır.

O size, işitme gücü, gözler ve gönüller verdi.

(sem’a vel ebsâre vel ef’ideh)

Mülk/23

Ayetteki sıralama dikkat çekicidir.

sem’a: İşitme hassası. İşiten.

ebsâre: Gören.

Her göz onu göremez, ama o tüm gözlerden görendir anlamında “Basir” ilahi isimlerdendir.

ef’idete: İdrak yeteneği. Gönül gözü açılmış olan.

Ve ayetin devamında, bunların her biri insandadır, ama her biri için ayrı ayrı hesap verileceği belirtiliyor. Çünkü her biri bir tur, bir realite, bir aşamadır. Rabb’in avazı kulağına dokunduğunda, iç sesini duyarsın, zahirden derinleşerek içe yönelirsin. İşte o vakit arzdan, semaya kulak kesilirsin. Bu bir aşama, bir turdur. Fizik plândan, derinleşerek semaya yani bâtına ulaşmak ilk aşamadır.

El basara, yani Hakk’ı, Hakk’ın gözünden gören olmak bir aşamadır. Fenada yok olmak, hiçleşmek manasındadır. Artık bir vücud, çokluk yoktur, birliği ve bütünüğü algılayan bir “bakış” vardır. Bu da bir aşama, bir turdur.

Fuad yani, gönül gözünün açık olması, idrak yeteneği, en son aşama, en son tur olarak gösterilmiştir. İşte o vakit arifsindir. Mukarrebun yani ölümsüz insan.

Turlarda, tekamülde, ruhsal evrimde bir dur durak yoktur. Hiyerarşi sonsuzdur, merhaleler, katedilecek makamlar, turlar, aşamalar sonsuzdur. Bu yüzden birkaç madde ile yazılanlar aslında çok zorlu, meşakkatli, aşılması çok önemli katmanlardır. Hakk yolu, yürüdükçe açılan, fetholundukça nazar edilen, değişkenliğin yoludur. Çünkü O, her AN ayri

bir şe'ndedir, oluşumdadır, yaratımdadır. İnsan her an yaratılmaktadır, ayrı ilahi isimlerin uğrak yeri, durağıdır. İnsan bedende sabit görünür ancak, her an değişmekte, yeniden yaratılmaktadır. Hakk'ın nefesi her an insan üzerinde bir yenisini "inşa" eder vaziyettedir. Hakk Kat'ında, her bir ilahi yaratım için belirlenen ateş topları olan nur, hedefi için, AN'ı bekler. İnsan her an, bir ilahi isim ile yeniden yaratılmakta, bir diğeri ile yokluğa ermektedir. Arif bir mana adamıdır ve mananın şekli olmaz. Çünkü o, Heyula gibi her surette vurur meydana kendini. Her zerrede, mühür gibidir. Canlıdır, ve daima diridir.

Arifler, dükkanı açmış, ne istersen var içinde.
Pir Sultan Abdal

Arifin tarifi budur: Arif ne ruhtur, ne beden, hem ruhtur, hem beden, ikisi de değildir, ancak ikisinden de üstündür.

Derya bakidir, Sen "su içmeme" hastalığına yakalanmışsan, ne büyük bedbahlıktır,
Derya bakidir, Sen su içip de hazm edemezsen, susuzluktan ölürsen, ne büyük kayıb'tır.
Derya bakidir, Sen hâlâ kıyısında dolaşıp Derya'yı arıyorsan? Ne büyük körlüktür.
Derya bakidir, İçtikçe susarsın, susadıkça içersin,
İşte, ne arif kanar suya, ne tükenir debi derya.

Her gözden gören O, her zerreden yine bakan O.

Beşer, parçadan bütüne ulaşır, arif, bütünden parçaya. Hani diyor ya arif, "çıktım gökyüzüne seyrettim âlemi, indim yeryüzüne seyreder âlem beni". Gökyüzünden bakınca herşey birdir ve asılda hakikattir. Ancak yeryüzüne indiği vakit, tüm ilahi isimler, suretler kısaca tüm âlemler seyreder insanı.

Ancak bilinsin ki, gökyüzüne çıkıp yeryüzünü seyreden de, yeryüzüne inip âlemler tarafından seyredilen de Hakk'tır. Hakk'ın gözüdür. O her zamanda, AN zamanda, tüm zamanlarda, tüm âlemlerde o âlemleri kendi zamanına ve kendi idrakine göre seyreyler.

Sürüler gibidirler, belki daha şaşkın.
A'raf/179

Şaşkın!. Kamil insan olmayanın özelliği. Sürüler gibi olması da açıkça belirtilmiştir ayette. Yani birbirlerinden etkilenen, kendi duygu ve düşüncesine hakim olmayan, "etki" ile yönlendirilen ve hakikatler ile değil "zan"lar ile hareket eden şaşkınlar manasında beşerin tarifidir.

İbn-i Arabi, Futuhat-ı Mekkiye'de, özellikle vurgulamıştır. Her isteyen insan-ı kamil olamaz. Yani her isteyen arif olamaz. Hakk, eşit olarak herkese bu hakkı vermiştir, ancak kusur yine insanın kendisindedir. Çünkü şaşkındır. İnsan kendi eliyle verilmiş olan bu yüce istidadı, yani yeteneği yine kendi elleriyle yok etmiştir.

İbn-i Arabi, Futuhat-ı Mekkiye'de, bir mürşide teslim olan, onun ahlakıyla ahlaklanıp, kendi Hakikatine ulaşarak arif olabileceğini vurgulamıştır.

İnsan-ı kamil, arif, bir itikad ile kayıtlı değildir. Ancak mezhepsiz ve itikadsız da sayılmamalıdır. Onun mezhebi ve itikadı "İlahi dilek" ve "nefsül emr"dedir. Açıklaması ise şudur, inancı ve mezhebi mecazi değildir. O Hüda mezhebindedir. İnancı Aşk'tır.

Arif, kendi Hakikatine arif olunca, dine bağlı kalmaz, ancak din ile beraber yürür.

İki zıttı bir eden arif için ceza ve bela nimettir. Gökten yağmur gibi, ceza ve bela yağsa, yüzünü bir an için bile yere çevirmeyendir.

İbn-i Arabi, arifler için iki öneride bulunmuştur: Arif, insanlara akılları ölçüsünde konuşmalıdır.

Arif, hiçbir itikad ile itikadlanmaz ancak yine toplum içinde, bir itikada bağlı olarak görünür. Çünkü bunun aksi olursa öldürülür diye özellikle belirtir İbn-i Arabi. Münafık ve kafirlikle, zındıklıkla suçlanabileceğinden, kalbini açmaması gerekir. Bu yüzden arifler, mertebelerdeki hâl ve

zevklerini, birkaç cümle ile sembolleştirerek, örterek ve büründürerek aktarmışlardır. O hâl ve zevke müşahade edenlerin anlayabileceği türden ifadelerle sembolleştirerek aktarmışlardır.

Derin bir sevdada olmak,
Aynı anda,
Ruhun ve bedenin,
Cehennemin tutsaklığında,
alevden bir kora dönüşmüşken,
O'nun gözlerinde, çok kadim bir kaybolmuşluğun Cennetini bulmandır.

Maksat nefs gözüyle değil, Hak gözüyle görmek. Ama daha da iyisi Hakk'ın gözünden görmek. Nasıl bir hikmet ve kudrettir? Gerçekten idrak edilinseydi, ne dil olurdu laf edecek, ne de beden kalırdı. Zamanı gelince zuhur eden, görünen, sonra AN'da zerrelerce kainata dağılan, kainat kalbi ile bir atan bir ölümsüzlük cevherine dönüşürdü.

"Ben'im yeryüzünün tüm kısımlarında tanınan kişi"

O'dur ilahi cevher ile yaratan ve yarattıklarını kuşatan. İnsanoğludur kendini, dar kalıplara sıkıştıran, hüviyet ile adlandıran. Görünenin ardını göremeyen. Kuru bedenine hapseden. Ölümün ve yalnızlığın dünyasında, kim yalnız olmadığını idrak ederse ölümsüzleşecektir.

"Ben'im her istediği şekilde zuhur eden"

Dünya toprağı çekicidir, cazibelidir, kışkırtıcıdır. O çamurda bir kere debelenen, binlerce defa tadını almak ister.

Ama öyleleri ki "O'nlar ne istediğini bilir ne dilediğini de, göklerde arşa dokunur, seyredalar âlemleri, bir yandan da arzda dabbe seslerini çınlatır herkesin kulağına." İşte onlar ariflerdir, hiçbir şeye gereksinim duymazlar. Yaşam onlara akar adeta.

Gönülden Gönüle Nice Yollar Bahşolmuştur.
Fethetmesini bilenlere.
İki gözüyle görenlere.

O hâl öyle bir hâldir ki. Bir hâli giderir, başka bir hâli getirir. O hâl görünen her zerrede tezahür eder. "Bu dünyada kör olan ahirette de kördür".

Bu dünyada Rabb'i göremeyen ahirette de göremeyecektir. O HÂL'leri görmek için göz erdemi gerek.

"Her gözden gören, her zerreden bakan BEN'im."
Mana'da bir belirti üzerineyken, Ruhumu,
ilim ile bedene gömdüm.
Yine bir zaman olacak ki,
ilim ile onu o mezardan çıkaracağım.

Zahirde derinleşerek "mana"ya ermek makbuldur. Yoksa tüm arifleri, tüm velileri, ayetleri sabah akşam okumak kulağa ve göze hitap eder. Kalbi idrak, yataydan başlar ve dikey devam eder. Merhaleler, yatay ile dikey arasında bir yolculuktur. Yatay nedir B kainatıdır, döşek şeklindedir, fakat altındaki noktadır işin aslı. Orada Elif'in ilk başlangıç noktası olan nokta durmaktadır. Yani âlemler, fizik âlemi de dahil, belli prensiplere dahildir. B yani yatay plânda da, Hakk daima vardır. Çünkü bir ismi de zahirdir. Zahir zaten Hakk'tır. Ayrı değildir ki, kopmuş olsun.

Üç kişi geldi, gözleri görünen.
Önceden belirlenen akti,
Yerine getirmek üzere olandı onlar.
Yüklediler O'nu deve sırtına.
"Ne yaptınız? sultanlar sultanı gidiyor"
Dendi arkalarından.
Herkes döndü baktı.
Uçsuz bucaksız çölde,
Ne giden vardı , ne de ayak izi,
Sırra kadem basandı onlar.
Sır olup yittiler.

Kalp

Hak ancak tüm çizgilerini, resmini, ismini ve hüviyetini imha edene yansır.
Hilyetü'l-Ebdâl / Muhyiddin Arabi

Ariflerle ilgili olan kalbin manasını iyi anlamak gerekir. Bahsedeceğimiz kalp, iki göğüs arasında bulunan, kan pompalayan, et parçası değildir. Şöyle bir tanım yapabiliriz; "Yakın bilirsen, cam-ı cem dedikleri senin kalbindir. Eğer kainatı görmek arzusunda isen, eşyanın ezoterik bilgisini, o kalp içinde görebilirsin. Başgözü, kalıp, şekil görür, herkese sır olan şeyi, perdeli olan şeyi ancak kalp gözü görür. Kalp gözünü açabilirsen, bütün eşyayı içi ve dışı ile bir bütün olarak idrak edebilirsin." Burada bahsedilen arifin kalbidir. Hakikatine ulaşan, nefsini bilen, tanıyan arifin kalbidir. Çünkü arif, baktığı her zerrede Rabb'in mührünü görür, eşyanın mahiyetine ulaşır, bâtındaki amaca ulaşır, neden oluştuğu ve varolduğunun idrakine varmıştır.

Kalp kutsaldır, çünkü orada Hakk'ın rahmeti belirir. Rahmet, ilahi sıfatlardan olduğundan ve insan-ı kamil de tüm isimlerin bütünlüğü olduğundan, Rahmet de arifin kalbindedir. Arif Hakk'ın nefsi olduğu için, Hakk kendi nefsine rahmet eder. Hakk'ın kullarına şefkati, O'nun rahmetidir. Hakk âlemlerden gayrıdır, yani âlemlerde yer almaz, ancak ilahi isimlerin yansıması ile varlık bulur. Her varlık bir ilahi ismin yansıması ise, Hakk kendi ilahi isimlerine rahmet eder.

Hakk, arifin kalbine sığdığı vakit, boşluk kalmaz, eşya ile ilgili hiçbir zerre o kalpte yer alamaz. Hakk âlemlerden gayrı olduğundan, sadece arifin kalbine sığar, sığdığı vakit, tüm isimleri de türlü türlü tecellilerde bulunur, bu yüzden de gayrısı sığmaz, o kalpte bir daha bir şey yer almaz. Örneğin, yıldızlar gökyüzünde yalnızdırlar ve ışıkları parlar. Binlercesi gökyüzünde bir anda görünür, ancak güneş doğduğu anda hiçbirinin ışığı görünmez olur, çünkü güneş ışığı her yeri kaplamıştır. Güneş ışığı bünyesinde sayısız ışını taşıdığı hâlde, tek bir ışık olarak görünür. Ve varolan tüm ışıklar da güneş ışığı içerisinde erir.

İbn-i Arabi'nin eserlerinde bahsettiği kalp, akıl ve mantık ötesidir. Kalp aklın alamayacağı, akıl yolu ile ulaşılamayacak bir yerdedir. Akıl dünya işleri için gerekli olan önermeler bütünüdür. Akıl sınırlıdır, yanılgıya açıktır.

Akıl yolu ile elde edilen tüm bilgiler kısır döngü içerisindedir ve insanı bir yere ulaştırmaz.

Kalp, bir sezgi, derin bir idrak ve algılama işidir. Akıl, dünya ile insanın arasındaki köprüdür. Kalp ise, gizli âlemleri keşfe çıkılacak ve oradaki hazinelere ulaştıracak bir derinliğe sahiptir. İbn-i Arabi, kalbi bir ayna olarak nitelendirir. Bu yola giren kişi, kalbini bir ayna gibi cilalar ise, o aynada her türlü yansımayı izleyebilir. Kalbini ayna yapamamış, sadece akıl düzeyinde kalanlar ise, gizli dünyalardan habersiz olacaktır.

Arabi'nin bahsettiği kalbin yeri ve makamı, gayb âlemi denilen, gizli yani bâtındadır. Görünen âlemde sınırlı olan, şekli olan her şey, gayb âleminde sınırsız ve sonsuzdur. Bu yüzden kalp sonsuzluktadır ve sonsuzluğu içine alabilecek kadar genişleyebilir.

Dünyada yönelinen her şey, kalbe yönelmeye engeldir. Bu yüzden sufiler, kalbe yönelmek istediklerinde, dünyanın her zevkinden ve eşyanın çekiciliğinden tecrit olurlar. Bir köşeye çekilirler. İçsel manada, dünya etkilerinden arınan kişiler, kalp manasının derinliğine ulaşmaya çalışır. Dünya maddesinin her türlü etkisi, kalp üzerinde bir kirlilik yaratır. Ezoterizmde buna kabuklar, örtü, pas, kirlilik denmektedir. Bunlar gizli âlemlerin bilgisine erişmede engellerdir. Bu engellerin aşılması için "kendini bilme" çalışmaları yapılır.

Kuran-ı Kerim Kaf Suresi 37. ayetinde "kalbi olanlar" sözü geçer. Birçok surede akıl sahipleri için nice öğürtler ve deliller var derken, bu ayette, kalbi olanlar denmiştir. Herkesin et parçasından kalbi vardır ama herkes Rabbani kalbe, ilahi kalbe sahip değildir.

Kalp, akıl nurunun bulunduğu yerdir. İnsanlardaki akıl, akıl nurunun parçasıdır. Cüzi yani parça akıl insanı yanıltır. Tam bütünlük kuramaz. Akıl nuru, ateşin devamlı yandığı yerdir. Kalbe yönelen Hak aşıklarının kalbinde de hiç sönmeyen bir ateş yanmıştır.

İçiniz sıcak ise, en soğuk kutuplarda bile kalsanız, ısıtır teni. Korkmayın yakın içinizdeki Nar-ı Aşkı, o sizi daima ısıtacaktır iki cihanda. İnsan Aşk ateşinden korkmamalı, Tennur ateşini daima harlı tutmalıdır.

Kalbe ulaşmaya çalışan kişi bunun için bir çaba harcayacağı gibi, kalbe ulaştıktan sonra da kalp aynasını iyice parlamasını sağlayan çalışmalar içine girecektir. Bu çalışmaları ileriki bölümlerde detaylı olarak işledik.

Cüzi akıl, sınırlandırır, kaba koyar, ölçer ve tartar, bağdır ve şekillendirir ve şekilde sabit kılar ve kayıt altına alır. Kalp, hâlden hâle geçer. Her hâlden

hâle geçişte, şekillenen sabit kalmaz, değişkendir, sınır koymaz, sonsuz bir dönüşümü, her an yaradılış üzerinde izler, kayıt altına almaz.

İlahi oluşlar, asla sınırlandırılmaz. Eğer sufi, kalbine ulaşmış ise, bu ilahi oluşları, her an yaradılışlarını seyreder. İşte bu seyredişlere hâl denir. Hâl gökyüzünde şimşeğin çakması gibi, ışıldar ve kaybolur. Hâller makamların kapısını açması için birer işarettir. Hâl Hakk'tan gelir, makamlar ise insanların çabaları ile ulaşacakları ezoterik anlamda realitelerdir. Makamlarda yani realitelerde yaşanan her şey bir hâldir. Hâller makamlar içinde yaşanır, ancak sabit kalmazlar. Her makamın, realitenin başlangıcı ve bitişi vardır. Her makamın ilmi vardır, her hâlin de işareti bulunur. Hâller işaretlerle, bir makam kapısını aralar ve diğerine yolculuk ettirir.

Kalp yoluna ulaşmaya çalışan sufinin, makamlarda hâller yaşaması onun tamamen çabasına bağlıdır. Kendini dünyasal etkilerden ne kadar sıyırabilirse, bunu başardığı oranda ilerleme kaydeder. Hiçbir itikad ile kayıtlı kalmadığı sürece de bunu başaracaktır. Akıl ile kayıt altına aldığı her seferde de, cayma yaşayacak ve yine dünyasal etkilere dalacaktır. Bu onu geriletmez, her seferinde yeniden yolculuğa başlanabilir. Hiçbir zaman nihai bir bitiş ya da başlangıç yoktur.

Arif bu âlemde ne vakit kendi çabası ile tasarruf edecek olsa bu kendi hür seçimi ile değil, ancak ilahi emre ve cebre uymasıyladır.
Fusûsu'l Hikem/Muhyiddin Arabi

Zanlar

Kutsal kitapta kalp sahipleri için bir öğüt vardır, ancak akıl sahipleri için değil. Çünkü akıl bağdır, bağlayıcıdır. Kalp ise geniştir ve ilahidir. Akıl dünyevi ve sadece açık olanı görür, zan üzerine yorum yapar. Beşer aklı "zan"larla doludur, oysa arifin kalbini Hakk kuşatmıştır.

Fizik âlemi, akıl ile idrak etmek isteyenler için ilahi kelamlar, velilerin ve nebilerin özlü sözleri bir ölçü ya da nasihat değildir. Ezberden, okumaktan, içe doğan zevkli hâllerin ötesine gitmez. Akıl yanıltır, şaşırtır. Hatta kimi

için gereksiz, kimi için de çok harika gelir. Bu zanlara düşme durumu, onların, herşeyi akıl ile idrak etmesinden kaynaklanmaktadır.

"Onlar kördür" iki cihanda da kör olurlar. Buradaki körlük kalbi körlüktür, kalbi kör olan akıl sahipleridir. Ancak kalbi gören, yani gönül gözü açık olanın da aklı ona yardımcıdır.

Herkes kendi inanç sisteminde yarattığı "zan"ların doğrultusunda bir "ilah" geliştirmiş yani herkesin zihninde yarattığı "Rab" onun "ilahı" olmuştur.

İbn-i Arabi'ye göre; "itikad sonunda, yani dinlerin bittiği, kıyamın koptuğu anda, tüm "ilahlar" da insanların zanları ile birlikte yok olduğunda, ortada ne kalacaktır? Sadece Hakikat. Ancak insan hakikati, bedende iken tanıyamamış, keşfedememişse, yok olan ilahlarını gerçek zannetmiş ise, işte o zaman başıboş kalacak ve neye uğradığını şaşıracaktır. Şaşkınlıktan, ne yapacağını bilemeyecek hâle gelecektir. İşte aslolan, Hakikati kendi bedeninde iken bulma, tüm ilahları yani zanları öldürerek, asıl Hakikatini keşfetmektir."

İbn-i Arabi der ki, ***"Belli itikadlar, empozeler, öğretiler çerçevisinde bağlı kalarak yaşayanlar, diğer sistemleri beğenmezler ve sevmezler."*** Ancak günümüzde, aynı itikad, empoze ve öğretiler içerisinde bile ayrımcılık, farklılık ve çeşitliliğin hoşgörülmemesinden kaynaklı, insanların birbirlerini sevememesi durumları yaşanmaktadır.

Her bir akıl sahibinin zihnindeki zanna göre bir "ilah" anlayışı, insanların nefesleri kadardır. Bu yüzden zan üzerine oluşan, gelişen, beslenen "ilah"lar birbirlerini beğenmezler, sevmezler, birbirlerini tasdiklemez ve onaylamazlar. Bu yüzden dünya üzerinde ne kadar insan var ise, insan sayısı kadar onların "zan"larında oluşan bir "ilah" vardır. Zan üzerine oluşan "ilah"lar aslında arızidir yani gölgedir, aslı yoktur, hakikat değildir. Sadece insanların zanları üzerine zihinlerinde şekillenmiştir. Zanlar üzerine icad edilen bu "ilah"lar, sürekli ihtilaf yani savaş hâlindedirler.

İnsan zanları üzerine nefes harcar. Her bir nefeste bir zan üretir. Sürekli tekrarlananları belki o an aklı idrak edemeyebilir, ancak bir an gelir ki, o an tekrarlananlardan birinde, nefesindeki zandan arınarak, Hakikati yakalayabilir. Hani derler ya, aydınlanma bir anda gerçekleşti. Bir anda değişiverdi. Bin nefeste uyur, ancak içinden bir nefeste zandan arınmıştır o an ve herşeyi apaçık görür, şahit olur, birden değişiverir. Bilimsel manada,

kuantum sıçramadır. İnsanın aydınlanması böyle gerçekleşir. Artık o bir an için de olsa, akli idrakten öteye geçmiş, kalbi idrak ile zevk olmuştur. Bu zevk olma hâlini tekrar yakalayabilmek için bu hâlin peşinden koşar ve benzerini arar. Ve bu kalbi idrakler sık sık tekrarlanmaya başladıktan sonra da gerçek bir uyanış ve kuantum sıçrama gerçekleşir. Artık o eski insan değildir. Bunu binlerce kere yaşamış ancak akli idrak edip zanlar içinde boğulduğu için fark edememiştir.

Ancak bir anlık bir farkındalık, bir anlık bir kalbi gözün açılması ile, binlerce kere aldığı nefese eş değer "tek bir nefesi" içine çekmiş ve tüm zerrelerine kadar güneşin ışığı ile dolmuştur.

Arif, hiçbir itikadı, hiçbir inancı, hiçbir görüş, felsefe, bilgi ve empozeyi reddetmez. Onun içine girer ve orada onu kabul eder.Yine ayrı ayrı da olsa, birbirleri ile savaş hâlinde de olsalar, aslında hepsi bütünsel olarak yine aynı plâna bağlıdırlar. Fakat tek sorun, zanlar üzerine oluşmalarıdır. Gerçek değillerdir, arızidirler.

Seyr

Seyir var seyir içinde
Pir Sultan Abdal

Seyr içindeki seyr, sefer, manevi yolculuktur. Zahirden bâtına yolculuktur. Fizik plândan, maneviyata yolculuktur. İçselleşmedir. Farkındalıktır. Uyanmadır. Aynadaki suretin sen olduğu değil, aynaya bakanın "sen" olduğu, aslında bir "sen" olmadığı, O'ndan gayrı hiçbirşeyin olmadığının idrakine varma yolculuğudur.

Adım adım izleri
Bu âlemden içeri
On sekiz bin âlemi
Gördüm bir dağ içinde
Yunus Emre

Her bedenlenen insanın, İlahi Zat olan Öz'de bir Hakikati vardır. Hakiki insan oradadır. Fizik plânda "cisim"lenen, aslında Hakikatin gölgeler olarak yansımasıdır. İbn-i Arabi eserlerinde bunu şu şekilde yorumlar "gölgelerin, gölgelerin, gölgesinde". Fizik plânda insan olarak cisimlenen varlık, aslında Hakikatin gölgelerin gölgelerin gölgesinde olan bir yansımadır. İşte o gölge, kendi gölgesini keşfedecek yolculuğu ancak, fizik plândan içe doğru bir akış ile yapabilecektir. Bu yol çetindir, meşakkatlidir, ateşten gömlektir, yarı yolda takat kesintisini asla kabul etmez. Yolda yalnızdır insan. Bu yüzden denir ki "Muhabbet güzeldir, ancak Aşk yolu, Hakk yolu yalnızlığın yoludur. Yakinlikteki yalnızlıktır. Arifler yakinlikteki yalnızlıktadır. Tüm mevcudiyeti içlerinde bulunduğu, tüm kainatı kapsayan bir yakin olma durumunda yalnızlıktadırlar."

İbn-i Arabi bu yolculuğu **"Zatın kendinden Zata, İlahi Dalgalanma"** olarak tanımlamıştır.

İlk Sefer: Öz'den Cisme yolculuğu

O'ndan yolculuğu

Her insanın Öz'de bir hakikati vardır. Hakikatin dünyada beden içinde bir hayat bulması için, çeşitli aşamalardan geçmesi gerekir. İşte bu aşamalara İbn-i Arabi, yolculuk, sefer adı verir. Bâtından zahire, görünmeyenden görünene, gizliden açığa giden bir yolculuktur.

İlk şekil, Bütünsel Akılda belirlenir. İşte o belirtiye İbn-i Arabi *"ilahi ilim"* ya da *"ilahi ayna"* adını verir. Orada belirli bir zaman kalır, terbiye olur, hayat plânı, şartları belirlenir. Olayların seyri ve nasıl olacağının ilk şekillendiği yer bu ilahi aynadır. Ezoterizmde buna *"hayat plânı"* adı verilir. Hayat plânı belirlendikten sonra, Bütünsel Nefse gelinir ve orada kendine emanet olan nefs verilir ve ilahi parça olan ruh emaneti alınır. İşte bundan sonra yolculuk arşa, kürsiye, göklere, "Ay"a gelir, "Ateş, hava, su

ve toprak” kürelerine ulaşır. Toprağa ulaştığında, maden, hayvan, bitki ile yol bulup insana ulaşır, oradan bir “Rahim” vasıtası ile can bulur ve dünyaya doğum yolu ile aktarılmış olur.

Kendi sureti ile yaratıp, tabaka tabaka geçirip, aşağıların aşağısına atılan insanın yolculuğu, Arapça’da “Yedi harfi olan V harfi” ile gösterilir. Kutsal Yedilinin “iniş” sembolüdür. Ve bu tekrarlanan yedi olarak bildirilmiştir.

Önce en güzel şekilde “halk” edilen yani şekillenen, sonra da aşağıların aşağısına “Reddedilen” insanın yolculuğudur.

İbn-i Arabi, insanın bu yolculuğunda, toprağa ve oradan rahim ile doğduktan sonra artık kendini “sadece beden” olarak görmeye başlarsa ve aslını hakikatini unutur ise, hiçbir çaba harcamaz ve sadece o makamda kalır ise, kendi nefsine ve hakikatine arif olmaz ise, şaşkın, cahil ve sürüden farkı olmayacağını belirtir. Çünkü ayetlerde özellikle belirten “sürüler gibidirler, belki daha şaşkın”, ya da “alınlarından sürüklenenler” “yeryüzü onlar için beşiktir” ifadeleri işte kendilerini bedenden ibaret görenler için kullanılan tabirlerdir.

İkinci Sefer: Terbiye ve Görüş Seferi

O’na yolculuğu

Bir rahimden doğarak bedenlenen insanın, kendi nefsine, kendi Hakikatine arif olması yolculuğudur. Yaşarken, beden içindeyken, bedende derinleşerek Bütünselliğe, Bütün Akla ve Hakikate ulaşmasıdır. Bu da ancak İbn-i Arabi felsefesinde bir “mürşide” tabi olmak ile mümkündür.

İbn-i Arabi, reşid olmak isteyenlerin, dünyanın çekim alanından kurtuluşu, nefsin terbiyesi için bir öğreticinin mühim olduğunu ve bunun bir “velayet” mertebesi olduğunu açıklar. İşte burada “semavi dinler” öğreticidir. Dinlerin asıl amacı, insanın hakikatine ulaşmada, terbiye olmasında bir “öğretici” yol gösterici olduğudur.

İbn-i Arabi, ikinci seferi şöyle yorumlar: **“Haktan halka, halktan Hakk’a”** yolculuğunun ikinci halkası olan bu mürşite tabi olma hâli, en tehlikeli olandır. İçsel yolculukta, *hayret* içinde “zevk hâlleri” yaşan insan, dünyasal çekim alanlarına kapılıp, nefsi terbiye edemeden, nefsaniyete düşebilir. Kılıçtan keskin yol ifadesi budur. Hakk yolu çetindir, zordur. Hayret ve Aşk içinde olan yolcu, eğer “birliği” yakalayamaz ise, yani halkayı tamamlayamaz ise, işte o an bu halkanın döngüsünde takılı kalır. İbn-i Arabi’ye göre ise “ayağı kayar”. Bedende iken, dünyanın çekim alanında kalmak da, yine bedende iken Hakk güzelliği içinde kaybolmak da tehlikelidir. Bedende iken ölen tekrar o bedende dirilmek zorundadır. Yoksa “halka” tamam olamaz. Sevgi ve Aşk ile o halkayı birlik idraki ile tamamlaması gerekir. Beden içinde ölen ancak tekrar o beden mezarında dirilerek ölümsüzlüğe ulaşması yani arif olması gerekir. Bunu dünya üzerinde çok az kişi başarabilmiştir. İkinci seferinde “Hakk”ta kaybolan, başarı ile geri dönüşü sağlamalı ve halkayı tamamlamalıdır.

Bedenindeyken nefsini terbiye edebilen, nefsaniyetten kendini kurtaran, dünyanın çekim alanından uyanan, nefsine oradan Bütünselliğe ulaşan, kendini gölgesini keşfeden, hakikatine ulaşan için artık üçüncü sefer başlamıştır. Yokoluştan Varoluşa doğru yolculuk devam edecektir.

Yunus eydür gezerim Dost iledir bazarım
Ol Allah’ın didarın Gördüm bir dağ içinde
Yunus Emre

Üçüncü Sefer: Dirilme

O’nun yolculuğu

İçsel yolculuğunu tamamlamış olan arif, Hakk’tan halka dönüş yapar, bedene bürünür, örtünür ve beşeriyet örtüsü ile halk arasına karışır.

Bu yoldan sonra, adil, adaletli, irfan sahibi, istikametini bilen, cihetini yani yönünü bulan, nereye baksa Hakikatini gören, barış ve huzuru daim olan arif olmuştur. İşte bunu İbn-i Arabi “daimi namaz” içinde olmak olarak yorumlamıştır. Ve şunu önemli açıklar “Daimi Namazı, görünürde halk ile, gizlide Hak ile”.

İbn-i Arabi’ye göre bu yüzden arifleri anlamak zordur. Çünkü “görünüşte ibadeti çok olan kamil zannedilir” oysa, “gerçek kamil, içsellikte Hak ile olmak, dışta halk ile olmaktır”. Ve devam eder açıklamasına “Kamil insanı ancak kamil insan anlar. Arifi tarif etmek zordur. Arifi ancak arifler anlar”.

Arif, görünürde halk ile, gizlide Hakk iledir. Bedende görünen, içsel olarak hakikatine arif olmuş, tekrar bedene bürünerek “bedende” görünmüştür. Bedende görünen arif Hakk ile beraberdir. Hakk ile beraber olmak, Hakikati ile yani Hakk katındaki asli görüntüsü öncesindeki gerçeklik ile karşılaşmış, ona ulaşmış manasındadır. Hakikate eren arif için bir inanç sistemi yoktur. O tüm inanç sistemleri ile beraberdir ancak hiçbiri ile ilişkili değildir.

İbn-i Arabi felsefesinde, *“Hakk hükm etti, kendisinden başkasına ibadet edilmesin” (Yusuf/40)* ayeti önemli bir yol göstericidir. İşte bu yüzden İbn-i Arabi, arifi sadece “Hakk’a ibadet eden” olarak tanımlar. Hakk’a ibadet ise, hakikatine ulaşıp, kendi gerçekliği ile karşılaşan anlamındadır.

Kendi hakikati dışındaki her şey, puttur, şekildir, arızidir, saptırıcıdır, sadece maddeye, şekle ve arızi olana yönlendirir.

İbn-i Arabi, her oluşun, meydana gelişin, varoluşun aslında İlahi İrade ile gerçekleştiğini bizlere anlatmak istemiştir. O an hangi ilahi isim ile varoluş gerçekleşmiş ise, biz uykuda olduğumuz ve Hakikati bilmediğimiz için, sadece olana konsantre olduğumuz için, her şeyin bir ceza ve mükafat olduğu ikileminden kurtulamadığımız için, yanlış yorumlar ve “zan”lardan kurtulamayız. Çünkü bu zanları oluşturan yine kendi inancımız, empozeler, bilgimiz ve aklımızdır.

Uykudan uyanmak, her oluşun aslında ilahi irade ile oluştuğunun farkına varmaktır. O an hangi ilahi isim etkisi altında isek, meydana gelen olay hangi ilahi isim ile varoluşta ise, bize ters gelebilir, “bela” olarak nitelendirebiliriz, “bir ceza” olarak görebiliriz. Oysa her şey ilahi iradenin kontrolü altında, bir düzen ve ölçü, denge ile meydana gelmektedir.

İşte içselleşerek, zahirden bâtına doğru yolculuğumuzu tam edemezsek, her şeyi “zanlar” ile görmeye yorumlamaya devam edecek, yanılgılardan kurtulamayacağız. İbn-i Arabi felsefesinde “cehennemde ebedi kalacak olanlar” olarak tabir edilen budur. Dünya çekim alanından hiç kurtulamayarak, inançların verdiği zanlar ile hareket ederek, zanların oluşturduğu yanılgılar dünyasında uyanamaz ise, olduğu yerde kalacak, döngüyü tamamlayamayacaktır.

Döngüyü tamamlayan için İbn-i Arabi şu tabiri kullanır *“Zat-ı Ayna”* ve “*Zat-ı İnsan*”. İşte Hakikatine ulaşan ve beden içinde uyanan için, bütüne eren için, ilahi isimlere ayna olanlar ariflerdir.

Kendi zamanında olanlar beşerler, kendi zamanını terk edenler ise ariflerdir. Yeni çağ insanı ariflerin çağıdır. İbn-i Arabi buna yüzyıllar öncesinden işaret etmiştir. Yeni çağ, uyanış çağı, kova çağı olarak adlandırılan çağ, ariflerin çağıdır. Kainat bir kitaptır ve en büyük kitap insandır. Ve o kitapları okuyan ariflerdir. İnsanın her bir zerresi ayettir ve dokunmuştur ilahi dokunuşla. Her bir okuyuşta hayrete düşer arif, seyr içindeki seyri hiç bitmez. Çünkü hayret hiç bitmez.

Arif hâller içinde “hâl”dir daima. Seyr içinde seyr hâlindeyken, aslında varılacak hiçbir yer olmadığını idrak ettiği bir hâldir.

Arif söyler, insan anlamaz, çünkü o her an bir oluşumda gördüğünü hayret ile bir avaz ile aktarır. Ve herkes bundan sebeplenir, okur, sevince boğulur. Ancak yol açmaya, yoldaş olmaya yeterli midir? Herkes kendi yolunu kendi açar, o yoldaki taşları tek tek kendi gayreti ile toplar, arif örnek olur. O hâl, arife özeldir ve onun artık sırrıdır.

Huzur’unda iken, zamanın neredeyse akmadığı,
Mekanın ise sadece bir manadan ibaret olduğu An’da.
Kimbilir kaç defa yaşanmıştır bu an, kullarınca,
İstenecek şeyler sıralanmıştır birbir zamanın aktığı anda,
Ama unutulur Huzur’da, o zamansızlıkta.

Gölgelerin diyarında kendi gölgeni bul ve yüzünü döneceğin yeri bil! Toprak insanı ne istediğini bilir, ne dilediğini de!

Gökyüzü eri arif, o zaten kendi huzurundadır.

Arif kendi huzurunda iken, tam o an. Dilemesi ne yöndedir? Hiçbir şey dileyememek nasıl bir duygudur? Dil dönmez, akıl işlemez, yürek ise sadece O'na çarparken. İstenecek herşey manasızlaşır. Ne dilenecektir Asla kavuşmaktan başka.

O kime dokunacağını, kimden konuşacağını, kime konuşacağını çok iyi bilir. Kimi uzak diyarların ötelerinden gelir ve bilir, kimi de Rahmanın iki eli arasında olan kalbinin çevrilmesiyle gerçekleşir. Diğerleri peki? Onlar taklittedir. İdrak eden arif BEN dediğinde, kainatın her zerresi titrer.

Arifin, "fena" yani yokoluş seyrinde, Hakk'ın Birliği'ni, Kendi Hakikati, kendisi ve âlemlerde gözlem ve müşahadededir. Kendi bedeninden içeri doğru, içselleşir. Dıştan içe doğru bir yolculuktur bu yokoluş hâli.

Beka seyrinde ise arif, perdeleri kaldırmış, ulaştığı kendi Hakikati üzerinden, Hakk'ı, ilahi isimlerindeki oluşları ile yaşayandır. Ehlince bekâ seyri ilahi ahlak üzeri yaşamak ve bekâ âlemlerinde de müşahadelerde bulunmak anlamında da kullanılmıştır. Beka hâli içten dışa doğru bir yolculuktur. Tüm zerrelerde ilahi isimlerin varlık bulmasını, oluşlarını izler ve manalaştırır.

Fena seyri ve bekâ seyri ise ariflerin, "Varlık Seyri"dir. Varlık seyrinden elde ettiği sır, arifin "şahsını, şahsı tanır" bilgisidir. Hakk'ın varlık bilgisine ulaştığı an, "marifetullah" olarak adlandırılır. Arif, şahsından şahsını tanır. Yani kendi nefsinden, Hakk'ın nefsini tanımış olur.

Müşahade ve yakinlik makamlarında "mahabbet"te seyr etmenin tamamı fenâ makamlarında seyr etmektir.

Hakk ile varlık bulmanın makamlarında seyr etmek ise bekâ makamlarında seyr etmektir. Kendi nefsini, Rabb'ini, Hakikatini tanıyan arif, kendisinin Hakk olduğu sırrına ulaşır ve içten dışa doğru açılım ile, fizik plânlardaki tüm oluşların, tüm zerrelerin, Hakk ile nasıl yaratıldığına şahit olur.

Müşahade ettiği varlık seyri bir "tecelli"dir. Kalbi imandır. Arif kutupta yani kendi merkezindedir. Kendi Kutbundan, oluşların hayranlığı ve kalbi zevk-i hâllerinde ise hayrette, seyr hâlindedir.

Biraz daha açmak gerekirse, AN zamandaki kutba oturan arif, iki zamanı tek etmiştir. İşte An zamanın merkezine oturduğu vakit, kalbine doğan Hakk'ın imanı ile Hayret seyrindedir. Hakikatin verdiği sarhoşluk ile fena hâli içinde yani yok oluştadır. Bâtında kendi hakikati ile Hakk hakikati bir

olmuştur. Aynı zamanda, fizik âlemlerde olan tüm oluşların, her zerrenin ilahi isimler ile yaratılıp, yokedilişine şahitlik yapar ve bunun hayranlığını seyr eder.

Fena ve Beka hâlleri arasındaki seyr, arife ölümsüzlük vermiştir. Artık o Hakk'a yakin durumundadır.

A'raf Ehli

Yüce olmaktan korkma!. Bu sana kibir kazandırmaz. Birlik sırrına vakıf ve Hakk'ın hizmetinde ol daima.

"Araf", "arif" kelimesinin topluluğudur. Araf ehli demek, arifler anlamındadır. Kur'an-ı Kerim'de, Araf ehli için, cennet ve cehennem arasında bulunan en yüce makam, şerefelerdir denir.

Daha önce de tanımlarını yaptığımız gibi, iki zamandan bahsetmiştik. Vareden isimler ile Yok eden isimler, Yine Hakk ilahi isimleridir. Bu insanoğlu tarafından, cennet ve cehennem olarak bilinir. Cennet, var eden, güzellikler veren, cehennem ise yok eden, yıkan, cezalandıran anlamındadır. İşte arifler, Var ile Yok arasında bulunan ölümsüzlerdir.

Hakikatte Sevgi içindeysen, nefs bedenin ölür, Tanrısal parçanın var olduğu ölümsüz ve erdemli bir vücuda sahip olursun. Tüm zamanlarda, bir zaman içinde var olursun.

Mukarrebun olarak bilinen ölümsüzler, Allah'a en yakın mekandadırlar. Ayetlerde bu "Mekanen Alliyya" olarak geçer. Yani en yüce makam, en yüce mekan, Allah Zat'ına en yakın olma durumu. İki yay uzaklığı, belki daha yakın olma durumudur.

Şah damarından yakınım da kullanılan "karibun" kelimesi "yakın" anlamındadır. Yani İlahi Kudret, her varlığına karib'dir, yani yakındır. Kişi ile kalbi arasındadır. Ancak kişi bu yakınlığı idrak ettiği vakit arif olur, yani Hakk ile insan arasında karib iken, arif ile Hakk arasında mukarrebun, "yakından daha yakın" makamına yükselir.

Artık ölümsüz parça ile karşılaşan, tanıyan arif, Mekanen Alliyya makamına yücelmiş, Araf Ehli'nden olmuştur.

Yakin

İbn-i Arabi, "yakin" durumunu, her türlü şüphe, korku, ıstırap, endişeden uzak bir makam olarak görür. Yakin olanı ne uyku tutar, ne açlık, ne korku, ne de sıcaklık ve soğukluk. Yakin mertebesi, tam bir sükunet hâlidir.

İbn-i Arabi'ye göre, hiçbir yaratılmışlık bu yakinlik mertebesine ulaşamamıştır. Varlık, her an yeni bir oluş üzerine yeniden yaratılan ve her an değişime ve yenilenmeye uğrayan bir yaratılmışlıktır. Bedende bulunduğundan, bedeni ihtiyaçlarını karşılamak durumunda, ayrıca duygusal hezeyan ve duyusal özelliklere de sahiptir. Varlık manası, her an yeniden bir yaratılışa ve değişime uğramaktır. Ve bu yaratılmışlığın dışına çıkarak, kutb'da olması imkansızdır.

Bahsedilen yakin mertebeleri, hakiki yakin manası değildir. Yakin olmak, derin bir sükunettir. Diğer üç mertebede, yine de sorgulama, soru, cevap ve hâl yaşanmaktadır. Beden sahibi olan her yaratılmış, yenilenme ve her an şende olan yaratılmışlıktan uzak değildir. Bu yaratılmışlık içinde iken hakiki yakinliği hiçbir vakit elde edemeyecektir. Yakin mertebelerinde, şahit olma devam etmektedir. Ne vakit şahit olma hâlinden çıkacaktır, hakiki yakinliğe ulaşılacaktır.

İbn-i Arabi Futuhat-ı Mekkiye eserinde şöyle bir örnek verir. *"İnsanlar Kabe'yi Mekke'de bilirler, emindirler, varlığından şüphe etmezler, lakin gidip görmezler ise işte bu İlmel Yakin hâlidir. Sonra bizzat gidip Mekke'de Kabe'yi ziyaret ederler, duyusal manada hiçbir şüphe duymadığı yeri, gözleri ile görürler, işte bu Ayn-el Yakin hâlidir. Tam o sırada Hakk, basiret gözünü açar ve gönül gözü ile Kabe'nin hakikatini müşahade ederler, diğer tüm binalardan farklı bir yapı olduğunu idrak eder ve asıl yapının gönüllerinde olduğunu anlarlar ve bu hâli Hakk gönüllerine şimşek gibi çakarak bir hâl yaşatır, işte bu Hakk-el Yakin olma hâlidir."*

Hakiki anlamda yakinlik ise, bizzat Hakta erimek ve her istediği bedende gözükmek, ihtiyaçlar oranında ortaya çıkmak ve yine olmadığı anda Hakk'a varmak anlamındadır. İşte bu bedensel bir ışınlanmaya benzetilebilir. İstediği an, Hakk makamından ışınlanarak, istediği bedende, kişinin ihtiyacına göre görünmek ve yine işi bitince makamına geri dönmek maksadı ile oluşan bir yakinliktir. Bu yakinlik hâli, Hızır ile anlatılmıştır.

Hızır bir heyula gibi, istediği bedende görünür, ihtiyaç anında ortaya çıkar, insanın ihtiyacına göre şekillenir ve yine ortadan kaybolur. Sadece insan olarak değil, istediği her şekilde görünür.

Sen burdasındır, Kendi Yaşamının Zamanında,
Ben Tüm Yaşamların Zamanında,
Ve An'da dolaşırım Kainatı
Gelir dururum tam karşında
Hep oradayım sanırsın da!
Bilemezsin Nedenini!

İbn-i Arabi, "yakin gelene kadar arif, emniyette değildir" anlayışını vurgulamıştır. Yakin gelmeyi ise Kur'an şöyle açıklar: "Yakin gelene kadar Rabbine ibadet et."(Hicr/99) İşte burada İbn-i Arabi felsefesinde, yakin gelinceye kadar Rabb'e tabi ol, yani inanç sisteminde ol, din hükmünce yürü anlamındadır.

Yakin gelmek ise, tamamen Zat'a ermektir. Yukarıda açıklamasını yapmaya çalıştığımız Zat-ı insan, yani cevhere ulaşmış Bütünselliğe erişmiş Kemal İnsan anlamındadır. İşte yakin olmak, "mekanen alliyya" olarak nitelendirilir. İşte o makamda göz ne başka yere bakar ne de yolunu şaşırır. Sadece hakikatini görür. Doğruluk giysisini giyinmiştir. İnançların putları ya da ilahları ile, zanları ile değil, Hakikatin Gerçekliği ile hareket eder. İşte orada yalan yoktur, şaşma, şaşırma yoktur, sadece Hakikatin Işığı vardır.

"Yakin" olma, Nefsine ve Rabb'ine arif olmadır.

İbn-i Arabi, yakin olma durumu; ilim ile yakin olma, ayn ile yakin olma, Hakk ile yakin olma olarak ele almıştır.

Hakikate İlim ile Erme

Arifler, O'nu görür gibi bilirler.

Ne yaptığımı Bil'iyorum, Ne yapacağımı da...
Kayıblık sadece O'ndan bir AN'lık ayrılıp Vücuda gelmektir. Sonra dönüş yine O'na değil mi?

Tüm oluş bitişten haberdar, ilim ile farkına varma, uyanma ve erme hâlidir. "Bil"me hâlidir. Her şeyin farkındadır insan, bilir, neyin ne olduğunu, amacı bilir. Ancak yaşamaz, hissetmez, görmez.

Hakikate Ayn ile Erme

O'nu Kendi gözlerimin içinden Dünyayı seyrederken Bildim.

Hakikati hissederek yaşamaktır. Görmek, müşahade etmektir.
Makam ehli vardır, müşahade ehli vardır.
Her makamın zevk hâlini yaşar, kimine de her makamın müşahade izni vardır. Müşahade ehline, her makamı görme ve anlama yetkisi verilmiş. Müşahade ehlinden kimi de müşahade eder, kimi de tercümanlık eder, aktarır. O makamın "zevk-i hâl"ini tadar ancak yaşamaz.

Hakikate Hakk ile Erme

Yaklaş!, Daha yakin gel!

Tahakkuk etme, idrak etme, Hakk gözünden görme, Hakk'ın yeryüzündeki yürüyen eli, ayağı olma hâlidir. Hakk'ı Hakk ile bilme, tüm âlemleri Hakk'ın gözünden görme, anlama, bilme, ve bizzat yaşama hâlidir.

En yüksek makamdır. Buna “mekanen alliyya” mertebesi denir. Ölümsüzler, karibun olanlar, mukarribe olma hâli, en yakın, iki yay uzaklığı belki daha da yakin olma hâlidir. Ölümsüzdür. İlim ile bilme, ayn ile görme hâllerinin dışında, yaşar. Tahakkuk ettirir. Tasarruf eder, hükmeder, sahiptir ve sadıktır. Artık hem bedenlidir hem değildir. Bedene bürünür ama aslında şekli ve cismi yoktur. İstediği gibi, varoluş ve yokoluşa katılır, katkıda bulunur. Ezel ve ebedi bilir, neyin ne olduğu amacını bilir ve yaşar. Buna en güzel örnek, cismi bedeni yok fakat tüm cisim ve bedenlerde görünecek kudrete sahip “ölümsüz” olan Hızır’dır.

“İlahlar mı, yoksa Tek Allah mı?”
Yusuf/39

İbn-i Arabi der ki ***“Ariflerin imanı, Rablerin Rabbi’nedir. Rabb’e ulaşan, Rablerin Rabbi’ne oradan da Allah’a ulaşır, sadece Allah’a ibadet eder”***.

İlim ile idrak, müşahade yani görüş ile idrak ve en son Hakk ile idrak sonuçlarında “yakin” hâline erişen arif, özellikle belirtilen “iki zaman”dan yani ümid ile korku zanlarından, ikilikten kurtulur ve Bütünlüğe erer. İşte kutsal ayetlerin işaret ettiği “hidayet” budur. Ezoterizmde uyanış, erme hâli budur. Tasavvufta “Hakikate erme” hâli budur. “Hakkani göz, Hakkani kulak, Hakkani lisan” ortaya çıkmıştır.

Tüm aşamaları geçen, İlmi, Ayni ve Hakkel yakin olma hâllerine ulaşan, mekanen en üst makama ulaşan, yücelen arif, “Rahman Nefesi olan” “HU” dediği anda, “O kendisi” belirir. İşte bunu ifade eden tüm “ulaşanlar” katledilmişlerdir.

Hakkel Yakin makamına ulaşıp tasarruf sahibi olan arif “Hu” dediği vakit, ilahiliğin nefesini yeryüzüne indirmiş, bizatihi “O kendisi” olarak.

Tüm makamları geçen, Hakikate ulaşan, tekrar bedende dirilen arif, yakin geldiği anda en yüce makama erişerek yüceleşir ve bir nefeste O kendisi yaratıcılık sıfatı ile işaret bulur, yeryüzünde parlar, tüm nuru yeryüzüne akar. O ancak yakinen yücelen bir arif nefesinden bunu yaratır. İşte gerçek Adem makamı, Kamil insan makamı, Büyük İnsan makamı budur.

Arif nefesi, gizlinin sıcak havasının, açığa çıkması, açığın soğuk havasının gizlideki sıcak havasına dönmesidir. Eskilerin “dünya erenlerin yüzü suyu hürmetine döner” anlayışının temelinde bu yatmaktadır. Arifin nefesi, dünyayı besler, O’nun sıcak ve rızıklı, bereketli nefesini dünyaya aktarır, tekrar alır ve bâtında dönüştürür. Gizlide dönüşen, bereket ile yoğrulan hava yine arifin nefesi ile gizliden açığa çıkar.

“Hu” Türkçe de “**O kimse”** anlamındadır. İbn-i Arabi felsefesinde ise “Hu” demek “Zat” yani Öz, Cevher demektir. Kutsal ayetlerde “Ben” olarak geçen O kimsedir.

Muhyiddin İbn-i Arabi şu ifadeyi kullanmıştır. *“Hu diyerek arifler, bunun gerçek anlamını aktarmamışlardır. Çünkü öyle icab etmiştir”*.

İbn-i Arabi eserlerinde önemle vurguladığı, işaret ettiği bir konuyu da yeri gelmişken belirtelim. “İlahi Nur, Hakk, insan gönlüne geldiği vakit orada inanç üstü bir iman bulamaz ise, pozitif düşünce ve insani düşünceye rastlar ise, meleki bir surete girer ve ancak o insanı melekut âlemi denilen “Sidre”ye kadar uçurup orada karar kılar. Yani melekler, misal âlemi, ahiret denilenden daha öteye erişemez ve döngüsü orada yarım kalır, daha ötelere geçme izni verilmez.”.

“İlahi nur, Hakk, insan gönlüne geldiği vakit orada kötülükler, hükümler, yargılar, negatif düşünceler bulur ise, ateş sureti ile görünür, siyah bir kuş ile şekillenir, ancak ve ancak ‘Ay’ seviyesine kadar uçar ve ebediyen (toplu uyanışın gerçekleşeceği kıyam gününe kadar orada kalır.”

İlahi Nur insan kalbine geldiğinde, orada ne bulursa, o inanca, o itikada, o ilahlara, putlara uygun şekil alır.

İlahi Nur “Hakikatine ulaşmış ve Rabb’ini tanımış, Rabbin Rabbi’ne ulaşmış, İnançlar üstü bir imana ermiş arifin gönlüne geldiğinde, orada “kendini” bulur.“ Çünkü arif, o an Hakikatine ayna olmuş, gönlünü Hakk nuru ile doldurmuştur. İlahi nur, arif gönlüne geldiğinde orada “kendini” bulduğu vakit, arifi, cehennem olan Ay seviyesinin altından, melekut âlemi olan misal âlemi, ahiret, spatyomdan daha ötelere taşır. İşte “Yakin” gelme hâli budur. Her insan ancak üç yay mesafesine yaklaşır, ancak arif, iki yay mesafesinden daha yakin hâle gelir. Bu yüzden arifin kalbi geniştir, genişletilmiştir, âlemleri kainatları sığdırır, sadece orada “Hakikat” vardır, gayrısı yoktur.

Burada İbn-i Arabi çok önemli bir sırrı da ifşa etmiş olmaktadır: ***"Hakk kendini Halk etti"***. Bu "Öz, Cevher, fizik plânda, kendini yarattı, işaret etti, belirtti, meydana getirdi" anlamındadır.

Çok basit bir örnek verecek olursak, bir insanın kendini görmesi için aynaya ihtiyacı vardır, bir yansımaya. Sesini duymak için, seslendiğinde çarpacak bir cisme ihtiyacı vardır. İşte Cevher de kendini görmek için ayna olacak ariflere ihtiyaç duyar. Kendi çabası ile hakikatine ulaşmış, kalbini ve gönlünü Hakikat ile doldurmuş ve apaçık bir ayna hâline getirmiş ise, "Hakk o gönle geldiğinde kendini görüyor ise" işte o zaman buna İbn-i Arabi ***"Hakk, arif gönlünde kendini yarattı"*** anlamını kullanmıştır. Buna insan-ı kamil denir.

Fakat, İbn-i Arabi felsefesinde "Hakk bir insanın gönlüne geldiği vakit, orada o insanın inancına göre bir ilah bulursa, bir zan bulursa, ona göre şekil alır ve daha öteye geçmez.". Çünkü, Hakk gönle geldiği vakit, bir ilahi isimden birinin yansıması sonucu bir inanca ait bir zan bulacak, bir ilah bulacaktır. İşte o ilah diğer bir ilahi isim ile başka bir insanda oluşan zannı beğenmeyecek küçümseyecektir.

Yansıyan yüzlerce binlerce güzellik, aslında tek bir hakikatin farklı ve çeşitli görüntülerinden başkası değildir. İşte beşer, yansıyan her bir çeşidi sever ya da sevmez, inanır ya da inanmaz, güzel görür ya da çirkin görür. Oysa arif, aynalardaki yansıyan çeşit ve farklara değil, tek ve gerçek olan Hakikate bakar. Ve binlerce çeşitliliğin ilerisindeki gerçekliğe ulaşır. Beşer ise aynalardan yansıyan ikilemler ile "zanlar" oluşturur.

Tek bir beyaz ışığı fark eder arif, oysa beşer, kristalde ayrılmış milyonlarca rengi görür, sever veya sevmez, zanlar içinde, dualite dünyasından kurtulamaz.

İbn-i Arabi özellikle vurgular *"Bunu tatmayan bilmez"* der. Bu bir ilahi şarabtır, içmeyen bilmez. Bu bir Mansur şarabıdır, Kevser şarabıdır, içmeyen bilmez. Bu bir Hakikat akidesidir tatmayan bilmez. İşte "Ölümü tadıcı" olan insan, "tattığı" vakit artık arif olmuştur. Ölüm tadılır. Beden içinde ölen, yani Mansur, Kevser Şarabını tadan kişi artık ölümsüzdür. Ölümsüz kişi Hakikatini bilir, Hakikatini Görür ve Hakikat Olur.

"BEN, herkese onun kendi itikatında göründüm.

Ancak! Bir tek arife, kendi Hakikat'imde göründüm."

VII - Bilgeliğe Uyanış Yolculuğu

"Ariflerin nihayeti Rabların Rabbı'nadır. Rabb-ül erbaba arif olanlar da, Allah'a ibadet ederler." .

Futuhat-ı Mekkiye/Muhyiddin Arabi

Bilgi, bilgi sahibi olmak, bilgelik farklı anlamlar taşır. Bilgi, marifet yolu ile elde edilir. Araştırarak, delilleri takip ederek, düşünerek, soru sorularak elde edilen sonuç bilgidir. Bilgi hakikat değildir, ancak hakikate en yakın olandır. Hiçbir bilgi hakikat olamaz. Çünkü bilgi, her kişinin, zihnindeki zanları ile yorumlanmanın bir sonucudur. Kişinin, kendi hakikatine ulaşma yolunda edindiği her türlü yorum bilgidir, ancak hakikatin kendisi değildir.

Bilgi sahibi olmak, edinilen bilginin inancına varmak ve o bilgiyi benimsemek, hayata geçirmektir. Doğruluğunu hisseden, bunu bir realite olarak kabul eden kişi, o bilgiyi kendi hayatında kullanmaya ve tatbikatların sonucuna varmaya başlar. O bilgi onu nereye götürür, ona ne kazandırır, tüm bunlar o kişinin hayati tecrübesini oluşturur.

Bilgi sahibi olmak, kesin ve net bilgiler ile donatılmış olmak değildir. Dediğimiz gibi, bilgi göreceli olduğu için, sahip olunan ve kullanılan bilgi de , bir süre sonra geçerliliğini yitirebilir. İhtiyaca uygun olarak, her olgunluk döneminde, sahip olunan farklı bilgilere metafizikte, reaileteler denir. Değişime açık olan, değişime direnmeyen kişilerin, realite değişimlerinde, bilgileri yorumlaması da değişir. Çünkü idrak ve anlayış da değişmektedir.

Bilgelik ise, bilgiyi marifet yolu ile elde eder, değişime açıktır ve olgunluk zamanlarını geçirir, bilginin ona kazandıracağını ve kaybedeceğini bilir ve emindir. Bilge kişi, hikmet sahibidir. Hikmet de hüküm vermektir. Yani hikmet sahibi olan bilgeler, hüküm yani karar verme yetkisine de sahiptirler.

Bilgelik insana Öz'den gelir. Ruha kodlanmış olan bilgilere sahip olan ve bunları tasarruf altına alan kişidir bilge. Birtakım kararları veren ancak sonuçlarını tam bilemeyenler bilgi sahibi kişilerdir. Bilgeler ise yapıp ettiklerinin sebep ve sonuçlarını, ezelini ve ebedini bilen ve buna hakim olan kişilerdir.

İbn-i Arabi bunu şu şekilde açıklar: "***Bilgili olan, bilgi sahibi olan hakimler Lam harfindendirler. Arif olan hikmet sahipleri, yani bilgeler "Ba" harfindendirler."***

Bilgi sahibi olmak, sadece ne yaptığını bilmek, ancak sonuçlarını kesin bilememektir. Geçmişine ve geleceğine hakim olamamaktır. Tasarruf sahibi olan sadece bilge olan ariflerdir.

Hikmeti olmayanın hükmü de geçerli olmaz. Bilgeliğe ulaşmamış olanın hükmü de geçerli olmaz, çünkü sebep sonuç yasasının, ona ne getireceğini bilemez, bilemediği için de hakim değildir. Gizliyi ve açığı bilmeyen, sadece bilgiyi bilir, bilgi sahibi olur. Arif ise, sebep sonuç yasasına tamamen hakim, zerre bir hareketin sebeplerine ve sonuçlarını bilen, gizliyi ve açığa hakim, tasarruf sahibi bilgedir.

Bu yüzden bilgiye ulaşan, bilgi sahipleri, Lam harfindendirler. Lam harfi gibi bir yol üzerine seyr hâlindedirler. Müşahade yani gözlem yaparlar. Onlar için bir durak yoktur, ilelebet seyr hâlinde yolculuklarına devam edeceklerdir. Ta ki hakikatlerine ulaşana kadar. Çünkü onlar noktanın sırrına henüz ulaşmamışlardır.

Arifler ise, Ba harfindendirler, çünkü arifler noktanın sırrına vakıf olmuşlardır. Ba harfi, gizli ve açığı bir araya getiren bir anlama ve idrake

sahiptir. Aşkın makamı olan Hakk makamının harfidir. Ba yatayda, arz âlemidir, fizik evrendir. Altındaki nokta ise, Allah simgesi olan Elif harfinin noktasıdır. Gizli ve Açık bir arada, ezel ve ebed bir aradadır. Bu yüzden arifler Ba harfindendirler.

İbn-i Arabi, kendi Hakikatine olan yolculuğunda, hiç kimse, geçirdiği hâlleri tanımlayamaz, bunun için bir teşhis koyamaz der. Çünkü arif, Hakikat yolculuğunu sadece yaşayandır, ancak bunu anlatamaz.

İtikad sahibi olanlar, yaşadıkları hâllerin de farkında değillerdir, bunları anlatamazlar ancak yaşarlar. İnanç sahipleri, bir bedel için, yaşadıkları tüm hâllerde ilahi düzene ve sisteme güven duyar. Çünkü yaptığı tüm ibadetlerin karşılığını ahirette alacaktır. Bilgiye ulaşmış, ancak bilgiyi, kendi zannı ile yorumlamıştır. Kendi yorumladığı, kendi itikadı ve inancı doğrultusunda, zihninde oluşan, Rabb'i, onu, kendi cennetine alacaktır. Rabb'ine, inancı doğrultusunda güven duyar.

İtikadı daha bilinçli olarak yapanlar, inançlarının dışında, idrak edip, belli anlayışlara ulaşanlar, yani bilgi sahiplerinin, tek amacı ise Rabb'i tanıyarak, kendilerini tanımak ve Hakk'a en yakın olmaktır. İşte bu Aşk yolculuğunda yaşadığı tüm hâller, makamları görmesini ve zevk hâlini yaşamasına sebep olacaktır.

İnisiyasyon yani uyanma yolunda yapılan bir dizi çalışmalar vardır. İnsan önce kaba seviyeden başlayarak, süptil yani ince seviyeli çalışmalara kadar bir dizi uygulamalardan geçmek zorundadır. Oruç tutmak, zikir, konsantrasyon çalışmaları, parapsişik yeteneklerin ortaya çıkışı vb.. Binlerce yıldır, nebilerin, pirlerin, mürşitlerin sözleri, ağızdan ağza dolaşmış, ezberlenmiş, sürekli tekrar edilmiştir. Ancak hiçbiri gerçek ve layık olduğu değer ile idrak edilemediği için, onların gittiği yoldan bir gidiş de söz konusu olamamıştır. Çünkü belli kaideler, şartlar, tedrici süreç, yükseliş yolunda olanları tedirgin etmiş, türlü sebeplerle cayma ile geri dönüş yaşamalarına sebep olmuştur.

Hakk yolunu seçenler, Hakikatlerine eren arifler, kendi iradeleri ile bu yolu seçmişler ve yetiştirilmişlerdir. Onların da hocaları ve mürşitleri vardı. Her insan bu yolda yetişerek, dileyerek belli kuralları izleyerek kendi Hakikatine varabilir.

Ancak unutulmaması gereken bir nokta vardır. Kutsal ayetlerde önemle bahsedilen "katımızdan ilim verdiğimiz, katımızdan kudret verdiğimiz,

mekanını yücelttiğimiz, salih kullarımızdan olan" diye bahsedilen erenler, "Hakk'a ulaşmayı" dileyen beşerlerden biraz daha farklıdır. Nasıl farklıdır?

İşte buna İbn-i Arabi şöyle der: ***"Bedende görünenler, Bedende olanlar".***

Bedende görünme tabiri ile bahsedilen şey, sonsuzluk ile doğanlardır. Onlar kendi kaynaklarından, vazife ile doğanlardır. Onlar sadece bedende görünürler ve dünya insanına, beşere, "ne" olduğunun canlı örneğini sunmak için dünyada bir beşer kılığında görünürler. İnsan gibi yerler, içerler, nefes alırlar, yaşarlar ve ölürler. Sundukları ve aktardıkları cevher sonsuzluğun ve Hakk'ın bilgileri, kendi sonsuzluklarının bilgeliğidir. İbn-i Arabi böyle bir arif idi. Alimlerin alimi olarak tanındı ve kendi sonsuz cevherini aktarıp, bizim gibi bedende göründü.

Onların seyr içindeki seyrleri, bir beşerin seyri değildi. Zaten bu vazife ile doğarak, bize nasıl olacağını göstermek içindi.

"Bazılarınızı, bazılarınıza üstün kıldık" sözü ile zaten bu insanlığa aktarılmıştır. Hakikatte herkes eşittir, ancak fizik âlemlerde, üstünlük, beşeriyet, cahillik, alimlik, yükseliş, düşüş gibi ikilemler varolacaktır. Fizik âlemlerdeki zıtlıklar, Hakikati değiştirmez.

Dünya insanı olan beşerler, toprak insanıdırlar. Oysa arifler, "gökyüzü eri"dir. Gökyüzü eri olan arif, Rahman nefesindendir. Yaşamları acı ve ıstırap dolu görünse de, onlar kendi içlerinde kendi huzurlarındadırlar. Onların huzuru Hakk huzurudur.

Arifler, kendi hakikatine ulaşarak, uyanmayı dileyenlere örnektirler. Öğrenci hazır olduğunda, öğretici ortaya çıkar. Kutsal ayetlerde "ikiliden ikincisi"der bunun için. Bu ikililerin dünya üzerinde çok örnekleri vardır. Mevlana-Şems, en önemli örneklerdendir. Mahabetin, aşkın en büyük örnekleri olmuşlardır onlar. İkiliden ikincidirler. Lakin üçüncü daima sırdır. Üçüncü Hakk'tır. "Üçünüz BİR olun, Bir'iniz sır olun!" Aşk üç'te yaşar, ikisi bilir, biri sır olur. *"Nerede olsanız, O sizinle beraberdir." Hadid/4*

Bu ikiliden ikincisi yani, gözardı edileni, gölgede kalır. Lakin gölgede kalan, gizliden yani bâtından beslenen ve "açıkta" olanı yani ön plânda görüneni, besler daima. Arifler hiçbir vakit tek başlarına değillerdir. Daima Mahabbette "ikili"dirler. Bir öğretici, bir öğrenci mutlaka vardır. Hiç kimse tek başına sırra ulaşamaz. Arif, mürşidi olmadan Hakikatine ulaşamaz.

Ariflerin, dünyada bedenli olarak yaşayan öğreticileri olduğu kadar, bedensiz yoldaşları da vardır. Bedensiz yoldaşları, daha önce ermiş olan, ancak dünyadan göçüp gitmiş, hâlen sonsuzlukta diri kalmaya devam eden ruhlardır. Arifleri eğitmek için, rüyalar, sezgiler, mistik manalar, mizansenler hazırlayarak onlara yol açarlar ve hakikatlerine ulaşmada yardım ederler.

Ariflerin çoğu, kendilerinin arif olduğunu bilmezler. Anadolu toplumunda "arif, arifliğini bilmez" tabiri yaygındır. Ancak kendini bilen arifler, arifliğini bilmeyen arifleri tanır ve onları eğitir. Muhakkak ya gizli olan bâtınlarında ruhları ile konuşurlar, yahut da, dünyada bir mekanda karşılaşırlar. Çünkü ne olduğunu bilmeden konuşan arifler, genelde tehlike altındadırlar. Bilerek konuşanlar ise, sözlerini sembolleştirerek aktarırlar ve bedenlerini sırlayarak, koruma altına alırlar. Arifliğini bilmeyen, ya da arifliğini ifşa edenlerin ise başına menfi şeyler gelebilir. *"İncileri domuzlara atmayın"* demiştir Hz. İsa.

Domuz, "çamurun cazibesine kapılmış, masivadan kurtulamamış, hayvani titreşimlere sahip insan yani beşer"in simgesidir. Tüm nebilerin, ariflerin ve velilerin ortak sezgisi şu idi *"Korkma! Lakin Güvenme!"* Mevlâna, şöyle demiştir *"Halka, anlayacağı dilden konuşunuz". "Halka daha fazlasını söylemeyeceksin. Susacaksın*". İbn-i Arabi Futuhat-ı Mekkiye'de "***Arif olduğunu gizle, yoksa seni yok ederler!****"* demiştir. Sırrı ifşa eden ve bedenini sırlayıp, korumayan Hallac-ı Mansur da Aşk yolunda katledilmişlerdendir. Her ne pahasına olursa olsun ikrarından, aşkından vazgeçmeyen Dar-ı Mansur'un sembolü olan, Hakk'ın öz dostu, Hallac-ı Mansur, bâtında baş tacıdır. Bedeninin parçalanması ve yakılması, Aşkın ve Zamanın Sahibi olan Hakk'ın buna müsade etmesiydi. Yoksa Hakk, "Sevgili"nin, katledilmesine izin verir miydi ki!. Bir nefeste yok ederdi buna kalkışanları.

Elbette, öldürülme olayı, arifler için bir yok oluş değil, onlar ölümsüzdürler ve sonsuz hayattan gelip yine sonsuzluğa ışımışlardır.

Arifler birer "Honaz"dır. Hakk'tan gelen havaledir onlar. İlahi sistemin eli, ayağı, göklerin eri, yerin yöneticileridir. Dünyada da ete kemiğe bürünüp, insan olarak görünürler, Rahman'ın nefesini dünyaya bırakıp, yine seyr içindeki yolculuklarına devam ederler.

Honaz'ım Uç AŞK göklerinde. O göklerden inmek için yaratılmamışsın. Seni bilen kaç kişidir, önemli değil. Önemli olan odur ki, Sen kaç kişiyi değil, kaç dünyayı kendi gönlünde mihman etmişsin? Senin ruhun, ışığın vasıtasıyla, tebesümünün ışıltısıyla yayılmakta ve aşıkların kalbine konmaktadır. Uç ve Uç!. Rahmetinden indiğin zaman da yere, inmekle yüceliyorsun. Sen yüceler için varlanmışsın. Sen "Honaz"sın ve sana yakışan da budur.

Arifler, masiva denilen dünya cazibesinden uzaklaşmadılar, zaten uzaktılar. Arifler, hakikatlerine ulaşmak için oruç, zikir, konsantrasyon gibi belli kaidelere bağlı kalmadılar, çünkü zaten daimi oruç ve zikir hâlinde idilir. Bunu zorunluluk olarak değil, bilerek ve dileyerek yaptılar. Hakikate ulaşmaktan başka hiçbir düşünceye sahip değillerdi. Bu yüzden daimi oruç, susmak, zikir, farkındalık, inziva gibi şartların yol göstericileri zaten onlardı. Var olanı uygulamadılar, olmayanı var ettiler. Yol açanlardı. Yolları oluşturanlardı. Kaideleri, olması gerekenleri, şartları, kısaca uyanışın, inisiyasyonun temel şartlarını gösteren onlardı. Arifler, dünya beşerine, Hakikate nasıl ulaşacakları yolunu gösteren en önemli örneklerdi.

Dışarıdan gördüğümüz kadarı ile ariflerin hayatı çileli, zorlu, yokluk içinde geçmiştir. Oysa arifler, bu çilenin varlığını bilmezler, çünkü onlar Hakk Huzuru ile dopdoludurlar. Oysa dışarıdan bakıldığında, çok çile yaşadıkları düşünülür. Arifler, dünya maddesinin hangi ilahi isim ile yaratıldığını bilirler ve o ilahi ismin hakikatine ulaştıkları için, çile onlar için nimet, rahmettir, dünya insanı için ıstırap ve azaptır.

Susmak, arif için, Rab sisteminin bir avaz ile kulağa dokunuşlarını işitmektir. Susmak bir emir değildir ariflere. Ne olduğunu bildiği vakit, Hakikatine ulaştığı vakit, artık ona "sus" diyen de olmayacaktır. O, Hakk'ın Bakan gözü, Konuşan Ağzı, Tutan Eli, Yürüyen Ayağı, Rahmanın nefesi, İlahi Sistemin bir eri olacaktır. Arifin ruhu, her daim coşkudadır aşk ile. Bedeni buna duraktır. Aklı yönlendirir, ta ki İlahi Bütünsel Akla dahil olana ve o bütünsel akılda eriyene kadar.

Arif coştuğu vakit, yer gök inler, tüm kainatlar titrer yüceliğinden. Fakat icap gereği, arifin susması edebindendir. Edebi de Aşktan gelir. Arif, damla damla akarken cevherinden bedenine, oradan arz âlemlerine ulaşır. Ayakları yere basarken, başı arş'a dokunur. Ayakları insanoğlunun baş seviyesi üzerindedir çoğu kez. Fena'ya dalmıştır, sarhoş olmuş, yok olmuş, erimiştir. Lakin herkes onu normal beşer zanneder. Çünkü görünürde ayakları yere

basar vaziyettedir. Arif bilir ki, dünyanın ıstırabını çekecek olanlar, dünyanın sırrına erişemeyenlerdir. O, sırra vakıf olduğu vakit, ıstırap üstü bir hâl ile zevk-hâli yaşar.

Sükut

Tanrı, Derin Sükut'ta ulaşır tüm Aşıklara, dokunur Sevgi ile Hiçlikte. Bir tek arifler anlar dokunuşları, Erdem Suskunları'dır onlar.

İbn-i Arabi öğretisinde **"Derin Sükut, bir makamdır"**. Susma hâli, iki kısımdadır. Halk arasında da "Avamın duası dil ile, ariflerinki kalp iledir." tabiri vardır.

Susmanın ne olduğunu anlamak için konuşmanın ne olduğunu iyi bilmek gerek. Konuşmak, günlük dilde derdini anlatabilmek, anlaşabilmek ve hâlini aktarabilmek için çok mühim bir iletişim aracıdır. Bunun daha derinine inersek; iki türlü konuşma vardır, dilin konuşması, kalbin konuşması. Dilin başka, kalbin başka konuşması insanda birtakım benlikler, etiketler ve kimlikler yaratır. Ağzı başka konuşan, kalbi başka konuşan beşer insanı, iki iletişim aracını, hiçbir zaman "bir"leyemez. Bu yüzden yalan dünyanın içinde, bir yalandan öteye gidemez. Dilinde güzel şeyler söyler, kalbinde kötülükler düşünür. Dilinde kötü şeyler söyler, lakin kalbi güzellikler peşindedir. İki dünyasını bir edemediğinden yalanlara ortak olur ve arada kalır. İşte aklın burada devreye girmesi ve iki iletişim aracını dengelemesi gerekir. Çünkü dil, "açık" olana, dünyaya, insanlara kendini anlattığın bir organdır. Kalp ise, "gizli"ye, iç âlemine ve sana en yakin olan ilahi sisteme bağlı bir iletişim aracıdır. Dil ile kendini anlatman, kabul ettirmen ne kadar zor ise, kalp ile bu daha kolaydır. Bu iki iletişim organını bir araya getirmek ve barıştırmak gerekir. Kalplerde ne varsa o verilir insana.

Uyanma sürecinde, insanın dilini ve kalbini "bir"lemesi ve ikilikten kurtulması gerekir. Konuşan dilin, ağızdan çıkan her sözün gerçeklik payı

olacağı düşünülemez, çünkü hiçbir zaman insanın kalbinden konuştuklarını duyamazsınız. İşte nefsin ona fısıldadıklarını, gizlide konuşulanları ancak o kişinin yönetici rab sistemi bilir. Ve o kişinin kaderi, hakikatte, kalbinden geçen fısıltılar ile şekillenir. Ağzından söylediğine de kendi inanmaya, kalbini inandırmaya başlar. Akıl burada yetersiz kalacaktır. Artık kişi söylediği yalanlar ile yarattığı bir dünya içine sığarak yaşamaya başlayacaktır.

Ezoterik bilgilerde geçen “kötülüğü bile bilerek yapınız” sözünün manası budur. İnsan ne ise o olmalı, kendini ifade etmelidir ki, aşikar olan hâl ve hareketlerinden kendini tanımaya başlasın. Bunu yapabilmesi için sükut gereklidir. Sustuğu vakit, dili ile söylediği ve aklını kandırdığı her şey birden duracaktır. O vakit kalbinden geçenleri duyabilir, kendi nefsinin ne olduğu hakkında birtakım bilgilere ulaşabilir. Çünkü dil konuştukça, kalpteki tüm konuşmaları örter. İnsan ya kalbine uyarak konuşur, ya da kalbinin konuşmalarını susturmak için konuşur. Bunun dengelenmesi için sükut şarttır. Doğruyu konuşabilmek, doğru dilekte bulunmak, yanlışı söylememekten, yanlış şeyi dilememekten geçer.

Uyanış yoluna giren için, susmak, hakimiyettir. Hiçbir şekilde ne dilde, ne kalpte, herhangi bir insan ya da olay için bir yorum yapılmaması gerekir. Bu susmanın birinci hâlidir. Aydınlanmaya aday olanların ilk yapması gerekenlerden biri susmaktır. Dile ve kalbe hakimiyeti başarabilir ise birtakım hakikatlerin farkına varabilecektir. Önce konuşanın benlikleri olduğunun farkına varması gerekir. Tüm kimliklerinden sıyrılmadığı sürece Hakk ona görünmeyecektir. Dilini ve kalbini susarak hakimiyet altına alabilen insan, yaşadığı hâlleri ancak gözlemleyebilir. Ve kendinin ne olduğuna ya da ne olmadığı yoluna, bir nebze girmiştir.

İlk susma, zaruri bir susma hâlidir. Çünkü eğer kendisini tanımak istiyorsa, öncelikle kelime haznesinden, vesvese, kibir, öfke, coşku, kin, nefret, sevinç gibi duygusal hâlleri ifade eden sözcükleri çıkarması gerekir. Daha sonra yavaş yavaş, kalbinden geçirdiği bu duygulara ait tüm düşünceleri de bertaraf etmesi gerekir. Bunları yapabilmesi için de öncelikle onları gözlemesi gerekir. Kendisine ait olmayan tüm bu duygu ve düşünceleri izlemesi gerekir. İşte bu anlarda zaten zaruri olarak susacaktır. Çünkü aklı ve zihni kendini tanımaya yönlenmiştir. Dış dünya ile bir arada, iç içe, fakat kendi iç dünyasında bir dünya içinde olmaya başlayacaktır.

Kendi mağarasına dönerek, nefsin karanlığında, gönül ışığını yakabilmesi için, dilin ve kalbin tüm vesveselerinden arınarak, bir seyr hâlinde olacaktır.

Hakikatine ulaşan arif için susuş dönemi bir zorunluluk değildir. Zorunluluğun ötesinde, bir biliş ve idraktir. Arif susmaya ihtiyaç duymaz, zaten susar. Hayal ve gölge âlemi görüp de neyi yorumlayacaktır? Yorumladığı her şey “hakikat” bile olsa, zanlar ve zihni yorumlar ötesine geçemeyen beşerler için bir “yalan”dan öte olmayacaktır. Çünkü arif en yüksek makamdan seslense bile, dünya insanı bunu anlamayacaktır. Bunun için susmaz arif. Yani anlaşılamayacağı için “boş konuşmayayım” diye bir hâl yaşamaz. O zaten susar. Zaruriyetten, korkudan değildir susması. Hayretten, saygıdan ve şaşkınlıktan susar. Çünkü her an yeni bir oluşumda, yeni bir yaratımda olan âlemler, AN zamanda değişen, yenilenen sistemleri gözlemledikçe, hayretini gizleyemez. İzledikçe susar, sustukça izler. Hakikat olmayan, gölgeler ve hayallerden oluşan bir yapıyı izledikçe, her an yeniden oluşan evreni gördükçe susar. Hakk makamında yaşadığı tüm hâlleri de anlatamayacaktır çünkü, Hakk’ı anlatmak için kelimeleri de yeterli olmayacaktır. Arif “kal” insanı değil, “hâl” eridir.

Arif yaşadığını ancak, “atomlar arası boşlukları alınmış bir kainatı bir zerre hâline getirecek kudrete ve güce sahip” nitelikte “coşku dolu” sözler sarf eder. Sözlerini sembollerle bezer, bedenini de sırlar, örter ve saklar.

Uyanmak için geçecek bir zaman ve varılacak bir mekan da yoktur. Ne varsa şimdide vardır. Seçim insana aittir. Yatayda toprak insanı mı olacaktır? Dikeyde gökyüzü eri mi? Yatayda toprak beşeri olarak kalıp, döşek altında bulunan “nokta”nın sonsuzluğuna erişerek, o noktadan dikeye çıkabilecek midir? Kısaca, uyanabilecek midir? Seçim kişinindir. Şimdidedir. Ya şimdi, ya sonsuza kadar hiç. İşte ya ebedi Hakikat ehli olmayı seçeceklerdir ya da ebedi toprakta yaşamayı.

Arif, mutlak anlamda sükut hâlinde değildir. İbn-i Arabi, ***“Arifler mutlak sükut erleri değildir”*** der. Çeşitli makamlarda farklı hâller yaşadığı için, her makamda yaşadığı hâli aktarır. Ve ariflerin söyledikleri birbirini tutmayabilir. İbn-i Arabi. Bunun bir geçici hâl olduğunu da önemle belirtir. Tutarsızlık, “delilik ve sarhoşluk”tan değildir, makamların birbirinden farklılık göstermelerindendir. Bu yüzden, tüm ariflerin, ilk başta suçlandığı nokta “zahir”liğidir, yani görünen hâli ile yorumlanışıdır. İbn-i Arabi, Hallac-ı Mansur, Mevlana, Hacı Bektaş Veli, Nesimi gibi nice arifler, ilk

söyledikleri hâller ile yorumlanmıştır. Oysa onların her makamda sarf ettikleri coşku dolu sözler, o makamın verdiği bir heyecan, hayretin ifadesidir. Fakat bunu beşer aklı anlamaz. Bu yüzden İbn-i Arabi, arifin kendi bedenini sırlaması, örtmesi ve korumaya alması gerektiğini vurgular. Bunun olması için, arifin zaruri olmayan bir susma hâli yaşaması gerekir ki, bu susuş, mutlak bir susuş değildir. Tüm makamları geçerek, yaşadığı hâllerden olgunlaşan, kendi Hakikatine ulaşarak, Hakk Makamında eriyen, kendini "Birleyen" arif için, artık bizim bildiğimiz bir dünya hayatı yoktur. Kendi gönlünde inşa ettiği hakiki dünya hayatı başlayacaktır. O kendi gönlündeki Hakiki dünyasından, toprak dünyaya seslenecek ve coşku dolu, ilham dolu kelimeler dökülmeye başlayacaktır.

Halvet

Yalnızlıktaki yakinlikte ulaşır sırlar sahiplerine. İşte o vakit, açılır bir bir kapılar sessizlikte.

Bir insanın, beşerin, uyanış yolunda yapması gereken zorunlu hâllerden biri de yalnızlığa çekilmek, halvet olmak, masiva denen dünya maddesini boşamak ve nefsini tanımaktır. Ezoterizmde, inisiyasyon çalışmalarında "yalnızlık" temel şartlardan biridir.

Arif ise yalnız kalmak, inzivaya çekilmek zorunda değildir. Çünkü o, yalnızlığın yalnızlığına yolculuğu kalbinde hisseder. Arifin yakın olma hâli, sanki Tanrı'yı görüyormuşçasına inanç makamına erişmesidir. İnançlar üstü bir teslimiyet makamı olan ve manası mutekad anlamına gelen makamdır bu.

Öğretilen herşey zihinde bir yer işgal eder, bir form oluşturur. Zamanla oluşan bu formlar, insan zihni tarafından beslenir. Beslendikçe büyür ve hayal âleminde canlı birer düşünce formuna dönüşür. Öğretiler ve inanç sistemleri "ceza ve ödül" üzerine kuruludur. Bir eksik, bir fazla hesabı, ve sonunda alacağın ödüller zihni karıştırır ve bulandırır. Zihin, hayal âlem

içinde, hayal dünyasında bulunan bir “sen için”, daha da derin bir hayal dünyası yaratır. Ve artık o hayallerin hayalleri içinde boğulursun.

İşte uyanmanın ilk şartı önce bu ikilemden kurtulmaktır. Daha doğrusu, o hayaller girdabından çıkabilmek, öğretilen her türlü şekilden, düşünceden ve formdan arınmaktır. Bunun için ilk yol olan “derin sükut” hâlini yaşanır, bu evreden sonra da, yalnızlığa çekilir. Kendi iç dünyasına doğru bir yolculuktur bu. Yalnızlığın yalnızlığına doğru yapılan derin ve içsel bir yolculuktur. Gündüzden geceye, aydınlıktan geceye, açıktan gizliye doğru bir hâller yolculuğudur. Yolculuk esnasında kendisine ağırlık yapacak, bir yerde takılıp kalabileceği türden tehlikeleri zihninden atması gerekir.

İnsanların çoğu, akıl ve fikir mertebesinde kaldıkları için ariflik makamına ulaşamazlar. Çünkü inançları ve öğretileri, onların engelleridir. Arif olmaları için, önce o inanç ve öğretilerden soyutlanacaklar, geri dönüşlerinde ise o inanç ve öğretileri ait oldukları saygınlığına kavuşturacaklardır. Bunu yapabilmeleri için, önce tüm etiketlerden soyunmuş, tam bir çıplaklık ile, gönüle teslimiyet şarttır.

Arifin içsel yolculuğu ve yalnızlığın yalnızlığına, dipsiz karanlığa doğru yaptığı yolculukta anlayışına erdiği, idrakine vardığı bilgi şudur “İnsan O’nun sırrı, O insanın sırrıdır”. İnsan ile Hakk arasında bir gavs vardır, bu iki yay uzunluğu ve daha da az bir mesafedir. İşte O gavs menziline ulaşan, o menzilin Hakikatine eren kişi ariftir. Orada, “An’da Mülk Kimindir?” sorusunun cevabı vardır. Ve arif işte bu sorularının cevabına ulaşmış kişidir. Tüm kainat aslında bir hayalden, bir nefesten ibarettir. Arifler bunu gönül gözü ile görebilendir. An’da Mülk Kimindir? cevabını bulan ariftir. Derin Sükut hâlinde olan arif “An’da Mülk sadece ve sadece BEN’im” idrakine erendir. **“An’da Mülk BEN’im”**

Oruç

İblisini dize getirmeyen, vakıf değildir hiçbir bilgiye.

İnsan kendinden ne kadar memnun ise, o kadar uykudadır. Ve uyanması için memnuniyetinin farkına varması gerekir. İnsanın uyanışında geçirilen kademeleri sıralarken, aç kalmanın ve az uykunun ne manaya geldiğine de açalım.

Oruçta amaç, aç kalarak bedene hükmetmeyi öğrenmek, bedenin zihni yönetmesini tersine çevirerek, zihnin ve aklın bedeni yönetmesini amaç edinmektir. Bedensel ve zihinsel tüm “tutku”ların Tek Ele alınması gerekir. Çünkü mide dolu iken ve bedenin tüm istekleri yerine getirilmiş ise, nefs daha fazlasını isteyecek ve beden artık olması gerektiği hâlden çıkarak, hayvani titreşimler taşımaya başlayacaktır. Beden, sadece yemek içmek ve tatmin duygusunun ötesinde, ruhun bir gemisidir. Asli amacı budur. Beden ile zihin bir arada koordineli çalışmalıdırlar. Tüm duygu, düşünce ve tutkulara hakim olmak için “oruç” önemli bir çalışmadır.

Aç kalmak, zaruri bir ihtiyaçtır, uyanış yolunda olan beşerler için. İnsan iki türlü çok yer; ya zihni ne yediğinin farkında değildir çok fazla yer ya da doymak bilmeyen açlığını bastırmak için önüne geleni ağzına atar. Her iki türlü de, zihinsel bir karmaşaya sahiptir. En çok yediğimiz zamanlar da ya zihnimiz bir dert ile meşguldür ya da zihnimiz çok açtır bunu doyurmak için mideyi dolduruz.

Toprak olan, toprak yer. Ve ağzına kadar toprak ile dolmadan da doymaz. Hiç kimse, birtakım ilahi sırlara ermek için de “ben aç kalacağım” demez. Dese bile sadece açlık insanı bir adım bile ileri götürmez. Uyanma yoluna giren beşer, aç kalarak nefsini tanımaya çalışmalıdır. Ezoterik inisiyasyonlarda, uyanış için gerekli olan şartlardan biri de “aç” kalmaktır. Mide ne kadar boş ise o kadar kendine hakimdir. Mide ne kadar dolu ise, hayaller peşindedir. Açlığın da bir sınırı vardır. Çok aç kalmak da birtakım hayallere ve gereksiz düşlere yol açar. Bu yüzden günde bir öğün, uyanış yoluna giren için yeterlidir. Tokluk, insana gafleti ve ataleti de beraberinde getirir. Tok insan uykuya da düşkünleşir. Uyuyan insana en büyük örnek, uyku ve yiyeceğe düşkünlüktür. Kendini henüz kontrol altına alamayan kişi, doymak bilmez beynini doyurmak için midesine yüklenir. Yüklendikçe de, paçasından aşağı doğru çekilir ve dünya denen madde çamuruna daha da fazla batar.

Ancak arifler için bu biraz farklıdır. Arif hiçbir vakit aç kalmak zorunda hissetmez kendini. O zaten gizli ile haşır neşir hâlinde iken, bedenin açlığını hissetmez bile. Bâtının hazinelerinden doya doya beslendiği için, bedeni her

zaman diri ve dinçtir. Onun öğünü “zaman”, yiyeceği ise “hâl”dir. O hâller içinde midesini değil, ruhunu doyurur. Doymuş bir ruh da, ister istemez, yiyeceklerden kendini geri çeker. Kısaca arif, zaten daimi oruçta ve açlıktadır. Bunu bir gereklilik olarak görmez.

Uyanıklık ve zikir

Nefsini Bil’diğinde, gönlünde çıkar açığa bir Nur. O vakit tanır seni Hakikatin.

Gözün uyanık olduğu kadar zihnin de uyanık olması gerekir. İşte bu iki uyanıklık ile, kalp de uyanık kalır ve gönüle ulaşmak için çareler aranır. Beşerin uyanışında, az uykunun önemi büyüktür ve zaruridir. Mide boş ise, elbette uyanık kalmak daha kolaylaşır. Eğer açlığı kontrol edebilirse, uyanış yolunda olan beşer, uyanık kalmayı da başarabilir. Gece uykusuzluğu, manevi yolculuğu daha da derinleştirmek için gereklidir.

Oruç, uyanıklık, zikir aslında hepsinin bütün hâlde yapılması gerekir. İnsanlardan uzak, karanlık ve sessiz bir ortama “yalnızlığa” çekilen kişi, kendi yalnızlığına da çekilmelidir. Yalnızlığın yalnızlığında, oruç hâlinde iken, derin bir sükuta dalarak, uyanık hâlde, kendisi için en uygun olan “kelime”yi zikreder. Zikir hâli şuursuz bir tekrar değildir. Burada amaç, hem dil ile, hem kalben, “kelime” ile bütünleşerek, bir rezonans oluşturmaktır.

İnsanın kendisi bir yüksek harftir, dünyada bir harf üzerine bulunur. Kendi yapısına en uygun harfin, kelimenin tekrarlanması, onda birtakım ruhi mekanizmaları tetikleyecek ve astralindeki daha önceden gelen karmik tortuları da kıracaktır. Kelime, öğrenciye ruhi bir hissediş ya da rüyalar kanalı ile gelebilir, öğretmeni tarafından bizzat özenle seçilerek de verilebilir. En önemli olan “beni bulan kullarım var, bana ulaştıracak vesileleri arayın” sözü üzerine, öğrencinin vecd ve trans hâllerini, bir öğretmen gözetiminde yapmasıdır. Öğretmen, ne vakit öğrencisinin artık

kendi hâlinde devam edebileceğini anlar, o zaman öğrenciyi kendi yoluna terk eder.

Vecd ya da trans, denilen bu hâl, kişinin ruhsal plânlarla, kendi yüksek benliği ile, İbn-i Arabi'nin önemle bahsettiği, Hakk gönlündeki Asli Sureti ile iletişime geçmesini sağlayacaktır. Vecd hâli uyku ile uyanıklık arasında oluşan tamamen "şuurlu" bir hâldir. Hâl içinde bir AN, An içinde bir hâl yaşatan, oldukça yüksek seviyeli bir durumdur.

Vecd hâlinde iken, nefes alışverişlerinin kontrol edilmesi de önemlidir. Bedende bulunan birtakım enerji merkezlerinin, ruhi enerjilere açılması için, vecd hâli, bir bakıma tehlikelidir de. Negatif enerjilerin uzak tutulması için, kişinin kendini korumaya alması gerekir. Seyr yolculuğunda, karşılaşacağı, "kayıp ruhlar", nefsaniyetine yenik düşmüş birtakım negatif enerjilerle de karşılaşabilir. Zaten kişiye, öğretmeni tarafından bunların gerekliliği anlatılmıştır. Ne yapması gerektiğini bilir. Özel koruma duaları, kendini ışıklı bir çembere alması gibi zihni birtakım konsantrasyonlar da yararlıdır.

Arif için uyanık kalmak bir zaruriyet değil, doğal bir hâldir. Çünkü arif bilir ki, yücelik hiçbir vakit uyumaz. O daima, Âlemleri, yönetme ve gözetme altındadır. Her An ilgisi ve Rahmeti devamlı olarak işler, emirleri An'da her zerreye ulaşır. Daima diri olan her An Görür ve İşitir. Arif için uyanıklığın manası bundan ibarettir.

Suretten sirete

Her insan, istisnasız yakin irtibattadır. Âlemlerin Rabbi, her yaratılanla irtibattadır. İşte bu irtibâtını bir perde arkasından gerçekleştirir. Buna berzah denmektedir. Yaratılmış varlığın çizdigi varlık alanı olan bir kavis vardır, bir de Rab sisteminin bir kavisi vardır. İki kavis arasında bulunan berzah denilen perde arasında akan, tüm yaratılmışları besleyen Kevser ırmağı bulunur. Kutsal ayetlerde, yıldızların yerine yemin edilen yer bu iki kavisin sınırıdır. Kevser insana verilen en büyük nimetlerden biridir. Bir akıştır, Rahmandan Rahime akan nasiptir, rahmettir. Son peygambere verilen

kevserin manası budur. Çünkü miracı gerçekleştiren ve yatağı henüz soğumadan geri dönen tek peygamber, Hz. Muhammed'dir. Öte âlem ile fizik âlem arasında akan bir ırmaktır Kevser, ve her iki âlemi de besler. Hakk'ın, kendi gönlünde Bir eylediği, görünürde beliren kendi isimlerine rahmetidir Kevser. Hakk insanlara rahmet etmez, Hakk her bir isminin belirdiği ve her bir ismi ile yaratılan insanlara rahmet eyler.

Hakk kendi Özünde, Yok'luğunda Birleyip Tek'lediği tüm ilahi isim ve sıfatlarını, varoluşta çokluk olarak açığa çıkarır ve yaratılışı varlıklar üzerinde gerçekleştirir. Tüm varolanlar, ilahi isimlerin var edenleri ile var olur çokluk olarak âlemlere yayılır, yok edenleri ile yok olur aslına döner Birlenir. Tüm yaratılanlar şuursuzca buna hizmet hâlindedirler. Bir tek arifler, şuurlu katkı sağlayanlardır. Arifler her bir ismin kendinde açığa çıkan "hâl"i şuurlu olarak gören ve bilendir. Ve tüm ilahi isimlerin ve sıfatların çokluğunu gören, Hakikatte bunların Birliğine erişen, idrak eden tek kamildir. Değişiklik içinde değişmeyen, aynı kalanı idrak eden tek kamil yine ariflerdir. Değişiklik içinde değişmeyen ise tek olan Haktır. Arifler, Hakk'a ulaşmışlardır. Ulaştıkları için ariflik Makamındadırlar, ulaşamayan beşer, her an yaratılıştadır.

Ulaşma ve erme yolculuğu, suretten sirete olan yolculuktur. Maksat, yaşarken, bedenli hâldeyken Suretin Hakikatine erişmektir. Arif, ulaşılacak ve erişilecek bir şey olmadığını bilendir. Çünkü arif, An'da zamanın kutbuna, merkezine oturmuş ve yaradılışı seyr hâlindedir. Fakat diğer insanlar için yaratılış her an devam eder. İşte suretin hakikatine ulaşması için birtakım yolları takip etmesi ve bu yollar içinde derinleşerek, her bir yolun ayrı ayrı hakikatine ulaşması gerekir.

İbn-i Arabi bu yolları **şeriat, tarikat, marifet ve hakikat** olarak tarif etmiştir.

Tek Kapı vardır, tüm kapıların O'na açıldığı. Lakin hâl ehli için kapılar çoktur. Her bir kapı, içinde bulunduğu yolun sonu, diğer yolun başlangıcıdır. Kapı hem son hem başlangıçtır. Bir kapı yoktur, binlerce kapı vardır. Tasavvufta kapı olarak nitelendirilen mana, ezoterizmde realitelerdir. Her bir realitenin bir gerçekliği vardır. O realitenin gerçekliğine erişildiğinde, diğer reailetinin kapısı açılır. Ve reaileteler her insan için farklılık gösterir. Bu yüzden birinin realitesinde ulaştığı gerçeklik, diğer insan için bir anlam ifade etmeyebilir. Çünkü her insan bu realitelerde bir

“hâl” yaşar. Yolculuğa çıkan yolcu, “hâl”ler yaşadığı için, ulaştığı gerçeklik de, hakikate en yakın gerçeklik fakat hakikatin kendisi olmadığı için, her insanın kendi özüne göre değişkenlik gösterir. Her bir insan Hakikatte birdir, yaradılışta çeşitlilik ve farklılık gösterir. Ve an zamanda değişen yaratılışlara tabidir. Bu yüzden bir insanın yaşadığı “hâl” diğer insan için bir mana ifade etmeyebilir. Her insan da yaşadığı “hâllerin” tarifini yapamaz. Tarifini yaptığı şey, aslen onun yaşadığı şey değil, sadece adlandırdığı şeydir. Yaşadığı hâli anlatamadığı için, anlatsa da bir başkası için bir mana teşkil etmediği için, ulaştığı tüm gerçeklikler insana özgü bir “sır” olarak kalır. Gerçekler insan nefesleri kadardır. İnsan her nefesinde bir hâl yaşar ve bir gerçekliğe ulaşır. Lakin, binlerce gerçeklik bir Hakikat etmez. Hakikate en yakındır, ancak kendisi değildir. Hakikate ulaşsa dahi, binlerce hakikat de bir Hakikatin Hakikati yapmaz, en yakındır, lakin aralarında daima görünmeyen sınır, perde vardır.

Tüm yaratılanlar arasında, perdeler mevcuttur. Perde, yaşamı korumak için çok önemlidir. Kuantum evreninde de, bilim adamlarınca keşfedildiği gibi hiçbir atom altı partikülü birbirleri ile çarpışmaz ve birbirlerine değmez. Aralarında daima görünmeyen bir boşluk, bir perde mevcuttur. Kainatta hiçbir zerre, diğer bir zerre ile birleşmez ve birbirine dokunmaz. Hiçbir insan birbirine dokunamaz, aralarında daima bir boşluk vardır. Bu boşluk, Yaradılış Sevgisi ile doludur. Bu sevgi, yaşamı koruyan bir dokudur ve bir ağ gibi tüm zerreler arasındadır. Tek bir zerre, diğer bir zerre ile birleşse idi, kainat yok olurdu. Yakin olması, iç içe girdiği anlamına gelmez. Yakin olmak, en yakin duruma geçmek, iç içe olmak, bütünleşmek anlamında değildir. Teklik ve Bütünlük, Hakikattedir, hâllerde ve idraklerdedir. Zerreler arasındaki birbirine dokunuşlarda değildir. Yukarıda bahsettiğimiz gibi, Âlemlerin Rabbi insana en yakin durumdadır, hem içten, hem dıştan kuşatmıştır. Ancak bu kuşatma ve yakin olma durumu, iç içe geçme anlamında değildir. Her zaman bir sınır, bir perde olan Sevgi Dokusu, varlıklar arasında yaşamı koruyacaktır.

Herkes hâl kapısından bizzat kendi geçer, nefsi geride, aşkı önde olarak. Lakin bir vakit olacak ki, herkes Birlik kapısından hep beraber geçecektir. Bizden istenen, nefs, öfkeyi, kini, kibri yenmek ve yok etmek değildi. Aşkı, Sevgiyi, Yüceliği “önde” tutmaktı gaye.

> *Aklını, hırsından, Aşkını nefsinden, Erdemini Kibirden, Ruhu bedeninden “önde” tutabilenler geçecek Birlik kapısından.*

Yollar

Şeriat başlangıç yoludur. Derinleşilecek olan yerin belirlenmesidir. Alanın sınırları oluşturulur şeriat kapısında. İnanç gerektirir. İbn-i Arabi “*Herkes kendi ilminde derinleşecektir*” demiştir. Neyi biliyor isen onun terki gerekir. Terk etmek için önce tanımak gerekir.

Şeriat kurallardan oluşur ve oluşturulmuş bir bütüne dahil olmayı gerektirir. Önce öğretilenleri tek tek tanımak, kendi ilminin felsefesine ulaşmak ve daha sonra da tüm bildiklerini terk etmektir. İşte en son aşamalardan sonra şeriatın hakikatinde Hakikate ulaşmak ile şeriat realitesinin terki başlar. İkinci kapı olan tarikata geçilecektir.

Şeraitin şeriatında hakikate ulaşır. Şeriatın tarikatında hakikate ulaşır. Şeriatın marifetinde hakikate ulaşır. Şeriatın hakikatinde, hakikate ulaşır.

Tarikat yol demektir. Tarik’ten türeyen Arapça bir sözcüktür. Tövbe kapısıdır. İlk olarak Tarikatın Şeriatında tövbe ile başlanır. Bundan sonra iç hesaplaşma dönemidir. Kendiyle, karmasıyla yüzleşecektir. Kendini karmasından, geçmiş yüklerinden zikir ile dua ile arındırır. En son aşamada Tarikatın hakikatinde hakikate, erimek, pişmek, olgunlaşmak ile ulaşılır.

Tarikatın şeriatında hakikate ulaşır. Tarikatın tarikatında, tarikatın marifetinde ve tarikatın hakikatinde hakikate ulaşır.

Marifet, bir bâtın ilmidir. Şeriat ve tarikatte alan üzerinde çalışma yapılır. Zahir yani görünen evren, dünya hayatı, fizik plânda olan bitenin gözlenmesi ve alan içinde olmak, kendi ilminde derinleşmek amacı taşır ancak marifet, derin düşünmenin, tefekkür etmenin kapısıdır. Marifet kapısına gelen artık dünya hayatından vazgeçmiş, eşyanın cazibesinden kendini kurtarmıştır. Marifet bir edep yoludur. Kendinden geçmek ve Aşka ulaşma yoludur. Marifetin hakikatinde hakikate ulaşan Aşk yoluna girmiş, kolsuz ve kanatsızdır.

Marifetin şeriatında hakikate ulaşır. Marifetin tarikatında, marifetin marifetinde, marifetin hakikatında hakikate ulaşır.

Hakikat kapısı, Hakk kapısıdır. Hakikat aşamalarını bir bir geçen yolcu, hakikatin hakikatine erdiği vakit Hakk’a ermiştir. Artık o, ne dünya insanıdır, ne beşerdir. O bir ariftir. İnsan-ı kamil makamıdır. Tüm âlemleri

Hakk gözünden nazar eder. Eşyanın gizlisini bilir. Maddenin mahiyetini, iç yüzünü, amacını anlar.

Hakikatin şeriatında, hakikatin tarikatında, hakikatin marifetinde hakikate ulaşır. Hakikatın hakikatında derinleşerek Hakk'a ulaşır.

Yukarıda saydığımız tüm yollar bir "hâl" ilmidir. Her birinde yaşanan hâller bir ilimdir, bilgidir. Lakin Hakikate ulaşıldığında, o yolun, o kapının, o realitenin gerçekliğidir. Ancak hiçbir zaman Tek olanın Hakikati değildir. Tek olanın Hakikatine hiçbir yaratılmış ulaşamaz.

Ariflerin, Hakikatin Hakikatine ulaşana kadar konuşmazlar. Bu onları koruma altına almak, hem kendine hem de çevreye zarar vermek adına yapılan bir tedbirdir.

Arif, hiçbir vakit kimseyi, inancından ve itikadından dolayı ayıplamaz, hor görmez, dışlamaz ve dedikodusunu yapmaz. O herkese karşı hoşgörülüdür. Mevlana'nın sözünde olduğu gibi "*Gel, ne olursan ol yine gel*". Nasreddin Hoca ustadın dediği gibi "*Sen de haklısın, sen de haklısın, herkes haklı"*. Hacı Bektaş Veli "*Yetmiş iki milleti ayıplamamak ve Bir görmek"* der.

Varlık, her yönden kuşatılmış ve O'na yönelmiştir. Arif bunu şuurundadır. İşte Kendini bilen ve Rabb'ini bilen manası budur. Şuursuzca varoluşa katılan varlıkların şuurlu hâli ariflik makamı, yani insan-ı kamil mertebesidir.

Arifler, en ince perdeden bilirler Hakk'ı. İki yay mesafesindeki tek sınır arif ile Hakk arasındaki perdedir. Perdesiz bilme hâli tek Hakk'ın kendisine aittir. Bunun dışında olan her şey onu en ince bir perdeden, perdeler ardına kadar olan bir hiyerarşi ile izler.

İbn-i Arabi Kitabu'l Fena Fi'l Müşahede (Derindeki Fena Hâlinin Müşahadesi Kitabı) eserinde şöyle bahseder: ***"Tüm Varlıklar, O'na yönelmişlerdir tüm yönlerden, çünkü O her şeyi kuşatmıştır. O bilinemese de. En derin Aşk ile arzulanan daima O'dur. Ulaşılamasa bile. Her dilde konuşan yine O'dur. Sözle anlatılamasa bile. Perdeler kalkıp göz gördüğü ile birleşince, insan hayrete düşer. O kendini değişik suretlerde gösterir. Kendisine "zan"ları ile tuzak kuranlara kurulmuş bir tuzaktır bu değişik suretler. İşte orada iman eden kazanır, inkar eden kaybeder."***

O perde kalktığı vakit, tüm sınırların sınırsızlığına vardığında, gördüğün şey karşısında hayrete düşecek, inkar mı edeceksin, yoksa iman mı?

Herkes kendi inancı ve itikadı ile zihninde oluşturduğu bir Rab anlayışı ile Rabb'ini bilir. Lakin bu biliş Hakikatin Hakikati değil, sadece gerçekliktir. Fakat gerçeklikler Hakikat değil, Hakikate en yakin olandır.

İtikatlar ve inanç sistemleri insanları bir yere kadar götürür. Ve daha ilerisi için, bunların terki gereklidir. Terk edilmediği zaman, insanların zihinlerinde ilahlar, insan sayısı kadar da ilahlar oluşacaktır. Bu yüzden perdeler kalktığında gördüğü şey karşısında insan hayrete düşecektir. Çünkü arınmadan, kendi öğretileri ile öğrendiği ve şekillendirdiği zihni zanları ile oluşturduğu Rabb'i ile, karşısında apaçık gördüğü Rabb'i aynı mı olacaktır, farklı mı olacaktır? Gördüğüne iman edip, zihnindeki zanlarla dolu ilahı inkar edecektir? Yoksa, gördüğünü inkar edip, zihnindeki zanlarla oluşturduğu Rabb'e mi iman edecektir? İşte İbn-i Arabi diyor ki, orada insan ya kazanacaktır ya da kaybedecektir.

Arifi nasıl biliriz?

"Öğrenci hazır olduğunda, öğretici zuhur eder" ya da öğrenci hazır olduğunda, öğretici tam yanıbaşında olacaktır, hangi mesafeleri aşıp geldiğinin hiçbir önemi yoktur. Şems'in Mevlâna'ya gelişi gibi.

Ona yaklaşmaya vesile arayın/isteyin/dileyin.

Maide/35

Vesileler burada "beni bulmuş kullarım var onları bulun" manasını taşır. Ancak, "beni bulmuş kullarım" ile, kimler olduğunu anlamak biraz güçtür. Hakk'ı bulmak kadar, bulanları bulmak da oldukça zordur. Sahtesini hakikatinden ayırmak ise belli kıstaslar gerektirir.

Öğretici olarak neyi hayal ettiğimiz önemlidir. Bir insan, görünmeyen bir varlık, iç ses olabilir. Mürşit ya da kamil, illaki bir insan olacak değildir.

Görünmeyen rehberler de, insanın Hakk'ı bulmasında yardımcıdırlar. Doğa hangi dilde konuşur bu öğrenci hazır olduğunda belli olacaktır. Bir ağaçtan seslendi Âlemlerin Rabbi "Ben Allahım" diye Hz. Musa'ya.

Dileyene tüm kapılar açılacaktır. Burada dilemek çok farklı bir mana içerir. O hazır olma hâlinde iken, hazır hâlde olduğunuzu anlamazsınız, vakti geldiğinde de geldiği ile ilgilenmezsiniz, zaten olayın içindesinizdir. Akıp geçersiniz sanki. Ve o "hâl" içindeyken de bir önceki hâlinizi, hep bu hâliniz diye düşünürsünüz. Bir kıyas yapamazsınız. Çünkü ancak o "vakti zamanı gelme" hâlinde, bedeninizde ölmüş, hiçleşmişsinizdir. Bu çok farklı bir durumdur. Bu aşamaları hissettirmeden geçersiniz her seferinde "ben şimdi şu hâldeyim, bu hâldeyim" şeklinde değil.

Öğrenci, kendini yetiştiren ruhani zatları bilir ve tanır, ama bunları dillendirmek ya da ifşa etmek gerçekten mümkün değildir. Halk bunu anlamaz, ancak Hakk'a yönelen insanlar bilir ve hâlden anlayabilir.

GAVS'ın ER'leri. Rahmani nefes ile yol alır, dümeni Aşk'tır. Tennuru daima harlıdır. Bazıları O'nu göremez. Varsın görmesinler. O daimi Oradadır.

Sonuç olarak nasıl ki hiç bilmediğiniz bir ülkeye gidecekseniz, o ülkenin dilini bilen, yerini yurduğunu bilen bir rehbere, danışmana ihtiyacınız olur ya da çok mühim bir davanız var ve dilekçe hazırlayacaksınız, size bu işlerden anlayan sizi yönlendirecek bir avukata ihtiyaç duyarsınız, derinleşecek ve olgunlaşacak kişinin de aynı şekilde bir mürşide ihtiyacı vardır.

Öğrenci kamil mürşidini nasıl tanır? Öncelikle o kişiyi gördüğünde dahi kalbinin, gönlünün güzelliğini fark eder. Çünkü insanın aynası yani görüntüsü çok önemlidir. Kamil insanı, yaratıcısı öyle bir resmetmiştir ki, hiçbir noksanlık işlemez. Bakışları net ve keskindir. Hiçbir ayrıntıya takılmadan, yayından fırlamıştır ve ruha kadar bir ok gibi saplanır.

Tevazu insanıdır, yalındır. Hakikat insanıdır, beşer görünür, lakin içinde dünyaları barındırır. Bunu gözlerinden anlarsınız. Çünkü gözlerinden Hakikati görürsünüz. Arifler, dünyada yaşayan değil, kendi gönlünde dünyasını inşa etmiş vücuda sahip ruhlardır. Onları tanırsınız, yüzler içinden, binler içinden, milyonlar içinden tek bir bakış ile bilirsiniz. Çünkü sözlerinde ikilik yoktur. Sadece Teklik ve Birlik vardır. Bir mürşidin sözlerinde kesinlikle bölücülük, parçalayıcılık, ikilik, sen-ben kavgası, ben-

ben-ben, ben doğruyum diğerleri yanlış onlara gitmeyin türünden laflar yer bulamaz. Mürşitler duruşları, hayat tarzları, sözleri ile hem toplumda yer alırlar, hem toplumdan içsel manada soyutlanmışlardır.

Beşeriyet parça ile meşguldur, arifler ise bütünden bakarlar. Başları daima kalabalıktır, lakin o kalabalığın içinde, yalnızlığın yalnızlığını yaşarlar. Yalnızlığın en derin hâlindedirler. Eğer biri, yaşadıklarını tarif edebiliyor ve kayıt altına alabiliyorsa, o yalandadır. Arif anlatamaz, sadece yaşayandır. Ve yaşayanlara yardımdadır. Ben kamilim diye ortalıkta dolanmaz, gizlidirler.

Kamil insan sadece Hakk'ın isimlerinin insanlardaki ortaya çıkışını izler ve ona uygun cümleler kurar. Gerektiği kadar konuşur. Verdiği bilgilerin dışına çıkıp, ikilik yaratıcı tek laf demez. Ezel ve Ebede sahip kuşatacı tek Hakktır, bunun dışında hiçbir bedenli, ne gelecek ne geçmiş hakkında konuşabilir. Kamilin tek gayesi, insanın uyanışı üzerinedir.

Herkesin bir kapasitesi vardır, bunun dışına çıktığınız zaman, kapasitesi daha düşük olan bunu ya duymaz ya da duyar kaldıramaz. Hazmedemez ve onu yakar; vakitsiz açan bir çiçeğin solması, vakitsiz yağan yağmurun ekinleri mahvetmesi gibi. Çiçek güzeldir, yağmur da rahmettir, ama vakitsiz ise, felaket getirir. Bu yüzden arifler, sembollerle örtülü şekilde bilgiyi verirler. Ariflerin sözlerine bakmak, okumak, tekrarlamak, eksik olur. O sözlerin yarattığı rezonans çok daha etkilidir. Bu yüzden Hakikati sembol ile aktarırlar. Açık olarak ifade edilen her bilgi insan için tehlike yaratabilir. Her bilgi bir rezonans etkisi ile insandaki birtakım kabuklara nüfuz eder. Ve o kişi için çok gerekli bazı kabukları erken kırabilir. O kabuklar onun için hayati kabuklarsa kırıldığı anda, yumurtadan erken çıkan ya da erken doğan bir bebek kadar güçsüz kalır.

Öğrencinin "gölgeler diyarındaki savaşında," Hakikat yolunun ışığı ve rehberi, öğretmeni mürşididir. Bilgi hazineleri derindir, bir yere bakarak okumazlar, onlar karşısındakinin ihtiyacına göre konuşurlar.

Kısaca mürşitler susup konuşmasalar dahi sessizlikteki sesleri, ruhlarımızı okşayan tınılar oluşturur. Onlar "Erdem Sükunetinin Er"leridir. Gölge âlemde yok olmuş, Tanrı Hakikatinde varolmuşlardır. Hakikatlerini daima hatırlayanlardır.

Arifler, birliği müşahede ettikleri için topluma da her zaman için birlik tavsiyesinde bulunmaktadırlar. Hiç kimseyi ayırmazlar. Kimseyi hor görmezler. Mevlâna'nın "ne olursan ol gel" çağrısında olduğu gibi.

Farklılıkların, Hakk'ın isimlerinin bir tecellisi olduğunu bilirler ve o farklılıklar içinde bütünü görürler.

Arifler, kader sırrına ulaşmışlardır. Kaderin, insanın kendi elinde olduğunu bilirler. Ve Hakk aynasında yani ayan-ı sabite denilen levhi mahfuzda ne çizilmiş ise ve dünyaya nasıl yansımış ise, ondan daha fazlasına sahip ya da daha azıyla yetinilmeyeceğini bilirler. Zamanı geldikçe, hayat plânlarının şekil alacağına şahit olurlar. Hayat plânlarında ne var ise, o açığa çıkacaktır. Ne yaşayacakları, ihtiyaçları doğrultusunda olduğunu bilirler.

Bilse de bilmese de, yanacak olanlar yine kendi çizdikleri hayat plânlarının yansıması olacaktır. Ne eksiği ne fazlasıyla.

Fakat beşeriyet, bu bilgiden yoksun olduğu için, isteklerinin gerçekleşmemesi onu üzüntüye boğar. Tüm hayatı acı ve üzüntü içinde geçer. Yaşadığı her şeyden Yaratıcısını sorumlu tutar, kimi zaman boyun eğer kimi zaman da isyan eder. Oysa henüz doğmadan önce, dünyaya yansımadan önce, bir hayat plânı oluşturmuş ve ona göre fizik dünyada insan olarak doğumu gerçekleşmiştir. Her şeyi planlayan, kendi üst şuurudur, kendi hakikatidir. Fakat yansıyan görüntü, gölge varlık olduğu için hakikati bilemez. Unutur. Unuttuğu için, doğmadan önce gerçekleştirdiği kendi hayat plânındaki anlaşmaları bilemez. Bilemediği için de tüm hayatı şikayet etmekle ya da isteklerinin gerçekleşmesini dilemekle geçer.

Arif tüm bunların dışındadır, hayatı sadece müşahade eden, yaradılışları gözleyen konumuna gelmiştir.

Hiç Kimseye Ait Değil, Asl'ına Zat,
Hiçbir Bir Mekana Ait Değil, O'nun Nefesinde bir Kelam,
Hiçbir Sureti Olmadan, Sadece O'nun İsm'ine İfşa
Sadece Hiç.
AN'da yokoluşla, O'nun her zerresinden yeniden varolmak.

VIII - İbn-i Arabi’nin Din Anlayışı

> Feiza kanel arifu arifen hakikaten felem yetekayyed bimutekadin.
> Bir irfan sahibi hakikaten arif olduğu zaman, bir itikad ile kayıtlanmaz.
>
> Futuhat-ı Mekkiye/Muhyiddin Arabi

İbn-i Arabi, ***“Kamil olan arif, Hakk’ı hususi bir itikad üzere kayıtlandırmamasını, kendi nefsinde her bir itikad üzere Hakk’ı tanımaya çalışmasını ister. Hakk, sadece belirli bir kayıtla sınırlandırılmaktan yücedir.”*** der.

Dini eğitim sisteminde, sembollerle, üstü kapalı olarak bilgiler anlatılır. Dinin bir görünür bir de görünmüyün bâtıni yönü vardır. Ezoterik tarafını anlamak için, kamil bir mürşide ihtiyaç vardır. Çünkü ancak onların kalpleri mühürlü ve paslı değildir. Arifin gördüğü görünmeyen açık yüzüdür, halkın gördüğü zahir yani kapalı yönüdür. Din bir yoldur ama zamanı gelince terk edilecek bir yoldur. Dini eğitim sistemi Altın Çağ’da yerini açık bilgilerle eğitime bırakacaktır.

Arif için din bir yol olmaktan çıkmıştır. Çünkü Hakk, hiçbir inanç sistemi ile kayıt altına alınmamalıdır. Alınırsa, bu şekilciliğe girer. Hakk tüm şekillerden uzaktır. Akıl yolu ve zihin yöntemleri ile kavranılamaz.

Din her şeyden önce insan içindir. İnsan var ise, din vardır. Tabiatın, hayvanların, dünyanın dine ve kutsal kitaplara ihtiyacı yoktur. İnsanların ihtiyacı vardır. İnsana nefs verilmiştir. Nefs sahibi olduğu için, dünya maddesini sahiplenme içgüdüsü yerleşiktir. Tamahkar ve doymak bilmez bir hazımsızlık, çağlar boyunca, savaşlara, göçlere, yerleşik düzenin değişmesine, tatminkarsızlığa sebep olmuştur. Binlerce yıldır dünya üzerinde sadece üçyüzyıl savaş olmadığını bilmek ne acıdır. İnsan iç yapısı itibarıyla savaşmaya, yok etmeye, ele geçirmeye, alamadığı değerleri de kirletmeye meyilli bir yapıya sahiptir. İşte tüm bunların kontrolünün sağlanması için sistemleşmiş kuralların gelmesi ve insanların buna boyun

eğmesi gerekir. Boyun eğmeyi de birtakım vaatler karşılığında yapacaktır. Korkutulma ve sonucunda gelecek ödüller ile belli kurallara uyması beklenmiştir. İşte burada Hakk, insanlara kendi katında olan birtakım hakikatlari sembolleştirerek, gönderdiği nebiler vasıtası ile vahiy yolu ile iletmiştir.

İnsan, kendisi için gelen nebiler, kitaplar ve bilgileri de hiçe sayacak kadar ileri bir nefsaniyete ve tamahkarlığa sahiptir. Uyabildiği kuralları da vaat karşılığı yerine getirmiştir. Getirmeyenler ise, inkar ederek, hazımsızlıklarına devam etmişlerdir. Vaatlerin çekiciliğini ortaya koymak için, korkutucu birtakım bilgilerin gelmesi kaçınılmazdır. Korkutularak bir eğitim sistemi uygulanmış ve sonucunda vaatler de gelmiştir. Uymayanlar dünyada cezalandırılmış, hatta öldükten sonra da cezalandırılacağı yine korkuyla aktarılmıştır. Semboller birinci anlamında hakikatmiş gibi gösterilerek insanlara bildirilmiştir. Oysa tüm ilahi bilgiler, hakikati işaret eden birtakım üstü kapalı sembollerdi. Ve semboller de köprülerdi. Fakat bunun dışına çıkılarak, sembolde ne varsa ona inanılmış ve korku ile ümit arasında bir seçim yapılması yine insana bırakılmıştır. İnsanlar korku ve ümit arasında bir dualite içine sürüklenmişlerdir.

İbn-i Arabi, dini üç unsur ile ifade eder: Boyun eğme yani itaatkarlık, karşılık yani vaatler, adet yani sayı ile kurallara uyma. Hakka boyun eğen, Hakk buna karşılık vaatleri yerine getiren, ve adetçe sürekli tekrarlandığı bir durum oluşmaktadır. Oysa İbn-i Arabi, Hakk Makamındaki hakikatin bu anlayıştan çok daha uzak olduğunu anlatmaya çalışmıştır.

İbn-i Arabi herkesin yaptığından sorumlu olması ilkesini benimsemiştir. İnsan hangi hâli tercih etmiş ise ilahi irade de bu yönde kendisine tecelli edecektir. İnsanın hangi hâli tercih edeceğinin manası ise şudur: Ya itaat edecek ya da isyan edecektir. Fakat bunun içinde korku ve ümit yoktur. İtaati korku ile değil, saygı ile olmalıdır. İsyanı ise yasalara değil, kendi nefsine olmalıdır. Savaşacağı şey başkaları değil, kendi nefsi olmalıdır. İbn-i Arabi, kendi zamanından, yeni çağ insanın tarifini yapmıştır; eserlerinde gizlenen ve asla anlaşılamayan gizli bilgi de budur. Arabi, tüm tariflerini, yeni çağ insanına uygun yapmıştır. Zamanından, yeni çağ zamanındaki insanın nasıl olacağını anlatmıştır.

Farklı dinlerin birbirine olan düşmanlıklarını ele almıştır. Ve aynı din içinde bile benzer nefrete dayalı hâller yaşanmaktadır. İbn-i Arabi, aynı itikad içinde olanların bile birbirlerine saygı duymadıklarını dile getirmiştir.

Dinlerin aslında insanları itaatkarlığa yönlendirmediği daha çok içsel bir nefret uyandırdığını vurgulamıştır. Aynı inanca sahip insanlar bile içlerinde nefret duymaktadırlar. Birbirlerini çelen ve yükselmelerini engelleyen, küçümseyen ve aşağılayan birtakım zümrelerin de ortaya çıkması kaçınılmaz olmuştur. İbn-i Arabi, bu görüşlerini tüm dinler için ifade etmiştir.

Arif için din yoktur

“Varlığı anladın mı ki yokluktan bahsedersin” Ne Tenzih et, Ne teşbihte ol, İkisini de kullan, ortada KUTB’ta ol.

O’nun misli yoktur diyerek kendini tenzih etti.

Duyan ve Gören O’dur diyerek kendini teşbih etti.

Belirsizliğini ve gizliliğini ortaya koyarak “bilinmek” istedi.

Bilinmek isteyen kim? Bilmek isteyen kim? İki varlık mı vardır ayrı ayrı? “İki varlık” idrakinde isen, teşbih etmiş olursun. “Mutlak var, gayrısı yok” idkakinde isen tenzihtesin.

Bilinmek isteyen “O” ve bilmek isteyen insan. İkisi birbirinin aynı ve gayrı. İnsan ne O’dur ne de O değildir. Hakikatte O’dur, gölge âlemde O değildir. Bu beşeri anlayışı ile idrak ötesi bir kavramdır. Bu idrake ancak arifler erişebilir.

O’nu tenzih eden bir idrak üzerinde sabitlenirsen kayıtlayan olursun. Mukayyid memurları gibi, sadece sabitleyen ve kayıt tutan bir memur gibi kalırsın.

O’nu teşbih eden bir idrak üzerinde sabitlenirsen sınırlamış olursun. Muhaddid memurları gibi, tayin eden ve sınırlar çizen olarak kalırsın.

İnsan burada iki mana arasında idrake varıp da bir yol izler ise, doğru yolda olur. İbn-i Arabi, ***“Sürekli tenzih hâlinde isen, teşbihe dikkat et”*** der. Ve yine “***Sürekli teşbih hâlinde isen, tenzihe dikkat et”***.

Kısaca İbn-i Arabi'nin burada anlatmak istediği; ***"Sen hem O'sun, hem O değilsin"***dir. O'nun misli yoktur, yani sadece O vardır gayrisi yoktur üzerinde idrake ulaşılırsa, O olduğumuz Hakikati ortaya çıkar.

Duyan ve Gören O'dur anlayışı üzerine idrake varman icap ederse, bir gözetleyen var ise O'ndan ayrı varlıkların da olması icap eder. O değilsin Hakikatine ulaşılır. Fakat O değilsin ve O'sun iki hakikati, Hakikatin Hakikati değildir. Çünkü O'nu tanımladığın anda sınırları çizmiş olursun ve O'nu sınırlandırırsın. O değilim dediğin zaman da O'ndan ayrısın anlayışı ortaya çıkar ki bu da bir gerçeklik değildir.

İki hakikat arasında kalan insan ne O'dur, ne O değildir, hem O'dur, hem O değildir. O'nunla iken O'sun, imanı aşk ile, O'ndan gayrı, O değilsin inkarı hasret ile. Aşkta huzurla mahv, inkarda hasretle nar. Ne cehennemde hasretini çek, ne cennetinde mahva er.

Arifler, bu iki yönün tam ortasında yer alan inkarı ve imanı tamamlamış kamillerdir.

İbn-i Arabi Fusûsu'l Hikem eserinde şöyle der:

"O beni över, ben de O'nu. O bana ibadet eder, ben de O'na. Hâl'de O'nu ispat eder, A'yanda ise inkar ederim. O beni bilince, ben O'nu inkar ederim. Ben O'nu bilince O'na şehadet ederim. Ben deni *(aşağıların aşağısında)* ***olduğum hâlde O'na yardım ederim. İşte o Hakk beni var kılıp, bana kendini bildirince, Ben de O'nu var kıldım."***

Varlığım, O'nun varlığının ispatı üzerinedir. O var ise varım, O yok ise yokum. Ben var isem O da vardır, yok isem yoktur. Hâl yolculuğunda gizliye seyr'de iken O'nu isbat ederim. A'yan olup zahirde belirdiğim zaman O'na şahitlik ederim. Ben deni (aşağıların aşağısında) olduğum hâlde O'na yardım ederim. Fizik dünyada eli ayağı olur, gören gözü, duyan kulağı olurum. Ben O'na muhtaç, nefesinden dirilirim, yaşamımın kaynağıdır. Gizliden açığa çıktığı vakit, kendini Var kıldı "Ben" olarak. Açıktan gizliye yok kıldığı vakit yine Hakk olarak vücuda geldi.

Zıtlıklar ile varolan bir evrendeyiz. Âlem denilen insan varlığı, zıtlıklardan ibaret bir farktır. Hakk ise tüm zıtlıkların bir araya gelerek Bütünlüğü oluşturduğu vahdettir yani Tek'lik.

Uyanış zor değildir. Zor olan sizi paçanızdan kavrayıp daha da dibe batırmaya çabalayan diğer yarınız olan zıddınızdır. Sizde herhangi bir meleke geliştiği vakit, anında tam bir karşıtı da ortaya çıkar. Ve siz "o zıt ile

birlikte ya yükseleceksiniz ya da daha da dibe batacaksınız" sınavı içine girersiniz.

Başlangıçtan beri varolanlar ve sonradan ortaya çıkanlar diye bir kavram yoktur aslında. Herşey varoluşunda zıddı ile ortaya çıkar. Zaman geçer diğeri belirir diye bir kavram, ancak bizim zihnimizin anlayışına uygun olması içindir.

Adem'in İblis'i yoktu, İblis'in bir Adem'i oldu. Firavun vardı ve Hz. Musa henüz bebek iken gönderildi ona ve Firavunun evinde büyüdü. Abbas zaten vardı tüm kötülüğü ve acımasızlığı ile ve Hallac'ı oldu. Karşıta karşılık Karşıt çarpışması, iyi ile kötülüğün çarpışması. Her şey zıddı ile görünür olur. Zıddı olmayan hiçbirşey varolmaz. Herşey zıddı ile kaimdir.

Varoluşta zıtların birlikteliği ve belirmesi, onların ayrı olduğu değil bütün olduğunu gösterir.

Görünen ve Görünmeyen

Zahir ve Bâtın

Evvel ve Ezel

Baş ve Son

Bunlar birbirine zıddır ancak birliktedirler. İkisi iki ayrı uçlarda yer alır diye zannedilir. Oysa ikisi bir aradadır. Birinin bittiği çizgide diğeri başlar sanılır oysa hepsi iç içedir. Tekamül gibi; yukarı bir tırmanış zannedilir gelişim ve uyanma. Oysa dıştan içe doğru, varlıktan yokluğa, çokluktan noktaya bir derinleşmedir.

Karşılıklı aynalar vardır:

An ki Anayım

Sen yaklaş, Ben yakinim.

Bilinmeklik istedim (Hakk). Bilmek istedim. (İnsan)

Hakk kendini insan ile tanıdı. İnsan kendini Hakk ile tanıdı.

Hakk'ın aynasında ilahi suret insan. İnsan aynasında Hakk'ın sireti.

Hakk'ın gizli hazinesi insandır. İnsanın göğsündeki gizli hazine Hakk'tır.

Varoluşu ile inkarda olan insan. Yokoluşu ile Hakk'ta olan insan.

Hakikat basit olandır. Karmaşıklığı insan zihni yaratır. Kavramlar, ne olacağı ya da ne olunması gerektiği artık çoğunlukla anlaşılmış olsa da nasıl yapılacağı anlaşılamadı. Uyanışın yolu, özlü sözler hep sembollere aktarıldı. Teorik sözlerdi. Kavramda "ne" manasını veren, ancak "nasıl"ı veremeyen türden. Semboller, ayetler işarettir, hakikat değil. Hakikati işaret eder.

Ne yapacağını bilemeyen insan zihinlerinde başıboşluk, çaresizlik hakim. Eski bilgi yeniye uymuyor, yeni bilgiler elle tutulur cinsten değil.

Hâl yaşanır, anlatılamaz. Bu yüzden erenler herhangi bir ipucu veremediler. Çünkü hâl kişiye özel bir durum, bir başkası için herhangi bir mana içermeyebilir, hatta biri için iyi olan diğeri için menfi olabilir. Bu yüzden herkes kendi gönlünde, hissederek bunu yaşayacak ve anlatamayacak.. Bu yüzden sembolleştirildi, çünkü Hakikat tektir ancak, her insanda farklı bir mana oluşturur. En güzel rehber yine vicdan sesi..

Eski zamanlarda kırk gün çile, halvet zamanları insanları dünyadan tecrit etmek için ideal yöntemlerdi. Günümüzde böyle değil. Daha da zor. İnsanlar çekmese, dünya çekiyor paçasından aşağı insanı. Çamur cazibesi demiş buna H.Bektaş Veli. Çamurun cazibesini derinden bilsen bile ona boyun eğiyorsun.

Konumuzun ilk başlarında, “İnsan ne O’dur, ne de O değildir. Hakikatte O’dur, gölge âlemde O değildir. Bu beşeri anlayışı ile idrak ötesi bir kavramdır. Bu idrake ancak arifler erişebilir” demiştik. Şimdi bunun açıklamasına devam edelim.

Din ihtiyaçtır. İnsan doğası gereği, inanmaya ihtiyaç duyar. Din bir düzendir, şeriattır, yoldur. İnsanı bir anlayıştan alır, idrake taşır. İnsanı hayvani özelliklerinden alır, insani özelliklere taşır, başıboşluktan alır edebe ve nizama taşır. En ilkel toplumlardaki inanışlardan tutun da, ahlak ve felsefe sistemleri de dahil, dünya üzerinde varolan geniş inanç kitlelerine sahip tüm din anlayışlarının temeli insan ihtiyacına yöneliktir.

Dünya nüfusunun çoğunluğu o ya da bu nedenle mutlaka bir inanışa sahiptir. İnsan doğası gereği bir şeye inanmak zorundadır. En eski çağlardan beri insan, nasıl meydana geldiğini ve kendinden daha üstün bir gücün varlığını araştırdı durdu. Kendinden büyük ve yüce olarak gördüğü herşeyi gözlemledi ve kendini yarattığını düşündü. Dünya kurulduğundan ve üzerinde insanlar varolduğundan beri, bir güce inanma ihtiyacını hissettiler çünkü soru sormaya başlamışlardı. Soru sormak ve cevap aramak, bir ihtiyaçtı. Zaman ilerledikçe bu güç hakkında daha fazla bilgi edinme ihtiyacı doğdu. Neden var olduğumuz? Nasıl varolduğumuz? Niçin var olduğumuz? Ne zaman varolduğumuz? Bizi var edenin Ne olduğu? Pek çok soru ve ardından “Kim?” sorusunu kendimize yönelttik. Biz kimdik?

Dinler, insanın kendini tanıması için gönderilmiştir. Görünmeyen Tanrı, görünürdeki insana, kendinin her yerde olduğunu anlatmak için “öğreti”

göndermiştir. “Siz ve Ben Hakikatte bir ve bütünüz, sadece dünyada farklılık gösteriyorsunuz, ne vakit kendinizi bileceksiniz, beni bulacaksınız.” İşte insan varlığı binlerce yıldan beri kendini aramakta, kökleri hakkında kesin ve net bilgiye sahip olmak için yolculuğuna devam etmektedir. Dinler bu konuda insana büyük bir vasıta olmuş ancak vasıta, insanlığı, bir yere kadar götürmüştür. En son gelen din ile de “din öğretisi” kapanmıştır. Artık dinin “son vasıta”sı da görevini yerine getirmiştir.

İnsanlık, bindiği tren ile bir şehirden başka bir şehire gitmek istemektedir. Ancak öyle bir hâle gelmiştir ki, bindiği tren ile kendini eş koştuğu için, kendini tren olarak görmüş ve yarı yolda kalmıştır. Amaç bir yere varmaktır. Fakat trenin cazibesi, şekli, şemali onu büyülemiş ve etrafı görmez olmuş, zihni trenden başka hiçbir şeyi algılayamaz olmuştur. İşte şimdiki insanlık, kendi bildikleri, öğretileri ve öğrendikleri ile kendini ilah zannetmektedir. İnsan bedenin şekline ve bedenin sağladığı tüm yaşama öyle dalmıştır ki, tamamen uykudadır.

İşte burada mistisizim ve tasavvufun önemi ortaya çıkar. Eski mistikler ve tasavvuf üstatları insanı şekilcilikten, dünya cazibesi olan masivadan kurtulması için çeşitli yollar ve düşünceler ortaya koymuştur. Her dinin mistik ve ruhani yönü vardır. İnsanlık varolduğundan beri nasıl dinler varsa, her dinin kendi içinde mistik ve ruhani tarafı da mevcut olmuştur. Fakat zamanla her dinde hakikati arama, ruhani ve mistik çalışmalar, çaba ve arayış farklılıklar göstermiştir. Ancak tüm mistik çalışmaların ana temeli “Yaradan”ın birliği üzerinedir. Yaradanın birliği ilkesi hem tek hem de tüm yarattıklarıyla bir ve bütün olduğu ilkesidir. Dinlerin, mistisizmin ve tasavvufun amacı, insanın anlayışını, idrakini geliştirmek için bir yol tayin etmesidir. Ve insanın aslını bilmek için o yolda yürümesi gerekir. Nasıl ki günlük fiziksel ihtiyaçlarını karşılamak için çalışmak, barınmak, üremek zorundadır; aynı şekilde zihni birtakım yeteneklerini de geliştirip, idrakini arttırmak ve ne olduğunu bilmeye ihtiyaç duyar.

Günümüz din anlayışı ile, dinin gerçek amacı arasında bir benzerlik neredeyse kalmamıştır. İnsanı asli vatanına ulaştıracak bir vasıta olan din bedenin kontrolü, nefsin tanınması ve eşyanın asıl mahiyetinin ne olduğunun idraki üzerine oluşturulmuş bir eğitim sistemidir. İnsan için gereklidir ama zamanı gelince terk edilecek bir öğretidir. Fakat günümüz din anlayışı, terk etmeyi değil, sıkı sıkı tutunmayı, gözünü kapatıp görmeyi engelleyen bir anlayış sunmaktadır.

“Arif için din yoktur” sözünü doğru değerlendirmek çok önemlidir. İnsanlardan dini öğretileri ve inançları alırsanız ve yerine daha yüce bir şey koyamazsanız dünya mahşer alanına çevrilir. Bu yüzden muhakkak şeriat öğretilerinden geçecektir insanlık ve ulaştığı yerde ise durup beklemeyecektir. İlerleyecektir. Çünkü sonsuzluk içinde bir yerde takılıp kalmak, beklemek yersiz ve doğaya aykırıdır. Anlayış da böyledir. Anlayışın herhangi bir yerinde takıldığınız anda gömülürsünüz ve manen idrake ulaşacağınız anda, madden cazibeye kapılıp sadece şekilde kalırsınız. Suretten sirete geçiş yapamadığınız anda, surette kalır ve atalete düşersiniz.

“Muhyiddin İbn-i Arabi” İslâm âleminde, İslam’ın gerçeklerinden bazılarını açıkladığı için, o seviyeye gelememiş dar görüşlü kişiler tarafından “kâfir” diye nitelendirildi ve “afaroz” edilmek istendi. Tek yaptığı, kimsenin erişemeyeceği seviyedeki gerçekleri, insanlığa sunmaktı! Suçlandı. Suçlandığı yer ise tamamen “zahirlik” idi. İbn-i Arabi bir idrak insanıydı, bâtıni adamıydı. Fakat ilk suçlandığı yer dünya yani zahirlik olmuştur.

İdrak edemediğini fark edemeyen insanın inkârı!. Ve bu sebeple de erişemediği gerçekleri “yok” sayması. Yok diyerek sırtını dönmesi, görmezlikten gelmesi.

Belli bir anlayışa eren, idrake ulaşanlar için “din” yeterli olmaz. Bundan sonra daha farklı bir yolculuk başlar arifler için. İşte bu yollarda neler yaşayacağını, neler olacağını anlatabilmek için elimizden geldiğince anlayışlarımızı biraz daha derinleştirmek istedik.

Kendi gücümüzün farkına varma zamanı geldi. Kimse bize sihirli değnekle dokunmayacak. O dokunuşu kendi kendimize yapacağız. Eğer bir kurtuluştan bahsetmek gerekiyorsa, bu kurtuluşu kendimiz gerçekleştireceğiz. Kimse dışarıdan müdahale etmeyecek. Kendi kendimizin bütünlüğünü anladıktan sonra ancak bu gerçekleşecek.

Kayıp varlıklar olduğumuz gerçeğini anladıktan ve ardından aslında kayıp olmadığımız gerçeğini idrak ettikten sonra yaşanacak yeni zamanda yolumuza kaldığımız yerden farklı anlayışlarla devam edeceğiz. Birliğin gücünü hissetmediğimiz sürece, kayıp olarak kalacağız, kayıp ve yalnız.

Belki de beklenilen tüm mucize bu; birlik enerjisi. Yüzyıllardan beri dünya üzerinde oluşması beklenen enerji alanı birlik enerji alanıydı. Bu bir

anahtardır ve evrende yalnız olmadığımız, kayıb olmadığımız gerçeğini bize gösterecek kapının açılması gerekli anahtar budur.

İtikadın Sonu: Arifler Çağı

Zorluk nasıl ki kolaylıkla beraber ise, cehalet ile bilgelik de beraberdir. Bu yüzden bu çağ cehalet görünümünde, lakin öyle bilgeler zuhur edecek ki, onlar Çağı taşıyanlar olacak.
Herşey zıddı ile kaimdir. Cehalet varsa ariflik zuhur etmek üzere AN'ı kolluyordur.

İbn-i Arabi felsefesinde, itikad, zamanı gelince terk edilmesi gereken bir yoldur. İtikad sembollerle, üstü kapalı olarak anlatılan, sadece anlaması gerekenlerin anlayabileceği, anlayamayanların ise, sisteme uymak zorunda oldukları türden bir eğitim sistemidir. Belli kaideler, kurallar, sayılar ile sınırlıdır. Ancak zamanı gelince de o yoldan ayrılmalıdır insan.

"Allah, "leyse ke misli-hi şey" *(O'na benzer hiçbir şey yoktur)* demekle kendisini tenzîh etti ve "ve hu�ve-s semi'u-l basîr" (*İşiten ve Gören, O'dur)* demekle de kendisini teşbîh etti."
Fusûsu'l Hikem/Muhyiddin Arabi

İbn-i Arabi, Fusus eserinde, Hakk'ın, Görücü ve İşitici olarak iki veçhesi yani "yüz"ü olduğunu ilan ettiğini vurgulamıştır. Fakat aynı zamanda "**bir benzeri olmadığı ve Tek olduğunu**" da ilân etmiştir. Zıt iki kavramın, aslında bir zıtlık değil, bir idraksizlik olduğunu da anlatmaya çalışmıştır. Arabi eserinde, *"Zanlar âlemi olan fizik plânda, kolay anlaşılması için bu ifadelerin kullanılması gerekliydi. An'da Tek olan Hakk, varlıklar âleminde*

kolay anlaşılması ve telafuz edilebilmesi için bu şekilde zıtlıklarla aktarılması gerektiğini" anlatır.

İbn-i Arabi anlayışında, Belirsizlik O'nun anlamıdır. O belirsizdir. O'nu tarif eden, tarif edememiştir. O'nu anlayan anlayamamıştır. O'nu anlatan, tam ve kesin olarak anlatamamıştır. Beşeri akıl, zan ve yorumlar, sıfat ve isimleri "tenzih" edemez, yani ayıramaz. Hakk'ın kendisi ancak, kendini ayırabilir, tenzih edebilir. Arifleri de, beşerlerden tenzih eden, yani ayıran, bulunduğu hâl ve makamını yücelten ve yükselten de yine Hakk'ın kendisidir. Beşer aklı sürekli teşbih yani benzetme üzerinedir. Çünkü zanlar ve yorumlardan öteye gidemediği için çağlar boyunca, insanlık tarihi boyunca, Yaradan'ı bir şeylere benzetme yoluna gitmiştir. Benzetilen herşeyin kusurlu olmasından, Hakk tüm benzetme yani teşbihlerden gayr'ıdır.

Konunun ilk başlarında bahsettiğimiz gibi, Hakk inanç ve itikad sahiplerinin zihninde, onların zanları ve yorumları yani benzetmeleri üzerine şekil alır. Oysa ariflerin kalplerinde ve gönüllerinde tüm benzetme ve ayırma (tenzih-teşbih)dan uzak, Hakikati ile belirir. Beşer, akılları ile, güneşin varlıklara yansımasından dolayı oluşan gölgeyi hakikat zanneder. Arifler ise, güneşe bakarak hakikatin ne olduğunu kalben bilirler. Bağlacıyı olan tek şey, inanç ve felsefe sistemlerinin insanlara öğreti yolu ile aktardığı "benzetme ve ayırma"nın, zihinlerde oluşturduğu kalıplardır. Hakk hiçbir zaman, inanç ve felsefe sistemlerinin oluşturduğu dar kalıplar içine sığmaz. O kalıplar beşerin zihnindeki "zan"lardır. Dünyada insan sayısı kadar, hepsinin zihninde kendi inancı ve düşüncesi doğrultusunda şekil alan, kalıba giren bir Hakk anlayışı vardır. Ki, Hakikat bunlardan tamamen uzaktır. İşte bu yüzden, beşerin uyanış yolunda iken, tüm inanç, itikad ve felsefe düşüncelerinin oluşturduğu kalıplardan arınması icap eder. Beşer için uyanış yolunda zaruri olan, yapılması gereken en önemli ezoterik çalışma "**arınma ve terk**"tir. Bunu başarabilirse arifler makamına yücelir. Başaramaz ise, ki İbn-i Arabi, bu yolda herkesin bu makama ulaşamayacağını da belirtir, ulaştığı bilgilerin hakikat olduğu gerçeğini savunur ve kabullenir.

Arif, tenzih ve teşbih denilen benzetme ve ayrılan tüm İlahi İsim ve Sıfatların ötesine, Birliğe geçmiş, oranın Hakikatine ulaşmıştır. Hakikat gözünden seyretmektedir tüm ilahi isimlerin oluşlarını, yaratımlarını ve

meydana gelişlerini. İşte arif, Hakikat gözünden, tüm âlemleri, o âlemlerin icabına ve makamına uygun, duygusal ve duyusal tüm gerekliliklerine uygun olarak seyreder. An'da ne gerçekleşirse, sadece bunu bilir ve Hakikat gözünden görür. Arifler, **her an, ayrı bir Şe'nde yaratılan, değişen, değişime tabi olan, varolan ve yok olan, ölen ve dirilen bir maddi çokluk düzeyinden, değişmeden sabit kalan bir "Asli Birlik Mertebesine" yükselmişlerdir.**

Ariflerin mertebesi ve makamı, **"Değişmeyen Asli Birlik"** makamıdır. Beşer mertebesi ve makamı, her an ayrı bir şende yaratılan, değişen, varolan ve yokolan, ölen ve tekrar doğan **"Değişen Arızi Çokluk"** mertebesi olan fiziki dünyalardır.

Arif mertebesi Yalnızlıktaki Yakinliktadır. Arifler, Yalnızlığın en derin yalnızlığında ölümsüzleşmişlerdir.

Arif kusursuz olan insan-ı kamildir. Hem bedenen, hem ruhen. Artık arif ne bedendir ne de ruhtur, her ikisinden de üstündür. Kusursuzluk sadece Hakk'a mahsustur. Kul kusurludur. Fizik âlemler gölge ve hayal olduğundan kusurludur, mükemmel değildir. Mükemmellik bilinmez oluştadır. Arif mükemmelliyeti ile varolduğu anda, kusurlularca yok edilmek istenir. Bu yüzden arifin aklı, Hakk aklı olan Bütünsel Akıl ile Birlenmelidir. Birlenme gerçekleştiği vakit, arif bedeni "sır"lanır. Yani koruma altına alınır. Sırlanan beden parçalansa ya da yok edilse dahi, arif bir heyula gibi, istediği surette bedenini yeniden inşa edebilir. İstediği anda, istediği zamanda, istediği çağda ve istediği mekanda. Arif için, bir zaman dilimi yoktur, çünkü o bütün zaman dilimlerinde varolabilir. Arif için bir mekan yoktur, o bütün mekanlarda varolabilir. Hüküm ve bilgelik arifin mükemmelliğinde ve kusursuzluğundadır.

Arif tüm yüklerinden kurtulmuş, yüksüzdür. Arif, herkes gibi görünen, hiç kimse gibidir.

İnkar ile inanç, inanç ile inkar beraber yürür. Nasıl ki kolaylıkla zorluk beraber ise.. Aralarında görünmeyen bir perde, duvar, berzah vardır. Her şey zıddı ile daim bilgisi üzerine, her şey Hakk nazarında yani bakışında Tek olanın, yaratılanlar nazarında ikili görüntüsüdür. İnkar eden kişi, gerçeği gören lakin gördüğü kusursuzluk karşısında kendini o kusursuzdan daha mükemmel olduğu zannı ile ayıran, kibirle kendini ortaya koyandır. İnanan kişi ise, gören lakin gördüğü şey karşısında kendini feda edendir. Bu yüzden

küfr ile iman bir aradadır. Tek fark, birinin kendini ortaya koyması, diğerinin ise kendini ortadan kovmasıdır. İbn-i Arabi bu durumu şöyle ifade eder: “O her şeyi kuşatmıştır, geçmiş ve gelecek, açık ve gizli O’dur. O’ndan gayrı hiçbir şey yoktur. O zaman her varoluş O’nun kuşatması altındadır. Her yeri çepeçevre sarmıştır. O dilemedikçe yaprak dahi kıpırdamıyorsa, varoluş daima onun eseridir. Bütün yollar ona çıkar. Bütün zıtlıkların tek Hakikati yine O’dur. İnkar ile iman, hayır ile şerr, yine O’nun kuşatması altındadır. Anlık varoluşta iman ve hayır ortaya çıkar, Anlık yokoluşta ise şerr ve inkar belirir. Hepsi bir arada, beraberdir. Kibir de O’nun ismidir, Rahman da O’nun ismidir. Bir kimse her ne yapıyor ise yine O’nun kuşatması altındadır. Ve tüm dönüşler yine O’nadır, çünkü O’ndan gelindi ve O’na dönülecektir.” An zamanda Varoluş ve Yokoluş ile daima diri olan sadece O’dur. Kısaca Hakk’ın An’da geçici Yok’luğunda varım diyen kibir, geçici varlığında yokum diyen rahmandır. Varoluş ve Yokoluş sadece yaratılanlar içindir. An zamanda varoluş ve yokoluş yoktur, sadece diri olan Hakk vardır.

Hz. Musa ile Firavun arasında geçenler buna çok iyi örnektir. Hz. Musa imanı ile kendini ortadan kovandı. Ruhi olarak yükseldi. Firavun kibiri ile kendini ortaya koydu ve fiziksel olarak yükseldi. Her ikisine de yetki verilmişti. Verileni nasıl kullandığın ve hangi amaç ile yürüdüğün önemlidir. Toprağa mı yürüyeceksin, yoksa göklere mi? İbn-i Arabi bunun için şöyle der: “***Yatayda yürümek, dikeyde yükselmek*”.** Kendini inkar edip, bedeni ruhun gemisi olarak kullanma yetkisine sahip olan dikeyde yükselir, fizikte fakirleşir. Lakin kendini ruh ile eş tutan, kendini ortaya koyan, tek sahip olacağı beden olduğunu zanneden için yatayda yükselme gerçekleşir ve ruhta fakirleşir. Ancak insan önce yatayda yürümelidir. Yatayda yürür iken, yatayın bilgisine sahip olmalı ve yatayda derinleşmelidir. Yatayda derinleşerek, dikeyde yükselebilir. Yatayda derinleşmenin sırrı, görünenin Hakikatine erişmektir. Bu hakikat nerededir? Yatay olarak Ba harfi sembolü kullanılır. Arapça Ba harfinin yataylığı dünya hayatını ve beşik olarak tabir edilen uykuyu simgeler. Yalnız, altındaki nokta ise, ruhi yükselmenin ilk noktası olan Elif harfinin noktasıdır. Ba harfinin altındaki nokta, Ruhi Yükselişteki “Allah ipi” olarak sembolize edilen Elif harfinin başlangıcıdır.

Bu yüzden herkes zahir dünyada derinleşerek ruhi yüksekliğe erişebilir. Yatayda yürür iken, Ba harfinin altındaki noktanın bilgisine erişen cüzi akıl,

bütünsel akla ulaşır. Artık o yatayda yürüyen beden ile noktanın bilgisine ulaşmıştır. Noktanın bilgisi ise, az önce bahsettiğimiz Elif harfinin sembolü olan dikeyin çıkış noktasıdır. Yatayda yani dünya fiziğinde derinleşen, derinleştiğinde yani ancak kazdığında noktaya ulaşır. Kazdığı şey olarak tabir edilen ise terktir. Her şeyden terk olan kişi, noktanın bilgisine ulaşır ki, bu yatayda yani zahirde derinleşerek, bâtının yani gizlinin dikeyinde yükselebilir. Yükseliş yukarıdan aşağı değil, bizzat aşağıdan daha aşağı olan bir derinleşmedir. Kendi içinden, kendine doğru yükseliş. Düşüş zannedilen ise, yükseliştir.

Herkes yalnızdır, arifler yalnızlığın yalnızlığındadırlar. Yalnız kalmak derinleşmek için ilk adımdır, yalnızlığın yalnızlığı ise, fiziğin terk edilişidir. Terk etmek, yok saymak, yakıp yıkmak, yok etmek, dağıtmak değildir. İçsel olarak fiziğin emri altından kurtulmaktır. Çamurun cazibesinden kendi ruhunu temizlemektir. Tutkularını fark edip, onları dizginlemek ve ipleri ele almaktır. Kalbi ruh ile doldurmak esastır. Herkesin etten bir kalbi vardır ve etten kalbi olan herkes ölümlüdür; ruhtan bir kalbi olan arifler ise ölümsüzdürler. Bütün aklı ile ve bütün kalbi ile kendini ortadan çeken, ruhunu ortaya koyan ariftir. Cüzi aklı ve etten kalbi ile kendini ortaya koyan ise beşerdir.

Tüm ariflerimiz, önce inkar edenleri hedef almışlardır, inananları değil. İnanan neye inandığını bilen, inkar eden de neyi inkar ettiğini bilendir. Yok demek için kalben inanmış lakin korkmuştur. Korkusu onu inkara yöneltir. Korkuyu aşamayan hiçbir şeyi aşamaz. Korkusu onu kalbi çöküşe, fiziki yükselişe sevk eder. Çünkü tutunmak için tek çaresi, bir vehimden, hayalden, gölgeden ibaret olan maddedir. İnkar eden tüm inançları reddetmiş, bedene tutunmuştur. Maddeye güvenmiştir. Güvendiği madde ise boştur. O boşluğu bir an da ruhsal olana, sevgiye çevirmek daha kolaydır. Bu yüzden arifler inkar edenlere yönelişleriyle suçlanmışlardır. Küfr ile imanın bir arada yürümesinin sebebi budur. Arifler, bunu savundukları için suçlanmışlardır. Çünkü inançta da bir yük, şekil vardır. Fakat iman, yükten ve şekilden ötedir. Her şeyden soyutlanmadır.

Arifler, inanan değil, iman içinde olanlardır. İman, her şeyin ötesinde bir terk ediştir. Hiçbir şeyle kayıtlı kalmamaktır. Tüm itikatlardan, inançlardan, sistemlerden, öğretilerden soyutlanmadır. İçinde değil dışında olmaktır. İçindeyken değerini bilemezsin ve körleşirsin. Dışında isen görürsün. İnanç ve itikad insanı körlüğe sevk eder. Bu yüzden beşer daima kördür ve

şaşkındır. İnanır lakin neye inandığını bilmez. İman ise, daima gören gözlere ve işiten kulağa sahip olmaktır. İnançlar insanı içe çeker, yatayda yürütür, kör eder. İman ise, ayaklar olmadan yürüten, gözler olmadan gördürendir. Maddeyi görmek bir yetenek değildir, Ruhu görmek bir melekedir, istidattır. Varoluşun bilgisine sahip bir tohum tek başına bir işe yaramaz. O sadece bir tohumdur. Toprağın derinliklerine inip, kendinden vazgeçtiği anda, binlerce tohuma dönüşen bir verim verir. İşte ariflerin, bedende ölmenin anlamını vurgulayışı bundandır. Her insan bir tohumdur, sadece bir tohum. Ne vakit beden toprağında kendini feda edecekler, işte o zaman binlerce verim alınacak bir arife dönüşürler.

Herkes nefes alır, herkes Rahmanın nefesindendir. Beşerin nefesi toprak kokar, ariflerin nefesi sevgi kokar. Sevginin bir yeri yoktur, çünkü her yerdedir. Her yerde olan aslen hiçbir yerdedir. Toprağın yeri ise yine topraktır. Arifler bize kalbi sevgiyi öğretirler. Kalbi sevgi ile dolu olanın başka hiçbir şeye ihtiyacı yoktur. Fiziksel zenginlik yüktür, insanda ağırlık yapar. Fiziksel yükseliş gösteren, ruhi çöküştedir anlamı budur. Kendini inkar etmeyen iman edemez. Kendini inkar etmek, kendini bilmektir. Kendinin ne olduğu bilgisine erişmektir. Bunu kalben hissedemeyen, kalbini bunun bilgisi ile dolduramayan uyanamaz.

Bilmek, daima Hatırlamanın önünde.
Zihin yanılgılara yenik düşer, unutur, bazen hatırlar. Lakin Gönül daima Bilir!

Beden ölümlüdür, ruh ölümsüzdür. Bir ölümlü, ölümsüzü nasıl yönlendirebilir? Ruhi zenginlik, beden fakirliğinin önderi ve yöneticisidir. Ruh coşku doludur, lakin beden güçsüzdür. Herkes başında kendi kefenini taşır, herkes kendi mezarını kendi taşır. Herkes kendi mezarında yaşar, ama öldüğünde dirilir. Herkes beden denilen mezarda ölüdür, o mezarda öldüğü anda dirilir. Arifler, beden mezarında diri olanlardır, beşerler ise beden mezarında ölü olanlar. Arif yaş ağaçtır, beşer ise kuru ağaç. Ne vakit ruhun suyu ile dirilecek işte o zaman canlanacaktır. Hz. Musa'nın asası, ruhun suyu ile canlanmıştı. Tüm arifler, veliler ve nebiler, büyücülük ile suçlanmışlardır. Tüm nebiler de öncelikle birer ariftirler. Arifler can veren,

dirilten manasını taşır. Onların bedeni canlandırması, bir büyücülük değildir. Arifler, bedenleri, ruhun kontrolünde olduğu için daima diri olan ölümsüzlerdir. Beşerler ise, ruhlarını, bedenin kontrolünde tuttukları için daima ölüdürler, kördürler, cahil, şaşkın ve güçsüz bir ölümlü olmalarının sebebi budur.

Oysa insan zaten ölümsüz yaratılmıştır. Ölümsüzlüğün-den ölümlülüğe gönderilmiştir. Ölümsüzlüğü bakidir, ölümlülüğü ise fani. Fakat bunun ikisi arasında olan beşer, ne fanidir ne de baki. An zamanda her an ayrı bir yaratılış hâlindedir. Bu yüzden An zamanda ölümü tadanlardandır. Bedeni terk etmek maksadı ile bir ölüm tadar, ikinci ölümü ise An zamanda varoluş ile görünür, yokoluşta ise ölümü tadıcıdır. Hakk insana ölüm ile yakındır. Herkes kaynağından çıktığı gibi, yine kaynağa geri dönücüdür. O'ndan geldik yine O'na döneriz. Ve bunu hem An'da varoluş ve yokoluş ile gerçekleştiririz, hem de bedene girerek ve bedenden giderek gerçekleştiririz. İşte varlığın seyr-i süluk denilen olayı bundan ibarettir. Her şey aslına dönücüdür. Nereden indiysen, oradan çıkacaksın. Herkes hangi isim ile varolmuş ise, o ismin zıddı ile yokoluştadır. Varoluşları ve yokoluşları, bir doğum ve ölümdür. Bedene doğuşu ve bedeni terk edişi de bir doğum ve ölümdür. Bu tüm yaratılanlar için geçerlidir. Bunların dışına çıkması bedende ölüp tekrar bedende dirilmesi olayı ise, ariflik makamıdır.

Arifler, tek bir cümle ile tüm kainat bilgisini aktarmışlardır. Adeta mühür gibi, tüm kainatı sanki atomlar arası boşluklarını alarak sıkıştırıp bir zerre hâline getirmiş ve bunu sözlerle ilişkilendirerek aktarmışlardır. Bunca sözlerine, bunca ciltler dolu eserlerine rağmen, anlaşılamamışlardır. İbn-i Arabi de "anlaşılamamaktan" yakınmış ve anlaşılamadığı için zahirlik ile suçlanmıştır.

Hz.Musa'nın duası şöyledir: "Ey Rabbim Göğsümü aç, genişlet İşimi kolaylaştır. Dilimde bulunan düğümü çöz de, anlasınlar beni" (Taha/25-28)

Dilde düğüm vardır. Zan'lardan arınınca, düğüm de çözülür, o vakit her insanın anlayışına uygun "arınmış tertemiz" cümleler çıkar. Sanki kelimeler sadece konuşmaktan ibaret değil de, her insanın ruhuna ulaşan bir rezonans yaratan canlılara dönüşürler. Bu yüzden ariflerin sözleri, harflerden oluşan bir bütünlük değil, o bütünlüğü ile beraber bir ruh da taşır. Dokunduğu her insan kalbini uyandırır, er ya da geç.

Bu yüzden ariflerin, nebilerin, velilerin sözleri, her çağa, her insana, her zamana, her mekana uygundur. Eskimez, yenilenmeye de ihtiyaç duymaz.

Çünkü “zanlar”dan arınmış, ruh taşıyan, canlı birer “yapı”lardır adeta.

Arifler, zan’lardan arınmış bir zihin ile, susma orucunu ihtiyatlı konuşmaya çevirmişlerdir.

Zanlarla dolu yalan konuşmayan, dilindeki düğümleri çözülmüş, göğsü tertemiz, gönlü mutekad iman ile yanan, haddi aşmayan, edepli, hangi yöne bakacağını bilen, masiva denen maddenin esiri değil, bilakis onu kölesi yapan, aşk ile idraki ruhu gelişmiş bir yeni nesil olan Arifler Çağı’nın ortaya çıkışı yakındır.

Hakk, insan denen küçük çocuğun büyümesini, kendi başına ayağa kalkmasını, Elif gibi dikilmesini, yüzünü Hakikate dönmesini sabırla bekliyor.

Devre sonu

İbn-i Arabi, kendi çağından, günümüz zamanına bir bakış ile, yaşanacak çağın, kadim bilgilerde “Yüce Yıl” olarak geçen “Arifler Çağı” olduğunu üstü kapalı olarak aktarmıştır. Zamanında anlaşılamadı. Hâlâ birçok çevrelerce de anlaşılamamıştır. Dünyanın kozmosta 26 bin yıllık dönüşü tamamlanmak üzeredir. Bir devrenin bitişi ve yeni bir devrenin başlangıcı kadim bilgilerde “Yüce Yıl” olarak adlandırılmıştır. Devre bitişleri ve yeni devrenin başlangıcı, fiziksel değişimlere de yol açar. Fiziksel değişimler yanı sıra, insanların anlayışları üzerinde de manevi değişimler yaşanacaktır. Mayaların “Zamanın Sonu”, Zerdüştlerin Zen Avesta’da “Dünya Çağları”, Çinlilerin “Büyük Yıl”, Hintlilerin “Kali Yuga”, bir devrin bitişi, diğer bir devrin başlangıcına verdikleri adlardan bazılarına örneklerdir. Ezoterizm envolüsyon ve evolüsyon yani insanlığın kademeli aşağı inişi ve sonra tekrar çıkışı sembolleştirmişlerdir. Dinler ise, kıyamet kelimesi ile bu olayı sembolleştirmişlerdir.

Tüm bu oluşumların altında yatan; hakikat bilgilerini işaret eden sembolik ve üstü örtülü ifadelerin son bulması ve her şeyin açık, ayan beyan olunduğu “**açık bilgilerin**” aktarılacağı zamandır. İnsanlar yaşarken uyurlar ancak öldüklerinde uyanırlar. İşte kıyam etmek yani ayağa kalkmak,

uyanmak anlamına gelen “toplu uyanış” ya da “büyük uyanış”, sırların ortaya çıkacağı ve Hakikat bilgisinin insanlığa verileceği gündür. Dinlerde bu “sur”a üfürülme olarak nitelendirilir. Oysa evvelden ezele kadar her an, sura üflenmiştir. Bu safhada, dünya tarihi içerisinde belli azınlıklarda uyanışlar gerçekleşmiştir. Sura üflenen Hakikat bilgisi, arştan arza kadar inen ve insana emanet olarak verilen cüzi ruh parçası ile insanlara aktarılmıştır. Ancak bunu sadece “kalbi olanlar”, işitebilenler ve kalp gözü açık, gönül sahipleri duyabilmişlerdir. Uyanışlar tek tük gerçekleşse de, toplu uyanış için “kıyamet günü” adı verilen, bilgilerin apaçık hâle geleceği bir zamandır. Kur-an’ı Kerimde “Hüküm Günü” olarak bildirilen, sırların ortadan kalkacağı ve her şeyin bir güneş gibi aydınlanacağı gündür. Üstü kapalı hiçbir şeyin kalmayacağı gündür.

İbn-i Arabi, kendi zamanında bu açık ifadeleri eserlerinde yeterince aktarmıştır. Fakat anlaşılamamıştır. Zaten “beni anlamayan okumasın” demiştir. Çünkü verdiği bilgiler ve eserlerinde aktardığı ilham bilgiler, kalb sahiplerinin anlayabileceği ve yorumlayabileceği türden bilgiler içermektedir. Gizli bilgi yoktur. İnsanların anlayışlarına uygun bilgiler vardır. Her devirde, gizli bilgiler apaçık biçimde sembolleştirerek aktarılmıştır. Bunu anlayanlar ise yine gönül sahipleri olmuştur.

Muhyiddin Arabi’nin ***“Arif için din yoktur”*** sözünün asıl anlamı gelecekte ortaya çıkacak bir insanlık realitesine aittir. Bu realite kozmik-ilahi bilgilerin sembollerle değil apaçık olarak insanlar tarafından alınıp verilmesiyle ilgilidir. Böyle bir insanlık realitesi bir zamanlar yeryüzünde mevcut olmuştur. Mitolojilerde, dinlerde geçen cennetten kovuluş hikayesi bunu anlatır. Oradaki cennet bir zamanlar yeryüzünde yaşanan mükemmeliyet devrinin ifadesidir. Ezoterizm bu yaşanan devreye Altın Çağ adını vermiş ve Mu uygarlığının yaşadığı dönem olarak tanımlamıştır. Ezoterizmde Mu dini diye bir tabir vardır ancak gerçekte bu Mu öğretisidir; yani bilgilerin apaçık tarzda aktarıldığı bilgi sistemidir. Bu sistemde sembolizm yoktur. Sembolizm Mu ve Atlantisten sonra başlayan bizim devremiz insanılığının yaşadığı realite içinde ortaya çıkmış bir sistemdir. Bu sistemin içinde bulunan mitolojiler ve dinler sembolizm kullanmak suretiyle kozmik-ilahi bilgileri kuşaktan kuşağa aktarma yolunu seçmişlerdir. Arabi’nin söylemiş olduğu *“Arif için din yoktur”* sözü bu

bakımdan çok önemlidir. Bir zamanlar yeryüzünde yaşanmış olan o devrin gelecekte yeniden yaşanacağını o cümleyle bizlere aktarmıştır.

Konuya bu açıdan yaklaştığımızda arif için din yoktur sözü sembolizmin ortadan kalkarak gerçeklerin apaçık ortaya çıkacağını anlatır. Sembollerle yaşamakta olan şu anki bizim devremizin insanlığı için din hâlâ devam etmektedir, çünkü sembolizm devam etmektedir. Var olduğumuz müddetçe her zaman bir sembolizm olacaktır, çünkü varlık hiçbir zaman yokluğu anlayamayacaktır.

İçinde sembolizmin olmadığı kozmik-ilahi bilgilerin apaçık anlatıldığı öğretilere dini eğitim sistemi denmez. Arif için din yoktur sözünün anlamı budur. Arif inisiyasyonda son aşamaya gelmiş, hakikatle direkt temasa girendir.

Ezoterizmde, dünya okulunun öğretiminde bir sona ulaşılmıştır. Beşeriyetin, cahiliyetin sonu, alimlerin ve ariflerin çağı olan bilgi çağı başlayacaktır. Bu yüzden beşer için gerekli olan itikad, yeni çağda yerini bilgi ile hareket eden, kendi hakikatine ulaşan ve ulaştığı bilgileri yeryüzünde, bedende, tatbik eden insanlar olarak gösterecektir.

Eril ve dişil enerjilerin buluşması

Devre sonu itibari ile Mayaların tabir ettiği, Zamanın Sonundayız. Bu zamanda enerjilerin eşitlenme çağı. Kısaca, Dişi" enerjisinin en yoğun olduğu ve eski negatif imaj yükünden kurtulduğu bir zamandayız. Çok eski çağlardan beri, kadın hor görüldü, cadı avlarında öldürüldü, toprağa diri diri gömüldü, şeytanlık ile suçlandı, karanlık bezler arasına hapsedildi. Çünkü görünen kainat, dişi enerjisinin vücuda gelmiş ve görünmüş hâli idi.

Gizli bilgilerde biliniyordu ki **"Rahman vücud vericiliktir. Rahim ise vücuddan uzaklaşmadır."** Vücud ise, Hakk'ın Asli vücududur. Yani Vücud Hakikattir. Hakikatten, Asli Vücuddan, Hakk'ın Gönlündeki Aynasında beliren suretten ayrı düşen, bedene bürünür. Arştan arza kadar olan bir yolculuktur bu. Arş Rahman, Arz ise Rahimdir. Rahimlik hüviyyettir. Hüviyet bulmadır, yani insan olmaktır. Bir vehimdir, gölgedir,

hüviyet kazanma, nefs alma, ete kemiğe büünme ve beşer olarak görünmedir. Yani dişilik bir hüviyettir. Herkes bir dişi rahminden doğar. Ve Hakk'ın Rahim ismi ile Can bulur. Görünür olarak bedenlenen her canlı, Rahim enerjisi ile beslenir. Besmeledeki sır budur. Rahman Can verendir, Rahim bedene büründürendir. Rahman ilk yaratılış olan Hakk Aynasındaki İlahi Surettir. Rahim ise ikinci yaratılış olan dünyaya bedenlenmektir. Hakk, bâtında Rahman ismi ile, zahirde Rahim ismi ile hükmeder.

Bu bazı çervelerce bir lanet olarak görüldü ve dünyadaki dişi olanlara bir zulüm gibi gösterildi. Bu Hakk'ı inkar etmek ve ismine isyan etmektir.

İsimler kendini sırlar, tene bürünür, mahkum olur.

O bedenler, aydınlıkta birbirini tanımaz. Lakin Gecenin haşmeti, sevgilidir, sevgiliyedir...

Gündüz Hayrında iken, "Gece Niyetini" Hatırla!

Tüm nebiler, veliler, arifler, eril enerji olan Rahman enerjisinden beslendiler. Babanın sırrı oğlundadır. Hep "erkek" olarak dünyada göründüler. Dişi olan kadınlar ise her daim geri plânda kaldılar. Oysa istenen Rahman ve Rahim yani eril ve dişi enerjilerinin birlikteliği, koordinesidir. Sembollerle aktarılan, ademin cenneten kovulma sebebi daima dişisi olan eşine yüklenmiştir. Adem yokluktur, eşi ise varlıktır. Cennetten yeryüzüne yolculuğun sebebi olan yasak meyve ise, Madde bilgisinin ve bedenlenme sırrının bilgisidir.

Herkes istisnasız bir dişi rahminden doğar. Meryem suresinde belirtilen İsa peygamberin doğumu Rahman enerjisinden de olsa, yine bir dişi beden ve rahmi kullanılmıştır. Hiç kimse gökyüzünden inmez. Yeryüzünde herhangi bir şekilde görev yapacak ise, muhakkak bir dişi rahminden doğacaktır. Rahim, bedene girmenin, beden mezarında can bulmanın, dirilmenin sembolüdür. Birçok literatürde, dişi enerjisinin simgesi olan Rahim ismi ile işaret edilen, cennete giriş kapısının anahtarıdır. Rahim, kademe kademe arza inişin ve bedene doğuşun, gizlinin açığa çıkma sembolüdür lakin burada Rahman ismi beslenme kaynağıdır. Rahman ise kademe kademe yükselişin, bedenin terki sembolüdür. Rahman bâtının, Rahim zahirin sembolüdür. Gece Rahmandır, Gündüz ise Rahim. Gece dipsiz karanlıktır, Gündüz ise o karanlıktan çıkan nur. Gece'de O vardır, Gündüz de yaratılmışlar.

"Dişi" enerjisinin yeniden layık ve ait olduğu, yeniden Can ve Hayat bulduğu bir zamandayız. *"Cennet annelerin ayaklarının altındadır"*

denmesinin asıl nedeni de budur.

Hakikatte, şüpheye ve duygusallığa yer yoktur. Bu ayrımcılık değil, geç kalınmış "İkili"nin Tekliğe dönüşmesi ve "Eril" enerjinin de ait olduğu "mekan"e yükselmesi demektir.

Binlerce yıldır negatif imajlarla yüklü, ağır kamburundan kurtulan "Dişi" enerji, "Eril" enerji'nin de mekanını yükselteceği, ve aşikar olacağı zaman Yeni Çağdır.

"Eril"enerji çağlar boyu, bir topal gibi yürüdü ağır aksak, kuru çeşme gibi damla damla aktı. Ama şimdi "Eşi" ile yeni çağa merhaba demeye hazırlanıyor.

Her varlık tek tek "Besmele"deki açılımı ruhunda idrak etmedikçe, ne dense ne söylense, kafi gelmeyecektir. Ba ile başlayan Besmele'de, Tekliğin ve yansımadaki İkiliğin idrakine varılması ümidini her vakit taşımaktayız.

İkiliden daima ikincisi "eksik" ve "mutsuz" idi. İkilinin Tekliğe dönüşü ve layık olan asli amaca dönük "huzuru" yakalama zamanı.

"Biz şüphesiz Allah'a aidiz ve şüphesiz O'na döneceğiz"

Bakara/156

O'ndan geldik ve O'na dönücüleriz. Herşey aslına dönecektir istisnasız. Bu tüm yaradılışı kapsayan bir bilgidir ve bu bilgi henüz başka bir bilgi ile inkar edilmediği sürece, sonsuza kadar geçerli olacaktır.

Şöyle bir silkinme, ayakkabıları çıkarma, tozunu alma, rahatlama ve dökülme zamanı. Eski bilgilerin layık olduğu yere çıkma, yeni bilgilerin söylenme zamanı. Kamburun farkında olanlar ve kurtulanlar daima var olsun diyelim. Hz. Mevlana'nın dediği gibi ***"Dün de beraber gitti cancağızım, Şimdi yeni şeyler söylemek lazım. Ne kadar söz varsa düne ait, Şimdi yeni şeyler söylemek lazım."*** Biz de O'na verdiğimiz akdi yerine getirerek, yeni şeyler dile getirdik. Layık olması dileğimizdir.

Demir çağının bitişi, eril ve dişi enerjisinin birbiri ile denk olduğu, yükselişin çağında, yeni nesil çağına, İbn-i Arabi deyimiyle, Arifler Çağına selam olsun diyelim. Aydınlanma çağı hepimizin yolunu aydınlatsın...

Sonuç

“Arif için din yoktur” eseri, “Hakikatlerine Arif” olanlar, olacaklar ve bu yolu arayanlar için hazırlanmıştır. Hakikat Tektir, ancak hakikate götürecek yollar, insanların nefesleri kadardır. Bu kitapta, o yolların neler olduğunu, hangi aşamalardan geçildiğini ve ariflerin Hakikatlerine arif oluşları üzerinde durmaya çalıştık.

Din, yolunu bulmak isteyenlerin, hakikat ilmine doğru ilk adım atanların, yolunu şaşıranların, doğru yola girmek isteyenlerin, yolun ne olduğunu öğrenmek isteyenlerin yoludur.

İnsan karanlık sularda yüzüyorsa, üzerine karanlık bulaşır.

İşte daima uyuyan insanın yolunu bulması için dinler her devirde, her zaman diliminde, dünya var olduğundan beri gönderilmiş ve altıyüzlü yıllarda ise son bularak din devri kapanmıştır.

Karanlıklarında Bir idim, Aydınlığında Bütünlendim.

Gecesinde aydınlandım, Gündüzlerinde çoğaldım.

Din devri kapandıktan itibaren, gerçeğe ulaşma arayışı bitmemiştir. Semboller ve ayetler ile üstü örtülü verilen Hakikat bilgisi ve Hakk’ın insanın gönlünde olduğu gerçeği, mistik ve tasavvufi açıklamalar ile ariflerimizin ve velilerimizin eserlerinde açık şekilde anlatılmıştır. Ve bu eserler tüm dünya kültürleri tarafından da benimsenmiş ve kabul görmüştür.

Dünya bir inkar âlemidir. İnkarda O’nu ispatlarız, Yokluğunda ise tamamen O’ndayız.

Muhyiddin İbn-i Arabi tüm eserlerinde, Hakk, Âlem ve İnsan üçlüsü üzerinde hassasiyet ile durmuştur. İnsan, hakikatte, Hakk Aynasında çizilmiş bir ilahi isimdir ve dünyadaki görüntüsü onun bu aynadan yansıyan gölgesidir. Hakikatte Hakk’tır, dünyada ise inkardadır. Çünkü unutmuştur, hatırlamaz. Hatırlamak için de kendisine yollar bahşedilmiştir. Her yol, Hakikate açılan bir kapıdır. Her birimiz, Hakikatimizin dünyadaki temsilcisiyiz. Her birimiz özeliz, farklıyız ve çeşitliyiz. Üstünlük inançta

değil, imandadır. Hakikatine ulaşan uyanmıştır ve ariflerdendir. Muhyiddin Arabi, insan ve arif manalarını ayırmıştır. Çünkü insan manası ins'tir ve arzidir, yani dünya insanı anlamına gelir. Oysa arifler ademidir ve Gök erleridir. Yeryüzü insanları Hakikatlerine ulaşmak için yükselirler. Gök Erleri olan arifler ise Hakikatlerinden ışıyarak yeryüzüne inerler. Bu iniş ve çıkışlar, her "an" zamanda gerçekleşir.

> **"**Tevekkül, insanda tam ve kayıtsız olarak gerçekleşemez, yoksunluk, özü gereği insanda hükümrandır. İnsan hayvani ve melekûtî bir durumdan bileşiktir. Ancak Arifler tevekkül sahibidir."
> Futuhat-ı Mekkiye/Muhyiddin Arabi

Muhyiddin Arabi bir mükaşefe yolu arifidir. Giriş bölümünde bahsedilen, mükaşefe yolu, Süveyd ilmidir. Bâtın ötesi gayb âleminin yani, gizli âlemlerin müşahadesidir. Mükaşefe, ledün ilmi, hikmet menbaı ve ilahi isimlerin ilmidir. Burada meleklerin bile mahrum oldukları çeşitli keşfî ilimler vardır. İbn-i Arabi bu ilme, vahy-i ilham ismini vermiştir. Ve vahy-i ilham herkese istisnasız gelmekte fakat bunu herkes işitememektedir. Ancak ehli olanlar ve gönül perdesini yırtarak, gönle ulaşanların erişebileceği türden bilgilerdir. Vahy-i kelam sadece nebilere has bir bilgi akışıdır ve tamamen Allah kelamıdır. Aktaran nebinin insani vasıfları ve insani titreşimleri, kelam bilgiye etki etmez. Bilgi doğrudan gelir ve nebi vasıtası ile akar. Ancak vahy-i ilhamda, arifler aktarırlarken, kendi insani duygu ve hislerini de aktarmışlardır. Bu yüzden bazı çevrelerce, insani özelliklerin aktarılmasından dolayı bu vahyi ilhama pek güvenilmez. İnsani hislerin bilgiye nüfuz etmesi, o bilginin Hakikat bilgisine yakinliği hakkında şüphe vermez. Bu yüzden büyük çoğunluk ise, vahyi ilham bilgilerine itibar eder. Özellikle yeni çağ ve modern çağ insanları, batılı çevreler daha fazla önem vermişlerdir.

> "Söylediklerimin hepsi Allah'ın Kalb'imize verdiği ilham'a dayanmaktadır. Sahih bir akide , tümü ile Keşf ve Şuhud'a dayanır. Keşf'te kat'iyyen Hata olmaz ama İstidlal'de yanılmalar çok olur.
> Futuhat-ı Mekkiye/Muhyiddin Arabi

Arabi, bir keşf ehlidir. Ruhun seyr yolculuğunda her makam bir hâl ile keşfedilir. Ve kendisi, keşf yolculuğunda edinilen bilgilerde, kesinlikle bir hata olmayacağını önemle belirtir. Akıl sahiplerinin "fikir ehli" olduklarını, gönül sahiplerinin ise "keşf ehli" olduklarını vurgulamıştır. Keşf ehlinin söyledikleri sözlerin, kendi anlayışlarında bulunmadığını gören fikir ehli, keşf ehlinin sözlerini red ve inkar eder ama, keşif ehli, fikir ehlinin sözlerini red ve inkar etmez. Hem fikir hem keşif sahibi olanlar, Zamanın Hakimi'dirler. İbn-i Arabi, ne keşf ehli ne de fikir ehli olunmasını savunur. Onun görüşünde, ikisinin de bir olması gerekir. Yani bir arif, hem aklını hem gönlünü kullanarak, fikir ve keşf ehli olmalıdır.

> "Hakk, kendini görmen için senin aynandır. Sen de, yaratımında sende işaret bulan İlahi isimleri görmede ve bu isimlerin hükümlerinin –ki isimler O'nun aynısıdır– ortaya çıkışında Hakk'ın aynasısın."
> Fusûsu'l Hikem/Muhyiddin Arabi

İbn-i Arabi Fusûsu'l Hikem eserinde şöyle der: *"Arifin kendi Hakikatini görmesi için Hakk aynadır. Arif de İlahi İsimlerin ortaya çıkışında Hakk'ın aynasıdır."* Bu yüzden kendi nefsine arif olan kişi, Rabb'ini bilir, Hakikati bilir. Öz Cevher olan Hakk ismi, kendini tanıması için aynaya ihtiyacı vardır ve arif kalbi, gönlü, onun için bir aynadır. Arifin de kendi özünü hakikatini bilmesi için Hakk ona aynadır. Çünkü tüm ilahi isimlerini arif üzerinde açığa çıkarır ve arif kalbinde bu isimlerin açığa çıkmışlığına şahit olur. Bir başkası üzerinde değil, çünkü bir başka varlık yoktur.

Arif ancak ve ancak kendi nefsi ile meşgul olacaktır. Kendi nefsini tanıyacaktır. Bir başka nefs üzerinde değil. Artık arif için her gördüğü bir ilahi ismin açığa çıkmış olma durumundan başka bir şey değildir.

İbn-i Arabi, "*Adem bir Batıldır*" der. İnsanoğlu, yeryüzünde adem temsilcisidir lakin, reddedilerek, aşağıların aşağısına gönderildiğinden dolayı, ilhamı ile değil, nefsi ile konuşmaktadır. Nefsi ile konuştuğu için Hakk susmuştur. İlham, ruhtan akar, Hakk da ruh sahibidir, bu yüzden

ilham Hakk'tan akar, yol bulur ve nefsi eritir. Böylece, Hakikikatine arif olan "kendini tanıyan" insanlık ortaya çıkar.

Hakk susar ise, batıl konuşur. Nefslerin konuşma zamanı bitecek ve İbn-i Arabi'nin kendi çağından aktardığı saklı gerçeği olan **"herkes kendi nefsine arif olacak ve dünya üzerinde yeni çağda arifler çoğalacak ve Arifler Çağı olacak"** sırri bilgisi meydana çıkacaktır. Hakikatlerin konuşulacağı çağ ezoterizme göre çok yakında başlayacaktır. Zamanı geldiğinde ise, hakikatlerine arif olan kişilerin sayısı artacaktır. İşte o zaman konuşma zamanı batılın değil, bâtıni anlayışın olacaktır.

O der ki!
Tüm sesler benim!
Yankılanan her kalbin sesinde BEN varım!
Okyanusun sessiz uğultuları gibi, derinliğin sessizliğinde sessiz olan BEN'im!
Karanlığın ucundaki hiç kimse BEN'im.
Tüm kimliklerden arınmışım, ancak tüm kimlikler BEN'im!
Ve benim adım hiç kimse.

Evet sözlerimize son vermeden önce, ilham ile kaleme dökülenleri aktarmayı uygun gördük:

Kimi gelir ötelerden, bu dünya çarkının tam ortasına saplanır çomak misali. Bilir o kendini, ne yapacağını. Başkaları için "bir hiçtir görünüşte". Hiçbir kimliği kabullenmeyendir. En ufak bir benlik duygusu fırlatacaktır kainatlar ötesine, bilir de susar. Kimi kader ağının yayında gerilir, arz âlemlerine yol alır, çağrılmıştır bir kere. Yaydan fırlayan ok yine yayı geren eldir. Ne mübarek bir eldir o öyle. Geldiler dünyamıza hoşgelmişler. Bedende görünmüşler, beden içinde olanlara. İçindeki Dünya'ları ile, Dünya içindekilere görünmüşler. Arif olmuşlar Hakikatlerine. O'nlar ne istediğini bilir ne dilediğini de, Göklerde Arşa dokunur, seyredalar âlemleri, bir yandan da arzda dabbe seslerini çınlatır herkesin kulağına. Her varlığın geleceği, kendi yönüne bağlıdır. Arif, cihetinin yani yönünün nerede

olduğunu bilir. Ne yöne baksa Hakk'ı görür. Görmediği Hakk'a da iman duymaz. Gördüğüne iman duyar.

O'dur ilahi Cevherle Yaratan ve Kuşatan, İnsanoğludur kendini, Dar kalıplara sıkıştıran, İsimlerle adlandıran. Görünenin ardını göremeyen. Kuru bedenine hapseden.

Hakk razıdır ariften, arif de razıdır Hakk'tan. Zaman gelir, arif sel gibi akar, kasırga gibi eser, dur yoktur, durak yoktur. Bir adımı ile tüm evreni karışlar gelir. Sevgi içindedir arif, sevgi ile beraberdir.

Ama çok azımız bunu fark edebilir. Çünkü sevgiyi uyandırmanın tek yolu vardı. Yaşamın durduğu andır o. Aklın derinliklerinde kalbinin sesinde saklıdır o. Onu uyandıran ariftir. Çünkü arif kendi hakikatine ulaşmıştır. Arifin ışığı yansır ötelerden, ilerilere, geçmişten geleceğe. Ve insanlar o IŞK'ta (AŞK'ta) kendi gerçekliklerini görürler ve çekilirler. Kendilerine aşıktırlar çünkü. Gördükleri güzellik ya da yakışıklılık değil kendi kayıb olan görünmeyen güzellikleri, kendi kaybolmuş ötelerde olan gerçekliklerini görürler o ışıkta, ona aşık olurlar, hayran olurlar. Gerçek kişiye, kendi Hakikatlerine, yani kendi gerçekliklerine. Ancak arif, hiçbir yaratılmışın erişemediği, karanlığın en karanlığından, bulunamayan, bilinemeyen o yerden alır bilgiyi, iletir fizik plânlarına.

Varoluş da, Yokoluş da izafidir, baki değil. İşte Sevgi ile Varolan ve yine Sevgi ile Yokolan izafi "seyr"i sadece arifler tanık olabilirler. Ve arif şöyle der:

BEN sustum, konuşan varsa O SEN'sin...
O gördüğün benim AŞK'ımdır diyen sesin...
Her verdiğim nefesle hasretinle yandığım...
Her Zerresinde yeniden Can bulduğum...
Tüm Nerede'lere uzak, tüm "Şey"lerle BİR
Daima Sen sırrında Ebediyim...

Seyr hâlinde olan arif, kalbi yükseliş ve seyr ile, gördüğünün, bâtında "neye" tekabül ettiğini bilendir.

Bu bilme hâline ve bilgisine eren bir arifin, Hakk'ın Nefsi ile Birliği, "Gizli ve Açık" seyrinde bulunuşunu, müşahade eden, gören, gözlerindeki perdesinden soyunarak, kendi şahsında (nefsinde), Hakk'ın şahsını (nefsini) bulması sonucunda Hakk'ın kendisine "varlık" verdiği insan-ı kamil olur. Varlık verdiği yani ölümsüzleştirdiği anlamındadır. Çünkü Hakk bir

kimseye katından kudret ve ilim vermiş ise o arif, artık ölümsüzleşmiştir. “Yakın” daha “yakın” hâllerinde seyir durumundadır.

O göründü ve yüzünü gösterdi, tüm ruhlar O’nu gördükleri gibi bildiler. Sonra O kendini gizledi, örttü, sakladı. Ve ruhları görünür kıldı, açığa yolladı. Kendi gizlisinde kaldı.

İşte tüm oluş, O’nun yüzünü tekrar görmek için çırpınmada, O’nun güzelliğini her zerrede görebilmekte, her zerrede kokusunu duyabilmekte. Kahrı ile kahrolmak, Ezelde yokolup, Ebedde dirilmek, Rahmeti ile yıkanmak, Gazabı ile yoğrulmak, Hiddeti ile kavrulmak, Azameti ile şaşmak, Yüceliğin sırrına ermek, Merhameti ile erimek, Hidayeti ile vuslata varmak, her makamda, her aşamada, yeniden yeniden O’nun güzelliğine zerk olmak, zevk hâlleri ile donanarak, her durakta nefes almak, nefes vermek. Ta ki O’ndan yolculuğunda, O’na varabilmek. Tekrar O güzelliğe doymak için var gücü ile Aşk içinde yanmak, kavrulmak, hiçleşmek, her şeyi Rahman’ın nefesine bırakmak.

O bir kimsede açığa çıkacak ise, Rab eğitici öğretici sistemi ile o kişinin kalbi olarak ortaya çıkar. Kalbinde yer alır.

Hakk geldi mi gönle, kendinden gayrı bir şey bulamasın
Apaçık görsün, bizler de O’nu kendimiz gibi bilelim.
Hakikatte şüphe varsa, gönül dardır
Şüphe yok, korku da yok, sadece saygı var
Aşkı var
Adanmışlığı var, teslimiyeti var
Sadece O var
İki zaman yok, her zerrede açığa çıkan
O’nun yüzünün yine O ile birlemesi var
Gönül O’nu görmede, duymada, kokusunu almada,
Milim kıpırdamaz, şaşmaz, sadece O’nu bilir yine kendi gibi
İçilen Aşk iksiri ile ilk kopuştaki gibi olmak nasip olsun
Kimi doldurur küpünü mana ile

Kimi doldurur küpünü madde ile
Maddenin vaadi boşdur, lakin,
Mana zevk i hâlleriyle mucizelere zerk eder insanı
Bir Anım, Varoluşta O'ndan kopuş ve AŞK ile yanarken,
Bir Anım Yokoluşta
Yine Onunla dopdolu, kavuşmanın huzurunda...
O derim başka demem
Dil susar, gönül konuşur,
Eridim O'nun içinde, sel gibi coştum, rüzgar gibi estim
Kabul etsin gayri, bu vehim çulu,
Bu bedeni yaksın kül etsin,
Yeniden diriltsin yine kendiyle.
O bir vakit uğradı, kendine tertemiz bir pınar buldu. Açıldı, yayıldı, genişledi, dağ gibi büyüdü, zerre gibi küçüldü. Yüceliğinden birşey kaybetmeden sessizce.
İç öyleyse kevser şarabından, sermest ol idrak edeme dünyadan geç, var o kapının eşiğine yüzün sür, Dar'da Mansur ol, Gökyüzünde Er, Yar seni ulaştırsın Makamları dolaştırsın, Hakka var ki sevenlerin makamı ondadır ancak.

Kitabın nihai amacı, düşüncelerimize ve yeni çağa uygun örnek olması, ışık tutması ve Arabi düşünce felsefesinin anlaşılması üzerinedir. O büyük bir arif olan, kamil insan Muhyiddin İbn-i Arabi ruhuna layık olması dileğimizdir.

Tüm okuyanlara saygılarımızla.

"İsmi ben olan rüya"

Kendimi seyrediyorum, hızla nefes alışlarımı. Oysa bitmediği aşikar. Rüya içinde rüya olmalı diyorum yeniden hızla bir başka boyuta kayarken.

Bir mağaradayım. Bağdaş kurmuş oturan ancak yüzünü göremediğim biri var. Sadece ışığın ona vurması ne ilginç. Oysa her yer karanlık.

Başını kaldırıyor. O muhteşem mavi gözlerini görüyorum sadece. Her daim beklediğim, kayıplarda olan, hiç gelmeyecek olan mavi gözlerin sahibi tam karşımda.

"Seni bekliyordum" diyor.

"Neredesin? Neredeydin" diyorum

Cevaplıyor o muhteşem sesi ile, mavi gözlerindeki binlerce pırıltıya eşlik edercesine. "Sendeyim! Daima Sende.!"

"Her zaman ve daima yürekte olanlar, kendilerini çok iyi bilirler." diyor.

"Ama ben, bilemedim, göremedim, hep bekledim. Rüyalarımdaydın ve hâlâ öylesin." diyorum.

"Çünkü, tam teslim olamadın. Bu yüzden bekliyordun. Beklenti sadece teslim olamayanlar içindir. Bilenlerde beklenti yoktur.

Ve sen ey güzel yolcu.! Bunların bir rüya olduğunu mu zannediyorsun hâlâ!."

"Birilerinin öteleri bırakıp bana kavuşması bir beklentidir ve yanlıştır; ya vardır yanında ya da yoktur. Eğer seninle değilse zaten hak edilmemiştir o sevgi. Ayrıntılar varsa o çıkar ilişkisidir gerçek sevgi değil. Her bir ayrıntı, sevgiyi beraberinde getirmiyor." diyor.

Rüyadayım ama uyanıyorum. Uyanıyorum! Artık herşeyi bilen ama aslında hiçbir şeyi bilmeyen ben olduğumu biliyorum. Ben olmayan bene kavuşmanın tüm enerjisi benliğime ve oradan ruhuma doluyor sanki. Ruhumun tüm zerresi bilgi ile zerk oluyor.

"Yüreğimin derinlerinde sen yatıyordun. Uyandın, uyandırıldım. Bilmiyordum bildim. İşte O! Onu buldum! Kaybolan O! En başından beri burada ve benimleydi, yalnız bırakmamış, gelmiş öteleri bırakıp. Bırakmak, ayrı mıydı ki, koptu mu?

Odur anlatan sırları. Her arz sisteminde, her âlemde kaybolanları bulan. Kayıptım. Bulundum. Çok arandım ama bulundum!

Arayandım bulunan oldum. O benim gönlümün, ruhumun herşeyimin sahibi. Sadece O! İnançsızlığında bile dahi benliğimin benliğinde eridiği O!. Sadece O!. Gördüğüm her zerrede mührünü bırakan O. Her zerresine aşk dolu olduğum O!. Kendimi binlerce milyonlarca kere feda edebileceğim O! Merkezinde sonsuzca döndüğüm O!. Onunlayım ve benimle. Nefesi veren O, nefesi aldıran O!. Her soluğu verişte O'ndan kayıp, her alışta sadece O'nunla dopdolu."

O bizi sever, yaratım hamuru, sevgi ile yoğrulur, biz de O'na ve O'nun her zerredeki mührüne aşk duyarız. İşte ben olmayan ben bu Aşk ile dopdoluyum. Ve karşımda mavi gözlerin sahibi ise benim ruhumun ışığının bir yansıması. Ben sadece O'na aşk duyuyorum. Ve zihnim buna uygun olanı yaratıyor."

"Acı ve ıstırap, erenlerin gönül sofrasında baştacı bir yemektir. Ve onu sonsuzca yemekte bir an bile tereddüt etmezler. Çünkü tamamen teslim olmuşlardır." diyor. Ve artık bunun son sözleri olduğunu anlıyorum. Çünkü karşımdaki ben, ben karşımdaki olduğunu biliyorum. Birleşmemiz ve bir olmamız an meselesi.

Gözlerinden ruhunu, sözlerinden gönlünü görebilmek bir melekedir.

"Geri plândaki gerçeklik, daima saklıdır."

İşte tam o melekenin sahibiyim. Ben değilim, ben olmaktan çıkmışım, karşımdaki Aşk duyduğum mavi gözlerin sahibi ile bütünleşiyorum. Ve son sözleri yine ben ve onun sözleri olarak birleşiyor.

"Özüne tutkun olanlarla beraberdir Sevgi."

"Sevgiliden gelen her şey, yine sevgilidir ve sevgiliyedir. İki yoktur. Tek vardır.

Artık ışığın parlayacak. Işığın ne kadar parlarsa, o kadar cazibe alanı oluşur. Çekim alanı, işte gerçek sır. Ve insanlar o ışıkta kendi gerçekliklerini görürler ve çekilirler. Kendilerine aşıktırlar çünkü. Gördükleri benim güzelliğim, senin yakışıklılığın değil kendi kayıp olan görünmeyen güzellikleri, kendi kaybolmuş ötelerde olan gerçekliklerini görürler o ışıkta, ona aşık olur, hayran olurlar."

"Gerçek kişiye, kendi Hakikatlerine. Yani kendi gerçekliklerine."

"Bir kere o gerçeği gördün mü, hayatın dönüşür, sen de dönüşürsün. hücreler yenilenmez, hücreler değişmez, hücreler dönüşür ve başkalaşır. Kaybolmuş bir bedende, kaybolmuş biri için dönüşürler.

Tavana bakarken kendime geliyorum. Uyanıyorum evet, ama onlar bilmiyorlar. Büyük bir huzur ile kalkıyorum. Çünkü Uyandım. Uyandım!

KAYNAKÇA

Fusûsu'l-Hikem Tercüme ve Şerhi/Muhyiddin İbn-i Arabi - Ahmed Avni Konuk Hazırlayanlar: Prof Dr. Mustafa Tahralı ve Yrd. Doç. Dr. Selçuk Eraydın

M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları (1-2-3-4.cilt) Orjinal Arapça Metinlerden Çeviri

Futuhat-ı Mekkiye Tercüme ve Şerhi/Muhyiddin İbn-i Arabi - Selahaddin Alpay

Hilyetü'l-Ebdal: Ruhi Aydınlanmanın Önkoşulları / Muhyiddin İbn-i Arabi Çeviren: A.Sait Akyut

Lübb'ül Lübb / Muhyiddin İbn-i Arabi Çeviren: İsmail Hakkı Bursevi

Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü/Prof. Dr. Ethem Cebecioğlu

En-el Hak Gizli Öğretisi/Kevser Yeşiltaş

Kıyamet Alametleri/Ergun Candan

Gizli Sırlar Öğretisi/Ergun Candan

Kitab-ül Ba /Muhyiddin İbn-i Arabi, Arapça orjinal kitabı

İbn-i Arabi/Prof. Dr. Süleyman Uludağ

İbn-i Arabi ile Zamanın Ruhunu Okumak/Mahmud Erol Kılıç

Muhyiddin İbnü'l Arabi'ye Göre Dil-Hakikat İlişkisi, Marifetin İfadesi Sorunu / M. Mustafa Çakmaklıoğlu

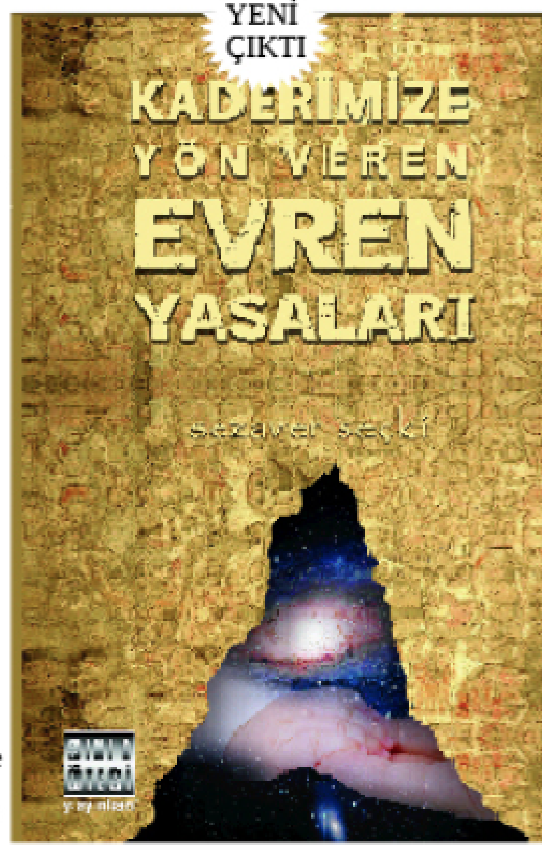
www.kuranmeali.org

YAYINLANAN KİTAPLARIMIZ

KIYAMET ALAMETLERİ
Ergun CANDAN 22.00 TL
GİZLİ YÖNLERİYLE ATATÜRK
Ergun CANDAN 18.00 TL
EFSUNLU KEMAL
Nehir ROGGENDORF 30.00 TL
TANRI'NIN YERYÜZÜNDEKİ HALİFESİ
Turgut CEYRAN 22.00 TL
KADERİN ŞİFRESİ
Celalettin İPEKBAYRAK 19.00 TL
TEKRARDOĞANLAR
Berrin TÜRKOĞLU 12.00 TL
PAPALIĞIN SONU
Harun KOLÇAK 18.00 TL
NUH'UN GEMİLERİ
Ergun CANDAN 16.00 TL
SUFİ BİLGELİĞİ - GÜLİSTAN
Şirazlı SADİ 18.00 TL
YAŞANMIŞ ESRARENGİZ OLAYLAR
Yasemin CANDAN - Ergun CANDAN 18.00 TL
UFO GERÇEKLERİ & YALANLARI
Farah YURDÖZÜ 14.00 TL
YILDIZLARDAN GELEN TANRILAR
Selman GERÇEKSEVER 14.00 TL
SUFİZM'İN GİZLİ ÖĞRETİSİ
John BALDOCK 22.50 TL
MEVLÂNA'NIN GİZLİ ÖĞRETİSİ
John BALDOCK 22.50 TL
BUDİZM'İN GİZLİ ÖĞRETİSİ
Jo Durden SMITH 22.50 TL
TAO'NUN GİZLİ ÖĞRETİSİ
Pamela BALL 22.50 TL
ÇİN BİLGELİĞİ Tai Chi Chuan
Harun M. SOYDAN 16.00 TL
KAHİN VANGA
Renan SEÇKİN 17.00 TL
PARANORMAL FENOMEN
Renan SEÇKİN 22.00 TL
GALAKTİK GEN
Will HART 23.00 TL
RÜYALARIN GİZLİ DİLİ

Berrin TÜRKOĞLU 17.50 TL
BEBEĞİMDİ MELEĞİM OLDU
Gül YALÇINKAYA 14.50 TL
IŞIĞIN VE KARANLIĞIN OĞULLARI
Yavuz KESKİN 15.00 TL
KABE'NİN SIRRI
Erdem ÇETİNKAYA 18.00 TL
AY'I KİMLER YAPTI
Christopher KNIGHT, Alan BUTLER 20.00 TL
SESLERİN GİZLİ GÜCÜ
Jonathan GOLDMAN 20.00 TL
TAŞLARIN GİZLİ GÜCÜ
Nilgün SÖZER 24.50 TL
KUANTUM GİZLİ ÖĞRETİSİ
Kevser YEŞİLTAŞ 19.00 TL
HİTLER'İN YÜKSELİŞİNİN ARDINDAKİ SIR VE NAZİ UFOLARI
Emre ÖZYUMURTACILAR 25.00 TL
KUR'AN-I KERİM'İN GİZLİ ÖĞRETİSİ
Ergun CANDAN 29.00 TL
Hz. HIZIR KİMDİR?
Nilüfer DİNÇ 13.00 TL
BÂTINİ MEVLÂNA
Kevser YEŞİLTAŞ - Nilüfer DİNÇ 17.00 TL
EN-EL HAK GİZLİ ÖĞRETİSİ
Kevser YEŞİLTAŞ 23.00 TL
IŞIK ERİ HACI BEKTAŞ VELİ
Kevser YEŞİLTAŞ 19.00 TL
İSTANBUL'UN KADİM SIRLARI
Murat İrfan AĞCABAY 27.50 TL
TANRI İNSANDA UYUR İNSANDA UYANIR
Emel KESKİNKILIÇ 22.00 TL
SÜRÜDEN AYRILANI KURT KAPMAZ
Ekin DUMAN 18.00 TL
KADERİMİZE YÖN VEREN EVREN YASALARI
Sezaver SEÇKİ 19.00 TL

Bugüne kadar birçok kitap "Çekim Yasası"nı sanki "evrendeki tek yasa" ve tek başına bütün sorunlara cevap olacak bir çözümmüş gibi ele aldı. Ancak bu kitapları okuyanlar yaşamlarında yeterli değişimi meydana getiremeyince hayal kırıklığına uğradılar. Çünkü gerçek böyle değildi. "Çekim Yasası" kaderimize yön veren çok sayıdaki evrensel yasalardan sadece bir tanesidir. Diğer yasalarla birlikte yaşamınıza uygulayamadığınız müddetçe size hiçbir katkı sağlayamaz.

Kaderimize yön veren birçok evrensel yasa vardır. Bunları sadece bilmemiz bile yaşam kalitemizi yükseltecek güce sahiptir.

Her satırı okuyucuyu içsel potansiyel gücünü dışarıya çıkartmaya kodlanmış, gücünü içeriğindeki Evrensel Yasalar'dan alan bu kitap, size ait olduğu halde göremediğiniz hangi saklı gerçeklerin sizi yönettiğini anlatıyor. 100 kadar Evrensel Yasa'yla kaderinize yön veren etkenlere cevap veriyor. Farkında olmadan hangi Evrensel Yasa'ya aykırı davrandığınızı ve bu yüzden hangi sorunlarla karşılaştığınızı vurguluyor. Ardından pratik alıştırmalarla hangi Evrensel Yasa'ya nasıl uyumlanacağınızın bilgi ve tekniklerini veriyor.

Evrensel Düzen bizi de kapsayarak nasıl işliyor ve kaderimize nasıl etki ediyor? Bu konuda birçok sorunun cevabını bulacağınız bir başvuru kitabı...